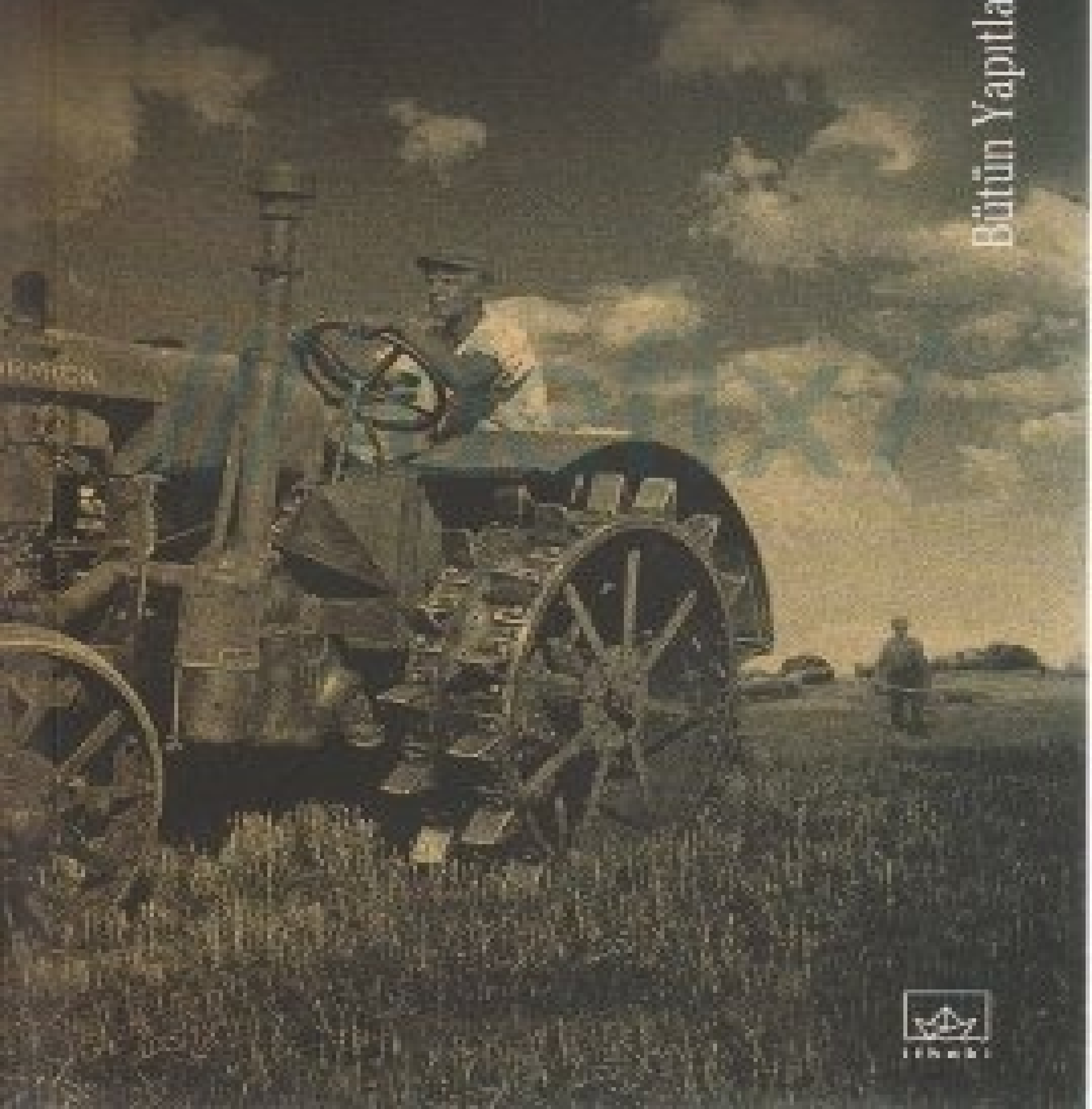
KEMAL TAHİR

Körduman

Bütün Yapıtları 23

ithaki

Kemal Tahir Kördüğüm

DÖNÜŞ

I

Vakit geceyarısını çoktan geçmişti. Hava bulutlu olduğundan birkaç adım ilerisini görmek mümkün değildi. Bu sebeple Topal İsmail büsbütün ağır yürüyor, sakat bacağını zedelememek için arada sırada elektrik fenerini yakarak taşları, çukurları kol-luyordui. Görülmek istemediğinden köyün içinden geçmemiş. Aşağı mahalle harmanlarından dolanmıştı.

Selim'in avlu kapısında feneri kuşağının arasına soktu, omuzundaıki boş çuvalı okşadı, ,avucuna tükürüp avluya girdi. «Bu Selim gurbette... Karısı Şadiye abia, 'bildiğimiz Osmanlı karılardan... Karının Osmanlısı kocasının yerini bir vakit boş koymayacak. İster misin içeriye hovardayı almış da sıcacık sarılıp yatmışj...»

Topal ismail bu düşünceyle hain hain güldü. Kapıya, hiç çekinmeden iki kere vurdu. Biraz bekledikten sonra ağzını kanatla pervazın birleştiği yere dayayıp seslendi:

— Şadiye abla! Kız, Şadiye abla!

— Kimsin?

— Benim beni...

— Sen kimsin?

— Allah Allah, bilemedin mi? İsmail... Aç şunu.

Karı kapının arkasına gelmişti:

— Aman İsmail bu vakit ne vakit?

— Aç kız töbe! Sana vakti-z;amanı soran mı var?

— Bu vakit kapı açılmaz, biri görür, Selim evde olsa neyse ne!

— Aç dedim rezil, göreni görmeyeni biz düşünmedik mi? Kimse yok.

— Töbe hey ajlah! Dur biraz, hay İsmajii. üstüm açık...

— Başlarım üstüne başına... Aç yahu üşüdüm. İçerden ses kesildi. İsmail'in yüreğinde Şadi-

ye ablaya karşı hiç bir kötülük bulunmadığı halde solukları ağzına sığmaz olmuştu. «Bacak yerinden kopsa hovardalık damarı bizde sağlam, aferin!» diye gülümseyerek elektrik fenerini hazırladı.

Kapı karanlıkta açılıp İsmail içeri girince feneri parlatıp karıran suratına tutuverdi. Şadiye elinin tersiyle gözlerini kapattı:

— Çek şunu gözümden...

— Çekeriz. Yavaş yavaş...

Şadiye acelesinden iç gömleğini geçirivermiş de şaılvan üstüne çekmiş. İsmail, «Memelere bak! Rezil kahpe!» diye düşündü. Oysa memeleri filân görünmüyordu. Kain, hınzır topalın ne düşündüğünü anlamış gıibi kollarını göğsüne kavuşturup biraz eğildi:

— Buyur içeri... Neye geldin, hayra mı geldin, şerre mi geldin?

— Hele ışığı yak ki... Kız çengi, biz her zaman suratına elektrik mi sıkacağız? Topal ismail sedire oturdu. Fenerin ak ışığını alışık -alışık odanın dört yanında gezdirdi. Işık do-!rap kapaklarında, sandıkta, duvarda asılı şeylerin üzerinde biraz fazla duruyordu. En sonunda gelip orta yere serili yatakta karar kıldı.

Şadiye başını örtüledikten sonra lambayı yakmıştı. «Gözleri sürmeli. Kaşlarına rastıkları güzelce çekmiş... Şu halde karının oynağı yalnız yatarken de süse kuvvet veriyor. Kalçalarının, besili koç kuyruğu gibi titremesine, ya ne demeli? Bu karının körpelik devri geçmiş ama güzelliği kendisine yeter.»

Topal İsmail dudaklarını yalayarak şakalaştı:

— Kahve istemez abla!.. Başka bir zaman... Şimdi bizim işimiz 'var.

— Neymiş bizim işimiz?

— Allah alları! Kız senin herif giderken bir şey tembihlemedi mi?

10

— Tembihlemedi.

— Şuna baık! «İsmail gelirse...» falan demedi mi?

— Demedi.

— Selim'de akıl narasın, unuttu besbelli. Saı-na unutmuş ama bize

unutmadı: «Aman İsmail, seni göreyim, bir iş olursa bizi unutma.

Şadiye ablana gidersin. Benim karı yiğittir, yokluğumu belli etmez» dedi. Herif şimdi gurbete çıktı diyerek biz verdiğimiz sözü tutmayalım mı?

— Aranızda konuşmuşsunuz, benim haberim yok.

Şadiye esnedi, elini ağzından indirip gene göbeğinin üzerine koydu).

— Haberin yok da bu gülüş neyin nesi? Yüzüme öyle bakma rezil, yüreğimi bozacaksın.

— Yürek bozulması oruç bozar, hey İsmail, cehennemde yanarsın yavrum...

— Ulan o eski işi sen daha unutmadın mı? Cehennemde yanarmışım. Vara yanaydım hey allah! - Tabakasından bir cigara çıkarıp yaktı, derin derin çekti: Sen cahilliği nerden bileceksin bre abla! Allah insaflıdır, cahil kulunu cehenneminde temelli yakmaz. Lâkin senin gibi bir imansıza geldi mi...

Ulan bizi kaç yıldır yaktın kavurdun. -Giga-rasınm dumanını tavana doğru üfürdü-: İşte isba-ti: Dumanımız tepemizden çıkmada...

— Önce gerekti topal ağa! Ne demişler? «O da öyle bir esintiydi, geçti» demişler. Sen, sakın, gecenin bir vaktinde bunun için mi geldin?

— Orası vicdanına kalmış bir mesele...

— Sopayı çeker, kafanı kırarım rezil!

— Dur yahu, biz hemen mi dedik? Benim yüreğimde domuz pazarlığı

aramayacaksın. Senin herifin bize sıkı tenbihi var. Şimdi söyle bakalım, geçen akşamki ekinler nerden geldi. Selim gurbete giderken tren navlununu nerden kazandı?

— Herif ekinleri Himmet çavuştan almış. Gelecek yaz tiftiklerini kırkacak.

— Allah aıllah! Ekinler öksürüklü hocanın ekinleri... Biz resmen öksürüklü hocaya borçlanmışız.

n

es*

I*.':

Himmet çavuşun tiftikleri kırkılınca öksürüklü hocanın borcu nasıl ödeniyor?

Ulan bunlar nasıl bir yalan! Beni küfrün dininden başlatma! Bir de gülersin. -Ciddileşti-: Bende akıl çoktur Şaziye abla. Köylü odaya toplanıp öksürüklü

hocayı deflemeğe karar verince senin herife göz işmarını çektim. Köylü konuşur,

ben Selim'e göz işmarı ederim. Selim bir şey anlamaz, kıvranır. Bu bizim Yaımören milleti imansız bir millet, «Herifin bağrı tutuk, makamı yok, sesi çevirmesine kulak asma» dediler, «bize Reşit hoca gibi sedası gür bir hoca gerek..» dediler. Doğru bir söz! Yamören'in hocası surda ezana çöktü mü

bağırtısı Sımıcak'tan duyulmazsa kaç para... Senin herif hitamında, işmarı aldı,

almasıyla odadan dışarıya uğradı. Aklımı anlattım. «Ulan aferin!» diyerek

elini dizlerine vurdu.

— Herifi baştan çıkardın öyle ya... Günahı boy-nunadır.

— Ulan bu ne biçim bir laf! -İsmail imdat arar gibi dört yanına baktı-: Biz

ne yapalım yahu, biz bu Yamören'den çıkıp gidelim mi? Karılarına bir söz

açarsın, «Uy aman! Bizim herifi baştan çıkardın. Günahı boynuna*!»

derler. Heriflere bir laf edersin... Ulan biz bu elli hanelik

namussuz köyün şeytanı mıyız?

— Şeytanısın elbette... Şuna bak, geçenin bir vaktinde kendisini temize çıkaracak.

— Şeytanmış... Sizdeki domuzluğa, bizim şeytanlığımız, korkma, dokunmaz. Bağrı tutuk hoca İşinize geldiydi öyle ya... Tık nefes... Lâkin gözü hâlâ karılarda... Ben adamın yüreğini gözlerinden seyrederim. Bir erkek hastalanır, «Aman hoca yetiş, nefes ediver!» diye yalvarırsa, «Dur, elimdeki şu işi bitireyim de gelirim» der. Bir karı hastalanır, «Aman hoca» demenle pire gibi sıçrar, «Yürü evlâdım, aman gidelim yürü!» diyerek seğirtir. Ulan, kurban

olduğum Allah, işini bilmez mi? Karıların suratına fazla üflediğinden soluğunu kesîvermiş. -Bir ıslık öttürdü-: Köyde buğday komamış hocaya

vermişsiniz çengiler! Hocadır ekinleri evine tepe gibi yığ-

-Sesini alçalttı-: Üç gün evvel Selim'le birer çuval aldık.

mış .

Şadiye korkmuş gibi irkiidi.

— Günah! Hoca kısmının ekini çalınır mı?

— Şuna bak! Kız senin günahtan filân haberin var mı demek?

— Dua kuvvetiyle biliverse!.. Dua kuvvetiyle bilip «benim hırsızlarım

falanca falanca... » derse...

— Dua kuvvetiyle hırsız tutan herifin Yamören hocalığında işi ne? Gitsin de Çankırı'ya candarma kumandanı olsun. Meraklanma ben hocanın oyununu aldım. Ekini güzelce yığmış, üstüne parma-ğıyle bir «Dahîlek» yazmış. Eski yazı üzerine bir yazı... Bozulursa ellendiğini bilecek... Senin herifle beraber gittik, çuvalları doldurduk. Sonra ben de yazdım onun gibi bir «Dahîlek... »

— Benzetebildin mi hay İsmail? Ne mümkün! Senin yazın hoca yazısını

tutmamış t ı r.

— Hüvesi nüvesine benzettim. Gülersin öyle ya, gül bakalım! Sen

karı aklınla nerden bilecek-sin? Bu dünyada okumanın her çeşidi en baştan hırsız milletine yararlı... Hoca, eşeğine bindi de köy aramağa gitti İki gün sonra dönünce neden kıyametleri koparmadı? Bizim Dahîlek, hoca Dahîlek'ini tuttu da ondan... Herif bu sabah gene köy aramağa gitti. Ekinler orada. Zahmeti çuval doldurmak. Hadi abla, irisinden bir çuval omuzla da gidip getirelim.

— Aman ismsil yakalanırız.

— Ulan karı milleti! Siz hep mi eşek olursunuz? Benim işim

sağlamdır. Selim'le yakalandık mı? Ekinler orada, Dahîlek yazısı parmağımın ucunda... Tıknefes hoca dersen köy aramakta... Kız, yüzüme koyun gibi bakma, davran! -Gene öfkelenmiş gibi 'çıkıştı-: Ulan Şadiye abla! Sen, demek, yeminli

misin? Sen hiç bir hayır işine kolay gelmez misin? Rezile bak! Güler huzurumda... Sus ulan, kapa şu ağzını, sus çengi! Evvelleri de avlulara çıkmak

için böylece naz etseydin ya... Yedi köyün bir Şa-diye'si olmasaydın.

Şadiye gülmesini keserek somurttu:

13

— Hele rezil topal, ben geceleri hangi avlulara çıkmışım?

— Uzatmaaa! Çıkmadığın avlu kalmadığından, «İsmaii hepsini aklında tutamamıştır» diye güvenmektesin ama... Hangi birini saymalı? Himmet çavuş bir... Battal'ın babası Kadi,r ağa...

—. Sus alçak, sende iftira çoktur. Gidelim bari... Dur da çuval getireyim.

Günahı vebali boynuna!...

— Boynuma evet. Öte dünyada ben diyeceğimi bilmez miyim? «Bacağa bu

illeti vermeseydin» derim, «iki bacağı sağlam kulların kendi günahlarını

götürmezken.» derim, «sakat İsmail kulun Şar diye rezilinin dağ gibi günahını fazladan nasıl yük-ienebilirmiş bakalım, hey allah!» diye gücüm yettiğince bağırırım.

Şadiye çuval getirmeye gidince topai İsmail parmaklarını gizlice şıkırdattı. Kalkıp lambayı üfledi. «Karanlığa getirip şuna bir sarılmayalım mı biz şimdicik?» diye dudaklarını yaladı.

Avluda etrafı dinlediler. Koca Yamören'de ses yok, soluk yok.

Bekâr olan tıknefes hoca, Aşağı mahallenin sonunda bir küçük evde oturuyordu. Topal İsmail eve arkadan yanaşmıştı. Kısık bir sesle konuştu.

— Abla! Sen şuraya uzan. Ben evi bir daha yoklssam gerek.

Şadiye hemen çömeldi.

İsmail sakat bacağını sürükleyerek avluyu dolaştı. Sayvanın karanlığında yanıp sönen cıgara ateşine yaklaştı, «Pelvan nöbette! Aferin!» diye gülümseyerek elektrik fenerini apansız yaktı.

Pelvaın Vahit gözlerini kırpıştırarak çıkıştı:

— Söndür şunu. Karı nerde?

— Meraklanma, getirdim. Surda, avlu duvarının dibinde...

— Aferin İsmail -Pelvan Vahit sıçrayıp kalkmıştı-: Ulan aferin topal eğa, cok yaşa birader! 'Getiririm allah salyesinde... der de getirmez yalancı rezil' diye kızdımdı. Aferin!

— Oğlum biz ahbap uğruna kellemizi koymuşuz. Lafa bak!

— Aman İsmail hiylelenmedi ya?

— Hiç bir bok olmadı. «Yakalanırsak oh ismail» diye biraz mızıklandı, o kadar...

— Öyleyse... karının yüreğine doğmuş... -Pelvan Vahit sinirli sinirli güldü-: Karı kısmının aklı var da fikri yok...

— Doğru bir söz! Karı milletinde akıl ne ara-s.n bre Pelvan! Koş seğirt!

— Dur oğlum, cığaramızı bitirelim.

— Cığaranm sırası mı? Bir haftadır «Aman yandım, aman İsmail efendi bana bir akıl... Karıyı yatsıdan sonra dışprı çıkar, gerisine karışma!» diyerek

it gibi yalvardıkların nerde kaldı? Sakın korkum mu yüreksiz;. Dur hele, yaprak gibi titremeye başladın öyle yat..

— Hey topal ağa! Bizim titrememiz korkudan değil, yürek oynamasından... Lâkin İsmail efendi, bak ne var! Şu var ki bağırıverirse...

— Bağırmaz ve de bağıramaz. «Hırsızlığa geldiğinizi ben anladım» diyeceksin, «Topal-'İsmail'e surda rastladım, Siz beraber geldiniz» diyeceksin1. «Beni buraya muhtar bıraktı. Hocanın ekinleri çalınmış» diyeceksin. Bana küfretsen de önemi yok'.. Zamparalıkta icap etti mi arkadaşa söğmek vardır. Sıkışınca yalan yere yemin bile edersin. Karıyı razı edinceye kadar, akıllı bir adam öz babasına olmadık lafı söyler. Bunun da töresi böyle canım!

Pelvan Vahit cıgarayı atıp ezdi. Hırıl hırıl soluyarak kuşağını sıkmaya uğraşıyor, cesaretlenmek için zaman kazanmaya çalışıyordu. Sonunda avucu-na tükürdü:

— Aman İsmail dua et! Tuttuğum altın olsun.

— Şadiye bu yaştan sonra altın olmaya olmaz. Lâkin buna gönül demişler, hele iki Pelvan gönlü... Haydi var-yürü! Eline, diline, ille de beline kuvvet!

İşte bunun duası da budur: Yalvarırsın, baktın olmadı; birkaç şamar çekersin, gene fayda vermezse, paça-kasnak dalarsın, bu da bir güreş sayılır. «Zor oyunu bozar» demişler.

— İnşallah!

Vahit avludan çıktı. İsmail bu sefer evi dolaşıp hiç gürültü etmeden avlu duvarına yanaştı1. Yere serdiği çuvalın üstüne yeni oturmuştu ki Pel-van Vahit duvarın ötesinde kaba kaba sordu:

— Sen kimsin ulan, kimsin gece vakti?

— Aman...

— Aman ne demek? Kıpırdama!

Amam dur

hele! Vahit kardeşim sen misin? Beni

— Aman kardeş! bilemedin mi?

— Dur bakalım, var?

bilemedim.

Vay sen misin? Kız buralarda ne işin

— Vahit kardeş...

— Kes sesini, hele rezil! Elindeki çuval mı? Tu aJlah belânı

versin!

Doğru söyle buraya hırsızlığa geldin öyle ya...

— Vallah bıillâh hırsızlığa değil. Bahçelerden kuru diken toplanacak.

Biz yarın sabah ekmek yapacağız.

— Kuru diken toplaınacaksa gündüze ne olmuş? Diken meselesi doğru

diyelim, beni görünce neden yattın?

— Baktım biri geliyor, korktum. Bildiğin gibi değil Vahit

kardeşim, hemen hırsız dersim. Ben buraya kuru diken yolmaya geldim.

— Topal da mı kuru diken yolacak? Sana diyoruz. Şurada biz kime rastladık? Topal İsmail alçağına rastladık. Siz1 topalla birlik olup ekin çalmaya

çıktınız. Doğru söyle!

— Vallah billâh hırsızlık yok...

— Yokmuş. Ulan bu ne rezillik!

Hocanın ekini noksan. Herif ölçtü. Noksan. . Muhtar bana kızdı. Muhtar beni buraya bekçi gidilecek. Anlaşıldı, hocanın ekin sizde hiç insaf yok mu? Ulan siz hiç utanmaz

Çalmışlar. Ağladı fı-kiaıra.. koydu. Kalk yürü, hey'ete hırsızları sizmişsiniz. Ulan mısınız? Yürü...

Şadiye ağlamağa başlamıştı. Topal İsmail işi İyi idare ettiği için Vahit'i beğendi. Pelvan, çıkışıyordu:

— Kes şu ağlamayı!.. «Kes» dedim. Hemen ağlarsınız. Ulan karı milleti! Surda yolunuza ölsek, siz-

de acsma yoktur. Ulan pekâlâ! Şimdi ağlarsın. Karılarla o kadar haber gönderdim, «Ölüyoruz» dedim, imana geldin mi? Olmaz ne mümkün! Ben seni hey'ete götürmeden bırakmam. Şadiye ağlamayı kesti:

— Sen bana karılarla haber mi yolladın Pelvan ağa? Ne haberi?

— Elbet haber yolladım, «Amanı bilir misin?» dedim.

— Hangi karıymış? Bana bir şey söyleyen olmadı.

— Olmaz mı? Ne güzel oldu. Lâkin ne demiş,-er? «Bazı teker döner, bazı dingil» demişler. Şimdi-cik biz böylece hey'ete gidelim ki...

— Sen bana ne üzerine haber yolladın kardeş?

— «Sevdasından uyku muyku kakmadı.   Ölüm bir mi, iki mi?» diyerek...

— Aman kardeşim Vahit etme! Bunlar   nasıl söz?

— Şuna bak! «Razı oldum1. Sevaptır.» diyeceğine... Düş önüme, muhtara gitmemiş olmaz.

— Vay baş:ima, vay başıma... Komşulukta   bu nasıl bir iş? Demek sen komşu ırzına mı dolaşmaktasın oh Vahit...

— Irzı namusu ağzına alma! Biri duyar da gülmesinden kamı ça,tlar.

— Ben o işlerden vaz geçtim Vahit kardeş, herif bana töbe çektirmedi mi?

— Töbeymiş... Hırsızlık daha mı sevap? Yürü hey'eta.. Şartolsun kurtuluş yok. Benim laf dinleyecek zamanım geçti. Bakalım muhtar, «Şadiye kahpesi töbelenmiş, ne güzel» der mi? Kolunu bağlar da seni Çankırı mahpusuna sürer. Topal da birlikte... Çankırı'ya "kacfer yol boyunda millet seyrinize çıkar, «Maşallah!» diye bağırır.

Şadiye fısıl fısıl bir şeyler söyledi. Topal İsmail yüreğinin gümbürtüsünden anlayamadı. Vahit bu sefer gülüvermez mi, keyfile...

— Söz mü şu? Topal geçti gitti. Beni görünce tedbiri şaşmıştır. Topal bana dayana mı bilir? -Karı

gene bir şeyler fısıldadı-: Haydi ulan! karşında senin serseri yok. Yarın ne demek?

Şadiye yeniden ağlamaya geçti ama, bu seferki gönlü olmuş cilveli karı şımarması...

— Bana bu oyunu namussuz topal   oynadı.   Barva   bu oyunu topalla birlik

oynadınız.

Sonra sesi kesildi. Duvarın ötesinde davar yayılmasına benzeyen kuru ot hışırtısı başlamıştı. Topal İsmail ellerini ensesine kenetleyip karanlık gökyüzüne daldı. Yüreği sanki şjşip kabarmıştı. Bir yandan keyfle gümbürdüyor, bir yandan can sıkın-tısıyle sıkışıyor. Bir vakit, bir kulağı duvaırın ötesindeki solumalarda, bir kulağı, sanki bir ses gelebilir-miş gibi, sakat bacağında öyle dinledi. Sırtında toprağın rutubetini duyuyor, öksürmemek için dişlerini sıkıyordu. Bir aralık elektrik fenerini duvarın üstünden yakıvermek aklına geldi. Kederi hemen dağıldı. «Pişen aşa soğuk su katmak işte buna derler» diye gülümsedi. «Bizim Pelvan kızar. Kim olsa kızar. Kolay mı yahu, ömür çarhının durduğu yer... Alçağa bir iyilik ettik. Ayıp düşer.» Olup bitenleri gözünün önüne getirmeye çalıştı. Karnının öksürüğü gene guruldayarak boğazına doğru çıkıyor. «Hele rezil öksürük! Sen hep böyle amansız yerde neden tutarsın?» Bacağın sakat yeri gece ayazından sızlamaya başlamıştı. «Karı ne dedi bakalım? 'Bana bu oyunu topal oynadı' dedi. Karının orospusu da bize 'topal' dermiş.» Dişlerinin arasından hınçla küfretti. Hafif bir rüzgâr duvarın ötesindeki sesleri karıştırıyordu'. «Bu Şadiye biraz yaşlı ama yüzü sarı olduğundan benizleri kırmızı, güzelliğine beyaz... Hele kahpe!»

Nihayet iş bitmiş olmalı ki Pelvan Vahit uydurma bir öksürükle tükürdü:

— Kalk kız! Uzatma... yallah doğru eve... Bir daha hırsızlıkta gezdiğini görürsem kemiklerini kırarım;

Şadiye anlaşılmaz bir şeyler söyledi.

— Ulan şart olsun... Ulan o nasıl bir laf? Sus rezil!

— Hep «Sus» dersin, «Şadiye'nin ekmeği na-

sil?» demezsin. Evde ekin olsa benim buralardat ne işim vardı hay Vahit?

— Ne yapalım? Hocanın ekinini, şimdi çalalım mı ?

— Tamamını yükleyip getirecekmiş gibi, şuna bak! Bir iki hak* yeter.

— Kız ben o haltı edemem. Hırsızlık günah...

—Hırsızlık günahmış. -Şadiye gülüverdi-: Sanki bu da hırsızlık değil mi?

Selim'in hakkını aldın. Benim herif bir duysa, «Aferin, helâl olsun» der mi?

Beni dayaktan öldürür. Kitaba el bastırdı, töbe çektirdi, nikâh tazeletti. Şuna bak! Beni boyumca günaha soktu da... Hadi şu çuvala biraz ekin alıver. Bak ne olmuş senin haberin yok. Hoca, «Ekinimi bir hırsızlayan olursa bileyim» diyerek üzerine yazı yazmış. Sen ekini çuvala doldur, yazıyı boz. Muhtar ağam yarın sabajı Topal ismail'i sopaya yatırsın.

Vahit bu söze keyflenip kaba kaba gülünce İsmail yattığı yerden kalktı: «Ulan karı milleti! Şun-lara. hiç iyilik yarar mı hey allah!» diye söylenerek eve döndü, sayvanın gölgesine çekilip bir ağara yakW.

Pelvan gelince hiç bir şey duymamış gibi sordu:

— Oldu mu Pelvan, sırtını yere getirebildin mi? Ortaya güreşmek kolay değil.

— Bırak. Başımıza bir belâ da bu. «Ekin isterim» diye yalvardı.

— O işten sonra büyük aptes alınmadan «ekin» lafı edile mi bilirmiş? Bir tekme vurup «Yıkıl!» demedin mi?

— Ağladı ulan. Evde ekmek yokmuş.

— Anladım, acıman kabardı. Bu da böyle bir a,cıma!.. Doğru, hovarda kısmı, karı «Yapma günah!» derken acımayacak da...

— Sus rezil! Biz essahtan acıdık. -Vahit iğrenmiş gibi tükürdü-: Kötü bu iş İsmail, elin töbe etmiş karısını baştan çıkarmak kötü...

— Şimdi ina,ndım, gerçekten acımışsın. Belli bir şey, karnın doydu, insana bir nefretlik gelir.

— * Çankırı çevresinde 8 kiloluk, ekin ölçüsü

Tanrının bir işi canım! Bu nefretlik gelmese, hav Pelvan, erkek kısmı yataktan çıkmaz da acından ölür. Töbe meselesine geldi mi, hiç aldırmayacaksın. Karadayı'mn karısı ayran yaparmış. Karadayi: «Bir çanak su koy şuna.» demiş.

Karı koymuş. «Bir çanak daha.» Karı gene koymuş. «Hele bir çanak daha getir.» deyince karı yüzüne şöyle «olmaz» der gibi bakmasın mı? Karadayi gülmüş, «Getir karı.» demiş, «yoğurt kısmı aktır, gayreti elden ko-maz.» Oynak karı da yoğurt gibidir efendi, töbe de etse bu işe geldi mi gayreti elden hiç bırakmaz.

— Lafı tren gibi uzatırsın ya, sonunda başına ne geleceğini bilmezsin. Kan meseleyi anladı, «Ba-rja bu oyunu topal herif oynadı» diye ağladı. Benden sana arkadaş öğüdü: Karının gözüne görünme. Töbe olsun öteki bacağını da kırar.

— Demek bize öfkelendi mi? Öfkelenmiştir. Şimdi bir sorum var Pelvan,

dinin gibi doğru söyleyeceksin: Gönülsüz müydü, sonuna doğru olsun

sevinmedi mi?

— Bilmem. Önce gönülsüzdü. Sonuna doğru... -Vahit kıs^A kısa güldü-; Sonunda acildi, evet...

— Gördün mü? Sonunda açılmıştır. Meraklanma, bana: küsmez. Şimdi «Abla!» diye seslensem, «Emret ablasının İsmail'i! Ablan sana kurben olsun!» diye koşar gelir.

— Artık orasını sen bilirsin.

— Ben bilirim. Hele biraz alışsın, Pelvan ağa geceleri gizliden güreş tutmaya babasın... Yamören şaşar canım. «Bu Şadiye'ye ne oldu yahu?» diyerek elini dizine vurur. Yakında bu Şadiye el tutar ki «Şunu oturup yesem ne olacaksa...» dersin. Semi-rir de hamur açarken, «Oğlan adın

İsmail» diyerek türkü bile çağırır. Yalan çıkarsam, nah şu bıyıkları kazıtırım.

— Doğru! Çuvalı elime verirken etimi burmasın mi? Ka,ltağa bak kaltağa... Evin kapısına yanaştılar. Topal İsmail kuşağının arasından ucu bükük bir tel çıkardı, elektrik fenerinin ışığında asma kilidi kolayca açtı, kanadı besmele çekerek itti. Alay eder gibi yakıp söndür-

düğü beyaz ışığın içinde buğday yığını sarı sarı parlıyordu.

İsmail yere oturdu, çuvalına ekin doldurmaya başladı. Ayağa kalkınca yükünü bir kere tarttı, birazını geri boşalttı:

— Haydi Pelvan! göster gücünü... Korkma! Yazıyı tıpkı tıpkısına yazarım. Hoca farkına varmaz.

— Ulan İsmail, töbe olsun elim varmıyor arkadaş. -Pencereden dışarıya baktı, içini çekti-: Sana yalan olmaz ajçak topal, yüreğimdeki allah korkusu filân değil. Murat ağam bir duyarsa...

— Bırak şimdi Kulaksızın Murat ağayı... Ben herkesin huylarını bilirim. Murat'ın bir güzel huyu var: Yüzüne dike dike bakacaksın da, «Vallah billâh ben yapmadım» diyeceksin.

—Sus gâvur! Bu yemin neyin nesi?

— Oğlum hırsızlıkta yemin şart... Birisi birine «Haydi seninle hırsızlığa gidelim» demiş. Öteki usta hırsız: «Olur haydi» demiŞ). Yolda giderken bunlara bir hendek atlamak gerekiyor. Usta hırsız hoplayıp geçmiş. Arkasından acemi hırsız dsr atlayınca usta hırsız: «Vallah billâh ben bu hendeği ajtlama-dım» demesin mi? Öteki besbelli bir Pelvan adam... «Sus gâvur, diyor. Bu yemin neyin nesi?» Usta ne dese iyi: «Yavrum bu zenaati sen yapamazsın, kendine başka zenaat ara!» demiş. Şimdi o hesap... Anladın mı?

— Anladım, hendek atlanacak da atlamadım diye yemin çekilecek...

— Tamam, aferin!

— Taımam ne demek namussuz?   Seni şimdi çiğnerim.

Rüzgâr aralık kapıyı gıcırdattu. Susup dinlediler. Uzaktan köpek sesleri geliyordu. Vahit telâşlandı:

— Köyde bir gezen var! Aman İsmail... İsmail elektriği söndürerek emretti:

— Doldur şu çuvalı, çabuk...

Pelvan Vahit çuvala biraz ekin koydu. Tam sırtlayacağı sırada ismail elektriği yaktı:

21

— Bu ne? Şadiye seni rezil eder Pelvan. On okka ekinle karının önüne mi çıkılır?

— Yeter yürü. Hadi, gidelim.

— Ulan ayıp, şertolsun ayıp...   Doldur şunu. Azı da bir çoğu da...

— Doldurmam şartolsun. Işığı söndür de gidelim.

— Korktun öyleyse... Köpek sedasıyle dudağın mı yarıldı? Gel doldur oğlum, işte sana bir fırsat...

— Sen niye doldurmadın?

— Şu sebepten doldurmadım ki... Hele ahmak! Ben hocaya mı acıdım? Bacak özürlü oluğundan biz ağır yük altına giremeyiz. Lâkin sen bir koca Pelvansın. Karıdan ayıp...

— Ayıp değil. Elverir.

— Dur yahu, birazını da sen alırsın. Kötü mü? Açıktan bir ekin...

— Ulan İsmail, sen beni sonunda hırsız edeceksin ya, dur bakalım'.

Pelvan Vahit çuvala biraz dadia ekin koydu. İsmail saçılan taneleri eliyle süpürdü, yığının üstünü düzeltti, kibirlene kibirlene bir «Dahîlek» yazdı. Işığı odanın dört köşesinde gezdirdi. Eşyaların arar sında duran bir bakır tencereyi, Selim'le beraber gelişlerinde gözüne kestirmiş, fakat almaya cesaret edememişti. Yüzünü asıp başını kederle salladı.

— İşimiz bitti, gidelim arslan!

Kapıyı kilitlediler. İsmail, sayvanın karanlığında durup Yukarı mahalleden Orta mahalleye doğru inen köpek seslerini biraz dinledi, sonra Vahit'in koluna vurdu:

— Korkma Pelvan! Köpek kısmını hırsız için beslerler. Ama boşunadır.

Hırsız tanıktan korkar, köpek dersen ağızsız, dilsiz bir yaratık... Bil

bakalım, şu bizim Yamören'de kaç tane akıllı adam oturur? İki tane... Biri

Hocaların Hakkı, ötekisi Kulaksızın Yakup... Bunlar kapılarında köpek beslemezler. -Köpek sesleri avludan avluya geçerek gittikçe yaklaştığı için belli belirsiz telâşlandı-: Gidelim Pelvan, sen bu zenaati bir gecede ezberine alamazsın.

— Başlarım zenaatinden rezil. Ben ne düşünmekteyim, ben Murat ağayı düşünmekteyim.

— Murat ağayı hiç düşünme. Murat'a yalan söylerken gözlerini hiç

çevirmeyeceksin. «Yalancı adam gözlerini mümkünü yok dik tutamaz» diye bir laf

öğrenmiş. Herhal Kurşunlu'nun öğretmenli okulundan öğrendiği bir laf...

Gözlerini dikersin de yemini basarsın. Hadi şimdi ayrılalım. Bizi bir aırada görmesinler. Var-git selâmetle... Şadüye ablaya selâm söyle...

Avlu kapısında ayrıldılar.

İsmail, ikibüklüm, sızlayan bacağa sövüp saya>-rak kendi avlusuna girdi1. Fakat ekin çuvalını ahırdaki gizli yere koymak fırsatını bulamadı. Duvarın gölgesine sindi. Ayak sesleri tam üstüne geliyor. Hem de iki üç kişi varlar. «Aman, Şadiye orospusunun kahpe oyununa mı düştük arkadaş? Aman çuvalı ahıra... Tü allah belânı vere, çuvalı ulan...» Korkudan soluğu kesilmişti. Mahpusluğu hiç sevmiyordu. Gürültü Sağırdere'yi geçince başını uzatıp baktı. «Önlerinde bir eşek... Nelyin nesi yahu?» Birini Kulaksızın Murat ağaya benzetmişti ama ötekisi kim ola? «Kafasında silindir şapka... Memurdan bir adam' desek... Gecenin yarısında memur efendinin Kulaksız Yakup'la işi ne?»

Meraklandığından meydandaki ekin çuvalını filân unuttu. Gürültü etmemeye çalışarak uzaktan uzağıa artlarına takıldı. «Biri Murat ağa, hiç şüphem kalmadı. Lâkin ötekisi? Boyu kısa bir herif... Bakalım!»

Bunlar Yakup ağanın avlusuna girip merdiven kapısını yumrukladılar.

Neden sonra, Yakup ağanın sesi duyuldu:

— Kimsin?

— Aç.

— Ulan kimsin? Murat sen misin?

— Benim ben... Şunu açıversinler.

— Ulan gecenin bir saati... -Yakup ağa pencereye gelmişti. Kadınlara bağırdı-: Kız gelin! Kız koşsana eşek! -Dışarıya sordu-: Ne var Murat, bir

ş ey mi oldu?

— Ne olur... Oğlun geldi.

— Mustafa mı? Aman Murat...

— Mustafa... Hadi kapıyı açın...

Topal İsmail, görünüp görünmemeyi bir an tasarladıktan sonra elektrik fenerini parlattı:

— Aman Mustafa, hoş geldin birader. Merhaba Murat ağa! Bu Mustafa nerden çıktı böylece?

— Çıktı işte... -Murat güldü-: Sen nerden çıktın bakalım?

— Gençler odasında kâat oynadık. Eve geldim. Soyunurken köpekler yukardan parladı. -Bir taraftan da Mustafa'yı gözden geçiriyordu. Şaşmıştı-: Eee

Muştala, nasılsın bakalım arkadaş?

— iyiyiz. Gördüğün gibi...

Eğer İsmail'in gördüğü gibiyse... Şaşması da bundan ya... Başına şehir yerinin tekerlek şapkasını geçirmiş ama giyim kuşam kötüden de kötü...

— Bu ne hal .arkadaş?

— Hangisi?

— Eşeği sordum! Sen Ankara'dan buraya eşekle mi geldin?

— Eşekle elbet. Trenle herkes gelir.

— Orası da doğru ya...

Kadınlar koşarak inmişler, eşeğin yükünü çözen Murat'a ışık tutmuşlardı.

Mustafa'nın üstü başı yırtık-yamalıydı ama hayvana sarılı yeşjl İstanbul

sandığını ne yapmalı? «Bunda bir iş var İsmail efendi, hele yarın ola hayır ola. Anlarız.» İsmail daha fazla durmayı uygun görmedi, kadınlara: «Yorganı yavaş haa... İçinde takımlar sanlı. Biri kaıyboldu mu keyfinize...» diye kumanda veren Mustafa'nın omuzuna vurdu:

— Bana izin arkadaş, sabahleyin konuşuruz.

— Olur”.

Mustafa, Pelvan Vahit'i soracaktı. İsmail sakat bacağını sürüyerek yürüyünce vazgeçti.

Yukarda, sandığı orta yere koydukları zaman Yakup ağa çıplak ay(ak!anyle bir kere çevresinde

24

dolaşmıştı. Sağ eli bir tuhaf titriyordu. Nerdeyse hayvan satın alırken besili olup olmadığını anlamak için yapıldığı gibi kapağı sıvazlayacaktı. Ağlayan bir sesle burnunu çekti.

Karısı Binnaz kapının kenarında kalakalmıştı.

Mustafa sıkılıyor, eşeği ahıra çekmek için aşağıda kalmış olan ağabeyi Murat gelince bu sıkıntının daha da artacağından korkuyordu. Gurbetten köye dönüş trende düşündüğü gibi çıkmamıştı. Babasının elini öpmediğini hatırlayarak davrandı:

— Destur baba, elini öpelim. İşte sonunda köye kavuştuk.

Yakup ağa, Mustafa'nın omuzu üzerinden karısına göz kırptı:

— Elini öpenler çok olsun! Nasıl kız, Mustafa oğlun büyümüş mü?

— Büyümüş elbet. Allah bağışlasın.

Murat içeri girince Yakup ağa sedire oturdu, büyük oğluna yanında yer gösterdi. Mustafa ellerini göbeğine bağlamış, ayakta kalmıştı.

Feride, kaynının eline vardıktan sonra kaynanasının arkasına geçti:

Ya.kup ağa sordu:

— Ne var, ne yok Ankara'da?

— İyilik... Ankara iyi...

— Mektubu aldın mı?

— Aldım.

— Murat ağan yazıverdiydi. İyi yazrmş mı?

— Eksik olmasın, iyi yazmış.

— Bir de yazmasın mı? Aferin, sandık, güzel bir sandık... Ankara sandığı...

Kaça bu böylece?

— Cemal usta önümüze düştü de ucuza aldık.

— Hep ucuza dersiniz... Ah bu benim oğullarım... Bakalım ucuz mu? Hele aç şunu.

Mustafa anahtarı analığına uzattı. Anahtar kilidin içinde dönünce bir çıngırak öttü. Binnaz kapağı kaldırırken durdu:

— Aferin Mustafa! kilidi çıngıraklı imiş, safi-dığı beğendim.

— Beğendinse pekâlâ! Sana verdim. Üst-baş

koyarsın. Cemal usta biraz daha iyisini aradı ama ne mümkün! Bulamadık.

— Elverir.

Kapak açılınca sandığın bu kadar dolu olabileceğini ummadıklarından Yakup ağa ile karısı bakıştılar. Binnaz yaklaşan geline emretti:

— Kız, şuradan büyük lambayı yak getir. Mustafa: «Haşşöyle... Adam olun!» diye gülümsedi.

Yakup ağa soyunuk olduğunu unutmuş gibi, karnına, kalçalarına vurarak tabakasını aramağa başlamıştı. Murat'tan cıgara istedi. Mustafa boş bulunup elini arka cebine götürdü, ama çıkarıp cıgara vermeyi göze alamadı.

Lamba gelince analığı en üstte duran siyah paltoyu kaldırıp ışığa tuttu:

— Babana mı bu?

— İyi bildin babama... Daha kuşak var, ş&!var, mintan var, yelek var, mest-lastik var.

Yakup ağa toparlandı:

— Ulan mestle lastik mi getirdin? -Murat'ın kolunu dürttü-: Bizi dipten

doruğa donattı, gördün mü sen?

Mustafa, gözleri sandıkta, ağır ağır konuştu:

— Baba, vaktiyle sığırtmaçlık ettiğini artık unutacaksın! Şunları hep giyin, köyde gez salınarak:

Kulaksız Yakup ağa büyük oğlu Murat'ın her zaman söylediği bir sözü, biraz dargın, biraz öfkeli tekrarladı:

— Giyim kuşam, adami .adam etmez. Sığırtmaç olduğumuzu biz ne kadar unutsak Yamören bilir. Doğru muyum Murat?

— Doğrusun. Sığırtmaçlık ayıp değil, sonradan görmelik ayıp...

Kadınlar paketleri, topları hışır hışır açıyorlar, ışığa tutup keyfle seyrediyorlardı. Odayı keskin bir çiriş kokusu kaplamıştı. Öteberi açılıp

etrafa yayılınca kadınlar şuneacık bir sandığın bu kada\r malı nasıl aldığına şaştılar. Binnaz kâğıda sarılı büyük bir paketi havada tutarak, sordu:

26

— Neyin nesi bu?

Mustafa daha fazla dayanamadı, sandığın yanına çömeldi:

— İçinde şapkalar var. Bırak, ütüsü bozulur... Birini ağama, birini babama aldık. Biri de benim. Murat ağama fatzlad,an bir de yelek olacak. Ankara'da

kaldıysa... Tüüü ulan Cemal usta! -Sandığın içini biraz karıştırdı-: İşte!

Cemal usta hiç unutur mu canım? Aferin! -Yeleği geline uzattı-: Al! Düğmeleri yaJandan tutturulmuştur. Kuvvetlendirirsin. Size yemeni de olacak.

Karıştırmışsınız. -Analığının hâlâ sıkma ipeklileriyle uğraşmasına öfkelendi-: Bırak şunları... Allah allah! -Yemeni paketini Binnaz' in kucağına attı-: İkisi senin ikisi gelinin... -Ağası Murat'a bakıp güldü-: Gazocagı da getirdim.

Markası bir hoş... En iyi marka...

Yakup ağa burnundan kıl koparmağa uğraştığı için elini hızla aşağı çekti:

— Ocak kısmının yiğidi tren gibi ses verecek.. Yak bakalım, horlanması nasıl?

— Horlaması yaman... Horlaması muhtar odasından duyulmazsa kırar savuşurum. Mustafa kapının yanına bırakılmış eski yorganı ortaya çekti. İpleri çözmeye uğraşırken yol yorgunluğu sızı halinde bel kemiğine yapıştı, yüreğindeki tedirginliğini büsbütün arttırdı. Sımıcak'tan buraya kadar Murat ağası pek konuşmuştu. «Aferin Mustafa, beni utandırdın,» bir de, «Senden bu kadarını beklemezdim aferin!» işte hepsi bu... Mustafa, çözülmemek için domuz gibi inat eden düğüme kızdı:. «Şuna bak! Ulan seni ben demir çiviyle mi perçinledim, namussuz? Murat ağam bizden bu kadarını beklemezmiş. Yahu bizi bu köylü ne bellemiş hey allah!»

Murat esnedi, bir şey görünmediği halde pencereden dışarıya baktı.

Yakup ağa lastikleri evirip çeviriyor, burunlarını sıkıyor, birisinin üzerindeki beyaz lekeyi parmar ğını tükrükleyerek silmeye çalışıyordu.

Kadınlar, bu kadar eşyanın sahici olmasına bir

27

türlü inanamamışlar gjbi hepsini tekrardan ellemeğe başlamışlardı.

Mustafa içindeki garipsemenin Ankara'yı özlemekten geldiğini şaşırarak anladı. Şimdicik Cemal Ustanın Bendderesi'ndeki odasında gözlerini açıver-se, «Oh!» diye soluğunun genişleyeceğine «dini gibi» emindi. «Şuncacık zamanda bizi bunlar temelli unutmuşlar arkadaş! Köy bizden vazgeçmiş» diye yüreğini sızlatan bir şeyler düşündü. «İşte belli bişey... Analığım Binnaz ağlayıverdi mi? Hele rezil kahpe, çerez kâğıtlarını yırtacak!» Yorganı neden açtığını unutmuş gitmişti. Gazocağına gazyağı koymak üzere tenekeyi alacağınaı takım torbasını Murat ağasının ayakları dibine boşalttı:

— İşte bizim velinimetler! -Bu söz Cemal Ustanındı-: İşte bizim taşçı takımları...

— Bilirim. Sımıcaık istasyonu da taştan yapıldı. Taşçılık iyidir.

— İyi olmaz mı? İşte mucarta, şuna madırga derler, şuna da murç... Şimdi bir taş olsa dakkada yonar çıkarım. Kaılem, gönye, otomatik metre bizde hep tamam...

Ceplerini acele arayıp küçük, yuvarlak bir kutuya «hapsedilmiş» çelik metreyi ağasına uzattı. Murat bunu «şırraık» diye açarak kadınları korkuttu:

.— Bakın bakalım! Hani masalda kılıç varmış, gâvura çekince uzarmış. İşte tılsımlı kılıç bu... Yeşil sandığın içindekileri hep bunun sayesinde kazandı, Mustafa.!

Mustafa bu lafı çok beğendi.

Gazyağı tenekesini açmak için bir çivi istediği zaman, gece vakti bundan vazgeçmesini söylediler.

— Babama kajhve pişirirdik. Ağam da içerdi. Halisinden Ankara kahvesi

getirdik.

— İstemez. Kahve de neymiş, misafir olmayınca?

— Öyleyse yemiş yersiniz. Ana, bir tabak ver de çerez koyalım!

\

Kese kâğıtlarını acele acele açtı. Hepsinden birer avuç çıkarıp babasına gösterdikten sonra, geli-

nin kucağına koyuyordu. Analığı bir kocaman bakır sahan koşturunca canı sıkıldı. «Şu karı milleti boğaz dedin mi gece meçe dinlemez. Düğün kalburu mu çıkıyor rezil!»

— Ana!

— Buyur.

— Benim çekmeee nerde?

— Dolaptadır. Lâzım mı?

— Lâzım.

— Gelin versin.

— Anahtarı yanında mı?

— Yok... Üstünde...

Halbuki gurbete giderken anahtarı analığına teslim etmiş, «Ben gelinceye kadar kimse kurcalamasın» diye sıkılamıştı.

Gelinin getirdiği küçük çekmecenin kapağını öfkeyle açtı. Çocukluğundan beri eline ne geçtiyse buna doldurmuştu. Elektrik fenerlerinin minimini bozuk empulleri, boşalmış piller, anahtarları kaybolmuş üç esma kilit, bir tornavida, bir duvarcı malası, hiç sap tak.lmamış yeni bir keser, zincir parçaları, düğmeler, paslı çiviler, paslı cıvatalar, somunlar, kırık eğeler... Hepsini yere döktü. Yere vurarak çekmecenin tozunu, toprağını silkeledi. Çerez kâğıtlarını, boncuk, ayna, sakız, koku şişelerinin paketlerini içine yerleştirdi. Kilitleyip anahtarı cebine koydu Bu işi yaparken eline sert bir şey değmiş, geldiğinden beri ilk defa tabancasını hatırlamıştı. Silâhı yerde bulmuş gibi sevindi. Ayağa kalktı, yeleğinin altından kemeri çözüp olduğu gibi babasına uzattı:

— Bir de silâh aldık, bak bakalım...

— Ne silâhı alçak? -Yakup ağa suratını astı-: Silâh da neymiş? Dolu mu bu?

— Dolu... Lâkin emniyeti   Kapalı...

— Olsun. BoşaJt da ver.

Mustafa biraz duvara döndü, yayına basarak şarjörü aldı, sürgüyü çekip namludaki fişeği yere düşürdü:

— Al! Belçika tabancası... Beylik   mal! Otuz

mi bir de fişeği... kılıf caba...

— Otuz lira mı? -Yakup ağa kemer bir elinde, tabatnca öteki elinde kalakaldı-: Otuz... Vay benim avanak oğlum!

— Otuz ama şimdi kırk verseler satmam. Cemal Ustadan aldım. Ahbaplık hatırına ucuz verdi.

— Git hadi! Otuz liraya bu nasıl bir silâh? Tuu, Cemal Usta her kim

ise rezilin biri imiş. Seni güzelce aldatmış hay Mustafa'm!

Mustafa suratını astı:

— Laf mı şu? Cemal Usta beni bir vakit aldatmaz. Cemal Usta kimseyi aldatmaz. Cemal Usta, ağamı tanıdı... Kurşunlu'dan Cemal Usta... Taşçılığı Cemal Usta

öğretti bize... Silâha bakmazsınız, «Aldatmış» dersiniz.

Yakup ağa silâhtan pek anlamıyordu. Gençliğinde bir defaı Karadağ lüveri ele geçirmiş, bir zaman belinde gezdirdikten sonra sandığın dibine aiti-vermişti-. «Köy yerinde fıkara kısmına silâh ne lâzım? Koruyacak malı yok, namı-namusu yok!» Hali-vakti düzeldikten sonra da, ağalık sevdasına yeniden yeniye —Oğulları gelip yerleştikten buyana— düşr müştü. Ne fayda ki Yamören bir vakitler sığırtmaç-lık eden Kulaksız Yakup'u ileri gelenlerden daha, saymıyor bile... Murat tabancayı aldı, ışığa tutup bir zaman baktı:

— Eh, otuz lira eder etmesine... Bunlara; galiba broving diyorlar. Tutukluk

yapmazsa iyi...

— Tutukluk ne ağzına! Yüz fişek yakaan tıkanmaz bunlar. Beylik silâh çünkü... Cemal Ustada yalan yoktur. Gâvur bunları özel yapmış, yüzbaşıları için...

— Heves etmes-en daha iyiydi kopuk. Silâh kısmı azgın ata benzer.

Sen onu gezdiremedin mi bakarsın o seni almış şu tarafa götürmüş.

Yakup ağa söze karışmadı. Otuz lirafya acıyıp yandığı, suratından belliydi. Ağzına attığı üzümleri öfkeyle çiğniyor da sakalının duvardaki gölgesi «Karagöz gibi» oynuyor. \

— Nedir o? Haıaa... Bizim lacivert takım... Gömleğin ütüsünü

bozdunuzsa keyfinize... Bırakın paketi sedire... Yarın giyince görürsünüz! -Elini ortadaki yığına doğru salladı-: Kaldırın şunları, allah allah!

Yakup ağ;a içini çekti:

— Epey para dökmüş, ne dersin Murat? Bana palto hiç alınmayacaktı. Kışın köy yerinde ceket elverir. Muhtar Hüseyin rezili gibi palto mu giyilecek, töbe?

Mustafa, babası Yakup ağanın umduğu kadar sevinmediğini birdenbire anladı. «Para getirmedik sa,ndı herif... Parayı sen bilir misin? Para, dünyanın çivisi...

«Fazladan, bize güvenmediği meydanda... Ankara dükkâncıları bizi hesapça soymuşlar.»

— Boşuna dökmüş... Sana dedim Murat?

— Bana sorarsan, Mustafa oğlun iyi etmiş. MaJa verilen para kalır.

Palto isterdi.

Mustafa babasını büsbütün kızdırmak için cebinden bir küçük paket çıkardı. Babasına, ağabeyi-sine birer ağızlık verdi. Üçüncüsünü hayaya kaldırdı:

— Gönlün çekerse bunu al baba, hangisini beğenirsen!..

Yakup ağa kuşkulu kuşkulu bakıp sordu:

— Bir ağızlık fazladan alınmış. Getir şuraya... Tütüne mi başladın yoksa rezil?

— Tütüne başlanır mı? Arkadaşıma aldım.

— Kime?

— Pelvan Vahit'e...

Babasının ters bir şey söylemesine meydan vermemek için Murat araya girdi:

— İyi etmiş. Arkade[A]ş kısmını düşünmek iyidir.

— İyidir, ben de bilirim... Surdan bir cıgara ver. Ağızlığın siftahı senden... -Murat'a elini uzattı-: İyidir ama... Ah benim oğullarım para da iyidirl.

Must,afa artık dayanamadı, kendisini korumak için silâh çekiyormuş gibi, davrandı. Tabancasını nasıl boşaltmışsa öylece duvara döndü. Trende ba-

dandan çıkarıp uzattı:

— Buyur, bu da paranın üst yanı...

Yakup ağa şaşkınlıkla bağdaştan dizüstüne kalktı:

— Para mı? Para da getirmiş... Aferin ulan! -Yere iniverdi-: Töbe hey allan, aferin! Ne kadar bu böylece, kırk kayma var mı benim rezil oğlum?

— Yetmiş beş...

— Yetmiş beş mi? Aman Mustafa! -Murat'a döndü:- Say bakalım şunları...

Gördün mü? Durur bakarsın. Say ki hele bir... Taşçıhk öğretmenlikten iyi

imi ş , yarg ıçlı ktan bile iyi zenaat... Allan ı n bir hikmeti can ı m...

Murat gülümseyerek yavaş yavaş saymağa başladı. Mustafa, ağasının böyle ağır almasına memnun oidu. Yakup ağa bir yandan kalçasını kaşıyıp bir yandan, «Hele rezil! Hele alçak!» diyerek yalanıyordu. Karıların gözleri de şu kadar şu kadar açılmıştı. «Hep tek lira yaptırdığımız iyi. Çok görünür.»

— Yetmiş üç... yetmiş dört... İşte yetmiş beş... -Murat para destesini, babasına uzattı-:   Tamam, yetmiş beş lira. Buyur.

Desteyi alırken Yakup ağanın elleri titriyor, gözleri lamba ışığında ıslak ıslak parlıyordu. Paraları görmeden Mustafa'nın adam olduğuna; inanamamıştı. Paraları eli titreyerek aldı:

— Allah uzun ömür versin! Allah tuttuğunu... -Birden coştu-: Gördün mü karı, gördün mü? Buna işte para elemişler. Mustafa oğlun kazandı. Gözünü aç! Tüü hey dünya! -Paraları kuşağına koyacak gibi yaptı-: Biz bu günleri de gördük. Ömrünüze bereket, ben ikinizden de hoşnudum evlâtlarım. Artık, olur olmaz

f ı rt ı naya yı k ı lmam ben...

Geline bakarak güldü, kurnaz kurnaz göz klrp-tı. Mustafa: «Hele yarabbi, ihtiyar kısmının sevinmesi, ağlamasından farksız... » diye düşünerek başını keyifle çevirdi. Geldi geleli duyduğu yabancılık birdenbire kaybolmuş, yüreğini sıkan tedirginlik dağılmıştı. Murat'ın alay edeceğini bildiği halde, kendini tutamadı, öğündü:

uvy iv/;.. im*   #-\ı   i   rvt

Sen Yamören'i bilir misin? Paltoyu sırtından çıkarmayacaksın. -Farkına varmadan emrediyordu-: Ayağında mest-laştik... Süslü gez. Çocukluğunda fukara olduğunu yerli yersiz söyleme. Aİyıptır.

Trende babası için hazırladığı laflar ,aklına gelmeyince, hele, Murat'ın gülümsediğini görünce elini kabadayı kabadayı salladı:

— Anladın mı baba? Sen bu Yamören'de kimseye bakmayacaksın, anladın mı? Ne güzel, süslü gez.

Yakup ağa, Murat'ın yüzündeki alaylı gülümsemeye köpürdü:

— Gezilmez mi? Eliniz ekmek tuttul. Murat'ım çalıştır, sen çalışırsın.

Ankara gurbetinden yetmiş lira getirmek... Bir çift öküz parası...

— Yetmiş beş...

— Töbe yetmiş beş... Söylesene karı, Mustafa oğluna müjdeyi versene! İki

tosun aldjk, boyunduruğa alıştırdık. Önümüzdeki bahar biz de, iki çift koşuyoruz. Düşmanlarımız çatlasın. Mustafa'n için istemezler ne dediler? «Navlun parasını burdan salmayınca köye gelebilemez!» dedrîer. İşte bak, parayı Ankara'nın toprağından kürekle topladı benim oğlum, ilk gurbetinde...

— Ankara toprağından kürekle para toplanmaz. Ankara'da bizim neler

çektiğimizi hiç sorar mı?

— Nesini sormalı? -Yakup ağa gülüverdi-: Zordur gurbetlik...

Üstesinden gelene aferin!

— Önce t;aş ocağına amele yazıldık biz! Bildi-diğin kara amele... Vajiit söylemedi mi? Ali bey: «Küçüksün, taş ocağı işini sen hakedemezsin» diyerek elimize birkaç kuruş verdi de bizi koğdu, anladın mı, küçükmüşüz biz...

Yakup ağa bu «küçük» lafına para destesinden dahja çok şaştı.

— Küçük mü? Ne demek! Koca babayiğite küçük mü denirmiş! Ali bey her kimse rezilin biri imiş, ha Murat?

— Ali bey haklı. Küçük derler. Elbet küçük...

— Şu da laf mı şimdicik? Ah şu benim Murat 35

daki oğlan, nerenin küçüğü yahu!

— Şehir yerinde küçük sayılır.

Kadınlar bu meseleye Yakup ağadan fazla şaşmışlardı. Ali beye bir ağızdan beddua ediyorlardı:

— Dağ gibi babayiğit... Şuncacık bebe mi?

— Boyu devrilesi Ali bey...

— Telli kurşunlara' gelesi... Murat ağır ağır anlattı:

— Şehir yerinde Mustafa kadar çoouk, babasından, anasından harçlık ajır, okula gider. Benim dediğim, memur çocuğu... Fukara kısmı orgda da elbet

çalışır. Lâkin alalım Yamören'i: Biz on iki yaşında sabanın sapını

tutarız. Babamın gördüğü işleri, gücüm yetince ben de görürüm. Bu sebeple

15 yaşındaki oğlan köy yerinde erkek sayılır, evlenir. Öyle ya babası gibi bir erkek de o...

— Elbet... adam on beş yaşında babayiğit erkektir.

— Sana göre öyle, şehirliye göre değil. Yakup ağa inanmadı. Mustafa'nın yüzüne imdat ister gibi baktı:

— Eee sonra?... Herif seni koğdu ama sonund,a kendisi utanmıştır.

— Evet! Taşçılığa girdik. Ankara milleti bize «Mustafa usta» demeye

başladf. Uzatmayajım, köye geliyoruz. Cemal usta razılık vermez: «Ulan

diyor, şurada bir ay daha dişini sık, diyor, sen benim elim, ayağımsın.

Koca inşaatın işi aksar.» -İnşaat denince Mustafa, Gurbetçi Ömer'i hatırladı. Sözü kısa kesti-: Dinlemedim, bastım geldim. Gurbetçi

nasıl? Sıtması geçti mi?

— Bırak Gurbetçi'yi... oğlum, bak ustan ne güzel yalvarmış, «Gitme dişini sık» demiş. Gelmemeli imişsin, eyvah! Ustasının lafını Ejdam dinlemez mi hay oğlum?

Murat güldü:

— Kabahat senin... «Şu oğlana mektup yollamayalım.» dedim. Yedi lirayı görünce dayanamadınl. Deliye taş andırılır mı? Köylü adamına, «Sıla» sözü edilmeyecek...

34 A

din yazdın.

Mustafa, ağabeysini doğruladı:

— Essah! Mektup gelene kadar, köy aklımda yoktu. Himmet Çavuşun damadı

Recep, kâğıdı elime verdi. Bir akşam üstü... taş yonmaktayım bir başıma... -

Kelimeleri bulmak için biraz durdu. Eliyle yavaşça göğsüne vurarak yere baktı-: Şurama bir şey takıldı baba, köyü göresim geldi birden: Ankara'nın yüzü karardı. «Ne olsa d,a şimdi köyde olsam» dedim. Durmak ne mümkün!

Hocaların Hasan reziline kızdım. Ama nasıl!... Hasan'ın bana yaptığı yetti

canım! Cemal usta bile şaştı. «Tuuu... ben Hasa;n'ı böyle bilmezdim.» dedi. Bu dünyada,! Hasan gibi namussuz aramayacaksın.

Yakup ağa, kesik kulağını çekiştirmekten vazgeçip gözlerini telâşla kırpıştırdı:

— Ne yaptı ulan? Paranı mı aşırdı?

— Aşırdı sayılır.

— Borç mu verdin yoksa, hey ahmak?

— Sana gönderdiğim yedi lira, aslında on liraydı. Üçünü kendi harcamış.

— Aman Mustafa, sen Ankara'dan bana on lira mı yolladın?

— On lira elbet!...

— Tuuu, Hocaların Hasan... Şuna bak!... Emanet meselesi kendi işinden muteber... tuuı*..

— Bize yaptığını İDirak! Bendderesi'nin bakkalına borç etmiş, gelirken borcunu da: ödedik; şimdi 600 kuruş... Yok hayır, altı yüz elli kuruş borcu var bize...

— Yarın ister alırsın. On lira saldığının tanığı kim?

— Cemal usta... bir de Gurbetçi Ömer...

— İyi! Gerekirse Gurbetçi'ye yemin verdiririz. Yahu, adam mı soyacak, bu

Hocalar kabilesi?

Uzaktan bir horoz öttü. Köyün horozları aralık aralık ona karşılık vermeğe başladılar. Murat davrandı:

— Haydi yatsın Mustafa! Sabah oluyor. Sedirin üzerine yajak yaptılar.

Yakup aga. Kapı eşıgmue uuıuy onyıc ı9w* etti:

— Yat, uyu! Her işini beğendim Mustafa, bir işini beğenmedim. Ustanın

sözünü tutacaktın! Yetmiş kaymayı yüze yetirecektin! Bir ay sonra geleydin!

Yamören yitecek değildi ya... Yazık etmişsin...

Mustafa[A] babasına karşılık verecek yerde Murat ağasına sordu:

— Adam köyünü neden özler ağa?

— Neden olacak? Köy senin doğup büyüdüğün yer... Gurbet yaban... Geçim zoru olmasa köylü kısmı gurbette bir gün duramaz... Söyle bakalım Ankara'da mı daha yüreklisin, burada mı?

— Burada yürekliyim. Ankara'da inşan yılgın olur.

— Ee, canın da sıkılır arada... Komşuları, buraları ararsın. Ankara'da seni kim bilecek? Yüz liralık elbisen olsa, dönüp bakmazlar. Lâkin Yam

ören'de çulakiden bir pantalonun bir ay sözü edilir. Köyünde gösteriş yaparsın da, ondan seversin köyünü.

— Doğru, adamın sılası gösteriş demek, «Benim sunum var, bunum var»

hesabı... komşulara bir gösteriş...

Yakup ağa dayanamadı. Çıkıştı:

— Vay benim eşek oğlum! demek Yamören'e gösterişe mi geldin? Şu kadar lirayı şurada bıraktın dal...

— Gösteriş gelmedi aklıma, köyü özledim. Murat, kardeşinin omuzunu okşadı:

— Düşünmediğini biliyorum. Düşünsen bir ay daha dişini sıkardın, ya da

şimdi, «Şu kadar parayı bıraktım da geldim» demezdin. Sen düşünmeyi ne

bileceksin?

Yakup ağa sakalını sert sert kaşıdı:

— Duydun mu? Murat haklı... düşünmek varmış Taşçılığı bellediğin gibi, bundan böyle düşünmeyi de bir güzel öğren!

Murat, yüksek sesle güldüğü için, Yakup ağa da fıkır fıkır güldü.

36 y

bayı alıp götürmüştü. Odanın karanlığı, tren gürültüsü gıibi bir zaman Mustafa'nın kafasında zonkla-dı. Babasının bir sandık eşyadan çok 75 liraya sevinmesine şaşmıştı. Para denilen kâğıt parçalarının, ipekli sıkma kumaşından daha kıymetli oluşuna akıl erdiremiyor, birisine şaka yapmağa hazırlanır gibi keyfi artıyordu. Bir cıgara yaktı. Kendisi için 25 lira harçlık ayırmıştı. «Sabahleyin karıları tembih-lemeli. Tabanca getirdiğimizi söylemesinler. Karılar söylemez ya babam, bilmem... Belimize bağlasak yeni ceketin altından farkedilmez mi?.. En iyisi: Kuşağın altına sokmalı... Yarın, karılar elbisemize bar karlar. Hay ulan Yamören! Davran ki bir bak kim geldi hey Yamören!»

Evin her yanına sinmiş gübre, kuru ekin, ot kokusunu büyük bir keyifle koklâdı.

Ahırda, sığırlardan biri direğe sürünerek kaşınıyor, odayı hafif bir deprem gibi sarsıyordu.

«Ayşe bizi yeni giyimimizle görs© başımızı yardığına pişman olur mutlaka...» Ankara aiklır\a geldi. Sanki oradan ayrılalı yıllar olmuştu. Köye döndüğüne birden çok sevindi. «Yarabbi! hamdolsun! »diye şükretti. Cıgarejyr ocağa atıp uyumak için duvara döndü.

Gözlerini açar açmaz Mustafa'nın ilk işi giyim paketine bakmak olmuştu. Birisi, kâğıdı yırtmış, ceketini, pantolonunu ellemiş... Öfkeyle yataktan fırladı. Donunu, gömleğini acele giydi. «Hele reziller, hele reziller! biçimini bozacaklar..!, şuna bak... ütüsünü bozacaklar!» diye söyleniyordu. Sofada Murat'ın karısı Feride'ye rastladı:

— Kız...

Gelin, işini bırakıp doğrulduğu halde, «Buyur» demiyordu.

— Kız, sâna söylüyoruz! Bizim giyimleri kim kurcaladı? Söylesene, laf soruluyor*. Allah allah!

37

DU ölld dlldliyi DIIIIİCİZ. IIICIUIVCIIUGII l^All\u,

— Kalktın mı Mustafa? Epi uyudun, nerdeyse öğle ezanı okunac.ak.

— Okunsun... elbisemi karıştırmışlar. Ütüsü bozulur. Siz ütü bilir

misiniz?

— Dün gece göstermedin. Baban merak etti. Baktı da, «Oğlan kendisine yirmi liralık takım almış» dedi.

— Yirmi lirajık mı? Hey benim babam!... otuz beş liradan fazla verdik. Kız marka lâcivert... -Feri-de'nin gelinlik ettiği için kendisine cevap vermediğini hatırlayarak yumuşadı-: Anladın mı, otuz beş lira... ,

— İyi imiş... ben görmedim. Yakup ,ağa «İyi» dedi. Giyersen görürüm.

— Ba|bam, paltosunu, mest-lastiğini giydi mi?

— Giymedi.

— Giyinmez ne mümkün! Zor emri olmayınca öldüm allan giymez.

— Tosunları boyunduruğa alıştırıyor. Tarlada mı giysin! -Geline

döndü-: Durur da, bakar: «Yu-murtıa pişireyim, kaynım yesin» demez.

Mustafa odaya döndü. Pencereden Topal İsmail'in evi görünüyordu. Bacadan çıkan incecik duman gökyüzüne çekilip dağılmakta... «Bu duman

kısmı böylece, baş-yukarı nerelere gider?» Dün gece orta|/a bir İsmail çıkmıştı. «Doğru bir laf! Gecelerin uyumaz kuşu!»

Yeni yün çoraplarını, yeni mintanını giydi. Kunduraların gıcırdayıp gıcırdamadığını anlamak için birkaç adım yürüdü, «Gırç... gırç... gırç gırç... » diye kendisi de tekrarladı. Pantolon biraz uzun gelmişti. Tabancasını beline bağladıktan sonra eğilip paçalarına baktı: Yüksek sesle, «Tamam birader! neresi uzun?» dedi. Kuşağını sımsıkı sardı. Yeleğin arkasındaki tokayı taktırmak için «Gelini çağırsam mı?» diye bir an düşündü. «Elinden gelmez, hem de utanır fukara!»

Analığı küçük bir tepsi içinde yağda yumur-tau peynir, pestil hoşafı getirdi:

İstersen, sen de gidersin.

— N'olacak? Köyü gezmeyelim m|i? -Mustafa dışarıdaki sesleri dinledi-: N'oluyor? Neyin nesi bu gürültü?

— Dibek.

— Kimin?...

— Hocaların Hakkı'nın.

— Ağam nerde?

— İşi vaırmış. Merkebi SımıcaVa götürdü, -iyi.

Mustafa yemeği acele yedi. Cep aynasında göğüs mendilinin iyi durup durmadığına baktı. Üzerine soktuğu kalem biçimi küçük çakıyı düzeltti.

Kaşlarına, bıyık yerlerine koku sürdü.

Analığı bu hazırfığa gülünce başını pencereye çevirdi:

— Hep gülersiniz. Şuna bak... Sabahleyin kimse gelmedi mi?

— Vahit geldi, uVandırmadık.

— Topal İsmail?

— Gelmedi. Aşağı mahallenin adamı hep dibek başında... Git de karılar elbisene baksın!

Mustafa'nın da niyeti buydu ama analığının sözüyle nedense fikrini değiştirivermişti. Avluda bir zaman ne yapacağını düşünürken dibek tokmaklarının gürültüsü birdenbire kesildi. «Yemeğe oturdular. Gitmek geçti büsbütün!

Hocaların Hakkı'nın ekmeğini ölsem yemem.» diyerek yere tükürdü. Sürdüğü koku da hani kokuların padişahı! «Aferin Ankara kokusu!... Koku canım!... Karılar elbisemize baıkarlarmış, bakmayıversinler.»

Elleri pantolonunun ceplerinde, pantolon paçalarının ayakkaplarının üzerinde savrulmasına bakarak Himmet Çavuşun gençler odasına doğru yürüdü.

Sağırdere'yi geçince muhtar Hüseyin efendi ile karşılaştı. Ellerini ceplerinden çıkarıp kuşağının üzerinde kavuşturdu.

— Dur hele... Mustafa sen misin?

— Benim efendi ağa.

— Hoşbulciuk.

— Dün gece mi geldin?

— Dün gece.

— Ankara'daki işlerini duyduk, aferin!... Adamlık böyle olacak. Ömer anlattı. Kopukluğu bırakırsın artık... Köpek möpek bıçaklamazsm.

Mustafa utanarak başını eğdi. «Şu bizim muhtarımız Hüseyin efendi iyi bir adem. Kötülük bizde... »

Caminin önündeki dut ağacının yaprakları dökülmüş, kaJanlar da sararmıştı. Çocuklar, iki kedi tutmuşlar, bağıra çağıra, oyuncak bir kağnının boyunduruğuna koşmağa uğraşıyorlardı. Mustafa, «Köylü çocuğunun oyunu da bir köylülük.» diye güldü.

Suya giden bir kadın bakraçları yere bırakıp önünde durdu:

— Hoşgeldin Mustafa!

— Hoşbulduk abla...

— Dur hele... Bu nasıl koku? Ankara kokusu mu?

— Ankara kokusu, iyi bildin.

— Elbiseleri de kokuya uydurmuşsun. Tahsildara dönmüşsün rezil. Hele yürü!...

Mustafa, Himmet Çavuşun odasına gelince içe-, ri girmedi, arkaya dolanıp diama çıktı. Buradan bütün köy görünüyordu.

Şunca zamandır Yamören hiç değişmemiş. Köy eskisi gibi. Ekin ekme zamanı olduğundan erkekler ortada! yok...

Aşağı mahalle harmanlarında kimlerin bulunduğunu fark etmeğe çaiıştı. Tokmak sesleri yeniden başladığı için yemek yemediklerini anlamış, oraya gitmediğine pişman olmuştu.

Sürdüğü kokuyu derin derin kokladı. «Topal ismail, şimdi gelse koku ister bizden... Parmağını uzatır. Topalı bulmaılı... köyde neler olmuş, öğrenmeli!

Pire zıplasa bilir domuz! Şundan alır, şuna satar. Köy tellâlı kaç para...» Şapkasının gölgesi bile, damın üzerinde güzel

ladı. Efelenerek avucuna öksurau. «şu Yamorenıı kendi adamını neden sevmez hey allah! Taşçı ustası olup ve de gurbetten gelip... namertler! Pel-van'da akıl mı var? Sabahleyin uğradın. Bizi neden uyarmazsın?» Saatine baktı. Canı konuşmak istiyordu. Eve gelip kendisini dibek yerine zorla götürmedikleri için bütün Yamörenlilere kızarak tokmak seslerini dinledi. «Bu yenilerle yere çökmek olmaz. Bizi iskemleye buyur etmeli Hocanın Hakkı!... » Böyle düşününce şuraya çöküvermek isteği duydu. Güneş sırtını ısıtmıştı iyice... «Dibeğe gitmek varmış. Karı orada... Kocasının danesini dövüyor!»

Gözlerini kısarak dört yanına baktı: «Yamören yerli yerinde... Lâkin Ayşe kötülemiştir yüzdeyüz...» Ankara'daki çamaşırcı Nazlı hanımı, Bendderesi'nde-ki kötü kanları hatırladı. «Hele kahpeler!» diye suratını astı.

Bu sıra candarma Nail evinden çıktı, Mustafa zorladı ama yanındaki karının Güldane mi, yoksa ilk karısı mı olduğunu seçemedi. Nail kadına, «Yıkıl!» der gibi elini sallamış, -tembel tembel gerin-mişti. Baltayı omuzlayp yürüdü. Mustafa az kalsın, «Nail ağa!» diiye seslenecekti. «Dur oğium!» Alır tarlayaı, koruya götürür.» diye düşünerek vazgeçti.

Nail odanın önüne gelinceye kadar Mustafa'yı görmemişti. Şaşırdı:

— Ulan Mustafa!...

— Merhaba Nail ağa!

— Ulan geldin mi? Dam başında işin ne rezil?

— Köyü özlemişim!... Sen nereye böyle balta omuzda?

— Boşver...

Nail baltayı duvara dayadı. Arkadan dolaşıp dama çıktıl.

— Geldin ha, taşçı ustası...

— Geldik!

— ı------

vjıyııı nuAcnıı nyıu..........w« —r,

Kundurasıyla, şapkasıyla?

— Otuz lira... Şapka, kundura başka... Mustafa cıgaıra verdi.

— Buyur! Ne demişler bizim için köyde? «Kopuk, ipsiz! Adam olmaz, ne mümkün!» dediler öyle ya?

— Dediler. Yamören'i bilmez misin? Bir çamaşırcı karı lafı etti Hasan bir

ara... Karı yamanmış. Adamın yüreğini yakan bir karı...

— Kulak verme! Adı Nazlı hanım.-. Hasan'ı soydu ama bize diş geçiremedi.

— Aferin! Hasan söyleyince korktum. «Şehir yerinde kArı fendi...

bizim Mustafa dersen cahil çocuk, eyvah!» dedim.

— Aldırma... Hasan şimdi nerde?

— Dibektedir.

— Hadi gidelim... Soyulmadığımızı anlasın. Yüreği rahatlasın. Derdimizden hasta olur fukara...

— Şaka ettim. Hasan Yamören'de yok! Çankırı'ya yeni nastane yapılıyor. Oraya> taşçılığa gitti. Haberin var mı? Anaları öldü. Hakkı'yla tarlaları

bölüştüler.

— İyi olmuş... Demek Çankırı'ya gitti'. Gitsin. Orada elbet, bir çavuş

bakkal bulur. Lâkin MustaA fa gibi Yâmörenli bulamaz.

— Ne var? Bakkala ne olmuş? Ulan iki laf etmez misin? Türkçe konuş

rezil.

— Bırak Nail ağa... Eve on lira gönderdimdi. Babama; yedisini getirmiş.

— Hocaların Hasan'a para mı verilir ahmak?

— Verdik nasılsa... Bize yaptığı bir şey değil! Cemal ustadan gizli, Ankaraı

bakkalına şu kadar borç bırakmış son gün... Geliyoruz. Gazocağına

gjazyağı alacağım, vardım bakkala... Ankara bakkalı başladı laf dokundurmağa... «Yâmörenli değil misiniz, dolandırıcı olursunuz.» demez mi? Üç dört kişi şuradan buradan toplandı başımıza, «Kim dolandırıcı olur allasen?» diyerek, anladın mı?

— Anladım, rezillik...

— Rezillik ki, nasıl! Çıkardım, parayı verdim.

ynııv-v «iv. , T

«Vermem» derse belâ tüter!

— Vermem demez. «Şöyle oldu da, böyle oldu da... borcumdur, öderim» der.

Ben kabilemi bilirim.

— Üstüne alınma, Hocalar kabilesinin senden gayrisi yumuşak dikendir.

— Haklısın. Hoca demek ne demek? Cimri, muskacı... İşte sizin Reşit hoca...

Nail işin alayındaydı. Mustafa da Ankara bakkalına borç ödeme işinin kendisini eskisi kadar öfkelendirmediğini farkederek şaştı. «Ankara'nın bakkalı varsın ne derse desin. Dünyanın bir ahmağı sen misin?» Mendilini düzeltti.

— Mendilin üzerindeki ne? Kalem mi, bıçak rrtı?

— Bıçak. Mendilli tutsun diye aldık.

— iyi, koku da yaman koku... Kızları yakacaksın bu gidişle sen!

Mustafa koku şişesini çıkarıp Nail'in avucuna, sürdü:

— Evlenmişsin Nail ağa... Sonunda Güldane'yi almışsın.

— Aldık.

— Vahit'le aranız nasıl?

— İyi. Pelvan kısmının aklı ayağında olma;!ı!... Ankara'da ayağına taş düşünce aklı başına geld/.

— Ne yapsın. Köye perişan döndüğünden...

— İyi bildin, sütü kesildi. O zaman bu zamandır, lafını etmez oldu, Güldane'nin...

— Karıyı unutmuştur. Biz de Ayşe'yi unuttuk. Kprı kısmım adam ,kolay unutur. Gurbet, iyi bir icat canım... -Nail'in evine bakarak güldü-: Ablam, sen Güldtane'yi alınca ne dedi? Ağlamıştır. Karı kısmını adam, kolay unutur. Gurbet, iyi bir kit...

— Öyle... Ağladı bir zaman... Ağladı gezdi. Şimdi alıştı.

— Zor alışmıştır.

— Zor-kolay alıştı. Bir bizim başımızda mı? İki kanlı herif çok...

lenmez!

— Kulak verme... Tatsız... Eve girdin mi birinin yüzüne bakmayacaksın. Başını yere eğip, «Bana ekmek getirin» diyeceksin! Başını yere eğmezsen, «Vay, ekmeği ondan istedi» diye kızar birinden biri... İşaret ettin sanır. Önüne geleni yiyeceksin. İçin istemez de yemezsen, «Benim elimden olduğu için... hay benim kara bahtım!» der, ağlar. Suyu hangisi verirse içeceksin, yüzlerine bakmak yok...

— Zor meseleymiş... tuu...

— Zor olmaz mı? Dışı seni yakar, içi beni hesabı... Şimdi tarlaya

gidildi, sözgelimi, ekin biçilecek. Birinin yanına geçip durmamalıl. İkisi

arar sınai girip sallayacaksın tırpanı, tutacaksın orağı... Onlar da orakları

senin önüne tutarlar ki, az yo-ruiasın! Bak bir bu iyiliği var. Tarlada öğle ekmeğinden sonra yanlarına yatmayacaksın.

— Yatmak yasak mı yahu?

— Uzakta bir gölgeye, tek başına yatılacak. Onlar bir yerde, sen bir

yerde. Uyku hali bu... Birisi dokunur, sürünür, öteki kızar. Bir

gün ne oldu? Benim yeni karı, uyuduğum yere gelmiş, kafamı dizine koymuş, başlamış sirke kırmağa!... Öteki domuza döndü. İkindi üstü yeniden orağa girilecek... Eski karı, yarım sıra biçeceğine, bizi bıraktı, tarlanın üst başına geçti. Varsın geçsin, aldırmadım. Cehennemin dibine... lâkin

köylüye karşı ajyıp... El adamı ne demez? «Bak hele... Şu Nail iki tavuğu güdememiş.» der.

— El ne derse desin, ablam haklı.

— Neden ulan?

— Güidane gelip, senin başını dizine koymuş, sirke kırmağaı başlamış. Sen uyanmadın mı?

— Sus. Uyanmaz olur muyum? Baktım göz ucuyla... Güldane'yi görünce, Allah bir, gözümü geri yumdum vesselam...

— Gözümü yumdum iyi,.. Sonundaki tatsızlığı ne yapaJım!

— Sorma... baktım ki aramıza ayrılık, gayrılık girdi. Zaten akşam da yaklaşmış. İkisini birden eve

|©r. Eski karı, oğlan anası olduğuna güveniyor. Yenisi yüreğimi yaktığına güveniyor. «Susun ulan!» dedim, susmazlar. Eski karı, lafı büsbütün uzattı. Üstüne yürüdüm. Niyetim döğmek değil. Analığım falan önüme geçer, diye gösterişe parladım. Reziller aradan çekiliverdi. Başım derde girecek de sevinecekler. Ablana bir tekme attım. Bumu üstü devrildi ocağa... Ağzından sapsarı köpük yürüdü. «Öldü!» diye bağrıştılar, alıp anası evine götürdüler. On gün sonra iyi oldu geldi.

— Olmamış Nail ağa... Ablama vurulmayacaktı. Lâkin... evde on gün, yeni karıyla yalnız... -Mustafa güldü-: İyi vakit geçirdiniz mutlaka...

— Bırak... bilmediğinden gülersin. Yeni karıyla yalnızlık iyi ,ama... ekin biçmeyi n'apalım? Orak beni öldürdü.

— Ablanın öcünü aldı, desene Güidane... Sıra gecelerinde de patırdı çıkmakta mı ?

— Yok! Meselenin içinde öteki iş olduğundan, kavga çıkarmağa utanırlar da seslenmezler. En kolayı bu... Karılar sırasını bilir. Sen odaılarına gıiri-giriverirsin. Eh, bana izin... Geldin ya, daha çok konuşuruz.

— Dur yahu!.. Sen eskiden çalışmazdın pek... Balta neyin nesi?

— Sorma... artık çalışmazsam olmaz. Çırpı kesilecek...

— Kes bakalım... ocağın tütsüm.. Dur hele... birer ağara daha içerdik...

— Yok! İşte Vahit geliyor. Biz iki evliliği anlattık, bekârlığın derdini de Pelvan alçağı yansın!

Nail damdan aşağı jndi. Gene eskisi gibi kollarını kabarta kabarma yürüyordu ama, elbisesi iyice kötülemiş, kilotu beş ayda dört yerden yamanmış-tı. Kunduraları da çamur içindeydi.

Vahit, koca adımlarla yaklaştı. Nail'e asker gibi selâm verdi. Hiç topallamıyordu. Biraz semirmiş-il l

sini yoklayarak hazırlandı.

— Nerdesin arkadaş? İş mi bu? Sabahleyin uğradık da, «Dibek yerine

gelsin» diye haber bıraktık ya...

Mustafa, büyük bir sevgiyle kollarını açtı. Kucaklaşıp öpüştüler. Biraz sımsıkı durdular. Sonra Pelvan Vahit bir adım geri çekildi:

— Geldin ha... iyi ettin... Hey ulan Mustafa, lâcivertler de güneşte ayna gibi parlıyor. Dur hele, Tosya- kuşağı mı bu? Şapka da iyi yaraşmış). Dur bakalım... kunduraları beğendim. Her şey dengesinde oğlum!... -Mustafa da Vahit'le beraber üstüne bakıyordu. Gülüştüler. Pelvan omuzuyle Nail'in gittiği yanı gösterdi-: N© konuşuyordunuz?

— Hiç... iki evlilik zor... Acıdım Nail ağaya...

— Oh olsun!... daha çekecek... ah yerde kalır mı?

— Yoksa Güldane'de gözün mü var daha?

— Töbe yarabbi... o. pise kim bakar? Hadi dibeğe gidelim'.

— Dur yahu, Yamören'i bir dolaşmayalım mı?

— Bırak Yamören'i. Asıl yavru dibekte... -Vahit göz kırptı-: Ayşe dibekte...

— Olsun.

— Olsun ne demek? Hele rezl! Ayşe'yi görmeyince ölüyordun. Şimdi böyle

mi?

— Böyle!

— Demek geçti mi artık?

— Sen Güldane'ye «Pis» dedin ya...

— Töbe.. aman töbe... Ayşe'ye pis denebile-mez! Benimki evlenince

uyuz eşeğe döndü; ama senin Ayşe'ye evlenmek yaradı, hay Mustafa, karı bir güzelse, beş güzel oldu. Ayşe gibi karı dünyada bulunmaz.

— Boşver! Bizden geçti!...

— İnanmam.

— Geçti. -Mustafa, arkadaşının Vüzüne dik dik baktı-: Bir sorum var: doğru

söyleyeceksin! Gerçekten Güldane'yi boşladın mı?

Vahit'in, tombul yüzü hiç değişmedi:

— Sen boşladınsa, ben de boşıaaım a(rKaaa;?|...

— Ankara'da hiç aklına gelir miydi?

— Hiç... trene biner binmez unuttum Pelvan... karıyı sildim attım

yüreğimden... Geçtim Ayşe'den! -Gülerek elini salladı-: Senin aklına Ankara'ca Gül-dane gelir miydi?

— jlk zamanlar hiç gelmedi. Hastaneye girdik. Ayak şişti». Köye gitmekte başka çıkar yok. İçime bir acı çöktü. Rezillikle, perişanlıkla köye

gidilecek. -Kederle güldü-: Sen de Ayşe'yi önce aklına getirmedin

elbet... Sonra paralan kazandın. «Köye gitsem, karıya gösteriş olsa,..»

demedin mi? Doğru söyle.,.

Mustafa, başını çevirerek gözlerini sakladı. «Şu Pelvan akıllandı mı yahu?» Koku şişesine davrandı:

— Hele sür bakalım, Ankara kokusul..

— Eyvallah... -Kokladı-: Ooo!.. Ne güzel! Karıları yakarsın

Mustafa!...

— Bırak...

— Murat ağam şimdi olsa... «Kokuya aldana-cak kızı herkes yakar: Akıllı, Karıya düşmeli.» derdi.

— Murat ağamda laf çoktur. Cebimize mendili tutsun diye şunu ajdık. Murat ağam alay etti: «Bildim, bildim, kalemle aran iyi değildir. Kalem olsa kaleme d©

yazık, sana da yazık Elbet çakı olacak» diye güldü. -Biraz düşündü-: Nail'i

görünce Murat ağarna hak verdim. «İki karı bir adamı hırpar lar.» demez mi benim ağam?» Nail'i paralamışlar... Eski hızı kalmamış. Pantolon y,amalı, kunduralar patlak...

— İt gibi çalışması da caba... Bugün dibek başında olmalı değil miydi?

Yallah! çırpı kesmeye... hele biraz sürünsün... şjmdi sıra bizde hay Mustafa...

— Sıra, bizde mi? Kimin arkasından şimdilerde?

— Sorma... Sabriye vardı, bildin mi?

— Hangi Sabriye? Sabriye dediğin daha bebek! Sen şaşırdın mı arkadaş?

— BeDeKlTlIŞ!... «UM .im» uıycıı vaıaa <-•«, «a nim hesapla tam on üçünde... Sen görmeyeli ne oldu, şeker oldu.

— Beş, altı ayda mı şeker oldu?

— Altı ayda. şeker olur mu? Hey bizdeki aptallık... Ben de Nail'e böyle söyledim işin başında, «Sen ne bilirsin, ayı!» dedi. Topal İsmail'e sorarsan büsbütün rezillik! «On birinde bir yar sevdim/Taze açmış güle benzer/On ikide şeker şerbet/Oğul vermiş bala benzer» imiş. Anladın mı? Kısası: Sabriye eskiden de güzelmiş, ağa, biz alıcı gözüyle bakmar mışız. Eşeklik bizde...

— Doğru! Nail ağam bilir. -Mustafa bir şey hatırlayarak elini kaldırdı-:
Dur arkadaş... «Kız kısmını artık bırakalım, karıya bakalım.» diyen sen değil misin? Vahit, dün geceki Şaziye meselesinden Mustafa'nın haberi var mı, yok mu anlamak için arkadaşının yüzüne dikkatle baktı. Şaziye gibi kart karının arkasında dolaştığını kimsenin duymasını istemiyordu. Çekinerek sordu:

— Sen bugün Topal ismail'i gördün mü?

— Görmedim. Sen sorduğuma cevap ver hele: Karılardan yaz mı geçilecek?

— Yahu, Güldane'nin yanıklığı ile öyle bir laf ettik! Ciğer yanığını sen bilir misin? Ellerin düğününde gümbür gümbür davul doğuluyor. Senin bir elinde Topalın tılsımlı kemiği, bir elinde bohça... benim dersen, elimde hırsız İsmail'i adam etmeğe kestiğim kızılcık sopası.. Biz o sıralar şaşırtmışız. Sana arkadaş öğüdü: Kız seveceksin, kız ehli kız!...

— Demek, şimdi, yavru kız ardına mı düşeceğiz?

— Kız ardına... Kızlara alıcı gözüyle bakılacak. Kızlar dünya

güzeli... Olursa o kadar olsun canım... Kaşların ortası çatık. Gözler kömür gibi karal... Çubuk gibi boy. Kız kısmı biraz ince olur ama boy verdiğindendir. -Vahit, candarma Nail'den öğrendiği bu sözleri bu kadar kolaıylıkla sıraladığı için kasılarak Mustafaı'nın koluna girdi-: Haydi dibeğe

gidelim... Kız kısmı boy verirken incelir, ama son-

dünyaya değer kızların... Bir iş canımı., ağlar, arkadjan gülüverir...

— Kızları öğdün ki, Pelvari... bu lafları sana ismail mi öğretti?

— Bırak!.. İsmail'in işleri tüm maskaralık!.. «Bar cağı iyi edeceğim» diye Yamören'de yumurta ko-madı rezil!

— Dün gece baktım. Bacağı eskisi gibi, hiç far-ketmemiş... aksamakta hep...

— Dün gece mi? Dün gece sen İsmail'i nerede gördün?

— Bizim avluya geldi. Sandığı falan indiriyoruz. Elektriğe tık bastı.

«Gecelerin uyumaz kuşu» dersin. Doğru!,.

— Konuştunuz mu? Nereden gelip nereye gidiyormuş gece vakti?

— Konuşamadık. Bacağını sürüdü gitti. Bu herif topjal kalır böylece, ne dersin?

— Öyle... bir ilâç kâadı vafdı ya, işte o kâat kuşağında... ilâcı anlatır,

Çankırı'nın hastane doktorunu anlatır. Ben bezdim arkadaş...

— Gurbetçi Ömer nasıl? Himmet çavuşun damadı inşaata mektup getirdi. Sordum, «Kulak verme, kötü» dediydi.

— Ömer de kötü... sopasız gidememekte memi-şaneye... Lafa daldık yahu! Benim gelişim seni dibeğe götürmek için... Ayşe'yi yüreğinden sildinse gidelim. Yarası daha işliyorsa, şart olsun, karı seni bir bakışta öldürür.

— Haydi gidelim... -Mustafa merdivenin yarısında durdu-: Bunca öğdüğüne göre Ayşe'de senin gönlün var galiba Pelvan...

— Bu nasıl söz? Töbe yarabbi...

— Anladım, anladım... Allah kavuştursun, bizden dua...

— Hey Yamörenli Mustafa, Hocaların Hakkı seni dibeğe çağırır, sen karısını bize bağışlarsın!

— Dur hele... Hakkı bizi neden çağırdı?

— Artık orasını bilmem. «Ankara'dan Mustafa paralı gelmiştir. Karıyı elimden alır» diye korktu

luman Kısmı, eKmegını yeaıgı yere koiu

— Ekmeğini yemeyince?...

— Aklım ermez!

Gülüşerek hızlı hızlı yürüdüler. İnsanlar seçilecek kadar yaklaşınca Mustafa, şapkasını, yeleğini, saatinin boncuktan püskülünü düzeltti. Yüreği gümbür gümbür vurmağa başlamıştı.

Ayşe ile Meryem'den başka iki karı daha vardı. Beş altı da; erkek...

Mustafa, tabancası olduğunu köylüye bildirme-mek için ceketini çıkarmamağa, y(ani, dibek döğme-meğe karar verdi.

Hocaların Hakkı, tokmağı, kundurasının burnuna dayayıp gelenlere baktı:

— Hoşgeldin Mustafa!

— Hoşbulduk Hjakkı ağa.

— Dün gece gelmişsin.

— Dün gece geldik. -Mustafa, pantolonunun ceplerindeki ellerini, koyacak

yer bulamamış gibi telâşla çekip çıkardı-: Bereketli olsun!

— Eyvallahl....

Kadınlara bakmıyordu ama, onların kendisini seyrettiklerini biliyordu. Ayşe'den çok, Ömer'in karısı Meryem'den sıkılmasına şaştı. Bereket, bu sırada, kayanın gölgesinde oturan Gurbetçi Ömer, sopasını sallayarak bağırmıştı:

— Hey Mustafa!., hey gelsene ulan... gel yanıma...

Mustafa yürüyünce, arkasından Meryem güldü:

— Şuna bak! Mustafa gelince, dibeği koku sardı. Neyin nesi?

Selim'in karısı Şaziye kaşlarını biraz çatıp Va-hit'e baktı:

— Ankara kokusu, belli bir şey... Ankara'dan gelenler bi-hoş, kız Meryem... oyunbaz bunlar...

— Bilmem, benim Ömer, eski oyunlarını da unuttu. Bu da Allah'ın bir

işi...

Mustafa buradan sonrasını işitemedi. «Meryem bize laf dokundurmakta hey Allah!» eın:

— Siz vurun. Benim Mustafa'ya iki çift lafım var.

Mustafa, Ömer'in yanına çömeldi:

— iyi söyledin ağa... hele imansızlar!... bu kılıkta bizi dibeğe sürecekler...

— Aldırma, Pelvan senin yerine döğsün!

— Elbet... Eee, anlat bakalım Ömer ağa, hastalık nasıl?... Savuşturdun mu az-biraz?...

Ömer sopasını yere vurdu:

— Domuz, beni bildiğin gibi sallamadı... Elden gitmemize çok bi-şey kalmamış meğer . hay Mustafa! Kalktık ya tatsız...

— Ama Ankara'dakine bakarak hamdolsun!... Mustafa dibek döğenleri biraz seyretti. Rahatsız

rahatsız öksündü:

— Ankara'da aıklıma geldi, güldüm. Meryem abla, seni öyle görünce...

töbe yarabbi! -Gittikçe telâşlanıyordu-: Ne dedi bakalım..-.

Soluğunu keserek kekeledii «Tuuu... Meryem, rezilliği şuna söylediyse:»

Ömer öksüre öksüre anlattı:

— Ne diyecek. Karı miletifii bilmez misin, «ölüyorum» desen, «Hani bana şaılvarlık getirmedin.» diye ağlar. Kapıda, beni titrer, öksürür görmesiyle, «Aman herif, sen, yoksa Ömer misin?» demez mi Meryem? Başladı çırpınmaya... «Vay başıma... vay başım.a... ben bu kadar ekimi biçeyim, harmanı kai-dırayım, davan, mavarı sayımdan kaçırayım... kun-durai beklerken... giyimlik beklerken... herif böVle perişan geldi, komşular... vay başıma!»

diyerek çırpındı, ağlamayı tutturdu. Baktım, karı bizi eve sokmayacak, şamara davrandım!

— iyidir Meryem abla. Seni marazlanmış görünce yüreği kabarmıştır. Başka bi-şey demedi mi, başka bi-şey?

— Ne diyecek? Dedirir mi Gurbetçi... «Hüs» dememle ödü yarılayazdı.

Alıştı giderek... Senin Ayşe meselesini açtı bize... İyidir benim karı, yiğittir.

5İ

— İkisi de dibekten yana baktılar.

Kaplarla erkekler, karşılıklı durmuşlar, vuruyorlardı. Mustafa Ayşe'yle, Meryem'in yüzlerini iyice farkediyordu. İkisinin de yanakları kızarmış, terden parlamıştı. Tokmakları kaldırıp indirirken, göğüsleri titriyordu. Ayşe hiç değişmediği halde, Mustafa'ya ilk gördüğü yabancı bir kadın gibi, bir yabancı geldi. Artık ne boğazı kuruyor, ne yüreği çarpıyor, ne de sırtı ürperiyordu. «Silip çıkarmışız yüreğimizden kahpeyi.» diye güldü. «Adam terklediği karıyı gördü mü, domuz görmüşe dönermiş... Doğru!»

Meryem'in, olup bitenleri kocasına acılatması tehlikesini Ömer'in yanına gelince hatırlamıştı. Şimdi rahatladığı için karıya bol bol bakabiliyordu. Meryem de güzeldi. Uzun boylu, tıkız... Evet, Atatürk'ün atlı heykelindeki t,aştan oyma karıya benzemekte bir ç€i!ım!

Kendisini tutmasa, bunu Ömer'e söyleyecekti. Cıgara paketini acele çıkardı:

— Yak bitane Ömer ağa!...

— Yakalım mı? Hadi yakalım... yakalım da keyfimize bakalım... Ankara inşaatında Rıfat efendi söylerdi, kulakları çınlasın! -Sesini alçalttı-: Senin haberin yok, Rıfat efendji keyifçi herifti, «jbadet de gizli kabahat de gizli» diyerek akşamları şarabı yuvarlardı. Rıfat efendinin benden gizlisi yoktur. Allah selâmet versin... cıgarayı yakarken «Bir yakmalı, bir çBıkmalı, bir de güzele bakmaılı hay Ömer!» derdi.

— Doğru!

— Doğru olmaz mı? Şu Ayşe'ye bak!... Şunu Hakkı reziline kaptırır mı, adam?

— Aman Ömer sus, duyan olur, tuuu... Bırak, böylesi daha iyi...

— Duysunlar. Yaılan mı? Ben doğru söylerim Mustafa)... şeker gibi kızı, ayıya kaptırdınız.

Bu sıra, Ayşe yüzünü silmek için durdu. Meryem'le başbaşa verip bir şeyler konuştular. Meryem Mustafa'ya doğru başını saJladı. Gülüyordu.

Mustafa: «Düğün gecesi koynuna girdiğimizi Meryem abla farketmedi mutlaka!» diye düşündü.

52

dığı halde, akşama kadar oradan ayrılamadığı için Hocaların Hakkı, dibekte çalışanlarla berajber yemeğe çağırınca da gitmemezlik edemedi.

Yamören'de, kanlar çamaşırı S,ağırdere ile Der-vez'in birleştiği yerde yıkar. Burada bir değirmen yıkığı, çoktandır ölü gömülmeyen bir mezarlık, iki selvi ağacıyla birisi kurumuş iki söğüt vardır. Suların birleştiği dirsek küçük bir göle benzer. Yatnören delikanlıları arada bir bu çukurda dinamitle balık avlar. Çamaşır taşları, yaz kış suyu kesilmeyen Der-vez'in kıyısındadır. Yamören'in en ihtiyar karısı bile, bu dümdüz, kocamian apak taşların oraya köylüler-ce mi konulduğunu, yoksa allahtan mı, öyle «Karı kısmı çamaşır yıkasın» diye yaratıldığını bilemez.

Çamaşırlar, bu taşların üzerinde tepinerek,.tokmaklanarak yıkanır.

Mustafa ile Pelvan Vahit'in uzandıkları yerden, kadınların, ellerini bellerine koyarak nasıl tepindik-leri, ya da çalgıya uyar gibi nasıl tokmak salladıkları güzelce görünüyordu.

O gün, çamaşıra Yukarı mahalleden dört ev gelmişti. Biraz geride iki kazan kaynıyor, söğüt dallarına, böğürtlen çalılarına, serilen çamaşırlar güneşte parlıyordul. Kazanlar, çamaşırlar, odunlar, yiyecekler, bir atla bir eşeğe yükletilerek getirilmişti. Bun|ar mezarlıkta otluyor, geçen kış, kızların fer-fene yedikleri gece Vahit'in vurduğu köpek, başıi ön ayaklarının üzerinde Uyuyordu.

En büyüğü on üç, en küçüğü beş yadında altı, yedi kız çocuğu ateşin önüne çömelmişler, hepsi de çamaşır yıkayan kadınlar gibi entarilerinin eteklerini şalvarlarının içine sokmuşlardı. Kolları, bacakları sıvalıydı.

Vahit'in sevgilisi Sabriye, gizlice dönüp bakın-55

dia; Mustafa, arkadaşının böğrüne dirseğiyie dokundu:

— Seninki yaman!

Vahit elindeki değnekle yeri Kazıyordu. Duymamış gibi konuştu:

— Kız kısmını adam karıdan çok sever. -Tü-kürdü-: Karıyaı bakma!

— Neden?

— Dedim ya... mızıklanması, cilve göstermesi de boştur karının... Uzaktan mal sanırsın. Yüreğin titrer. Oldu mu, bi-kez o iş... -Tükürdü-: pis... Mustafa, Ankara'da çamaşırcı Nazlı hanımın kendisini, ağzından öptüğünü hatırladı. Bunu Va-hit'e bir türlü söyleyemiyor, utanıyordu, Vahit gibi o da yere tükürdü:

— Pis, evet.... Herkes, kız oğlan kız ailmak ister, neden? Çünkü dul karı metelik etmez. Dünya lakıüı canım. -Sabiye gene baktı-. Senin Sabri-ye'nin gözü hep burda. Hele orospu! -Mustafa istemeyerek içini çekti-; Aferin, güzel bir kız...

— Güzel olmaz mı? -Mustafa bir daha iç çekince Vahit şaştı-: Kız lafı olur olmaz demirci körüğü gibi iç çekmektesin. Öyleyken on gündür bunca kızdan birisini beğenemedin.

— Beğenmek kolay mı yahu? Bakıyoruz. Hepsi bir başka çeşit.

Vahit değnekle Mustafa'nın sırtına vurdu:

— Oğlum, sana kardeş öğüdü: Ya Sadiye'yi seçeceksin ya Cemile'yi...

— Cemile'yi bırak... Etsiz... Köy işini hak edemez.

— Töbe!.... Ulan kız kısmı, hep etsiz olur önceleri, demedik mi? Besleyip

semirteceksin avucun-da yedirerek...

Kızlardan biri, çalıçırpı toplamak için S,ağırde-re'nin kuru yatağına girdi. Uzandıkları yerin önünden geçinceye kadar sustular. Dönemeçte, gözden kaybolur olmaz Vahit fısıldadı:

— Nasıl bu? Sarı Sadiye... dediğim gibi, yakıcı güzel, değil mi?

-İyi...

54

— lyıyacr, aıvauaip

ra! Dikil önüne! «Kız buralarda senin işin ne?» diyerek bileğine yapış...

— Olmaz, ne mümkün! Aklında mı? Ayşe'nin de yolunu kestikti. Şamar korkusuyle «Varırım sana» dediydi. Yol kesmek bize uğursuz... Bu kez üzüm, incir, sakız makız yollanacak önce...

— Kalk yahu! Üzüm, incir sonranın işi. Yürüsene ajlçak! Kız kısmı adamı yemez. Benim Sabriye «Bu ne?» demedi bile... Bu yılın yeni yetmeleri meraklı. Ayşe rezildir çanım! Hepsi Ayşe'ye benzese delikanlı kısmı dayanamaz, ölür.

— Ayşe rezildi, evet... -Mustafa bir zaman sustu-: Ulan Vahit.

— Ne var?

— Ne var dersin. Sadiye bağırırsa...

— B,ağırmaz, vallah billâh bağırmaz. Bu kızlarda bağırmak huyu hiç

yok... Balık gibi bunlar... Ankara'dan yeni geldin. Giyim kuşam yerinde...

Yağcı kutusu kokmaktasın! Daha ne ister orospu? Belâsını mı?

Mustafa kalkmak için davrandı:

— Kızların işi belli olmaz. Bağırdı mı yandık. Babasını bilirsin! «Kızımın önüne geçmiş senin Mustafa oğlun... Namustur bu... ille alacaksın» diyerek Murat ağamı çevirirse Bekir Çavuş.?

— Demek Sadiye'yi gözün kesmedi. Ulan Mustafa, elini çabuk tutmazsan, beğendiğin kızı, gelecek bahara Hocaların Hakkı alır.

— Orasını bilmem!... eşkıya yağması mı bu? Hakkı denilen rezil, bu köfyde hiç mi kız bırajkma-yacak?

— Düğünlerde dolaşırsın bohça kolunda... To-pai herifin tılsımlı kemiğine kalır işin, yanarsın!

Gülüştüler.

Biraz sonra Sadiye, bir kucak kuru dikenle önlerinden geçti. Güneş saç örgülerini altın gibi parlatıyordu. Mustafa'nın dediği kadar da etsiz değil-dü Ya da entarisinin eteklerini şalvarına soktuğundan, belinden aşağısı kalın görünüyordu. Vahit kızdı:

unune ymıuaz. mı ouiiumİ ı,ay Ay«...

Hay eşek! Adam Şıunu, Sağırdere'nin çukurunda bastırmaz mı?» «Ul|an, kız, kıprarımâ ben geldim!» «Aman Mustafa!» «Ulan kız! hazır ol saatine!» «Aman Mustafa bir gören olur. Anam görür!» Şimdi böyle sakındığına aklanmayacaksın.

Kuş gibi yere çöker;. Gjmdiğli bas harften kolunaı, «Uf canımı yaktın!» desint Gözleri ossaat yaşarır. «Ellerin kırılsın emi?» diye başlar ağlamağa... hey eşek...

— Sus ulan, sus da bir cıgara yak!... Sabriye'yi sevdinse Selim'in tövbekar olmuş karısını niçin baştan çıkardın?

— Şuna. bak! -Vahit somurttu-: Hep «Baştan çıkardın» dersin. Kaç kez

söyledik, 'yemin ettik. Val-iah billâh aklımda öyle kötülük yoktu. Topalın hal-tetmesi... günahı domuzun. «Ula;n olmaz!» dedim. «Olmaz, ne demek!» dedi, «Ulan olmaz, git!» «Olur Pelvan, sen işi bana bırak», «Hadi bıraktım allah belânı vere!» «Yarın akşam karı senin!» -Vahit biraz düşündü-: Mustafa, başıma geldiğinden, ben bu işin ustasıyım! Adam bir kızı sever, öte yandan rezilliği de bırakmaz.

— Sus lafı nereye getireceğini arıladım. Yam-ören'de, gece vaıkti, köpekler uyudu mu, yallah Şaziye ablanın koynuna... Sabahleyin, Yukarı mahallede Sabriye'lerin avlusu. Ulan hepiniz rezilsiniz. Ben bunu Sabriye'ye söylemez

miyim? Şart olsun söylerim. Derim ki: «Mesele böyle, böVle... Sen Pel-van'a güvenme!» derim. Hem de söylerim.

— Aman Mustafa! . Tuu... kız, yüzünü eğer, töbe, dehler bizi...

Gülüştüler.

Mustafa bugün külot pantolonunu giymişti. Uzun konçiu yün çorabını düzeltti. Vahit, elini vuracak gibi kaldırdı:

— Müzevirliği Ankara'da mı öğrendin? Dur bakalım, kaç gündür açacağım da unutmaktayım! Sen yoksa, Ayşe'yi mi sevmektesin?

— Hangi Ayşeyi? -Mustafa sert sert baktı-: Hakkı'nın karısını mı?

— Hakkı'nın karısını... Sen tutkunsun Ayşe'ye

de, neden elli evlik koca köyde kız beğenemedin? Yüreğine sor bakalım... Adam, sever de, sevdiğini her zaman farketmezmiş. Nail böyle dedi.

— Yok canım... -Mustafa kederle güldü-: Şu da laf mı? Adam, sevdiğini

bilmez miymiş? -Somurttu-: Karıyı ilk geldiğim gün dibekte gördüm ya!

Hakkı bizi akşam yemeğine götürdü. Yemekte Ayşe hizmet etti. Sen farkına varmadın. Baktım karıya gizliden... Domuz görmüştüm gibi içim bulandı. Kız beğenmediğimiz Ayşe yüzünden değil... beğeneceğiz, ama yavaş yavaş...

Bu sırada, Ayşe'nin kız kardeşi Fadik, kabanların önünde Sadiys'nin getirdiği çırpılardan biraz almak istedi. Sadiye ince bir sopa ile eline vurdu.

Fadik bir şeyler söyledikten sonra Sağırdere'ye doğru koştu.

Vahit güldü:

— Kızlar, ocakları bölüşmüş;! Sadiye şu Fadik'e bir tutam çalı vermedi. Kız kısmı da, demek, karı- lar gibi cimri olurmuş. Ne dersin!

Mustafa omuzunu salladı.

Fadik dere yatağında baş örtüsünü savurarak koşuyordu. İnce-uzun, Ayşe gibi yanakları kırmızı, saçları karaydı. Kaşları da ablası gibi çatık... Aralarında bir fark var: Ayşe'nin dudakları kalın; her zaman kabarık. Bunun ağzı ince, sanki hep gülüyor bu orospu, on iki yaşında var-yok ama cilveli mi cilveli... Mustafa kızı bir zaman yalanarak izledi. Sonra birdenbire dört el üzerine geidi. Vahit şaşırdı:

— Hayrola arkadaş?

— İşte bunun önüne çıkacağım!

— Kimin? Fadik'in mi?

— Fadik'in elbet!...

Mustafa, böğürtlen kümelerine siperlenerek emeklemeğe başladı. Dere yatağı çukurda olduğu için kızı görmeden bir zaman gitti. Durup kulak veriyor, kuru çalıların çıtır çıtır kırıldığını duyuyordu. Eğilerek yaklaştı. Kız çalıları koparıyor, arada sırada, ayağıyle sazları, sararmış yaprakları karıştıra-

rak değnek parçalarını topluyordu. Must,ara bir hayvanı gözetleyen avcıların hırsıyla tabancasını yokladı.

Radik topladığı çırpıları küçük bir küme halinde orta yerde bırakarak kayaların arkasına geçti. Mustafa gürültü etmemeğe çalışarak yumuşak topraktan dere yatağına kaydı. Çırpı küme'sinin yanında durup kızın kaybolduğu dönemece baktı. Ayaklarını ayırmış, yumruklarını beline dayamıştı. Gözlerini g|üvenle ufaltıyor, «Şuna bak! Koca Yamören'de en kötü kızın ardına düştük!» diye düşünüyordu. Fadik'i hem küçük hem de çirkin saydığından, vaktiyle ablası Ayşe'nin önüne geçtiği sırada duyduğu telâşa kapılmıştı.

Fadik, kayayı bükülür bükülmez: «Uy ana!...» diye hafiften bağırdı. Mustafa kaşlarını çattı.

— Süst!.. Kız beri bak!

— Buyur! -Fadik bir eliyle yüzünü kapattı-: Buyur ağa!

— Kız, burada bir başına ne halt etmektesin rezil?

— Çalı topladım.

— Çalı nelye lâzım?

— Ateş yakılacak.

— Ulan, Allahın dağında ateş de neymiış?

— Anam çamaşır yumakta...

— Nerde? Aşağıda mı?

— Dere boyunda.

— Sen de mi çamaşır yıkamaktasın? Şalvarı, adjam gibi, çekmişsin...

— Çektim.

Kızın ilk korkusu yavaş yavaş gözlerinden gitmişti. Gözleri de inadına kara... Hemi de yağlı taşkömürü gibi... Mustafa yalandı. Fadik'in yakıcı güzel olduğunu fark ederek sevinmişti.

Fadik, yaklaşıp çalı küme'sine eğildi. Mustafa; gideceğini anlayınca sertleşti:

— Dur kız... Hemen mi giderler!.. Bak sana bir çift lafım var!

— Neymiş lafın? -Fadik çırpıları kucaklayıp doğruldu-: Söyle... Ayşe

ablamın üstüneyse, geçti...

— Ayşe aoıanın mır -mustaıa un an y«v..-. . Haberin var mı demek...- Kendisini topladı-: Neden olacakmış Ayşte'nin üstüne? Ulap sen... -Yutkundu. Öfkelenmiş gibi yaptı-: Ulan bıraksana şunları eşek'... töbe yarabbil...

— Bak Mustafa, ben senin niyetini anladım.

— Neymiş bakalım bendeki niyet?

— Ben anladım. Vahitle bir saattir Sabriye'yi gözlemektesiniz...

— Demek sen bizim burada olduğumuzu bildin mi?

— İşte o kadar. Ben anladım. Vallah billâh anama derim! Ömer amcama derim.

«Mustafa dere içinde önüme çıktı» derim.

— Utanmadan dersin he mi?

— Vallaha derim... şuna bak...

— Kız dur... dinle ki bir...

— Çekil yolumdan... bağırırım... -Mustafa'nın yanından geçti-: Sana bu akılları Pelvan öğretti öyle ya...

— Kız dur... Ulan, sana Ankara'dan ayna, boncuk getirdik. Koku yağı getirdik. Daha neler geldi! -Fadik dural.adı-: Dursana eşek:.' sakız, üzüm, incir., sana evvelden beri yanmaktayız çıra gibi... Bizi öldürecek misin çengi?

— Tuu utanmaz...

Fadik böyle söyleyerek yere tükürdü. Kucağındaki çırpılar ne kadar meyda<n verdiyse o kadar hızlı koştu. Bir yandan da gülüvermişti.

Mustafa, küçük çıplak ayakların kumda kalan izlerine önce hiç bir şey düşünmeden baktı. Sonra, parmaklarını sevinçle şıkırdatarak güldü: «Hele orospu! Kızın yeni yetişeni ürkek taya benzermiş, doğru yahu! Bu karı milleti eşek... Aklı var, fikri yok! Ulan Pelvan! Al bakalım... şimdi ne olacak?» Şimdi ne olacağına bir türlü akıl erdiremedi. Kundurasının bumuyle kızın ayak izlerinden birisini yavaş yavaş bozuyor, Vahit'e söyleyeceklerini tasarlıyordu.

Hiçbir şeye karar vermeden arkadaşının yanına geldi.

— N'oldu arkadaş!

leden bize hayır mı gelir!

— N'oldu?

— Hiç.

— Anlatsana...

— Nesini anlatayım? «Dur ulan, sana yanıyoruz» dedim, «Sana Ankara'dan boncuk, ayna getirdik» dedim. Tükürdü.

— Yüzüne mi?

— Yüzüme tükürmek ne haddine!., yere tükürdü. Fazladan, «Anama, Ömer amcama derim'» dedi, «Derede yolumu kesti derim.» dedi.

— Sen bi-şey demeden mi dedi bunları?

— Yoki Derede ne aradığını sordum, çalı toplanmış. Çamaşıra gelmişler... Ulan şuncacık kız bizimle eğlendi Pelvan!

— Ne gibi?

— «Siz, Pelvanla Sabriye'yi gözlemektesiniz» demez mi?

— Vay canına!.. Sabriye kaltağı meseleyi F,adik'e söylemiş, demek!

— Söylemiş... Şaşırdım. Eşekten düşmüşe döndüm.

Vahit, çamaşır yıkayanlara baktı:

— Dur arkadaş, bunda bir iş var. Aman, nah seninki de burasını gözlemekte... İşte güldü. Bunda bir iş var.

— Bırak!.. Huyu öyle besbelli... Dere çukurunda bize de güldü. Demek olur

olmaz yere gülüver-mekte bu kız!

— Ulan güldüğünü söylesene... İş yolunda... Müjdemi isterim... Kız

gönüllü... Ayşe'nin sende gönlü yoktu, Güldane'nin bende gönlü yoktu;

hiç güldüler mi? Hayır gülmedilerl.

— Aman essah mı Vahit!

— Essah ki ne kad)ar. Fadik işini oldu bil! Yarın üzümü, inciri mendile sar, yolla...

— Anasına derse...

— Demez! Dese şimdi derdi. Bak kazanın altına çırpı atmakta ve de başını iki yana keyifle sallamakta... Töbe olsun, türküye başlamıştır. Kız ke-

Aldın mı çocuğu? Bunlar Selim'ın Şazıyeden yıgıt!

— Gerçek... Derede bana ne dese iyi? «Ben senin niyetini anladım.» dedi.

— Gördün mü? Sen yeni yetişmeleri bilir misin, töbe yarabbi! Şeytanın yattığı yeri, Reşit Hocadan evvel bunlara soracaksın. -Mustafa'nın omuzuna, neşşyle vurdu-: Şimdi bir sorum var: Demin sen gidince geldi aklıma...

Cemile'yi «zebun» diye beğenmedin. Fadik, semiz mi?

— Suç sende oğlum! -Mustafa şakadan çıkıştı-: Bunca güzel kızı bırak da, şu sıska Faıdik'e düş! Yılışık bir kız, fazladan edepsiz... Ankara'dan geldim, dur durak yok! «Ayşe'yi unuttun mu?», «Unuttuk», «Hele yüreğine bir danış!», «Sevmiyoruz yahu!» İnanan kim? «Karıyı sevmesem kızlardapn birini beğenirdin!» Ulan Pelvan! İsmail'in dediği gibi bir adamsın. İşte birini beğendik. Hem de hocaların kabilesine bacanak olmacasına... Şimdi inançtın mı

Ayşe'yi sevmediğimize?

Vahit, keyifli keyifli gülüyordu. Mustafa elindeki değnekle bir işaret yaptı:

— Gül bakalım... hepsi güler. Kız şimdi anasına demeli ki... Muhtar çfeğırırsa, şart olsun, «Muhtar ağa, derim, benim aklımda kötülük yoktu.

Suç Vahit'in...» derim.

— Korkma söylemezi. Bu yana bakmaktan boynu kopacak kahpenin... Na|h Sabriye'nin kulağına bir şey dedi. Onlar da dertli demek... -Havacı kokladı-: Tamam... Mısırlar pişti. Davran Mustafa, birer tane mısır kebabı isteyelim.

— El karısı adama mısır verir mi? -Çalıların arasından baktı-: Hey Allah! Çamaşırları bıraktılar da mısır yemeğe oturdular. Karılara «Kaşık düşmanı» derler ya, doğru...

— Karılara ne söylesen doğrudur. Kuru üzüm, kuru incir, leblebi göndermeyi kim bulmuşsa, iyi bulmuş. Karı milletinin pisboğazlığına bakıp da bulmuş.

— Bir de, «GideMm, mısır isteyelim» dersin. Bizi taşa tutarlar.

ıruı.

— Gel peşıimden... Ne haddine... hepsini sopaya çekerim. Sabriye'nin anası, benim kaynanam olup da... mısır vermeyip... yahu biz erkek değil miyiz?

— Ya bizi görünce, Fadik meseleyi anasına derse... Bırak dinini seversen

Pelvan...

Böyle dediği halde Mustafa da kalkmıştı. Çamaşır yıkandığından haberleri

yokmuş gibi yaklaştılar. Vahit, şaşırmış gibi durdu:

— Kolay gele ablalar! Fadik'in anası karşılık verdi:

— Hoşgeldiniz...

— Topal İsmail geçti mi burdan?

— Görmedik'. Dur hele... bu yanındakini bilemedim. Öğretmeni! okula

yeni öğretmen gelecekmiş, bu olmasın!

— İyi bildin. Ankara'dan geldi. Karıları okuta-cakmış. Bir mısır kebabına okuturmuş. Reşit Hoca gibi değil. Gözü tok bir öğretmen...

Karılar; bacakları çıplak olduğundan çömeldik-leri yerden kımıldamıyorlardı. Kızlar yer vermek için ocağın önünden kalktılar. Ya>lnız yedi yaşlarında bir küçük kız ateşteki mısırları çeviriyordu. Vahit, onu âyağıyle dürttü:

— Kız şuradan bir mısır ver!

— Vermem.

— Ver dedim.

— Vermem.

— Öldürürüm seni... -Eğilip iki tane aldı-: iyi pişirmişsin, aferin!

Kızın küfretmesine aldırmayarak birini Mustafa'ya uzattı. Kendi mısırını gülerek ısırdı. Mustafa küçüğe sordu:

— Gönlün yoksa bırakalım...

— Bırak...

— Ulan bir mısırı bize çok mu gördün?

— Bahçelerden koparım. Kendi mısırınızı kendiniz pişirin...

— Doğru bir söz. Al bakalım... Kız değil, hü-62

yu, eıı iane eşKiyayı onune Katarsın...

Mustafa mısırı yere bıraktı. Vahit küfrü kesmeyen küçüğün üzerine yürüdü:

— Kes sesini ulan!.. Çiğnerim seni rezil!.. Hele alçak! Sus ulan! Bir mısır fazla yiyecek de çabuk büyüyecek... Şuna bak...

Bu sırada Fadik işe karıştı, küçük kızın önüne çömelip onu susturdu. Sonra aşağıdan yukarıya, Mustafa'nın yüzüne baktı. Yere bırakılan mısırı alıp uzattı:

— Buyur, Mustafa ağa!..

— İstemez...

— Hele buyur. Bu senin kısmetin.

— Eyvallah... -Yüzü kıpkırmızı olmuştu. Küçük kız başını salladı-: Gördün mü?

Dünyada iyi adamlar da var.

Bahçelerin arasından köye dönerlerken, Vahit, koçanı var gücüyle havaya attı:

— Küçük kızın edepsizlenmesi aklı ermediğinden hay Mustafa! Aklı ereni

gördün mü? Bir de Fadik'e bak! Anasının yanında hovardasına mısır ikram

eden kızı ben Ankara'da görmedim.

— Ne dedi? «Bu senin kısmetin» dedi. Böyle bir lafı bizim topal ismail düzeltemez. Hem de güzelmiş orospu... Bir daha baktım da soluğum tutuldu. Çirkin diyerek günahını aldık. Aman Vahit... aman Pelvan... buna bir çare!-.

— Ferah ol Mustafa... Dünyanın çaresi tüken-se, bu senin Fadik, bir köyün karısına yetecek çareyi bulur çıkarır.

Sağırdere'yi geçmeden Mustafa durdu:

— Sen odaya git, ben gelirim. Ömer'e uğramak lâzım.

— Hangi Ömer'e? -Pelvan yüzünü buruşturdu-: Bırak... şu rezilden ne hâsıl olur! Bizim işimiz var oğlum... Yarın hediye mendilini Fadik'e kim götü-

bunları düşünelim!

— Ömer'e gitmemiş olmaz.

— Neden? «Gurbetçi Ömer! Gurbetçi Ömer!» derlerdi, adam sanırdım. Gevezenin biri imiş.

Mustafa biraz düşündü:

— Vahit!

— Buyur!

— Ömer'e gitmek iyidir. Fadik işine başladık mı, başlanmadık mı!.. Ömer, Fadik'in amcası... gün olur işe yarar.

— Töbe... Ömer'de iş ne arasın hay Mustafa! Meryem abla dersen... Eh, ona sözüm yok!

— Daha iyi dedin ya... Meryem çağırmış! Uğrar gelirim.

Vahit ayrılınca Mustafa şapkasını düzeltip Ömer'in evine doğru yürüdü.

Çobandan gelen hayvanların, ağır ağır, tok tok bağırıştıkları işitiliyordu.

Güneş meşe korusunun arkasın,a çekilmişti. Rüzgâr olmadığından, bacaların dumanı, evlerin üzerinde, sis gibi duruyordu.

Köye geldi geleli, kaç kez çağırdıkları halde Ömer'in evine gitmemişti. Fadik meselesi olmasa, gene de gitmeyecekti.

Murat'ın düğününde koynuna girdiğini Meryem' İn farkedip etmediğini bir türlü anlayamamıştı. Kimseye açılamadığı için o gecöryi düşündükçe aklı karışıyordu. Karının, Ömer'e bir şey demediği belliydi, o kadar... «Ayşe bizi

deli etmiş meğerse... El karısının koynuna girilir mi hırpadak? Tuu... Bir halt ettik ki... »

Meryem, sundurmanın altında oğlu ihsan'la konuşuyordu:

— Sakın kimseye deme! Baban kemiklerini kırar. -Mustafa'ya döndü-: Geldin mi Mustafa?

— Geldim!.. Ömer ağa mı çağırdı bizi?

— Çağırdı. Çık yukarı... yatıyor, çıksana...

— Ne var?

— Bitmem, kendisine sorarsın!

Mustafa merdiven ayağında kunduralarını çı-

uzun öksürdüğü duyuluyordu. Kapıyı itti:

— Merhaba. Ömer ağa...

— Buyur Mustafa... -Ömer biraz doğruldu-: Buyur. Nerdesin yahu? Dibek gününden beri görüşemedik.

Yüzünün yarısına ışık vurmuştu. O kadjar zebun görünüyordu ki yatakta oturabilmesine şaşmamak elde değildi. Mustafa yatağın ayak ucur\a ilişti:

— Nasılsın? Suratın iyi...

— Bakma!.. Kurtulamadık arkadaş... Benim derdim: dizde derman yok. içim

ekmek istemez. Sopasız gezememekteyiz!

— Derman yavaş yavaş gelir. Yumurta iç! Topal İsmail, «Yumurta çok yarayışlı.» diyor. Çiy iç-meliymiş...

Ömer, içeriye giren karısına bağırdı:

— Kız nerdesin? Misafir mi geldi demezsiniz! Kahve pişireüm demezsiniz!

— Pişıirilmez mi?

— Zahmet etme abla... Kahve kalsın! Meryem dolabı açtı:

— Şekerli mi?

— istemez. Vallah istemez... Ben misafir miyim?

Ömer, hem öksürmeye, hem gülmeye benzeyen bir ses çıkardı:

— Evet, Mustafâ misafir değildir. Bırak kahveyi. Yemin verdi. Güneri... Kavurga çıkar. Birer ikişer yeriz de konuşuruz.

Meryem bir tabağa mısır kebabı koyup getirdi. Sonra kapının dibine çömeldi. Mısırlar yeni kavrulmuştu. Pamuk gibi ak, pamuk gibi yumuşak, pamuk gibi hafifti. Dişe dokunduğu belli bellisiz... «Bu mısır kısmında, şeker var, şeker olmiasa böyle ak olmaz. Ak demek, şeker demek.»

Mustafa odajyı gözden geçirdi. Bir gece tılsımlı kemiği göstermek için buraya girmişti. Yatak şurada, ocağın önüne seriliydi. Kolunu tutunca Mer-

tü. Oysa herif, Mustafa'nın Ankara'da kendisin© yaptığı iyiliği anlatmağa, taşçı ustalığını öğmeye başlar mıştı. Lafı döndürüp «İnşaat»a getirdi:

— Fayans nedir, sen bilir misin Karı? Bilmezsin. Fayans kiremit demektir. Üstü cilâlı bir kiremit... Yeni kundura gibi parlar. Hastalık bizi yıkma-saydı, fayans işini biz alsaydık, sana demir karyola geliyordu, alçak!., demir karyola... Ankara karılarına benzerdin. Üstünde gıcır gıcır yat... Keyfine bak!..

Meryem, gülerek omuzlarını salladı.

Mustafa, karyola sözüyle Cemal ustanın portatif karyolasını hatırlamıştı. «Şu da bir söz mü? Meryem yüz okka gelir. Bir titremeğe başlarsa buna karyola nasıl dayansın!.. »

Ortalık kararmıştı. Meryem lambayı yaktı, Ömer sordu:

— Gaz bitti mi karı?

— Bitti demektir.

— Bitsin bakalım... Hey Hocaların Hakkı... hey rezil!.. Bu devran hep sana mı kalacak Hocaların Hakkı?

Mustafa, neden çağırıldığını daha anlayamamıştı. Lamba yanınca gitmek için davrandı:

— Bana izin arkadaş, yemek zamanı...

— Olmaz, hele otur... iki laf edelim!..

— Oturmasına otururum ya, babam huylar çıkarmış, akşam namazında herkes sofra başına gelecek de sofrada şenlik olacak... -Güldü-: Haberin var mı Ömer ağa? Babam bizim gelini de sofraya oturtmakta...

— Öyleymiş... Yakup ağanın işi Ankara'nın memur işi... Şehir yerinde öyledir. Meryem söyledK Feride, «Kaynatam beni ekmek yemeğe oturtmakta.» diye salınmaktaymış... Haklı... Hele orospu!.. Feride'nin bahtına ne dersin? Murat ağan iyidir, baban Yakup ağa iyidir, analığın Binnaz da iyidir. Meryem'e parmağını salladı-: Ulan karı sen yok musun! Senin kafanı ezmeli, kafanı... Bizim kızı yaktınız reziller. Ayşe kıza yazık ettiniz. Ulan, ben Ol-

nutJaıcıı

Mustafa, kalkacakken, lakırdının buraya gelmesi üzerine vazgeçti. Ömer'in kucağına bir cıgara attı:

— Hele yak şunu, yak!.. Oldu bikez...

— Oldu bikez... oldu bikezmiş. Ulan Mustafa, sanai da kızdım. Düşünürken kan başıma sıçramakta;... -Cıgarayı derin derin çektiği için bir zaman öksürdü-: Yazık, alıp kaçamadın... On para etmezsin, delikanlı gibi, delikanlı değilmişsin.

Mustafa, birçok şeyleri karmakarışık düşündüğü için hemen karşılık vermedi. Meryem anlatıyordu:

— Oğlana kızma... Çok uğraştı. Sirkat hayvanları beklerken meşenin başından indire mi bildik? Düğünler gözüne görünmedi. Ama n'apsan boş! Kısmet oraya bikez yazılmış.

Meryem, kaçırma işine neden girilmediğini de söyledi. Mustafa içini çekti:

— Doğrusu bu... Murat ağam düğün yapmâb dığındarı... Ellerden utandık!

— Bırak... Benim burada olacak zamanım imiş... El sözüne ben kulak

mı asardım hay Mustar fa? Şimdi nasıl, «Vay, eyvah!» dîye dizini dövmesinden öyle ya?.. -Mustafa'nın yüzüne kurnaz kurnaz baktı-: Bug,ün, akşama kadar nerdeydin? Ben yatarım ama, uçan kuştan haber alırım. Karıların çamaşır yıkadığı yeri kollamışsın. Doğru sö'yle, «Anası çamaşıra gitti, belki

Ayşe de gider.» diye oralarda dolaşmadın mı?

Mustafa utandı:

— Töbe... vallah bülâh Ömer ağa;... Şuna bak.. -Az kalsın Fadik meselesini açacaktı, kendisini topladı-: Dere boyuna yolumuz uğradı. Yorulduk, biraz oturduk. Allasen kim söyledi?

«Belli bir şey! Fadik orospusu anasına şöyle şöyle diye ağlamış. Karı da Ömer'e

davacı gelmiş!» Bir y(a!an hazırlamağa çalışıyor, kör şeytan, aklına hiçbirşey

de gelmiyordu. Düpedüz inkâr etti:

— Yalan şart olsun yalan... Kim söyledi?

— Kim söylediyse söyledi. Bana kim derler? Biz Gurbetçi Ömer'iz. Koca inşaatta her şeyden kurî

67

gibi haberimiz yok muydu benim? Yamorenae senin nasıl gezdiğini bilmezsem yuf bar\a... -Biraz öksürdü, başını pencereye çevirdi-: Bu kadar iyiliğini gördük Mustafa., Ankara'dan sana borçlu geldik. Kaç aydır parjan üstümüzde. Lafını etmedin!

— Bırak bunları Ömer ağa... hep komşuyuz... Allah allan!

— Komşuyuz, ama bu dünyada akrabadan bile hayır yok. Senin yoğurt ayranını içtim, ekmeğini yedim. İyilik bir vakit unutulmaz. Sen yabancı değilsin Mustafa, dinle: Şuraya, demin, Hocaların Hakkımı çağırdım. Üç lira lâzım. İki lira da bizde var. Bir teneke gazyağı, öteberi alacağız. «Hakkı, eniştemiz olursun, bana üç lira. Aman!» dedim. «Yok» dediı Vermedi gördün mü?

Mustafa, birdenbire öyle sevindi ki, şimdi üç liral değil on liria istense verecekti. «Fadik bizi dememiş... Am:9.|n iyi! Ulan Gurbetçi... rezil!» Öfkelenmiş gibi kaşjarını çattı:

— Bırak Ömer! Vallah billâh arkadaş değilsin. -Artık Ankara'da eline bakan Ömer'le nasıl konuşuyorsa: öyle rahatlamıştı. Cüzdana davrandı-: Tö-be olsun, gücendim. Hakkı'yı sen bilmez misin? Biz dururken, adam para mı ister o alçaktan yahu?

— Meryem abl,an da böyle dedi. «Bırak şu rezili. Varsa, Mustafa'dan alırız.» dedi. Eski borcumuzu veremediğimden utandım.

— Bak Ömer, bir daha borcun lafını edersen... Hastasın. Kalkınca alırım. Bir daha sen Haıkkı'dâ|n bir şey istersen, şart olsun, ne selâm, ne merhaba! -Cüzdanını çıkardı-: Üç lira mı lâzım? Daha fazla istersen çekinme. Bende para var!

— Sağ ol... Biz bu hastalığı defedemedik. -Ömer, sesi titrediği için

öksürüyor gibi eliyle ağzım tkapattı-: Eski borcumuz beş lira. Üç de bu,

sekiz'. Kalkarsam, kolay, veririm. Kalkamazsam harmana, aıblan öder.

— Ödeme lafını aradan çıkar. -Yutkundu-: Bizim de bir işimiz olsa, elbet, sen de onu görürsün.

Ömer, yorganın üzerine bırakılan kâğıt parafları okşadı:

sin. Ulan karı gördün mü? -Mustafa'ya gülüp gözünü kırptı-: İşte Meryem ablan dja burada. Bir işirv olur da bana söylemezsen, bak, sonrasına; karışmam.

Mustafa cüzdanını cebine koymamıştı. 'Meryem'in, dizi üzerinden sarkıttığı gümüş yüzüklü kocaman eline bakarak kendisini de şaşırtan bir cömertlikle sordu:

— İşinizi bu kadar para görür mü? Çekinme Ömer! Daha ister misin? Benim param çok... Köy yerinde adama psra yar olmaz, ,ahbap yar olur!

Ömer, şaşkınlıkla açılmış gözlerini Mustafa'dan karısına, karısından Mustafa'ya, çevirdi... Daha fazla istemediğine pişman olmağa başlamıştı:

— Tüü... Gördün mü karı? Hay Mustafa, hay Mustafa! -Şimdi cüzdanda kaç lira olduğunu kestirmeye çalışıyordu-: Paran çok demek... Köy yerinde para çok

olmalı... Kız Meryem, cjaıha lazımsa, hiç bakma söyle... Mustafa yabancı değil!

— Şimdilik yeter. Allah razı olsun! isteriz gerekirse.

— Elbet... Biz bu Mustafa'ya; .dua etmeniyiz. Bunun tuttuğu taş, altın olmalı. Bak Mustafa, sen de bir zora düşer de: «Aman Ömer!» diye gelmezsen nâmertsin, işte bu kadar... -Paraları katlayıp karısının, önüne attı-: Al şunları... Kaybetme... Gördün mü? Arkadaş dediğin böyle olacak.

İyi arkadaş, akrabadan ileridir. Doğru! Biz de yeri gelince, gayri adaletimizi gösteririz. Meryem gözünün ucuyle bakıp Mustafa'ya güldü. Bu Meryem, belli bir şey, kurnaz bir kan ama nasıl, domuzuna...

Mustafa, cüzdanını cebine soktu:

— Bana izin Ömer ağa! Dediğim gibi... Bir şey lâzım olursa oğlanı yollarsın.

— Hadi güle güle... Işık tut ablası.

Mustafa merdiven başında kunduralarını bağlamak için eğildi. Yanında duran Meryem'in kırmızr şalvarını rüzgâr kımıldatıyordu. Deliğe bir türlü geçmeyen bağa küfretti. Karı ışığı yaklaştırdı:

taraf?

— Ufa bak! Hep «Ayşe'yi» dersiniz. -Aşağıdan yukarıya güldü-: Doğru söyle abla, Fadik mi söyledi yunakta olduğumuzu?

— Yok canım! Bizim oğlan görmüş. «Mustafa ağamla. Vahit ağam, karılan gözlediler.» dedi.

— Vay akıl... Vay akıl... Yahu bizde akıl kalmamış abla...

— Neden?

— Kalmamış... Süleyman orada yok. Tüüü... «Kim söyledi, hey allan, kim

söyledi?» diyerek bir saıattir kıvranmaktayım! Gördün mü işi?. Bundan böyle, yumruk kadar oğlanlardan da sakınmalı...

— Elbet sakınmalı... Bu işlerde rüzgârdan hile sezeceksin.

— Canım abla, hep öğüt verirsin. -Ayağa kalktı: Bıktım sizden karı milleti...

— Şuna bak!.. Hiç karıdan bıkılır mı? Hadi güle güle... Aradja sırada gel emi?

— Gelirim, olur. -Kendini denemek için Meryem'in gözlerine dimdik baktı-: Sen de Ömer'e ilâç ediver de çabuk dirilsin.

— Ben ne ilâç edeyim! Amcan Reşit Hoca sıtmasını bağladı işte... -Kız gibi utanıp başını çe:-virdk Benim ilâcım onu temelli öldürür, hay Mustafaj

İki gün sonra, Himmet Çavuşun damında, Mustafa, kuşağındaki hediye mendilini Fadik'e kiminle göndereceğini düşünüyordu. İki günden beri, Pelvan Vahit'le enini boyunu düşündükleri halde bir t çare bulamamışlardı. İş, sonunda, Topal İsmail'e danışmağa kalmıştı.

Mustafa, muhtar odasına doğru sallına salına yürüyen İsmail'e seslendi:

— ismail efendi!.. Hey ismail efendi!

— Ne var?

— Gel hele arkadaş...

70

yi...

— Bırak şimdi Reşit Hocayı... Gel dedim.

Topal İsmail «lahavle» anlamında başını sallayarak döndü. Nazlı nazlı damın merdivenlerini çıktı:

— Merhaba taşçı ustası!.. Bize «efendi» demenden anladım, zordasın!

Öyle ya, nasıl bildim. -Sesini alçalttı-: Yarasa kemiği lazımsa vereyim. f

— Yahu sen nasıl adamsın, Hızır peygamber gibi bir adamsın. Zora düşmüş dostu uzaktan nasıl da bildin.

— Bilirim. Uzaktan seni gördüm. «Bizim taşçı ustası dert ırmağına dalmış. Hayrola!» dedim. Yarasa kemiği, lâzım demek. Bu kemikte çok iş var canım!

— Bırak şimdi kemiği...

Tam meseleyi açacağı zaman, dama Yukarı mahalle delikanlılarından birisi çrktı:

— Gelin ağalar kâğıt oynayalım! Mustafa somurttu:

— Sabah sabah ne oyunu?.. Biz buradia ismail'in bacağınaı ilâç düşünüyoruz!-Topal ismail, yeni gelenin kolunu tuttu. Mustafa'ya inat bacaktan konuşmağa başladı:

— Anladın mı? Bu bacağa bir ilâç düşünüyoruz. Bacak iyi... Düzeleceğine inandım. Hele bak! -Oynak yeri gittikçe sertleşip bükülmez olan sol bacağını biraz ileri uzattı-: Baksana şiş azaldı. Zıb-kanıni altında eskisi kadar belli değil! -Oysa bacak hiç farketmemişti. Bunu kendisi de biliyordu-: Nasıl? Ulan eşek, neye sustun? Evet diyeceksin. Siz, her gün hurdasınız, farkedemezsiniz, ama Reşit Hoca köye mi geldi. Şu kadar ay bizi görmediğinden, dün sabah: «Topallığı bıraktın artık, aferin!» dedi. Reşit Hocanın sözü hak!... Reşit Hocadan başkası benim derdimi anlayamaz. -Mustafa'nın somurttuğunu gördükçe keyifleniyordu-: Rabbim dert ** verip derman aratmasın... Reşit Hoca köye geldi ya»., Artık yüreğim ferah! Hocayı bir saat görmesem duramıyorum. Akıl verdikçe yüreğim ferahlıyor!

cırdı-: «Aşk adamı ağlatır, dert adamı söyletir.» demişler. Hep konuşsam şu bacaktan konuşurum. Bir saat, beş saat bacak lafı... Aklım, fikrim bacakta. Hep bacaktan konuştuğum için Yamören'in adamı kulak asmaz oldu. Allah saklasın, bacak düzelmez-se, tarla süremem, ekin biçemem, değil mi Mustâfa?

— Tamam... Bir duyan olsa, «Bunları yapar» diyecek. Sus, tembel herif!... -Artık Mustafa da öfr kelenmişti-: Yumurta bırakmamışsın koca köyde...

— E, şimdi senin bu sözün doğru mu taşçı ustajsı? Bu bacak böyieyken, adamına göre vallah brllâh ciğerini çalarım.

— Çalmam dersen, inanan olur mu?

Yukarı mahallenin delikanlısı keyifli keyifli gü-lüfyor, o güldükçe derdine çare soramadığı için Mustafa somurtuyordu. İşi ciddîye vurursa ismlajil'in merhamete geleceğini zannederek sordu:

— — ismail efendi, bu yaz, biz Ankara'dayken güneş banyosunu ne yaptın?

— Güneş banyosu şart... -ismail elinin tersini güneşe tuttu-: Kış vakti,

güneşin kuvvetine kulak verme. Kış güneşi hızlı hızlı parlar ama keyfine aldanmayacaksın. Bu güneş: eşek donduran gü-neşj. Yazın olacak banyo gayreti. Netye güldünüz ulan alçaklar? Doğru bir laf oldu mu, bu Yamören'in adamı güler allah, güler. Sırıtma taşçı ustası... Hani Pelvan? Yedikçe istasyon köprüsüne benzedi.

— Nerdeyse gelir. Gelir de sanal haddini bildirir.

— Bırak Pelvanı... Arkadaşlık andımız nasıldı? Her saat başında hani bir cıgara verecektin, sabahları bir kahve ikram edecektin. Gece yatmaı-dan önce de bir kahve...

— Cıgara kolay... Yak bakalım... Ben bunun acısını senden çıkarırım. ismail cıgarayı yaktıktan sonra üstüste geğir-dh

— Oooh! Safra bu... Gövdemin zehirler?... Senin amcan Reşit Hoca, anladın mı, hoca ama akıl-

rta, yaradı!

— Ne söyledi Reşit amcam?

— Dedi ki: «Sabahları birer fincan zeytinyağı iç!» dedi.

— Zeytinyağından ne olurmuş?

— Sabahları bir finan zeytinyağı içmek çok yararlı arkadaş. Miğdeyi

temizler, adamı semirtir.

— Öyleyse iç baikalım!..

Topal İsmail cıgarayı aşırı bir lezzeti© içiyor, Mustafa'nın telaşından sanki keyifleniyordu.

Yukarı mahallenin delikanlısı gideceğe benzemiyordu. .

Mustafa dayanamadı, çıkıştı:

— Ulan İsmail... Vallah billâh arkadaş değilsin...

İsmail şaşmış göründü:

— Ben mi akadaş değilim? Töbe Yarabbi!

— Neden?

— Hem fessatsın, hem imansız...

— Ne olmuş efendi? Düşman sözüdür, iftiradır. Ben seni severim .Ankara'ya gittiniz. Vahit kötü geldi. Gurbetçi Ömer kötü geldi. Hocaların Har san, senin için, «O da kötü gelir.» dedi. Odada sesim çıktığı kada,r bağırdım.

«Mustafa başımızda Cumhurreisi olsa, ilim sayesinde muharebe etmeden zafer kazanırdı. Milletin yüzünü güldürürdü.» dedim. Bunlar mı fesatlık? İşte arkandan böyle dedim. Bir de türkü söyledim. Ankara taşçılığı üzerine: «Ankara'nın taşına bak/Gözlerimin yaşına bak!» havası... -Gözlerini kısarak Sağırdere'ye doğru baktı. Telâşlandı-: Aman Pelvan geliyor. Şuna bak! Ayağını ne sürürsün, kervancı, katırı gibi rezil? «

Yukarı mahallenin delikanlısı sordu:

— Kâğıt oynamayacak mısınız, demek? Mustafa'nın artık sabrı tükenmiş». Oğlanı tersledi:

— Ne kâğıdı yahu! Senin işin mi yok? Oğlan gidince İsmail'in üstüne yürüdü:

— Alçak, şimdi seni ben çiğnesem hak değil mi?

salladı :

— Nerdesin Vahit efendi? Seni göremeyince köylü şaşmakta, «Vahit tarlaya,

bahçeye çalışmaya mı gitti, sakın?» diye ürkmekte.... Senin çalışman kıyamet

belirtisi imiş. Töbe Yarabil

Pelvan Vahit, aşağıda durup ismaül'in sözlerini sonuna kadar dinledikten sonra damın üstüne çıktı:

— Ulan, ben senin gibi hırsız topal değilim! - Elbet .tarlaya da giderim, bahçeye de...

«Topal İsmail, kederli kederli güldü:

— Duydun mu Mustafa? Pelvan bize hep «topal» demekte...

— Desin!... Aferin Vahit. Şuna hep «topal» diyelim...

Pelvan Vahit, Topal İsmail'in üstüne yürüdü:

— Ulan topal herif! Nedir bu Yamören'in senden çektiği?

— Yalan değil Vahit efendi, çok çekmede biz-dert bu köy... Ama köyü bırakalım

da, Kulaksızın Mustafa'nın derdine gelelim!

— Neymiş?

— Ankara kokularını süründü süründeli ağzından laf çıkıyor mu? Kemal Paşa

gibi hep Mecliste konuşuyor. Yüksekte... Artık, bu Mustafa'nın laflarını dişlerinden dinamitle, kaya gibi sökeceksin.

, — Kendi bilir. Derdini demeyen dermanını bu

lamaz!

— Duydun mu Pelvanın lafını taşçı ustası? Doğru! Sabahtan beri sormaktayım! Neden sötyle-memeli yahu?

Mustafa, şapkasını düzelterek sanki kavgaya hazırlandı:

— Vahit, kardeşim, sen bu ismail'in namertliğini bilir misin? Dertli olduğumuzu domuz gibi anlar ya, dermanını söylemez. -İsmail'e hışımla döndü-: Ulan, senin boşboğazlığından aman mı bulabildik rezil!

Topal ismail, sağlam bacağı üstünde ilerl-geri sallandı: 74

Vahit, aniden İsmail'in ensesine aır u>ıvaı a9-ketti:

— Aferin ulan topa.l ağa!... Cinci gibi herifsin. -

— Vurma, keyfimi kaçırıyorsun ayı... -ismail ensesini kaşıdı-:: Biz «Nal demeden mıhı anlarız.» Bu > ateşv Ayşe ateşi değil mi?

Mustafa güldü:

— Hele ahma,k! Nal demeden mıhı anlarmış... Oğlum, Ayşe'nin ateşi söneli bu kadar ay ofcfu. Biz şimdi Fadik'in yoluna düştük.

— Aman hangi Fadik? Ayşe'nin bacısı mı? İl-lei o kabileden mi olacak?

Olsun! Gönlün bilir. Yarasa* kemiği lâzım, demek! Bugün sürersin, yarın kız

yanmağa başlar, Kerem'in arpa tarlası gibi. Ca- < yır cayır...

— Bırak şu kemik lafını... Kemiğinden başlar rım. Çerez mendili gidecek... «Kiminle gönderelim?» demekteyiz!

jsmail, kaşlarını çatarak biraz düşündü. Sonra yüzü keyifle açıldı:

— Adamın salt Pelvanı aptal olmaz, Ankara'nın taşçı ustası da aptal! -Parmağını havaya kaldırdı-: Fadik'e hiç üzüm gönderiimez.

Vahit'le Mustafa meraklandılar:

— Ya?

— Ulan topal ağa?...

— Fadik okula yazıldı. Mustafa da yazılsın. Bir hocanın öğrencisi

olurlar. Kitapta yeri vardır. Leylâ kitabında... Okurken delikanlı kısmı,

kızları kolaiy aldatır, yakarışı daha iyi tutar besbelli...

Mustafa elini dizine vurdu:

— Tüü... Aklı gördün mü? Biz bu yaştan sonra okula mı gideceğiz?

— Bilgisizin okul için yaşı sorulmaz, taşçı us>-tası! Senin Reşit Hoca amcan köy çocuklarına gizliden eski harf okutacak. Namaz duaları ezberletecek. Gider elini öpersin. «Ben geldim amca, okuyacağım!» dersin.

Vahit'in bu işten haberi vardı. Sabriye de gi-

işe girişecekmiş gibi kasketini düzeltti:

— Dur Mustafa! Bu lafa hemen «olmaz!» demeyelim!

— Yaı «olur» mu diyelim, ulan?

— Olur kardeş... Olur ki ne güzel... Ben de giderim, var mı diyeceğin?

— Var! İsmafil de gelsin bizimle...

— Gelsin ya... Hadi İsmail, üçümüz birden okula başlayalım yeniden...

Yamören'in adamı «Aman!» desin de yaşsın.

Topal ismail telâşlandı:

— Olur mu yahu? Bunca yıllık ismail okula mı başlayabilir? Yedi köyün insanı demediğini komez. «Köpoğlu köpekliği, demek biraz noksanmış. Kuran okulunda tamamlayacak!» derler. «Bu işte bir do-

t muzluk vjar! Namus sahibi olan yetişmiş kızını göndermesin!» derler. Mustafa'nın aklı bu işe iyice yatmıştı. Arkadaşlarına birer cıgara verdi:

— Yak hele şunu, fikrin açılır. Fikrin de açıldı

• mı, «He» dersin!

— «He» demeyi aradan kaldır taşçı ustası... -İsmail, cıgarasını yaktı-: Rezillik... Hiç olmaz arka-ösAy.. Mahkemede hâkim sordu: «Okuman yazman var mı?» dedıı. «Var, evet! Eski harfi, yeni harfi sö-

* kerim!» dedim. Bir kez hükümet defterine künyemiz böyle geçti.

Vahit sinirlendi:

— Deftere geçmiş. Söyie bakalım... Künyene senin topal kaydın da geçti mi?

ismail kederle Vahit'in bacaklarına baktı. Pel-ven'ın baldırları zıpkasını şişiriyordu. «AdamdaüDöy-le bacak olarsa yolları tozutur!» diye hasetlendi. Bıyığını tuttu:

— Evet, Pelvan ağa!... Bizi «sol bacağı topal!» diye yazdılar. Şimdi rahatladın mı? Böyle yazdılar rezil... Askerden kurtulduk. Sen onbaşından tokat yiyeceksin, ben Yamören'de keklik eti... Anladın mı? -Mustafa'ya döndü-: Vahit'e bakma sen... Reşit Hoca benim okuduğumu bilir. Ben Kur'an okurum.

Amme cüzü, Tebareke, Kassem, MizraKiı nmınaı onurum. Mevlût kitabı, Vasiyetname, Hazreti Ali'nin cengi, Ahmedıiye, Envar-ı Aşk, Kan kalesi, Kap-a Davut okurum.

Daha dur bakalım. Ahmediye, yani Siyret'i saydık. Köy odasında Kerem okurum.

Yeni yazıyı da bilirim.. Hayır, İsmail okula gidebilemez! Mustafa sesini yumuşattı:

— Sen olmazsan biz işi çeviremeyiz. Reşit amcama dersin ki: «Ben yeni

baştan okumağa merak sardırdım.» dersin. «Bacak derdinden bildiğimi unutmuşum!» dersin.

— Töbe, töbe... icabetmez... -İsmail, cıgarasının dumanını küçük küçük savurarak gülüyor, muhtar odasının önünde deminden beri Himmet Cavuşjla konuşan Reşit Hocanın siyah cübbesinden gözlerini ayırmıyordu-: Benim, yeni baştan okumaya merak sardırmadığım meydanda bişey! Odada, Murat ağa gazete okusa, arkadan bakar da geçerim şu yana... Neden mi? Benim okuılluk zamanım geçti de ondan'... «İsmail okula yazılmış» derlerse karı beni büsbütün saymaz. Size bir iyiliğim dokunsun derseniz. Reşit Hocayı görürüm, razı ederimvsizi okula alır.

Mustafa, karıdan çekindiğini anlayınca, ismail'e hak verdi. Sözü uzatmağa davranan Vahit'in kolunu tuttu:

— Reşit amcamla konuşsun, «Namaz dualarını belleyeceklermiş» desin!

Güneşi yavaş, yavaş bir bulut örtüfyor, Yamörert yavaşça; gölgeye giriyordu. ismail bir cigara daha istedi:

— Aman efendi, Kurşunlu'nun Yamören köyünde şehir adjamı gibi okullu

kız seveceksin... Davran... -Biraz düşündü-: Evet, güzel bir akıl... «Namaz

duaları» dersek muhtar bile inanır. Elinizi çabuk tutacaksınız ama... Anaları işin farkına varır da kızlarını okuldan çekerse Ankara gurbeti görünür size yeniden...

III Reşit Hocanın, Yamören çocuklarına hükümet-

ucu yiiiı ııaıiid[A]. uu<mö»i, e&M yu[A]ı uyıcıuyı ev, i uıvaı > j meşe, korusuna yakın bir sapa yerdeydi.

Vahitle Mustafa, biraz yaklaşınca mevlût sesine benzeyen bir uğultu duydular. Mustafa durakladı:

— Aman Vahit, dediğim gibi... Duaları bilmezle-neceksin de yanlış okuyacaksınl

— Kolay...

— Kolay dersin, kulhuvallahı birden sökersin. Reşit Hoca kovar bizi sopa ile...

— Aldırma! Reşit Hocafyı bilirim, ben. -VaJiit elini salladı-: Topal İsmail sanki, meseleyi amcarıa söylemedi de öyle mi?

— Sus yahu, ben utanırım amcamdan, kız lafını açmamıştır.

— Görürsün. Hele birkaç gün geçsin, gelir kendi söyler. İsmail, bulduğu her öğrenci başına Reşit Hocadan şu kadar pay alıyor, sen ne diyorsun, a Mustafa!...

— inşallah söylememiştir. Töbe Yarabbü... Biz gene duaları yanlış okuyalım... Bilmezden gelelim.

— Orası öyle... -Vahit kendisine güveniyordu. Rahatça güldü-: Ben duaları bilmem ki... KulhuvaJ-lah'tan sonrasını hiç okuyamam. «Bismillah» dedim mi, arkası boğazımda kalır.

Kapıda kunduralarını ellerine alıp merdiveni çıktılar, sofayı geçip aralık kapıdan içeri baktılar.

Reştit Hoca, köşede, küçük bir çekmecenin arkasına bağdaş kurmuştu. Gittikçe semizlendiği için boynundaki ur daha büyük, kafası daha çarpık görünüyordu.. Bu kadar yılın adamı olduğu halde sakalı inadına karaydı*.

Çekmecenin berisinde diz üstü oturmuş çocuk. İçeri girenleri görünce sallanmayı bıraktı. ÖtekHec de sustular. Kızlar bir yanda, oğlanlar, bir yanda oturuyorlardı.

Reşit Hoca, açık duran kitabın üzerine elini koyarak kaşlarını çattı:

— Gelin bakalım koca eşekler!...

Vahit, kundurasını kapı dibine koymak için biraz geri kalmıştı. Mustafa yaklaşıp amcas ı nı n eline uzandı :

78 I

— Namaz dualarını bellemeğe geldik amca... Odanın sıcaklığında süründüğü

kokuyu birden duyarak korktu-: Duaları bilmiyoruz.

Reşit Hoca eline sarılan Pelvan Vahit'e çıkıştı:

— Geç şöyle... Bırak elimi rezil. Sonra öpersin. Hele otur.

— Vahit, çocuğun yanına diz çöktü. Gözlerini kısarak bekledi.

— Oku bakalım «Süphanekesyi...

— Süphaneke... Süphaneke... Ve bihamdike... -Pelvan gitgide daha

kırmızılaşan ensesini kaşıdı-: Süphaneke...

— Ulan anladık... Arkası yok mu bunun?

— Süphaneke...

Vahit, telâşlanarak Mustafa'ya baktı. Yalandan bilmez gibi davranıp dururken şimdi gerçekten unutmuştu. Az kalsın: «Süphaneke... Sürçen teke... Anan keçi... Baban teke!» fa,lan diyerek tekerlemeye girişecekti:

— Töbe! Ulan sen suphaneke'yi de mi bilmezsin?

Vanit'in gülmesi tuttu. Elini ağzına kapattı.

— Tüh rezil! Kalk surdan... Hadi. -Reşit Hoca ümitsiz ümitsiz Mustafa'ya

baktı-: Ulan, suphaneke'yi gerçekten bilmez mi bu ayı?

— Bilmez amca...

— Sen de bilmez misin?

— Ben bilirim.

— Oku bakalım...

Mustafa, iki yerde duraklayıp bir kelimeyi atlayınca Reşit Hoca kızdı:

— Eşek gibi bir adamlarsınız. Ulan Mustafa sana verdiğim emeklere yazık! Hadi şuraya geçin de okuyun reziller... Yarın elifba cüzünü getiririmi. Yirmişer kuruş hazır edersiniz.

Vahit'le Mustafa, oğlanların arkasına gieçip hasırın üstüne diz çöktüler.

Fedik, Sabriye, Cemile de kızların büyükleri olduklarından arkada oturuyorlardı.

kâğıdı yapıştırılmışı olduğundan oda loştu.

Reşit Hoca, yeni gelenlere bakmak için, sık sık arkaya dönen çocukları tersledi. Duvara dayalı duran uzun sopayı alıp bir iki yapıştırdı.

Kımıldanma kesilince çekmecenin önündeki çocuk okumağa başladı:

— Elif mertek gibi. Be tekne gibi, te ona benzer, se ona benzer. Cim karnında! bir nokta; hjaj ona benzer...

Dersi, bütün çocuklar, şarkı söyler gibi, keyifle tekrarlıyorlardı. Yaklaşırken duyulan mevlût sesi buydu'.

Mustafa yan gözle Fadik'e baktı. Ağzı, kuş ağzı gibi, açılıp kapanıyordu. Çok güzeldi köpoğlusu... Güzelin gevreği de, gevreğin güzeli...

Kız seyredildiğini anlar anlamaz sustu.

Bir zaman sonra Reşit Hoca, derse başkasını çağırdı. Bu kez öğrenciler başka bir hava tutturdular:

— Elif üssü enni, elif esre inni, elif ötre ün-nü! Bessün benni, besre binni...

Sabriye, arada sırada Vahit'e bakarak avuoune gülümsüyordu.

Kızların ince sesleri şarkı gibiydi.

Mustafa: «Benim Reşit Hocam yaşıyor. Hocalık iyi zenaat!» dedi. Ceketinin cebine doldurduğu kuru üzümleri Fadik'e gösteriş yapmak için avucun-da üfleyerek tane tane yemeğe baş ladı .

Paydos oldu mu, Reşit Hoca oğlanları salıyordu önce...

I

Mustafa, Fadik'i beklemek için bir zaman kunduralarının bjağlanyle uğraştı. Meseleyi farkedemeyen Pelvan Vahit sabırsızlandı:

— Yürüsene hadi... Okuldan çıktığımızı karılar görürse ben sana sorarım!

— ismail çoktan söylemiştir hay Vahit, sabahtan beri tellâl olmuştur köyün ortasında... Nah, yar lan mı sözüm?

rine yürüdü:

— Ulan, burjada ne arıyorsun rezil?

— Almayaı geldim seni... Çankırı'da böyle bir töre vardır. Okulda çocuğu olanlar, paydosa, yakın kapıya gelir. Yavrular haylazlığa alışmayacak...

— Vay, şimdi biz... Demek biz, evi bir başımıza bulmaz olduğumuzdan...

Mustafa ara[A]a girip çekişmeyi kesti:

— Uzatmayın... Nereye gideceğiz? Vahit şaştı:

— Nereyesi var mı? Gençler odasına...

— N'oiacafk?

— Dama çıkarız, bakarız dört yana, yüreğimiz ferahlar.

Mustafa, Vahit'in gençler odası damından inmek istemediğini birden farketti: Dimdik gözlerine baktı:

— Sen Aşağı mahallede birini kollamaktasın Pelvan!

ismail çok bilmiş çok bilmiş başını salladı:

— Sen yeni mi sezinledin? Ayşe'yi kolluyor.

— Hangi Ayşe'yi? • "

— Senin Ayşe'yi...

— Yok canım!.. -Mustafa şaşırdı-: Doğru mu Pelvain?

— Doğru... Bu Ayşe bütün şeker canım... Bu senin Ayşe... Şuna bak, senin

dedin mi kızar.

Mustafa yere bakarak sordu:

— Gülüyor mu?

— Bilmez gibi... Kızlığında sana hiç güldü müydü?

— Yok!

— Hocanın Hakkı'ya varınca huyu mu düzeldi hay Mustafa! Hep eski Ayşe... İmansız...

— Doğru söyle Vahit... -Mustafa kundurasının burnuyle nemli toprağı

eşiyordu-: Üzüm, incir yolledm mı?

— Yolladım —Vahit içini çekti:— Yollanmaz mı?

— Ne demiş?

Hakkı'y^A söylerim.» demiş.

— Hele domuz!

— Sorma! Yola geleceğinden umudum yok ya... Dolanmaktayız, bakalım!

Mustafa, var kuvvetiyle gülerken, yüzüne İsmail'in dikkatle baktığını

görünce susuverdi. Topal ismail şüpheli şüpheli sordu:

— Sen şimdi neye güldün efendi?

— Hiç! Güldüğüm şu! Vahit'in okumasını görmeli. Bağırmaktaı ki..

— Elbet bağıracak!... Ders dediğin bağırarak ezberlenir. Allah allan!

«Aşka, sevdaya okul yok);» derler. Yamören'de vardır.

Bıyığını bükerek gülümsüyor, sağlam ayağı üzerinde keyifle yaylanıyordu. En önden Sabriye çıkınca Vahitin koiunu dürttü:

— H[A]aydi Pelvan... Sen bu hızla gidersin şu yana... -Fe[A]dik'i gösterdi-: Yolumuz ayrı bizim...

— Tez gelin ha! Beni küfrün dininden başlatmayınl.

Setoriye'nin ardından hızla yürüdü. Topal ismail, kederle, baktı:

— Bu meşe büken, Sabriye gibi nezaketli kızla olur mu? Yavruyu boğar şart olsun!...

— Aman sus!» «Meşe büken» dediğini duyarsa, vallah billâh seni bitirir.

— Yalan mı bu söz canım? Sabriye gibi bir keklik....

— Bırak dedim ya...

— Bıraktık, işte bıraktık. Başka bir lafa geçtik. Senin aradığın lafa! Fadik güldü mü seni görünce?

— Neye gülecek? >

— Şuna güler ki... -İçini çekti-: Karının küçük-. ten oynağı erbabına makbul...

— Senin ağzın durmaz. -Bir avuç üzüm verdi-: Şunu yerken belki susarsın.

— Üzüm mü? Ver bakalım! Eyvallah... Üzüm iyidir. -Hem yiyor, hem de

Mustafa'yı büsbütün sinirlendiren şımarık bir duraklama ile aralık aralık konuşuyordu-: Üzümü sen bilir misin? insana pek

aldanmayaeaksın. Her üzüm tanesi ka,n olur, adaı-mın yüreğine damla damla siner. Mendili üzümle doldurup uzaktan gösterdin mi, neden karı milleti dayanamaz, aç kısrağın yem torbasına geldiği gibi ' koşıar gelir? Çünkü bilir üzümün kuvvetini.

— Canım İsmail, sen bir zaman da çiğ yumurtayı övdün gezdin!

— Yumurtaya kötü, fena mı dedik efendi? Yumurtaya söz istemem. Cok faydasını gördük.

Mustafa, Fadik'in arkasından baktı eve girene kadar, canı sıkılmış gibi somurttu:

— Hadi yürü arkadaş...

— Nereye?

— Vajhit...

— Bırak Viahit'i... Ben neye geldim okulun önüne?... Bir iş var! Cok kârlı...

— Uian, hırsızlık dersen çiğnerim seni...

— Korkma, değil! Hırsızlık yürekli adam işi. Sende yürek n'arasın!

— Uzatma* da söyle!

— Hele Fadik kızın evini geçelim!

— Geçmeden söylenmez mi?

— Söylenmez. Lakırdı cıva gibidir, karı gözleyen -1 adamın bir kulağından girer, bir kulağından çıkar. Haklı... Fadik de hani Fadik... Suratı bakır gibi kızard/ kahpenin, önümüzden geçerkenl... Bu iş oldu sayılır. Ama, senin suratın da kızardı Mustafa! Burça «aşk > ateşi» derler. Vallah billâh! Tüüü... Adamı kül eden bir ateş. Sen, bilebilir misin? Kerem «ah!» dedi de dumanı tepesinden neye çıktı? Düğmeleri çözemediğinden... Kızın yüzü kızardı. Oğlanı görünce suratı kızaran malı hemen evermeli. Samanlıkta, bahçede, şart olsun, başına bir iş gelir.

— Yüz kızarması sevmek belirtisi mi?

— Birinciye...

— Bu Fadik, bizi şimdil..

— Orasını yüzde yüz bilmem. Bastırır öpersin. Anasına demezse tamam!

— Derse?

— İş kötü! Ya eşekliğinden, ya bilmezliğinden.

de... Hadi yürü de diyeceklerime kulak ver!

— Peivandan gizli mi diyeceklerin?

— Gizli...

jsmail, yan gözle baktı. Mustafa'nın aklı başka yerdeydi. «Gizli» lafını bile merak etmemişti. İsma»! birden kızdı'.

Bunların kız-karı ardında gezmelerimi kıskanıyor, bc>/le sırejarda sakatlığının acısı, bastırdıkça bastırıyordu.

Mustafa'nın aklı başka yere Çakılmıştı:

— Neden İsmail!... İsmail be! Kız kısmının suratı kızarırsa sever dedin!

Bak ne oldu, Ankara'ya gitmeden önce... Bir akşam yolunu bekledim Ayşe'nin bakracı tuttum. «Ver de, bir su içelim elinden,» dedim. İnanır mısın, vermedi. «Bırak!» dedi. Bakracı çekti. Bırakmadım. «Bırak!» dedi. Bırakmadım. İşte o sırada yüzüne ateş bastı. Bu da mı sevmek belirtisi?...

İsmail bıyığını tuttu, kurcalayarak düşünceye vardı:

— Bu sevme belirtisi değil, kızma belirtisi... ı Acemi tosun gibi inat etmişsin. Su vermediyse küs-

türülmeyecekti. «Peki» der, bırakırdın. Kendisi utanırsa, yaptığınja utansın. Mustafa da, her meselenin çıkarını buluveren Topsi İsmail'i kıskandı. «Bunları, bu Topal, kitaptan mı öğrenmiş yahu? Murat, ağam da böyledir.

Okumak varmış.» Candarma Nail, Ayşe'yi çevirmek aklını verirken inat etmemek gerektiğini söylememişti, «ismail'e bak! Bu herif, Nail ağamdan daha mı akıllı hey Allah!» Bir zaman konuşmadan yürüdüler. Ayrı ayrı şeyler düşündüklerinden dalmışlardı. Yukarı mahaJ-le harmıanlarından sonra meşe borusu solda' kalıyor, sağdaki çıplaık tepe Sımıcak köyüyle istasyonunu kapatıyordu*;

İsmail, arada bir gizlice Mustafa'nın yüzüne bakarak yürüyordu...

, Ankara'dian gelince, buna, bir iki kolay hırsızlık teklif etmiş,

kabul ettirememişti. Aptal Vahit

sağlam bütün adamlarına -hele imdi, kıraç tepenin hafif yokuşunda sakat dizkapağını inadına; zorlarken- öfkelendi, «Yüreksiz~"bu alçaklar... Artık bilmem, cezaevinden mi, mal sahibinin silâhından mı, Allahtan mı, korkmaktalar?» Hiddeti gittikçe kabja-rıyor, bu hiddetle sakat bacağını büsbütün zorladığından dişlerini acıyla sıkıyordu. Tasaırljadığı işin kârını şu kısa boylu alık oğlanla, sakatlık yüzünden bölüşmek zorunda kaldığını düşünerek kaç gece uykusu kaçmıştı. Bir şeyini çalıyortarmış gibi n|6ımus ediyordu. Bu sabah, başka çare bulamayacağına iyice inandığı halde, şimdi gene duraklamıştı. Dudağını ısırdı: «Ulan bacak! Ulan bacak!.. Bizi namerde muhtaç ettin, rezil bacak!»

— Bir şey mi dedin İsm|ail?

— Yok!

— Nereye gidiyoruz?

— Hiç. Oturalım.

Sandık gibi dört köşe, rengi kıpkırmızı bir kayanın üstüne oturdular. ismail, uzaklara bakarak öfkeli, dalgın soluyordu.

Aşağı mahallenin ötesinde, Kavaklıgöl'e güneş vurmuştu. Bahçelerin yapraksız ağaçları arasından Çankırı yolu, sarı bir su gibi akıp gidiyordu.

Mustafa'nın ortaya koyduğu paketten İsmail bir cıgara! aldı. Oturunca bacağının sızısı geçtiği için yüzü gülmek üzereydi.'

Korunun yukarısında, Yamörenlinin üç yıldır kışları imeceyle kazmağa . çalıştığı göl çukurunu gösterdi:

-t Muhtar Hüseyin efendi dün söyledi. Bu kış d/a göl kazılacak boş zamanlarda köylü çaüışa-cak. Sen de gidersin Mustafa!...

— Gitmem.

— Oimaz. Heyet ceza yazar. Göl kazılacak efendi. Baban Yakup ağanın

sığırı, davarı su içecek. Bahçeleriniz sulanacak... Ağan Mur;at bile Sı-mıce,k'tan işini bırakır gelir.

— Murat ağama bakma,! Çalışır o... Ben sevmem I

84

85

^{i}y^{i}.

malı!» der. Laf mı şu? Herkes kendi başına keçesini sudan çıkarsın.

— Ulan, herkes kendi başına çalışsa, Kulaksız kabilesi göl kazabilir mi? Yirmi yıl uğraşsanız KaA vaklıgöl'ün toprağını atabilir misiniz? Köyün hayvanı susuzluktan kırılır. Kavaklıgöl'ü de bizim köylümüz kazdı. Çeşmeye suyu, Yamören'in adamı imeceyle getirmiş. Suyu karşı yamaştan gelmekte çeşmelerin... Sağlam bacakl.a bir saatlik yol. O zaman köye suyu getirmeyiverselerdi, şimdi kuyu suyu içmekten karnın şişerdi.

— Anlamam İYamören'e bir Kavaklıgöl yeter. Bir de korunun içine göl kazılır mı? Gerekse Yukarı mahallenin adamı kazsın. Kalabalıkta çalışmak iyi değildir. Sen uğraşırsın; ben boşveririm! Sen bir şistte üç kağnı toprak çekersin, ben akşama kadar kendi ağrrlığımdja toprak atamam'...

— Atmayıver, kalabalıkta adamı iş ezmez. Türkü söyleyerek küreği, kazmayı sallarsın. Dur bakalım, «İlk yaz üstü, meşe korusu budanacak» djye arada bir laf daha var. Oraya da gitmez misin?

— Gitmem.

— Aklın ermediğinden gitmezsin. -İsmail içini çekti-: Aklının ermediğinden hay Mustafa! Koru budamak gibi şenlik olmaz. Bir güze] bayram da budur canım!... Köyün karısı, kızı koruya dağılır. Erkekler dallan budar, karılar sırtlayıp yol boyundaki kağnıların yanına indirir. Hey canına! Karı milleti gibi ahmak var mı? Çırpı toplayacaksın, be kain, peki, insanla birlik toplasana... Bazısı gider baş aşağı derenin içine)... Bazısı gider baş yukarı... Kala-bblıktan ayrılır. Toplar çırpıyı, toplar çırpıyı... bu kez de sırtlayamaz. Hadi bakalım, elin herifine «Aman!» diye seslenir. Herkes tenha yerde «aman»a[A] düşmüş karıya acır mı? -Sakat diz kapağını okşayarak güldü-: Bu bacak da,ha böyle değilken başıma bi iş geldi. O zamandan beri köylü toplanıp koru budamağa, gitse, yüreğim sızlar.

— Neden?

— Bak dinle! Vakitlerden ilkbahar. «Hadi koru

önemsiz! Ağaçların başında canavar gibi gezmekteyim. -Derin derin soluyarak durdu. Köyde sanki bir şey arıyordu. Vazgeçerek gülümsedi-: Neme lâzım... Adı gerekmez!

— Ulan adı neden gerekmezmiş?

— Bırak... Dinime, imanıma söylemem. Kocası o yıl askerde... Karı taze gelin. Hem güzel; hem yiğit, hem de yüreği yufka... Yalvarana, dayanası yok,.. «Gönül kırmak günahtır.» diye bir dua bellemiş.

— Gel İsmail, şunun adını söyle.

— Dur, lafa laf karıştırma... Herkes koruya dağıldı. Hışır hışır dallar budanıyor. Erkekler keşi- ,• yor, karılar taşıyor. Kağnılar yol boyundaA.

Öküzlerin önünde çocuklar... Bizim meşe korusu, kümese dönmüş yahu! Ben de ağaçların başında dal kesiyorum. Ağaçlara çıktıkça, bakıyorum da kendi kendime gülüyorum. Herifler, karıları tavuk gibi arkalarına takmışlar. Herkes

anasını, karısını peşine takmış. Ormanın kuytusunda bir iş. olmasın diye gözünün içinden ayırmıyor. «Aman İsmail... Aman oğlum! Bekârlık ağalıktan iyi...» diyerek gülüyorum. Baktım ki, dediğim taze gelin de bizim ardımıza takılmış. Ben giderim, o gelir, ben giderim, o gelir. Bu-dadığım dalları topluyor. Önce aklıma kötülük gelmedi «Hele gayret bacı!» Hele gayret...» diye laf atıyorum. Birdenbire... Töbe Yarabbi! Yüreğim bozulu-vermez mi? «Hey İsmail! Eşek! Devlet kuşu yahu!» dedim. Yavaş yavaş milletten ayrıldım. Onlar şu yana yürüdülerse, ben geçtim şu yana... Karının da niyeti bozuk. Adam içinden seçile seçile gelmesi bundan....

— Aferin İsmaiil!... Demek karıyı kuytuya mı çekmeli?...

— İyi bildin, karıyı kuytuya çekeceksin. Çırpıları sırtına sarıp kağnıların yanına inince budamayı bırakıp yürümekteyim... Ardımdan sesleniyor: «Ner-desin İsmail?, «Burdayım, gel baş yukarı!», «İsmail nerdesin?», «Burdalyım yetiş!» Böyle böyle kuytuya vardık. Dalların arasından gözledim. Çırpıyı deste-

yerden koparamadı, bir daha davrandı, gene kopa-rarryadı. «Gel şunu sırtıma kaldır!» dedi. Ağaçtan indim. Domuzun karısı yiğit... Bizim Pelvajn'ın götüre-meyeceğini destelemiş. Omuz iplerini sıkıladım iyice... Geçtim destenin arkasına... Kaldırırken bir parça yüklendin mi, karı yüzünün üstüne düşer. Arkadan bacakları göke dikilir. Sana bismillah çekmek kalır.. Tam o niyetle çırpıyı kaıldırdım. Aklıma geldi. Tüü... Mübarek ramazan! Orucuz yahu!...

Desteyi tekrar bıraktım. «Aman orucu bozup altmış bire yatmak olur mu?» Kaldırdım. Aanh, koyuverdim. Elimi, siyağımı bir titreme raldı. Birkaç kez davranıp vaz geçince karı güldü. «İsmail, kaldırıp indirecek sıra değil yükle,

şunu!» dedi. «Yüklüyoruz, a canım!» dedim ama, yüreğim davul g«bi vurmakta. Gene kaldırdım, gene yüklemeğe deli gönül razı olmadı. Ne şöyle iteleyip karıyı yüzü üstüne getirebiliyoruz, ne de yoluyla, yükleyebiliyoruz. Bir dert ki derde benzemez... Sonunda karı ne dese iyi? «İsmail, ben senin aklındiakini anladım, ama sırası değil.» diye gülüver-di. Hay Allah! Hay Allah! Kısası, o günün cahüli-ğiyle altmış biri göze alamadık. Karıyı selâmetle yükledik. Çırpıları götürdü. Benim kolum, kanadım kırılmış. Yere çökmüşüm. Ağaca çıkmak, dal budamak ne mümkün! Düşünüyorum: «Orucu mutlak bozmalı... Boz gitsin eşek!» Düşünüyorum: «Altmış bir gün oruç tutacaksın! Peki ya, günahı n'apa-lım, ya cehennemde yanmayı?» derken kafi geldi. Gülüyor: «Hani, budamamışsın alçak!», «Budarız, hele yavaş... Ben derde düşmüşüm kız, senin h,aberin yoki» Yüzüme, yakıcı yakıcı bıaktı da içini çekti; «Oruçsun İsmail, orucu bozamamaktasın, ben anladım!» dedi. Aklım dağılmış. Eşekliğe vurdum: «Hâşâ, ben oruçlu değilim!» «Oruçsun!», «Değilim, kanaat olsun!», «Oruçsun ulan!», «Değilim, istersen surda biraz toprak atayım ağzıma!», «Toprak olmaz! Toprak yenir mi? Bende yiyecek var.» Elini kuşağına soktu. Vay kahpe ve//! ceviz ayıklamış da, oraya doldurmuş. ŞöVle bir avuç tuttu: «Hadi ye bakalım, oruç musun, değil misin, şimdi belli olur.» dedi. Duy-

-ismail kafasını yumrukladı.- Bu da mı kafa ya,hu7 Değii, bir kuru kafaı! Karı cevizi önüne tutunca elini görmezden geldim de göbeğini avuçiadım öfke ile... «Yavaş, hele domuz! Yavaş yavrum, etimi acıttın!» diye kıvrandı. Kıvrandı ama geri gitmedi. Cevizi aldım,, ağzıma attım. Çiğneyemem. Şimdiki aklım olsa... Çiğne de yut güzelce... Kitap yazıyor: Adamı şeytan aldatırsa altmış bir yokmuş. Sen cevizi çiğne... altmış bir surda beklesin. Mustafa elini dizine vurdu:

— Sakın yemedin mi?

— Yiyemedim!

— Eyvah, kafi ne dedi?

— Ne diyecek: «Hadi ağaca çık, dalları buda. Sen oruç bozamazsın bebem!» dedii.

— Tüüü... Karı seni kötü tavuğa döndürmüş.'*

— Kötü tavuğa döndürdü elbet... «Sen dur,» dedim, «bunun oruçsuz günü de var» dedim. «Yağma yok!» dedi. «Adamın her günü bir olmaz. Gayri avucunu yalarsın!» dedi.

— Ampn!...

— Sorma taşçı ustası... Gerçekten dediği gibi de oldu. Köyde gönlünü etmedik delikanlı bırakmadı kahpe, bize geldi mi olmazlandı. Hey Seiim'in Şaziye abla...

— Ulan, karı Şaziye mi?

— Yok canım... Tüüü...

— Domuz!... Vallah billâh... Gördün mü, adı ağzından kaçtı. -Mustafa bir şey hatırlayarak elini kaldırdı-: Dur ulan! Şimdi anladım. Ulan İsmail, sende ne din var, ne itn,an!

— Neden? Oruç bozmadığından mı?

— Şaziye abladan bu meselenin öcünü aldın, değil mi? Tövbekar olmuş karıyı, öksürüklü hocanın buğdayını bahane ederek Pelvana götürmenin sebebi demek bu!

— Yok canım... Töbe töbe! Pelvan bizim arkada»-şıimız. Yalvardı da iyilik ettik.

— Sus! Vahit'e sordum. «Benim aklımda öyle

>"V"i ı«nıu. loıııaıı un ıaııcı ouyıcuı, yctuı. r\ı\ıııııı

çeldi. Günahı boynunda!» dedi.

— Elbet öyle diyecek. Kan biraz geçkin olduğundan... Utanmıştır. Kanaat olsun, kendi yalvardı.

Mustafa yüzünü astı:

— Ulan İsmail... Ulan sen yok musun... -Söyleyeceğini toplayamadığından tek tek konuştu-:   Sen kıyıcısın. Vahit'e kin tutuyorsun. Sus alçak... Vahit sana topal dediğinden... Kızdığın için oğlanı belâya sokacaksın, gücün yetse...

— Şuna bak! Oğlum, Ankara'da senin yüreğin bozulmuş. -İsmail iyiden iyiye telâşlanmıştı. Sözü değiştirdi-: Lafı uzattın arkadaş. Konuşacağımız Şaziye orospusu değildi. -Elini Mustafa'nın dizine koydu-: Söyleyeceğim şu: Seninle bu kış birlikte çsjışıa-qağız efendi!

— Ne demek!..

— Dur yahu! Namuslu bir iş.

— Sende namuslu iş olmaz.

— Dinle! Demir toplayıp satacağız.

— Ne demiri?

— Hurda demir.. Kösenin Durmuş satardı, bilmez misin, rahmetli bu işten az mı para kazandı? Hem de kolay... Sen karışmayacaksın. Ben demiri toplarım. Nereden olsaı toplarım. Alışınca sen de toplarsın. Bende biraz demir var. Bir hayvan kiralarız. Götürür İlgaz demircisine satarız. Demir toplamak benden, sermaye, bir de götürüp satmak senden... Namuslu değil miymişı bu aksata? -Sesi kederlendi-: Ben seni severim. Seni sevdiğimden ortak almaktayım yanıma...

Bacak böyle olmasa... Demirin, okkası yüz paradan alınacak, on kuruştan satılacak...

— Ne güzel!.. Aferin İsmaıil... Rahmetli Kösenin Durmuş'a «Kazancı İyi» derlerdi. Dur hele...

— Durması yok. Her yük demirde banıa yüz kuruş, vereceksin!

[

-r- Çok demir bulunur mu?

— Demir kıyamet gibi... Tren yolu döşenirkeıi köylü az mı demir aşırdı? Bizim köylümüz kıymetsiz şey çalmağa meraklıdır. Bütün köyler demir dolul...

Tren yolundan el arabaları çaıan neni, ne Kaaar ae-miş aşırmıştır, var düşün... Mustafa, kendi evlerinde iki sandık hurda demir bulunduğunu hatırlayarak İsmail'e ha(k verdi:

— Doğru!..

— Doğru dersin, «Yaşa, ulan İsmail!» demezsin. Bir hayvana diyelim ki altmış okka demir yükledik. Kösenin Durmuş elli kuruş verirdi kirasına;. Altmış*,

yetmiş okka demirin burada toplanması iki lira... Hayvan kirası elli kuruş,

etti iki yüz elli... İlgaz demircisi sana verecek altı lira. Bir lirası benim*... Her seferde serıa iki yüz elli, üç yüz kuruş kalır. Hak bereket versin!

— İyi güzel... Ama, İlgaz demircisi «almam» derse?..

— Demez. Ne kadar demir götürülse alır. Demirden nal yapacak, araba çivisi,

sppan demiri yapacak, pulluk tamir edecek. llgaz"a sık sık gider gelirsin. Bu sebeple köyde reoiliğe başlarız. Tütün, cıgara satarız. Ayrıca hediyelik üzüm, incir, aiyna, sakız, iplik, boncuk, koku yağı... Sen tüccar olursun Mustafa, yedi köyün bir [A]çerçisi olursun. Okkası, hesabı, fiatı,

belli... «Benim yazım yok!» diye meraklanma... Ben defter tutarım, verirsin, gönlünden ne koparsa!...

— Olur... İyi... Aferin İsmail!:. Akıllı canım! Topal İsmail övüldüğü zaman yaptığı gibi bıyığını kibirli kibirli tuttu:

— Aklı bırak! Sermayeden haber ver!

— Yirmi lira yeter mi? Gerekirse djajha da bulurum.

— Yirmi lira yeter. Benim el kantarını da satarım sana... Bir tüccara, bir el

kantarı şart...

— Tamam! Ne zaman başlıyoruz işe?

— Bugünden... Kiralanacak hayvanı bul. Bende iki yük demir var. Siftahı hayrına kilosunu beş kuruştan, al git!

— Ulan, hani iyüz paradan toplanacaktı!

— Yüz para dedik ama, ellerin demirine... Benim demir, beş, kuruştan aşjağı idare etmez. Okkası şu kadara satjlan mal yüz para olur mu? Haydi

çaksın. Nallanmak e! I i kuruş. İlgaz demircisi hayvanı bedava nallar. Kira cebine kalır. Nasıl bu benim akıl?

— iyi, güzei... Bizim beygiri alırım!

— Olsun, -ismıail kısa kısa güidü-: ilk seferde, ?iki başlı kâr!..

Böyle ticaret, İngiliz'in fikrine gelmez. Bakkallıkta, veresiye batırır adamı... «Vahit duymasın!» dedim.. Senin yüzün tutmaz. Benim yüzüm kuvvetlidir. Veresiye isteyen olursa, «Ortağız»

* dersin. Ben gelenleri yoluyla deflerim. Anladın mı?

— Anladım.

— Bizim Yamören'in adamı akıllı olur. Bir laf ettin mi hemen anlar. İlgaz demircisini tanır mısın?

— Yok!

— Öyleyse ilk sefer, beraber gideriz. Ahba-bımdır. Gece gidilecek. Ay

ışığı da olmalı. Birkaç güne kad,ar ay ışığı söner. Ruhsatsız çerçilik yasaktır. Kösenin Durmuş gizliden giderdi. Bir de vergi mi vereceğiz

tezkere alıp? -Sajkat diz kapağını bir zaman uğuşturdu-: Bu bacak böyleyken,

ismail adama vergi verir mi? Mahpusta tayın parası veresiyedir. Çıkınca arar hükümet... Başgardiyan dedi ki bir gün: «Çıkınca ekmek parasını hazırla

İsmail, yoksa getirirler gerisin geri...» dedi. «Sen

> ne diyorsun, efendi-ağa, bizim Yamören'de köy mazbatasının kırkı kırk para!» deyiverdim. Demirler gizli götürülecek. Köylü duymasın!.. -«Benim ötekine berikine borcum var.» diyecekti. Ljafı değiştirdi-: Vahit'e hiç söylememeli. Bedavadan cıgara <ister, borca! yazdırır. Kızlara, karılara günde on kez hediye göndermeğe kalkan.

Mustafa, karşılık vermeden ayağa kalktı:

— Hadi gidelim!.. Konuşacakları / konuştuk. Evet, buna eklim yattı. -

Bir adım yürüdü. Dönüp ismail'e parmağını salladı-: Bak İsmail!

Banıa bir oyun oynarsın, hırsızlık imajları sattırmağa kaJkaK sın, beni karakola götürürler... Şart olsun, çiğnerim seni...

İsmail, bacağını zedelememek için, ellerine dayanıp yavaşça yere indi:

dik efendi? Bunlar laf değil! Benim demirler ilk sefere gidecek, pazarlığımız böyle...

— Evet!

— Okkası beş kuruştan...

— Peki...

— Demek pazarlık kesildi. Hadi ver şuradan , bana iki firta«!

— Ne iki lirası?

—• Demirler, üç lira tutar. Bugün bana iki lira lâzım.

Mustpfa cüzdanını çıkardı. Paralan vereceği sırada, gözünün ucuyle

İsmail'e baktı. «Parayı dolandırdı mı, nesini alırsın bunun? Allaha

bir can * borcu vs/rh -Kuşkuyla sordu-: Senin demirler evde mi?

— Yok! «Karı leblebiciye verir.» diyerek sakladım, gömü gibi...

Top|9İ ismail telâşsızdı. Yalan söylüyora benzemiyordu. Ama Mustafa, iki lira vermeği, gene de göze alamadı. Parasını göstermemeye çalışarak bir lira çskip uzattı:

— Al sana şimdilik bfr lira.

— İki lira versen iyiydi arkadaş...

— Uzatma, bir lira yeter.

İsmail, lirayı keyifsiz keyifsiz aldı: *

— Tüccar kesildin Mustafa! Yüreğin fesatlaş-tı ossaat... Hırsız olsan,

bana güvenirdin, iki lira verirdin. -Yüzünü iğrenmiş gibi buruşturdu-: İnsanlar hep hırsız olmalı, bu dünyada;.. Hemi de «topal hırsız» olmaji!

İsmail'in kendisine «topal!» dediğini Mustafa ilk orada işitti.

Mustafa, karışık düşler görmüş, iyi uyuyamamıştı. Aşağı mahallede, Himmet Çavuş'un gençler odası karşısında taştan bir mağazası varmış... Recilik ediyor. Dükkânın kapısını kapayacak... Kapatamaz 93

gülme tutturmuşv Dükkânın camlarını sarsmacası-na... «İsmail, dükkânı soyarsan, keserim seni!»

Pencereden bakaraık, «Ulan hergele topal!» diye tatsız tatsız güldü.

Hava çok soğuktu. Çıplak vücudunu oğuşturdu.

Pelvan Vahit, dün gece Sabriye'den, okulu süpürme sırasının Fadik'te olduğunu öğrenmişti. Niyeti, gidip kızı tenhada bastırmaktı. Hemen giyindi, üstüne başına bol koku sürdü. Gerekirse kıza vermek için, tenekesi kırmızı bir yuvarlak cep aynası aJdı. «Ekmek yemeyecek misin?» diyen analığını, tersleyerek yola çıktf. Gökyüzünü kara bulutlar basmıştı. Karılar, hayvanları çobana katmak için avlulardan çıkarıyorlardı. Bazısı sağma işini daha bitirememişti.

Ahırın gübresini el arabasıyle yığına taşıyan bir karı sözatti:

— Hayrola Mustafa! Nereye bu gidiş? Ava mı?

— İyi bildin, ava gidiyoruz.

— Bir kınalı kekliğe yazık oldu desene...

Bu laf Mustafa'nın yüreğindeki tatsızlığı dağıttı.

Emine teyzesinin kızı Kezban, kül tenekesini yolun üstüne savurdu, bir elini burnuna kapatıp esneyerek Mustafa'ya aptal aptal bakışlarla baktı.

Mustafa, elleri cebinde yürüyor, Fadik'e söyleyeceği sözleri düşünüyordu: «Kız, bana varır mısın? 'Varırım' derse ayvayı veririz. 'Varmam derse, baht işi. El kadar kıza söyleyecek bir laf buluruz elbet.» Güvenle sırıttı. «Dün gece Sabriye'nin Pelvan Va-hit'e söylediği doğruysa, Fadik kendisinden pek korkuyormuş. Karı kısmı, kocası olacaktan korkmalı... Bunun yolu bu!» Okulun avlusuna, şapkasını düzelterek yiğitçe girdi, ama merdiven kapısının aralık durduğunu görünce yüreği sert sert vurmağa bjaşladı. Hesapta yoktu böyle şey...

Kendi daha! önce gelip yukarıda Fadik'i bekleyecekti. «Demek erken gelmiş kahpe,

Aferin!»

Sayvanın altında ayaklarının burnuna basarak

di».

Kapının aralığından gözetledi.

Fadik, tozu toprağı önüne katmış, basamak basamak aşağı iniyordu. «Bizi görse... Korkar orospu!» Kuşağını yoklayarak hazırlandı, «Allah bismillah!» diyerek kapıyı birden açtı.

«Tut!» diye bağırınca, kız «Ay!» diyerek duva- ra dayanıverdi.

— Korktun mu kız?

— Şuna bak... Korktum. -Süpürgeyi vurmak için kaldırdı-: Çekil!

— Ulan, «Çekil» ne demek? Yasak mı okula gelmek? Ben Reşit Hocaya

söylemez miyim? «Bu Fadik beni kovaladı.» demez miyim?

— Çık öyleyse... -Büsbütün duvara sokulup yol verdii-: Buyur.

Mustafa içeriye girdi:

— Kız Fadik, sana bir-çift sözüm var.

— Buyur!

— Ulan, senin yoluna biz...

— Bak Mustafa, anama söylerim... Vallahi söylerim...

,

— Kız bunda ne kötülük var... Sana ayna getirdik!

— Ben ayna istemem... Hadi git... Süpürgeyi vururum.

Msutafa, bu sözden yararlanarak Fadik in bileğini tuttu.

— Bırak şunu... Çiğnerim seni rezil! Kan kısmı erkek kısmına el kaldırır mı ?

K'z, kara gözlerini testekerlek açmıştı. «Ana!» diye inliyor, kolunu kurtarmak için kıvranıyordu.

— Sus kız! Sus ulan!

— Anama söylerim...

— Bak, sana neler aldım geldim Ankara'dan... Mustafa, kızın titrediğini birdenbire farkederek

şaşkınlıkla sustu. «Hepsi mi titrer bu orospuların?.. Hey Allah! Gelini, kızı titrer mi demek?» Başladığı sözü unutmuştu.

— Ortalığı toza dumana boğmuşsun.

— Dur bırakacağız. Yukarıda kim var?

— Yok kimse...

— İyi... Fadik si I kindi:

— Bırak! Bi-gelen olur.

Kız kurtulmağa çalıştıkça Mustafa, gücünün üstünlüğünü anlayarak keyifleniyordu. Kötü kötü soluyarajk güldü:

— Bizi öldüreceksin rezil! Gece uykusu yok... Gündüz aman yok! Ulan senin

yüzünden bebeler gibi okuia başladık imansız...

Bir yandan da, aynayı arıyordu. Fadik birden kuşkulandı, süpürgeyi bırakıp kurtulmaya çalıştı:

— Koyuver beni... Bağırırım...

Mustafa, aynayı bulamadığına, lafının arkasını getiremediğine öfkeleniyordu. Fadik'in direnmesine büsbütün kızdı. Tuttuğu bileği hınçla sıktı, «Uy Ana!» diye hafifçe bağıran kızı çekip sardı.

Fadik atılmış pamuk gibi yumuşak, tüy gibi hafifti. Kollarını biraz daha

sıksa... «Geberir kahpe... H:k. eler, geberir!»

— Höst! Dur ulan! Dur dedim!

Kızın debelendiğini, hiç kımıldamadan, kendisine sokulduğunu farkedince şaşırdı. Bu şaşkınlıkla, ne yaptığını pek de bilmeden, yanağını öptü. Bekledi, bir deha öptü. Fadik kınaya benzeyen tatlı bir şey kokuyordu! Rüzgâr, merdiven kapısını açınca «Hıh» diyerek döndü. Fadik sıyrılıp dışarıya atlayınca, küfür ederek yukarı çıktı.

Elleri, dizleri titriyordu. Boğazı kurumuştu. «Yahu! Erkek kısmı, bir kızı severse... Boğazı neden kurur toprak gibi?.»

Çocukların okuduğu odanın penceresinden avluya baıktı. Fadik, yeşil başörtüsünün uçlarını savurarak eve doğru koşuyordu. Alt dudağını ısırdı, çenesini tuttu. Kuşağını düzeltirken hediye getirdiği aynssj eline geliverdi. Yüzüne baktı. Yanaklarında kan kalmamıştı. Şapkasının önünü aşağıya çekti. -Böyle yapmağı Ankara'da Cemal ustadan öğrenmişti-'. Bıyıklarının çıkmayışına artık eskisi kadar üzülmüyordu'

Merdivende ayak sesleri duyuluncaya kjadar, küçük yuvarlak aynada kendisini beğenerek seyretti.

Sanki Pelvan Vahit'ten başkası gelmezmiş gibi gülerek döndü. Fadik'in anasını görür görmez «Tüüüühh!» diye gözlerini kırpıştırdı. Kızın gidjip anasına söyleyeceği hiç aklına gelmemişti. Kendisini gönlüyle öptürdüğü için...

Oysa kıarı, canavar gibi köpürmüştü:

— Fadik'i dövmüşsün Mustafa! Neye dövdün?

— Ne demek?

Kızı gerçekten dövmüş gibi, bir an telâşlanmış-tı. Sonra işi anlayarak sevindi, kendini toplayıp kasılarak sordu:

— Dövdüğümüzü diyen, sebebini demedi mi?

— «Okulu vaktinde süpürmedin, iyi süpürme-din» diye dövmüşsün.

Mustafa, şapkasını geriye itti. Fadik anasının arkasında duruyor, başörtüsüyle ağzını kapatmış, yere bakıyordu. Mustafa rahat rahat konuştu:

— Senin bu kızlın abla, tembel ki ne kadar... Geldim ki... Bak şuraya... Şu hasırlara bak. Hocadan ayıp yahu! Bir türkü tutturmuş dolaşmakta... Bu senin kızın, «Çiçekdağı sakla benim kaşı karayı.» diyerek... -Mustafa bir adım sağa, bir adım so-la| attı. Elini süpürge varmış gibi salıyordu:- Bir süpürge vuruyor, türküye gayret veriyor. Gidiyor şuraya bir süpürge dokunduruyor,

türküye g,ayret veriyor; «Arkamızdan uğrun uğrun gülen var.» Ki? dım adamakıllı... «Bu ne hal-keyfiyet rezil!» dedim. Başını çevirip de gülüvermez mi? Ş amarı attı m!

Anası, «Öyle mi?» der gibi Farik'e baktı. Fadik, doğrulamak istemiş gibi başını döndürüp gülünce Mustafa parmağını uzattı:

— Gördün mü? Nah böyle... Kain, şaştı:

— Domuza bak!.. Hemi ortalığı güzel süpür-mez, hemi de şamarı yedi mi ağlar. Ben keyfinden dövdün sandım hay Mustafa!

97

— Keyiften adam dövülür muv Bir ettıgı var-saı dövülür. Okulu iyi süpürmeyen, kocasının hizmetini de göremez. N'olur o zaman? El adamı, yatırır dayağın altına kemiklerini kırmacasına...

Fadik'in anası vuracak gibi elini kaldırdı:

— Hele orospu... Emeklerime yazık... -Mustafa'ya döndü-: Bir daha sefere tembellikte görürsen ağzına şamarı yapıştır. «Bir okulu güzel süpüreme-miş» diye köyde şaırkı oluruz...

Karı çıktı. Kımıldamadan durup merdivendeki ayak seslerini dinlediler. Kapı kapanınca Mustafa şapkasını düzeltti:

— Gördün mü ulan? Tembellik edersen döverim seni deminki gibi... Anarı izin verdi. Ne demektir bu? «Anan seni bana verdi» demektir.

Fadik bir ayağını kapı eşiğine koyarak kaçmağa hazırlanmıştı. Mustafa elindeki aynayı uzattı:

— Al şunu! Ankara gibi yerden getirdik sana. Daha da neler getirdik, bir eşek yükü... Al hadi!

Fadik ellerini arkasına sakladı. Gözlerinin içi gülüyordu.

Avludan sesler duyulunca Fadik dışarı kaçtf. Mustafaı aynayı kuşağına sokarken Vahit göründü:

— N'oldu arkadaş?

— Yahu, nerdesin?

— Burdalyım!..

— Burdaymış...

— N'oldu?

— Hiiiiiç... Dersimi ezberime almaktayım ben... «Besmeleyi çeker, bastırır öpersin. Anasına de-mezse, gönlü olduğu bilinir!» Nasıl bu ders böylece?

— Nedir yahu? Aklım karıştı. Na,sıl dersmiş bu?

— Kerem kitabının Vahit efendi... Leylâ - Mecnun kitabının...

Reşit Hocanın öksürüğü duyulduğu için gülmeyi kestiler.

98 IV

Gece sabaha kadar yağmur yağmıştı. Yamören çamur içindeydi.

Mustafa, sırtına, aba ceketini giymiş, kalın yün çoraplarının üstüne çarıkları

çekmişti. Babasıyle beraber meşe korusunun yanındaki tarlaya gidiyordu.

Önlerinde boyunduruğa bu yaz alıştırılmış körpe öküzler vardı.

Ya(kup ağa, oğlundan dahja atik yürüyor, tosunların arkasında gidip dururken birdenbire atlayıp sapan, tohum torbası yüklü eşeğin kalçasını muştalıyordu. Havanın iyiden iyiye soğuk olmasına aldırmadan «yelek elverir» diyerek ceketini bile giymemişti. Bu kılıkta, daha çelimsiz görünüyordu.

Tarlaların arasına girdikleri zamanı, gjüneş birdenbire bulutlardan çıktı. Mustafa, önleri sıra. giden gölgelerine bakınca babasının bu kadar kısa boylu olduğunu o gün fark etmiş gibi şaştı: Boyu babasına yetişmiş, iki parmak da geçmişti: «Yirmi yaşma kadar adamın kemikleri büyür. Senede iki parmak artsak, iyirrriii ya-şınaı kadar sekiz parmak... Sekiz parmak uzarsam babamı bir karış, geçerim. Babam artık uAamaz. Lâcivert elbiseleri veririm giyinir!»

Yaıkup ağa eşeğin yanına koştu:

— Yürüsene köpoğlu! Mustafa güldü:

— Eşek kısmı böyle yürür! Ver sen bana şu üvendireyi...

Mustafa, rençperlik işlerinde gönülsüz olduğu halde, çarıklarla, ayağında çoraptan başka bir şey yokmuş gibi rahat yürüdüğünden koşup zıplamak isteği duyuyordu.

Yakup ağaı duymazdan geldi. Tosunların arkasına geçti:

— «Üvendireyi ver!» dersin, olmaz. Tosunlar yaralanır. Günah...

Tosunlar iyi beslenmişlerdi. Karınları şişmandı.

99

Muhacir oKuzıerı gıoı geruaman ocıır\ıyuı, ounm <A tıkça arka tüyleri parıl parıl yanıyordu.

Yakup Ağa;, üvendireyi arkadaki tosunun zorla gerilmiş gübi duran buduna hafifçe dokundurdu:

— Ha yavrum ha!.. Al karam al!

Sesinde yüreği titriyor, hayvana sanki yalvarı-yordu.

Harmanlar kalktıktan sonra tosunlardan başka şeyi gözü görmez olmuştu. Gece yatarken aklına gelse ahıra gidip bir kez bakmadan uyuyaımıyor,

karısına belli etmeden üst üste yem verip, «Aman karı gözünü seveyim, tosunları iyi kolla. Aman ha...» d(ye üsteliyordu.

Bu yıl, Yakup Ağanın ne zamandır beklediği ağajık yılıydı. Ömründe ilk defa iki çift öküz koşa-caktr. İki çift öküz koşmadan, Kulaksızın Yakup'un, «Yakup Ağa» olamayacağını aklına koymuştu. Şu kadar koyunu, şu kıadar tiftiği, iki merkebi .yaşılı da olsa beygiri, eli ekmek tutmuş iki oğlu varken-, «Ağa» demelerini yadırgıyor, «Gerçekten Ağa saymakta mı bizi bu herif, yoksa ağız alışması mı?» diye düşünerek karşısındakinin yüzüne kuşkuyla bakıyordu.

Tosunlardan birisinin kaşınmasını beklemek için durdular. Hayvan boynuzunu karnının altına acemıi acemi dokundurdu.

Yaıkup Ağa, kısa bir ıslık öttürdü:

— Mustafa ulan!..

— Buyur.

— Ulan benim eşek oğlum... Şuna bak... -Sesini alcalttı. Yüreği birden gözlerini yaşartacak kadar yufkalaşmıştı-: Ulan Mustafa! İki çift

öküzü dönmeyen herife, «Ağa» demişler, ne fayda! Ağalık malla olur.

— Doğru.

— Hamdolsun, aldık şunları. -Bir şey hatırlayarak gözlerini kırpıştırdı-:

Okula yazılmışsın; RJeşit amcan dedi.

— Yazıldık... Ne dedi amcam?

— «Senin Mustafa hayvanın biri imiş. Bunca emeklerime yazık! Ankara'da

namaz dualarını top-

değil misiniz? Bir koyundan iki post aıırsınız. vy-janın fikrini şeytan dağıtacak ki Kulaksızın Yakup, sana hoca hakkını çift verecek.» dedim. Aman oğlum, okumayı güzel belle...

— Belleriz.

— Bellersin! Akıllısın. Okumayı bellemeden hic olmaz. Bajk bana!.. Okumayı iyi öğren, köye muhtar olursun. «Kulaksızın oğlu Mustafa, Yamören'e muhtar olmuş» derlerse ben hazzederim, köy yerinin muhtarlığı, şimdilerde okumayla... Mustafa yüzünü buruşturdu. Yamören gençleri aralarında konuşurken: «Adam muhtar oldu mu, köy yerinde kopukluk edemez!» diye muhtarlığı hor görürlerdi. Elıini cigara tabakasına götürüp geri çekti:

— Meraklanma... Yılda beş ay gurbete giderim, muhtar parasının iki katını sana kazanırım.

Yakup Ağa durdu:

— Söz mü şu? Hele rezil! -Birdenbire keder-lenmişti-: Ağası Murat olacak da muhtar olmak istemez. Ah bu benim oğullarım!.. Bir köyün muhtarı ne demek?

Muhtar kısmı, köy yeninde, vaili gibi, yüzbaşı gibi ferman yürütür. -Birisi duyacakmış gibi iki yanı kolladı-: Bundan böyle bizim düşmanımız

cok olur, hây Mustafa! Yedi köyün rezili, şu-tosunların lafını etmekte... «Fukara hasedini sen bilir misin?» denilmiştir. Boş lakırdr. Fukara haset ederse kendisine eder Şuraya oturur da yüzünü azdırıverir. Aslına bakarsan, köy yerinde zengin zengini istemez. Bir oğlun doğup «Gözün

aydın!» diye bedavadan yüze gülmekten, üc oğlun ölse sinilerle yemek getirmek, köy zengininin işine gelir daha cok! -İçini çekti-: Muhtarlık gibi var mı? Beyden, memurdan, tahsildardan, çavuştan bir konuk gelse, odana inecek senin... Gizlice konuşursun, aklını celıiverirsin. Okumalyı, sen iyi belle, hocadan dersleri kapı-kapıver.

Mustafa susuyordu. Yakup Ağa oğlunun susmasına memnun oldu. «Yavaş yavaş fikri yatıyor. Şu Mustafa, ötekinden iyi dinime imanıma...» diye düşünerek sevindi:

101

— iciuı. cveu rduı dinci dötMsıııyı uuıııncıı

önce... Muhtarlık sonraki mesele... Ağam Murat bu kadar okumuş. Murat ağam varken bizi muhtar dikerler mi? «Ben istemem, kardeşim uygun!» demeli. Köylü sayar. Sözünden çıkmaz.

— Köylü sayar aıma, benim oğlum, «Kardeşimi muhtar dikin!» demez. Sen o Murat'ı bilir misin? -Yakup Ağa bir haftadan beri kimbilir kaçıncı defa öfkelendi-: Ulan Murat! Ulan Murat! «Küçük baş-ağa»lığı bırakacak.

Hem de bırakır, görürsün. Sı-mıcak'taı olduğundan delikanlının işini çeviremezmiş. «Mustafa'yı küçük başağa yap!» dedim. Şu yana döndü de gülüverdi «Neye güldün oğlum? Koca Ankara'da taşçı ustalığı yapan, buraca küçük başr ağalığı hak eâemez mi?» dedim. Ona gülmemiş... Ya-neye gülmüş? «Candarma Nail, bizim Mustafa'nın emriyle oturup kalkar mı?» diye düşünmüş de ona gülmüş!. Neden? Candarmla Nail fakir, kopuk.. Benim oğlum para kazanmış ki ne kadar... Murat dinler mi? Niyeti, yerine Nail'i geçirmek... Hocalar kabilesinden Nail'i...

Yarısı yeniden aktarılmış tarlaya gelmişlerdi.

Burasını vaktiyle korudan sokmuştu Yakup ağa... Üç dönüm var-yoktu, Yamören'in tarlalarına bakarak taşı azdf. Tarla oldu olalı, içinden ayıklanan taşlar, şurasına burasına yığılmıştı.

Eşeğin sırtından sapanı indirdiler. Boyunduruğu bağladılar. Tosunları koşmak epey zor oldu. Boyunduruk enselerine değer değmez keskin boynuzlu kafalarını sallayarak huysuzlanıyorlardı.

Tarla yazın sürülmüş, sonbaharda bir sapan daha vurularak «ikllsnmişti.»

Yakup Ağa tarlanın enine doğru on adım gidip evleği işaretledi:

— Hadi oğlum, geç hayvanların önüne! Tosunlar, evlek çizgisini çizmek için, Yakup

Ağanın işaretlediği yere zorlukla geldiler. Hangisi dürtülse ötekinin üzerine dönüyor, havaya tekmeler atıyordu. Sağ öküz bir keresinde ayak salladı,- baldırını Kanattı.

102

men usanmıştı. Kızdı:

— Rezillere bak. Bir de «alıştılar» dersin... Bunlar huylu olmuş...

— Huylu değil... Omuzlarının kanı çekilmedi. Öküz kısmındla omuz kanı kalmayacak. Omuzu meşin gibi olmazsa kaşınır, hayvan kızar.

— Ver üvendireyi... Geç buraya sen...

— Olmaz -Yakup Ağa üvendireyi arkasına s/akladı-: Hemen

kızmayacaksın, hayvan kısmınat...

Mustafa yularları topladı. Evlek çizgisini iyi-kötü çizdiler. Yakup Ağa

sevindi:

— Gördün mü, alıştı mübarekler!

İki saat kadar uğraştıktan sonra tarianın üçlemesi tamamlanmıştı. Yakup Ağa üvendireyi toprağa sapladı. Beline tohum önlüğünü bağladı. Besmele çekerek ekin çuvalının önüne diz çöktü. Mustafa çuvalın ağzını eğerek buğdayı yeterince akıttı. Yakup Ağa önlüğün ucunu sol bileğin© sardı. Gidip birinci evleğin başında durdu:

— Seyrek ektim sık ver. Tanesini tok ver. Geçen sene az çıktı, bu yit" bize çok ver. Köylünün pîri Âdem Baba!... Bize Halil-İbrahim bereketi ver'. Ya Allah, ya pîr! Bismillah!

Taneyi avuçladı. Evleğin ortasında ölçülü adımlarla yürüyerek tohumu saçmağa başladı.

Buğdayı baş parmeğıyle şahadet parmağı ara[A] sından serpiyordu. Yakup Ağanın tohumlaması çevrede ünlüydü. Tohumu tarak dişi gibi tarlanın yüzüne saçar, ekini top top düşürmezdi.

Yakup Ağa evleğe üç el tohum attı.

Şimdi sıra bunu sürrrîeğe gelmişti. Sapanı getirdiler. Mustafa gene hayvanların önüne geçti. İleri gidenin burnuna vuruyor, geri kalanı yularından çekiyordu. Hayvanlar yoruldukçat huysuzluktan vazgeçtiler. Burunlarından baca gibi duman salıveriyorlardı*. Yakup Ağa sevindi:

— Gördün mü nasıl alışmışlar? Alışırlar. Bunlar hiç huylu değil. Demin, taş yığınlarından ürktüler.

burunlarını fazla sıkma... Bunaltma!...

— Sıkmam...

— Hey arslarıılar! Kömüş gibi maşallah!...

— Tarla iyi herk edilmiş demezsin,

— Elbet iyi herk edilecek. «Tarlayı ya herk et, ya terk et!» demişler.

Mustafa'nın aklına bir beyit geldi: «Felek bizim tarlamıza çift koşmuş/Vardım baktım döne döne herk eder.» Ankara'da G,azi Çiftliği'nde makinenin döne döne çift sürmesini görmüştü. «Felek dediği makine mi sakın?»

Tarlayı sürdükçe Mustafa'nın da sapanın sapını tutm/ak iştahı kabardı. Yakup Ağa bir zaman direndiyse de, en sonra üvendireyi oğluna verdi.

Demir, iki kere sürülmüş, dün geceki yağmurdan da iyice tavlanmış toprağı kolayca yardığı halde Mustafa babasına farkettirmeden arada sırada sapanın üzerine basıyor, çizgiyi derinleştiriyordu.

Hayvanlar ham olduklarından tere batmışlardı. Artık faşlarını iki yana sallayarak üvendirenin istediği yere kolayca gidiyorlardıl. Üst başta dönerken Mustafa gene sapana bastı. Yakup Ağa çıkıştı:

— Aman oğlum, ezeriz yavruları... Atla aşağı... Bir kez yıldılar mı, hayretmez. Öküzün yılgını başa belâdır. Hay Mustafa atla, bırak!

Sapanı Mustafa'nın ellinden aldı:

— Ha babam ha! Ha reziller!

— Canım baba, çizgiyi çevirirken sapanı yere çakmamış olur mu?

— Olur. Biraz gevşek bırakmalı...

Mustafa, elleri belinde durup gözlemeye başladı. Sapan demiri, parlayan çelik burnunu toprağa daidırmak için ileriye doğru zorlayan, bir acayip hayvana benziyordu.

Tosunlar, sanki topraktan korkuyorlar, kurtulup kaçmak istiyor gibi yan yan sapanı gözlüyorlardı.

Kuyrukları bağlanmadığı için sırtları çamur içindeydi. Kendi çarıkları gibi babasınınkiler de çamura batmıştı.

siyle sapan demirine toplanan ıslak toprağı temiz-ledh. Kara toprakta demir öyle parlıyordu ki Mustafa'ya, dünya yüzünde ondan da;ha parlak bir şey yokmuş gibi geldi.

Birinci evleğin sürülmesi bittikten sonra Yakup Ağa ikinci evleği tohumladı, sürdü, hayvanları dinlenmeğe bıraktı. Sümkürdü, parmaklarını zıpkasına sildi:

— Hele biraz oturalım .«Bi cıgıara ya|k» demezsin!

Yorulmuştu. Gülüyor, gülmesi, yorgun yüzüne hiç yakışmıyordu. Babası acı duyuyormuş da, bunu saklamak için zorla gülüyormuş gibi Mustafa' nın yüreği s ı zladı .

Tarlanın sınırına kalın bir duvar gibi yığılmış taşların üzerine yanyana oturdular.

Yakup Ağa bir cıgara yaktı. Tohumlanmış toprağa sürü sürü kuşlar konup kalkıyor, tosunlar karınlarını körük gibi işleterek soluyordu.

Muştala bir zaman derli toplu hiç bir şey düşünmedi. Üşümeye başlamıştır Canı cıgara istiyordu. Yakup Ağa, çam ağızlığına taktığı cigarayı ağzına götürdü, içti. Öteki eliyle mintanının açık önünden göğsünü kaşıdı. Cigarayı indirdi. Elini, mavi bezden zıpkasının yamalı dizinden aşağıya sarkıttı. Bu el kocamandı, yamru yumru idi. Mustafa, kendi ellerinin de kocamanlığını unutarak, babasının bunu nasıl taşıyıp kolayca kımıldattığına şaştı. Birdenbire Ankara'da, hanın arkasındaki küçük meydanlıkta bekleyen yaşlı köylü gözünün önüne geldi. Babası Yakup Ağa şimdi ona benziyordu. Oysa, Ankara'daki herif, uzun boylu, mavi gözlüydü, ba-basınınsa hem boyu kısaydı, hem de gözleri kara... «Fukaraydı Ankara'nın köylüsü. Babamın varlığı kendin© yeter. Neyin nesi peki, ikisinin birbirlerine benzemesi?»

— Demek okuyup muhtar olursak hazzedersin?

Yakup Ağa, elini göğsünden hızla çekti:

Reşit Hoca, analığın, Korucu Ali dayın, hep hazzeder. Kabilemıiz hazzeder.

— ötyleyse... -Mustafa keyifle güldü-: Muhtar olsaım, Murat ağam

kızar, beni döver.

— Ne haddine... Muhtar kısmını bir kimse dö-vemez.

Yakup Ağa tarlaya tükürdü. Tıpkı Ankara'daki işsiz köylü gibi sakalını kımıldatarak ağzının içinden bir şeyler söylüyordu. Gözlerini önce öküzlere, sonra tarlanın ilerisine dikti. Birisine vuracakmış, ya da kendisini korumak istiyormuş gibi elini kaldırdı:

— Murat ağanı bırak!... Öğretmen Mahmut Bey yok mu? Kurşunlu öğretmeni! Şimdi mahpustaymıŞj. Cjanı cehenneme rezilin! Murat'a ne yaptıysa Mahmut Bey yaptı. Oğlumu köy işinden soğuttu. Muhtarlıktan soğuttu. Herkes Maıhmut Beye iyi der! Yar lan! Senin Murat ağjanı rezil etti Mahmut Bey... Ne sör/lerse Mahmut Beyin laflar ı... Bir gün olup, bu memlekette zengin, fakir kalmayacakmış . Bir

gün olup, köylü, şehirli bir olacakmış. Sözgelişi, hâ-şaı meclisten,

köylü, şehirli gibi gezecekmiş. Bir gün olup öküzle rençperlik kalkacakmış. Yaaa... Ma-kina tarlamızı sürüverecek, harmanımızı kaldıracak. Söz mü şunlar? Hep öğretmen yalanları...

Mustafa kaşlarını çatmış, hızlı hızlı düşünüyordu. Ağabeysi Murat'tan çok işittiği bu lafların şimdiki kadar, hiç üstünde durmamıştı. Ankara'da Cemal ustanın da böyle söylediğini hatırladı. Cemal usta: »Tarlaları inşallah makina sürecek!» demişti. Tarlaları makina' sürerse adamın yorulmayacağı açık... «Babam gibi. Hocaların Hasan rezili de bu söze inanmaz. Bir gece, Ankara'da,, Cemal ustayla çekiştiierdi iki saat.» İçi sıkıldı. Murat ağaısıyle Cemal usta bir yanda, babasıyle Hocaların Hasan bir yanda duruyorlardı. Mustafa'nın içinde babasına karşı duyduğu acıma kalmadı. Onun Hasan'lal beraber olmasına kızmıştı. Damarıma basmak için sordu:

— Makinayla rençberlik kötü mü?

Hasan da Doyıe soyıemışıı.

— Neden bereketsizlik gelirmiş?

— Ulan... Bereketsizlik gelir. Makinayı kim sürecek bakalım! Şehirli adamı sürecek. Köylü maki-nadan hiç anlamaz. Oysa şehirli adamı imansız

olur. Çektiğimiz neden? Hep şehirli derdinden... Sen bilir misin; köylü toprakta ölür, şehirli hazır ekmeği yer. Kadrini bilse... Şehirliler kaşıkları

ekmek içiyle silip temizlermiş... Sen görmedin mi?

— Gördüm. Cemal usta çatalı öyle silerdi.

— Tuh yüzüne! Hele gâvuuur! Sen bilir misin! Eskiden sapı aşağıdan yukarıya başakla doluydu buğdayın. Bir sapta, ben diyeyim otuz başak, sen de elli başak...

— Sonra neden bir başak kalmış?

— Bir şehir karısı tarla, kıyısında çocuğunu apteste tutmuş. Sonra bebeyi başakla temizlemiş... Allah o dakika gazaba gelmiş sapı dibinden tutup sıyırmış! Niyeti bütün başakları inadına, gökyüzüne çekmek... .derken, yeryüzündeki bütün itler, bağrışmağa, ağlaşmağa, ulumağa başlamış. Bunun üzerine, kurban olduğum Allah, sapın tepesinde bir başak bırakmış. Senin haberin var mı? Biz şimdi,-itlerin kısmetini yemekteyiz!

— Demek o yüzden mi ş/imdi saplarda bir başak var?

— Ondan... bazı bazı bir şapta üç dört başak görünür. İşte o tarlalara Hızır uğramıştır. O yıl, eski zamandan kalma bir rençber yılı olur, Allah bize acır da, «Hadi, biraz yüzleri gülsün mülevves-lerin» der. Anladın mı, neden makina uğursuz? Köylü kısmisi kara sığırdan şaşmayacak. Tren yoluna bak bir!

Geidi, geçti. Aklı ermezler «İyi» dediler. Senin Murat ağan herkesten çok sevindi. Orada da bir Reşat bey bulmuş. İstasyon memuru... Rumeli-den gelmiş bir herif! Şimdi de ondan almakta akılları... Meydanda uğursuzluğu bu

tren yolunun... Köylüde din komedi, imam komadı, karılarda namus komadı. Trenin erkeği geceleri ateş savurur. Neden?

— Nedenmişv -ıvıusıaıa ianayı au.[A],, —.....-

nın ismini düşündüğü için dalgındı-: İçinde kömür yandığından...

— Orasını ben de bilirim! Gündüzleri savurmaz da, geceleri, neden savurur? Köylü, köyünde barı-namasın diye... Meydandaki bi-şey! Köylünün kızarmış ekini yansın diye... Bak, dinle: Sen Ankara'ya gittin, bunca taş düzledin; Kurşunlu'dan Cemal usta gitmese,, bizim Hocaların rezili gitmese Ankara' nın taşlarını kim yonapak? Trenin derdi köylünün [A] ekinini yakmak... Ekini yanan köylü şehre gider mecburi. Allah göstermesin, hep amele oluruz, oğ-

' lum!

Mustafa, tarlada çalışacak makinanın adını bir türlü bulamamıştı. Eline aldığı taşı yerine bıraktı:

— Toprak süren makinayı ben Ankara'da gördüm. Ulus meydanında... Camın önüne koymuşlar. Ateş savuran bir makina değil. Taksi gibi... Yağlıboya ile ötesini berisini kırmızıya, yeşile boyamışlar. Tekerlekleri silme demir. Lastik yok! Tekerleğinin üstü şöyle el gibi, el gibi... Bu tarlayı on dar kikada sürer de şuraya geçer, oturur.

—Çabuk sürsün! -Yakup ağa yüzünü buruşturdu-:   İstemez! Bize lâzım

değil. Beş dakikada sürsün, gene faydasız. Bereketsizliğini ne yapalım? -Bir de yalan uydurdu-: Makina ile ektin mi, okkaya aiz girer de, ölçeğe çok girer ekin! -Biraz düşündü, makina için Reşit Hocanın söylediklerini yarım yırtık hatırladı-: Gâvurun tarlası düz besbelli... Hemi de taşsız! Belki orada işe yararmıştır. Bizim buralarda ne mümkün! Üç saat, taştan taşa basarak yol gidersin de ayağına toprak değmez. -Üstüne oturdukları taşlara yumruğuyle vurdu-:   Kaç senedir ayıklarım, şu tarlada daha bir bu kadar taş vardır.

Bizim buralarda kağnı tekerleği zor döner, hay Mustafa; nerde kalmış makina...

— Öyle ama... Cemal usta dedi ki: «On altı mdlyon Türk'e yetişecek ekin makineyle üç vilâyetten çıkar. Taşlı memlekette oturanlar da arıcılık,

705

niOy VClWlıtrv yf

sını eşek kovanlasın!» dedi.

Yakup Ağa sıkıntılı sıkıntılı soluyarak biraz düşündü, karşılık vermekten vazgeçerek yapma bir telâşıla yere atladı:

Lafa daldık... Tosunları soğuklatacağız. Hadi bakalım!...

İşi ortalık kararırken ancak bitirebildiler. Saban demirini gömüp bıraktıklarından Yakup Ağa eşeğe binmişti. Lafı kaldığı yerden ajldii:

— Dersine çalış... okumayı belle... Eski okumadan sonra, yeni okumatyı

da belle, köye muhtar ol... Murat ağanı Kurşunlu okulu bozdu. Küçük başağalığı Hocalar kabilesinden Naıil'e verecek! Ah bu benim Murat oğlum!... Mustafa!

— Buyur.

— Ağan Murat babayiğit bilinir ama yüreğini bana soracaksın! Senin Murat ağan yüreksizdir, karı gibi...

Mustafa, bu lafa çok şaştı:

— Murat ağam yürjeksıiz mi? Töbe töbe!

Yakup Ağa söylediğine pişman olmuş gibi gözlerini kaçırarak elindeki küçük sopayı eşeğin omu-zuna insafsız insafsız batırdı.

Mustafa'nın şaşkınlığı gittikçe artmaktaydı. Bu güne kadar Murat ağasını hem

sever, hem de onunla Yamören'e karşı övünürdü. Bu duygularda, biraz korku da vardı. Ayşe'yi Hocaların Hakkı alınca suç Murat'taymış gibi biraz kalbi kırılmış, Ankara'da taşçı ustatsı olup para kazanınca bunu ağa-beysinin aylığıyla karşılaştırıp kendisini bir ara ondan üstün görmüştü'.

Fakat dönüşte, Sımıcaık istasyonunda yüzyüze geldikleri zaman, Murat gene, eski Murat'tı. Güleç ama kendisini saydırmayı bilitl. Şimdiye kadar kimseyle döğüşmediğii halde Yamören'de yiğitliğine sö-zeden olmamıştı.

Mustafa bir daha sordu:

— Ağam yüreksiz ha?...

Yajkup Ağa burnunu karıştırmaktan vazgeçti:

— Yüreksiz elbet. Yüreksizliğin çeşidi vardır. Siz daha şuncacık bebeydiniz. Anan daha ölmemiş-ti. Tekeyi o yıl almıştım. Teke de teke... Şimdi öyle teke bulunmaz. Şu kara tosun gibi iri bir teke... Hocaların Hakkı çekemedi. Bir gün odada, köylünün içinde ağzından bir laf kaçırmış:
«Kulaksız Yakup rezili, aldı yürüdü. Tiftiği, yedi kojyün tiftiğini geçecek. Öyle teke, Çankırı'nın aygır deposunda yok!» demiş.... Haftasına kalmadı. Nasıl ettilerse ettiler, bjizim tekeyi kestiler.

— Hakkı mı kesti?

— Bizim tekeyi kestiler. Senin anan ve de analığın ağlattılar fukaralar... Ahdetmiş: «Ulan Hakkı, Murat'ın okulu bitsin, görürsün.» demiştim.

O zaman Murat beşinci sınıfta... Sen yaşta babayiğit!. Murat geldi. Teke meselesini açtım! «Öcümüzü alar caksın.» dedim. «Baba, her emrin baş üstüne, ben o haltı edemem!» dedıi. Gördün mü yüreksiz?... Hocaların Hakkı'dan yıldı rezil!

Mustafa sarsıldı. Kendisini şöyle bir yoklamış, Hocaların Hakkı'dan hiç korkmadığını anlamıştı: «Peki, Murat ağam, neden gözüne kestiremedi herifi,

Allah aJlah!»

— Yok, hâşa.... Mala dokunmak haramdır. Malına, mülküne, tarlasına, ekinine, aşılı ağacına! dokunalım,, demedim. Candan yana bir iş yapılacaktı.

— Hocanın Hakkı'yı vuracak mıydı Murat ağam?

— Yok canım hemen vurmalı mı? -Yakup ağa başını çevirdi-: Ca,na değmek salt vurmakla olmaz. Sözgelimi karısını kızını baştan çıkarırsın, alırsın öcü-nü tatlıca Köy yerinde barınamaz olur. Karıyı boşar, evlenir yeniden... Bunlar hep masarif! Bir de şaşar, karıyı vurursa, yallah mahpusa... anladın mı?

Yakup Ağa, bıyığının altından gülüyordu. Mustafa hiç bir şey düşünmeden aklına ilk gelen sözü söyledi:

— Gülzar ablam... Hakkının karısı üulzar namuslu karıdır.

— Namuslu oluversin... Karı milleti ilk hovardasına kadar namusludur hep...

— Gülzar ablam, Murat ağama, bakalım, aldanır mı?

— Sen nerden bileceksin! Emine teyzende Eğri Ahmet eniştenin bir muskası var. Tılsımlı bir muska. Boynuna, geçirdin mi, karı milleti tepesinden tutuşurmuş. Karıları çileden çıkarma muskası... Murat'a söyledim: «Sana

muskayı alıveririm. Onlar bizim tekeyi kesti, sen de onların tavuğunu bastır!» dedim, «Yedi köye türkü olsun Hocalar kabilesi!» dedim. Razı gelmedi. Korktu. -Yakup Ağa öfkeyle yere tükürdü-: Sen Ankara'ya gittin. Hocanın Hakkı fazladan Ayşe'yi aldı. Benim Murat oğlum, bir köyün küçük başağası okumuş bir yiğit... «Aman oğlum, işte sırası. Hadi davrian... Hakkı iki kan ile rençperliği büyütür. Benim eski sözüm söz. Gülzar olmadı, Ayşe

olsun!» diye yalvardım. Para etmez .«Aman yavrum!» Öcümüzü yerde koma!» Para etmez. «Bana böyle şeyler.söyleme, ayıptır. Böyle lafları bırak. Töbe olsun karıyı alır Sımıcak'a giderim!» demez mi? Hele rezil! -Mustafa'nın hiç beklemediği aşırı bir keyifle birden güldü-: Emine teyzenle bu meseleyi konuşurduk. «Mustafa büyüsün,, öcümü alır.» derdim. Büyüdün. Ankara'ya gidince Emine teyzen: «Yok Yakup ağa bu senin oğulların öç alacak erkek

değil!» dediydi. Yeni rubalarınla gprünce, aklı yatmış... Dün gece: «Mustafa köyün içinde horoz gibi geziyor. Hocaların Hakkı senin tekeyi öder mutlaka!» dedi. Nasıl, doğru söylemiş' mi teyzen?

— Söylemiş.

— Aman Mustafa, öcümüzü alır mısın?

Mustafa, babasıyle, ne biçim bir şey konuştuklarını neden sonra farkederek inler gibi bir ses çıkarmıştı. Elini ağzına götürdü. Yüzüne ter basmış, yüreği vurmağa başlamıştı.

— Hakkı'dan demek,, korkmiaz mısın eşek? Karıyı çileden çıkarabilir misin?

— İzin verirsen başüstüne...

— Ulan Mustafa! Hakkı'dian bizim tekenin kanını al... Dinime imanına sana köyden istediğin kızı getiririm. Emine teyzen muskayı versin... masrafa bakma... .

— Olur. MusKa isfcemıez... Böylle işlerde tılsım... :y «Yürümez.» diyecekti. Sustu. Şimdi (artık babasının yanından uzaklaşmaktan başka bir şey istemiyordu. Büyüdüğünü, kabilesinin en güvenilir erkeği haline geldiğini anlamış, yüreğine sıcak sıcak bir sevinç yayılmıştı. Davranıp babasının elini öpe-si geldi.

Yakup Ağa, sanki pek uzaktan, duyulur duyulmaz bir yerden soruyordu:

— Demek muska istemez mi rezil!

— İstemez.

Mustafa birdenbire ağabeysi Murat'ı hatırladı. «Meseleyi bir duyarsa bize küser, öldümallah konuşmaz!...»

— Murat ağam duymasın, aman baba... Murat ağam duymamallı gakın!

— Duymaz, ne mümkün! Bir sen, bir ben, bir Allah!

Mustafa sabahleyin gözlerini açıp bafopsıyle konuştuklarını hatırlayınca elini yanağına götürdü: «Bütün rezillik! Aman bu ne iş!» Dün gece düşüne düşüne geç uyuduğu halde hiç bir şey ta-s|arlayamamıştı. Ama, becereceğine iman etmişti.

Üst üste iki cıgara içti. Küçük aynada yüzüne baktı. Kaşlarını çatmağa, öfkeli görünmeye, kibirli durmağa çalışıyor, aradja bir dişlerini göstererek, kurt gibi sırtarıyordu. Ön: dişleri hem sarı hem de seyrekti. Saatini çıkardı. Bakıncaya kadar evirip çevirdi. Sonra tabancasını uzun uzadıya kurcala ladı. Saçlarına koku sürdü. Tıraş olmaya üşeni 112

yordu. Aynada suratına bi-r zaman baktı. Özenerek giyindi.

Gök bulutsuzdu, ama hava çok soğuktu. Sanki buz tutmuş gibi adamın suratına çarpıp kırılıyordu. Mutfakta bir tas süte şeker atıp karıştırdı. Bir dikişte bitirdi. Dudaklarını yumruğuyie sıvazla yarak dışarı çıktı.

Şimdi, bütün Yamören erkeklerine, tek başına kafa tutacak kadar kendisine güveniyordu. Cemıal ustanın keyifli zamanlarında yaptığı gibi şapkasını gözlerinin üstüne çekmişti.

Evden çıkarken gideceği yeri tasarladığı için \ ağır ağır yürüyordu. Yağmur sularıyle çamur gi-

| bi 8'kan Sağırdere'yi ayaklarını kirletmemeğe çalı} şarak geçti.

f Himmet Çavuşun odasının damında Cand,arma

Nail yalnızdı. Çakıyla bir tahta parçasını yontuyordu. Yanına çıktı:

— Merhaba Nail ağa!...

— Merhaba...

— Yalnızsın.

-- Sen de yalnızsın. Okula'mı bu gidiş<?

— Bugün cuma. Okul yok. -Mustafa güldü-: Öğrenci olduk.

NaAl cevap vermedi. Hocaların Hakkı'mn avlusunda gezinen Ayşe'ye bakıyordu.

— Ayşe'yi mi kolluyorsun Najl ağa?

— Ayşe'yi... Soğudun karıdan değil mi?

— Soğudum. -Mustafa sesini hiç beğenmediğinden kaba kaba güldü-: Görünce

yılan görmüşüm gibi...

— Evet, yılan gibi... Ama pullu bir yılanı.. Bizim Ha,kkı hiç hırpalayamadı yavruyu... Herif cimri! Tükenir diye korktu besbelli!

Mustafa, karının ayağındaki mor şalvarı tanı di. Kızlığında, kafasını yardığı gün giydiği şalvar...

Ayşe kollarına su kovaları almış, kuması Güli-zar'la, konuşmaya durmuştu. Elinin tersini ağzın(a kapayıp esnedi, sonra kalçasını kaşıdı. «Tavlı kısrak» gibiydi. Uf

Nail içini çekti, tahta parçasını yontmağa başladı:

— Aynalı karı...

Geçen gün de Vahit böyle demiş, Topal ismail bile: «Eğer bu köyde bu Ayşe'yi çileden çıkaran bulunursa, kolunun altından geçmeğe şartım var

efendi!» diyerek çırpınmıştı. Elli hanelik «koca» köyün bütün kopukları, demek ki, Ayşe'nin

— Senin Ayşe oğlum, ballanmakta giderek.. ! Mustafa, bir yalan

uydurup damdan aşağı indi. «

Bugün okul olsaydı hiç değil, Fedik'i görürdü: «Yarasa kemiğini İsmail'den almalı... » Yarasa kemiğinin Ayşe'ye kâr etmediğini denemişti oysa... Teyzesindeki muskayı babasından istemediğine pişman oldu. «Atarsın lafı! Hadi bakalım rezil! Şimdi n'ola-cak?» diye kendi kendine kızdı.

Yukarı mahallede Emine teyzesinin avlusunda teyzesinin kızı Kezban çırpı kırıyordu.

Mustafa seslendi:

— Kezban!

— Buyur ağa!...

— Teyzem nerde?

— Evde.

— N'apıyor?

— Ekmek.

— İyi...

Kızın arkasından merdivenleri çıktı. Kunduralarını eiine almamıştu. «Teiyzem küfreder ama baştan ayağa!» diye güldü.

Keziban, bağırdı:

— Mustafa ağam geldi ana! Emine teyze odadan sordu:

— Hangi Mustafa?

— Kulaksızın Mustafa?

— Öyleyse kovala gitsin... Sabahleyin bir domuzluğa gelmiştir.

Kız, oda kapısını açıp yol verdi. Emine teyze

114

ocağın önünde oturmuş saçta ekmek pişiriyordu. İçerisi sıcaktı, ya,nmış hamur kokuyordu.

Teyze ile yeğen senelerden beri dargınmışlar gibi; birbirlerinin yüzlerine hiç bakmadılar. Mustafa, işi düşmedikçe teyzesiyle konuşmadığını ilk defa farketti. Anası öldükten sonra Mustafa'yı teyzesi büyütmüştü. Bu sebeple birbirlerine şı rmanyoriardı .

Mustafa bir iskemle çekip ocağın yanına oturdu. Cıgara yaktı:

— Bırak şunu da bir kahve pişir. Adam geldi demezsiniz.

— Sen adam mjsın? Yalana bak!

Emine teyzenin ağzındaki dişler tastamam, yüzü gergin, yanakian kırmızıydı. Vaktiyle çok güzel olduğunu, eşkıya Eğri Ahmet'i yakıp kül ettiğini yaşlılar söylüyordu.

— Okula başlamışsın, iyi. Kuran'ı bir tamam ezber et. Hafız olursun. Yamören'e imam olursun. Nefes etmeği de öğren hay Mustafa;! Kısır karılara lâzım... Karının kısırı hocaya belini çiğnetirse oğul peydahlar.

— Laf mı şu? «Kahve pişir» dedik.

— Dul karı kısmı kahveyi nerde bulsun! Ankara'dan geldin. «Bir tutam kahve de teyzeme götü-rayim» dedin mi?

Emine teyze oca ğa biraz çı rp ı att ı . Mustafa ka ş lar ı n ı çattı 4

— Kız, istediğin kahve olsun... Şuna. bak... Ben kahveden kaçar mıyım ki bu lafı sen şimdi böyle söyledin!

— Hadi uzatma... Ne var sabah sab,ah? Hayırlı bir işe gelmezsin. Bıktım senden!...

— Yahu, yüreğimizin yanıklığından gece uykusu tutuyor mu? Ben sabana kadar cıgara içiyorum hay teyze!... Çekiyorum tütünü....

— Neden? Hele rezil! -Emine teyze ilk defa Mustafa'nın yüzüne baktı:
Hep Meryem kahpesi mi? Gözümle görmesem inanmaydım. Dünyada

doğru kArı kalmamış...

— Yok yahu! Meryem öyle bir rüzgârdı, geldi geçti.

7/5

Mustafa şapkasını ensesine devirdi1. Duvarda Eğri Ahmet eniştesinin, gümüş kakmalı Dağıstan kamas ı as ı l ı ydı .

Öksürdü:

— Teyze, bak ben neye geldim. Sendeki muskaya geldim.

— Hangi muska?

— Hangi muska olacak, Eğri Ahmet eniştemin muskası...

— Bende muska yok! Teyzende muska ne arasın, hay oğlum!...

Mustafa, az kjalsın, «Babam söyledi, Varmış.» diyecekti. Buraya geldiğini babasına duyurmak istemediğinden vazgeçti. Teyzesi yüzüne bakıp gülünce yalvarmağa başladı:

— İş bildiğin gibi değit.. Muskayı vermedin mi, Mustafa elden gider, şart olsun!

— Ne muskasıymış... Bende muska yok... Sana kim öğrettiyse 'yanlış öğretmiş...

— Korkma, işi gördükten sonra getiririm. İşimi gördükten sonrja muska ne lâzım? Sende muska

var!

— «Yok» dedim. «Kanaat olsun» dedim gâvur!

— Bırak... Ulan hepiniz hoca oldunuz alçaklar!.. Hadi yemin et bakaiım...

Bas yemini! Bak teyze, «Mustafp buraya her zaman gelsin!» dersen,

bu işimi mutlak göreceksin.

— Lahavle... Sabah sabah belâ mısın rezil? -Körpe kız gibi

yanmaklarını yuvarlaştırarak güldü. Yakup ağa ile tekenin öcü üstüne

konuştuklarını hatırlamıştı-: Hele söyle... tılsım neye lâzım? Yok dedikse büsbütün yok demedik. Birisine verildi.

— Ne zaman gelir?

— Belli olmaz.

— Belli olmazmış. «Gece uykusu arama» demekteyim! Bunu böylece bil!

— Dur öyleyse... Başka çıkar arayıalım! Sıcaklık muskası işini görmez mi?

— Olsun da ne olursa olsun! Keskin olsun!.. Kahpe bildiğin gibi değil... İmansız ki, ne kadar...

— Olsun! Reşit amcan yazdı mı, bitti.

DU nam suyıeyemeni.

— Söylemesi kolay! Amcanın muskaları, rahmetli eniştenin tılsımından baskındır... Tılsım, cin, peri işi... Muska dua üzerine gider Sen duayı bilir misin?

— Aman daha iyi... Davrian teyze! Reşit amcama koş! Arada benim adım geçmeyecek haa...

— Oğlanla karının adı bilinmeyince yazılmaz! «Mustafa» derim ya, bakalım hangi Mustafa! Karının adı ne? Yüreğini ya,kan orospunun?

— Adı kolay... Muskayı da yazdıralım her kaç kuruşsa... Evet muska yazılsın bir «'yandan, tılsım da olsun bir yandan... Biz işi sağlam tutalım. Eğri Ahmet eniştemin tılsımı yamanmış! «Kolurya takı-verdin mi kurşun bile işlemez.» dedi babam!

— Bırak... Bu zamanın tılsımı: Para. Paran varsa kurşun da işlemez,

bıçak da.:. Para tılsımına karılar hiç dayanamaz. Hediye mendilinin yanısıra, Reşit amcanın muskası elverir. Ellerin kızını, karısını bellendirip dillere mi düşüreceksin?

— O bizi dellendirince...

— Sus günah! Adını söyle!- Bakalım muska tutar mı, tutmaz mı?

— Adı denk gelmezse tutmaz mı? Adı Ayşe... Kendisi de kız değil, gelin...

— Araladım, anladım!... Sizin tekenin öcü adı-njaca(k... -Dışarıya seslendi-: Gelsene kız... boyu devriiesiu Gider de bir daha geri

gelmez... Ayşe demek.

— Aman teyze... Reşit amcama ya,nık söyle. «Bu Mustafaı her kimse ölme

derecelerinde, ötesi yok!» demeli. Acındırmalı, bildin mi?

Emine teyze ellerinin ununu silkeleyerek kalktı. Üç etek entarisinin uçlarını kuşağından kurtardı. Yüzünü güzelce sardı. Konuşmasını, kımıldanışlarını, Mustafa, ölen anasına benzetiyordu. Yalnız ajnası çirkindi bu güzel... Anası cilve nedir bilmezdi, buysa şimdi bile cilveli ki, körpe kızlar kaç para.

çıkıştı:

— Nerdesin kahpe? Şuraya otur, ekmekleri pişir. Mustafa, «Biz kardeş sayılırız!» diyerek servi öpmeğe kalkarsa, kendini sakın öptürme. Kemiklerini kırarım.

Biraz aptalca olan Kezban, bu söze kızarma-dı bile, yüzünü de çevirmedi.

Yalnız kaldıkları zaman, Mustafa nereden laf açtıysa teyzesi kızını konuşturamayınoa kalkıp pencereden avluya baktı bir zaman, sonra, rahmetli Eğri Ahmet eniştesinin Dağıstan kamasını duvardan indirip tırrvağında keskinliğini yokladı.

Kamanın uouyie bir yufka ekmeği çekiıp aldı. Boru gibi sardı. Yemeğe başladı.

Kız hâlâ bir şey söylemiyordu.

İkinci cıgarayı bitirirken teyzesi kapıdan girdi:

— Gözün aydın! Yıldızlar denk çıktı: Bu işte hayır var! Huddaım spyesinde,

amcam icabına bakacak.

— Laf mı ş,u... Gündüz vakti, ortalığı bulut basmış... Amcam yıldızı nereden gördü?

— Sus yavrum... Bu yıldız, gök yıldızı değil, kitap yıldızı.

— Pekâlâ.. demek bu iş huddam sayesinde mi olacak?

— Huddam sayesinde...

— Hani muskalar?

— Dur hele»... Muska kolay neğil... iyisinden bir okka incir lâzım. Okunacak!

— Getiririm.

— Bir okka tuz.

— Başüstüne...

— Bir de kara tavuk! Bu kara tavuk hiç kullanılmamış bıçakla kesilecek.

Muska, tavuğun ka-nıyle yazılacak.

— Kara tavuk da buluruz!

— Amcan dedi ki: «En iyisi, tavuk parasını, tuz parasını, incir parasını

versin. Gerisine karışmasın!» dedi. Ayrıca huddam için üç lira bırakacaksın. Bu İşe tamam üç tane huddam gelecekmiş... «Behe-

l» UDUIIII1. suu ınuoıaıo, ooıııı uıııujfiı.

Mustafa değil, fakir bir Mustafa!» dedim de üç lirayı yatırdım!

— Hey Reşit amca! -Mustafa cüzdanını çıkandı-: Bir kuran kitabı iki

lira!,. Bur/ur teyze, yuvarlak hesap beş lira veririm. Kara tavuk, incir,

tuz parası da içinde... Muskaları ne zaman alaıdağız?

— Bu gece!

— Öğleden sonra olmaz mı?

— Sus, töbe!... Gece vakti gök yıldızlarına ba-kılac/ak. İşi çok! Amcan dedi ki: «Bu Mustafa her kimse, iyi tembihle» dedi. «Muskaları almağa gelirken aptestli olsun!... Hele iki rekât namaz kılarsa daha güzel!» dedi.

— İki rekât namazın lafı mı olur? Üç rekât kılarım, dört rekât kılarım. Yatsıdan sonra mı hazır muskalar? Babamın kabilesi, anamın kabilesi bir olup beni güzelce soydunuz.

— O nasıl söz!... Amcandan sakladık ya senin olduğunu... Muskaya cimrilik etmek güryah...

— Asıl Mustafa'nın beş lirasını almak günah!...

Mustafa merdivenden inerken sevinçle parmaklarını şıklatti: «Reşit Hoca muskayı yazarsa; iş tamam!... Karıyı çileden çıkardın bil! Aferin teyze!»

Bir evin avlu kapısında küçük bir çocuk te-pine tepine ağlıyordu. Şakadan çıkıştı:

— Sus ulap, rezil!.... Şart olsun... Şun|a bak! Çiğnerim seni alçak! Çocuk korkudan susunca güldü. Hakkı'dan alınacak teke öcünü beş on güne kadar hak ederse, babepının nasıl sevineceğini, köy kopuklarının -hele Vahitle İsmail-in' nasıl şaşıracaklarını gözünün önüne getiriyor, herşey olup bitmiş gibi kabına sı-ğamıyordu: «Keyfimizi görünce yüreğimizdekini sezen olur. Sen Yamören'i ne sandın eşek?» diye telaşlanıp ıslığını kesiverdi'.

Yamören'i o gece körduman basmıştı. Üç adım 119

sonra iki rekât namaz kılıp dışarı çıktı. Kimseye rastlamamak için, harmanlardan dolaşmağı tasarlamıştı. Sisten faydalanarak Sağırdere'yi geçti.

Muhtar odasının ışığı bile on adım yaıklaşmadan fark edilmiyordu.

Kapıyı teyzesinin kızı açtı, idare ışığını geri çekerek yol verdi-Odada Emine teyze dolabı karıştırıyordu. Başını çevirmeden sordu:

— Geldin mi?

— Geldik!

— Otur, biraz dinlen. -Dolabı kapaıdı-: Kız kja-vurga koysun.

— Canım teyze bizim kavurga yiyeoek zamanımız mı şimdi? Hajzır mı?

Emine teyze kuşağının arasından üç i;ane küçük p&ket çıkardı:

— Buyur. Şunda okunmuş İncirler var. Dört tane. Şunda okunmuş tuz. Bunlar

dja muskalar...

Mustafa, «Bismillah» diyerek üçünü de aldı:

— Ne olaoak bunlar? İncirleri biz mi yiyeceğiz? -Kâğıdı açtı-: Bir okka incirden dört tanesi mi okundu? Huddamın pisboğazına çattık desene...

— Sus rezil. Dört tane yeter. Karıya yedirile-cek bunlar... Muskalardan birisini karının yattığı odeıda yakacaksın. Tuz da tuzluklarına

konacak!

Mustafa, eğilip idare lambasının ışığında, «Alay mı ediyor?» diye teyzesinin yüzüne baktı. Emine teyze, şakacı karıydı, ama şimdi şaka etmediği belliydi. Mustafa'nın canı başına sıçradı:

— Yahu siz adamla eğleniyor musunuz? Aman teyze! Karı elimizden incir yese,

beni yaktığı odaya alsa, neden muska, almaktayım ben beş kayma verip?...

— Töbe çek akılsız, töbe çek! Muskasız olur mu? İşin temeli kara tavuk kanıyle yazılmış musHa,..

— İsterse kara öküz kanıyla yazılsın. Olmadı bu iş teyze! Tuu.. Olmadı hiç!

— Dur telâşlanma... Amcan dedi ki: «Bu oğ-

sevabına ögretıver.»

— Neymiş yolu?

Şuraya otur bakalım!... Ulan Kulaksızın Mustafa, hemen bağırmalı mı alça,k?

— Oturmalı kaldı mı? Tuu... olmadı bu teyze! Vallah billâh olmadı. Şu kadar lirayı boş yere verdik desene...

Mustafa böyle söyledi ama çaresiz olduğu için sedire de çöktü. Suratını asmıştı. «Tuu... tuuu!...» d(yerek üst üste elini dizine vuruyordu. Teyzesi önüne çömeldi:

— Dinle, çırpınmanın hiç faydası yok). Muskalardan birisini, yeni kalaylanmış, tencereye koyacaksın. Tencerenin içine su doldurulacak. Sabaha ki?<dar durdu mu, sabah sabah bu suyla yüzünü yıkayacaksın.

— Yüz yıkamak kolay...

— ikinci muskayı, karının kapı eşiğine gömeceksin. Sıvanın altına.

Merdiven kapısınla.

— O da kolay! Odanın ortasında yakmağı n'apalım?

— iyi dinle: Tenhada[A] gizliden gidersin, yattığı odanın camını aralarsın, muskayı tutuşturur dumanını içeriye üflersin!

— Bu kadarı yeter miymiş!

— Yeter.

— Ya incirle tuz? Karı bizim gönderdiğimizi alır mı?

— Hediye mendiliyle göndermeyeceksin. Mübarek; okunmuş incir... Sen gâvur musun? Yarım okka incir daha ajacaksın. Aldın mı? Bir uygun cad-ı kafi bulacaksın! Bulduğun karı gider, kuşağından okunmamış incirleri çıkarır, yemeğe başlar.

Arada bir, okunmuşları Ayşe'ye verir, yedirir. Sonunda «Kız incir tuttum, elim yapış yapış oldu, tuzluğunuzu getir parmaklarımı kurutayım!» der. Tuzu kutuya atıverir.

— İyi, güzel!... Nerde bu işj yapacak cadı karı?

— Anladım Mustafa! Bana diyeceksin amaı.-. Gelgelelim, Hocaların Hakkı'yla dargınım ben! Yarın

ossgat... Sizin mahallede bunca kjarı var. Birisim bul, ver birkaç para... El karısına gönül kaptırmak kolay mı?

— Kolay değil anladık, ama muska işi de bu kadjar zor mu olmalıydı?

— Aklıma geldi. Şaziye orospusu... Şaziye oros. pusuna parayı gösterdin mi, bunları kendisi bile yer «çıra gibi yanarım» demez.

— Bırak... Hey akıl!... Karı a/klı... Şaziye olmaz.

— Neden?

Mustafa «Boşver!» anlamına, elini salladı, paketleri cebine sokup kalktı. Can sıkıntısıyle gülüm-süyordu:

— Gülersin Aılçatk!... işini sağlam kazığa bağladın ya...

— Bırak teyze. -Merdivenin yarısında durdu-: Hadi incirleri yedirdik, tuzu tuzluğa koyduk, tuttuğu ne zaman anlaşılır?

— On, on beş güne varmaz, kain köpek gibi arkana düşer.

Sayvanın altına inmişlerdi. Emine teyze Mustafa'nın sırtını hafifçe yumrukladı:

— Hadi uğurun açık ola rezil!

— Bak teyze, eniştemin tılsımını versen iyi idi.

— Bırak şimdi tılsımı... Her yanı körduman kaplamış hay Mustafa.

Muskalara çare bulunursa bu gece bulunur. Var yürü!.. «Kurt dumanlı havayı sever!» denilmiştir.

Mustafa, ağzının içinden söverek avludan çıktı.

Körduman gerçekten bastırmış, yolu, izi kapatmıştı. Köyde köpek sesi bile duyulmuyordu. Mustafa'nın yüreğini sıtmaya benzer bir titreme yokladı. Tabancasını arkasından yanına doğru kaydırdı. «Kurt dumanlı havaiyi sever.» diyerek teyzesinin sözünü tekrarladı. Geçen yıllardan birinde Ali Dayı bir kurt yakalamış, canlı canlı Yamören'e getirmişti. «Kurt dediğin, it soyu... Köpekler çev-1 resini sarınca kuyruğunu apış arasına alıp sindiy-d;i Ali Dayının kurdu... Demek kurdun da yiğitliği dağda... »

122

lılara bakarsan, ı[A]oraunıan mı v-mio. ,™,~,—,-... bozduman! Bozduman gelirse arkası yağmur... Ka-raduman pis olur. Bikez çöktü mü, üç günden yedi güne kadar kalkmaz!» Birden yorgunluk duydu, gidip yatmağı, muskalarla yarın gece uğraşmağı geçirdi aklından...

Muhtar odasının ışığı bu gece erken sönmüştü.

Gurbetçi Ömer'in evi önünde duraladi: «Ayşe' nin amcası... Kızı bizim almadığımıza canı sıkıldı. Hakkı'ya kızgın!» Elimi cebinden çıkardı. Az kalsın avlujya girip kapıyı vuracaktı. Lafa nasıl başlayacağını bir türlü kestiremediği için vazgeçti. Sanki bundan değil, eve gitmekten vazgeçmişti. Geri döndü. Sağırdere ince bir şarıltı ile akıyor, kördu-man'a sürünüyormuş gibi ıslak bir ses çıkarıyordu.

Himmet Çavuşun odasını dolaştt. Karanlıkta iki kere sendeleyince, «Topal İsmail görse yüreği oynar!» diye güldü. Topal İsmail'in gece hırsızlığı üstüne anlattığı hikâyeyi hatırlayarak birdenbire ciddileşti. Yüreğindeki hafif[A] titreme avurtlarına vurmuştu. Dirseğiyle silâhını' aradı. Durup köyü dinledi.

Ses yok! Yamören ölmüş gitmiş...

Hocaların Hakkı'nın avlu duvarına dayanarak karanlık eve bakmağa başladı.

Hakkı cimri olduğundan köpek beslemiyordu. Anaları öldüğü için Hasan'la evi ayırmışlardı. «Bir Güüz/ar abla, bir Gülizar ablanın kızı, bir de Ayşe... Hakkı adamdan sayılmaz!.. »

Avluya girip muskanın birini kapı eşiğine gömmek kolaydı. Fakat buna bile üşeniyordu. Esnedi, şapkasını düzeltti. Şapkası yağmurda kalmış gibi ıslanmıştı. «Ağam Murat muskayaı, duaya; hiç inanmaz!» O zamana kad|er aklına gelmeyen şeyleri ard arda, şaşırarak düşündü: «Tüüü... Ağam ardına düşeydi, Ayşe razı olurdu ossıaat... Ne fayda ki benim Murat ağam tutmaz böyle pis işleri... » Duvarın dibine çömelerek elektrik fenerinil çıkardı. Dizleri arasında; yere tutup düğmesine bastı.

man baktı. İçinde neler yazılı olduğunu peK mera* ettiği halde açıp bakmayı göze alamadı. Aklından geçirdiği günahı önlemek istermiş gibi hemen elektriği söndürdü, hiç kimseden çekinmeksizin, |ayak seslerini hafifletmeği bile gerekli görmeden Hakkı'nın avlusuna girdi.

Sayvanın ejtında merdiven kapısının eşiğini bıçağının ucuyle kazarken aklına başka bir dua: gelmediğinden üstüste: «Kuılhuvaüah... Kuihuvaıllah» diyordu. Muskanın birini çukura koydu. Üstünü örttü, düzledi, sonra, «Ya Allah, ya resul, ya pîr!» diye topuğuyla birkaç defa vurdu.

Doğrulduğu zaman içinde deminki yorgunluk kalmamıştı.

«Oldu bu!» diyerek parmaklarını şıkırdattı. Çıplak bıçağı, birinin karnını deşecekmiş gibi karanlığa; doğru hınçla savurdu. Yüreğine büyük bir güven gelmişti. Evin sağ yanına geçti. Gübre yığınına basarak ikinci kat döşemesinin yarım metre kadar dıışafida duran direklerine yetişti. Kendisini yukarı çekti. Orada, duvara yapışarak Ayşe'nin odasını kestirmeğe çalıştı. Ankara'dan geldiğinin ertesi günü, Hakkı'larda akşam yemeği yerken içeriye dikkat etmişti. Karılar bu yandaki odalarda yatıyorlardı. «Marifet birinci oda mı Ayşe'nin, ikinci oda mı? Bunu bilmek ne hüner!» ilk odanın

penceresinden baktı. Dışarıda tahtadan parmaklıklar olduğunda[A] içerisi iyi farkedilmiyordu. Ocaktaki zayıf (ateşle kyaranlığa gözü alıştı. Bakarken bakarken aklına geliverdi: «Ulan ,ahmak mı olduk biz? Ayşe burada yatmıyor mu eşek?» Gerdek gecesi, Vahit'le gözlemeğe gelmişlerdi. Az kalsın, Hasan'laı şurada vu-ruşacaklardi. Elini siper ederek odanın içini seçmeye çalıştı. Ocağın önündeki yjatakta bir kişinin yattığına kanaat getirince, besmele çekerek camı yavaş yavaş yukarı sürdü. Bıçağını dişlerinin arasına aldığı için ağzı sulanıyor, ıslak ıslak soluyordu. Camı yeteri kadar açınca bıçağı altına destek koydu. Muskalardan birini ayırdı. Bir kibrit çaktı, kâğıt önce sönecek gibi karardı. Sonra birdenbire 124.

parlayıp, bıçağın demirine kızıl kızıl vurdu. Bu Kez, «Kulhuvpllah...» da aklına gelmiyor, durrna|dan besmele çekerek dumanı içeri üflüyordu. Muska yanıp külleri de odanın içine savrulunca gürültü etmemeğe çalışarak camı indirdi.

Gübre yığınının üstüne atladığı zaman içine bir gülme gelmişti. Saatlerce orak biçmiş gibi belinin ağrıdığını ancak avludan çıkınca duydu. Dirseklerini arkaya çekerek gerindi. «Gecelerin uyumaz kuşu.. Uian Topal herif!.. Hırsızlığın neresi zor! Yürek istermiş!.. Al sana yürek!»

Hızlı hızlı eve geldi.

Ağası Murat'ın karısı Feride, ocağın başına: oturmuş uyuklayarak kendisini bekliyordu. Kaşlarını çatarak keyifle sordu:

— Sen daha yakmadın mı kız?

Geün, sıçrayıp kalktı. Çoraplarını çekmek için önüne çömeldi.

— V;ah, vah! Yataydın... Geç geleceğimizi söylemedik mi? Babam uyudu

öyle ya?

Feride başıyle «Evet» dedi. Kunduraların bağ-lanm çözerken başını çevirerek esniyordu Çorapları çektikten sonra kaynının, «Hadi yat!» demesiini bekleyerek kapının önünde durdu. Mustafa kasılarak emretti:

— Yeni kalaylanmış bir tencereye su koy da getir. Yansına kadar olsa

elverir. Doldurma!

Feride suyu getirip önünde durdu. Mustafa kuşağını çözüyordu. Başıyle ocağı gösterdi:

— Bırak oraya... Ateşe koyma... Ulan sana «ısıt» mı dediler? Bırak,

tamam... Ben uyur kalırsam, yarın bu suya kimse dokunmasın. Anladın mı? Vallah billâh kemiklerinizi kırarım.

Gelin çıktıkta[A] sonra üçüncü muskayı suya koydu. Arka arkayja beş, altı dua okudu. «Köpoğlu-lar» artık aklına gelmeğe başlamışlardı. «Bu dua>-tann işi de rezillik, yahu!» diye sırıttı.

Sabahleyin uyanır uyanmaz, pencereden baktı. 125

Körduman olduğu gibi duruyor, avlu duvarları bile gprünmüyordu.

Cıgara yakıp, okunmuş incirleri Ayşe'ye yedirecek bir «cadı karı» düşündü'. Önce aklına, teyzesinin dediği gibi, Selim'in Şaziye geldi. Bu «aklı» az kalsın beğeniyordu. Sonra karının Vahitle ilintisini hatırlayarak «Pelvana söyler» diye vazgeçti. Doluya koyuyor almıyor, boşa koyuyor dolmuyordu. Birdenbire fikri açıldı: «Şaziye'ye giderim, 'Kız, senin Pelvan, Ayşe'nin ardına düşmüş... Yanarsın hal' derim. Karı, 'Pelvan elimden gitmesin' diye incirleri güzelce yedirir.»

Hemen kalktı. Tenceredeki muskalı suyla yüzünü yıkadı. Kesesinden elli kuruş ayırıp ceketinir» dış cebine koydu. Karnını tıka basa dolyurdu.

Körduman hep öyle çürümüş ot kokuyordu.

Gurbetçi Ömer'in avlu kapısında Meryem'le karşılaştı. K-arımn omuzunda bir sepet vardı .

— Nereye abla?

— Burdayım. Ömer'e mi geldin? Buyurl.

— Nereye, sepetle sabaıh sabah...

— Saman tükenmiş.

— Kimden alacaksın?

— Ayşe'den.

— Hangi Ayşe'den? Hocaların Hakkı adama saman mı verir?

— Hiç umudum yok ama... -Meryem utançla güldü-: Hakkı bu sabah Kurşunlu'yaA gitti. Ayşe gizliden verecek.

— Bırak! Gülizar ablam görür. Hakkı'ya. söyler. Gel, ben vereyim!

— Olur mu? Geçende aldık...

— Ayıp ettin abla... Yürü hadi...

— Sağol... Komşulara bakayım bir... Bulmazsam...

— Ayıp ettin! Komşu değil miyiz, demek biz?.. Küserim şart olsun!

Yanyana yürüdüler. Samanlık evin arkasınday-A di.

Mustafa, kapıdaki asma kilidi, kancalı iğneyle açmeğa uğraşırken

Meryem kulağına eğildi:

— Babanın samanını hırsızlıkla mı vermektesin rezil?

— Hırsızlık da neymiş... Hemen hırsızlık dersin. Anahtar evde... Üşendim. Nah açıldı, işte...

Mustafa kapıyı çekerek yol verdi:

— Geç doldur, iyice...

Meryem iki yanına bakarak duraladi:

— Bir gören olur. Söz ederler.

— Bırak yahu! Kimse görmez. -Meryem'i omu-zundan itti-: Hadi, beklersen görürler aslındia...

Meryem, yüzüne dikedik baktı:

— Mustafa! Düğün gecesi yorgunlukla bir iş oldu. Bişey umarsan bjaşını yararım, valla billâ...

— Şart olsun abla... Şuna ba|k... Şimdi bu laf ayıp değil mi? Tüüü... Sen beni öyle mi bildin? Şart olsun...

Ankara'dan dönüşte, «Karı farkına varmamış» diye rahatlamış, utanması yavaş yavaş, dağılmıştı. Şimdi ne diyeceğini şaşırmış, kıvranıyordu.

Meryem, durumu anlayıp rahatça güldü:

— Benden söylemesi, artık sonrasını düşün... İçeri girdi. Tavana kadaf yığılmış samanın önüne çömeldi. Sepeti yere yatırdı:

— Sen hangi domuzluğa gitmekteydin sabah sabah?

— Sorma abla! Ulan karı milleti! Hemen, «Domuzluk» dersiniz. «Derdin nedir?» demezsiniz. Dağı, taşı körduman kaplamış, Bu Mustafa dışarıda neyi aramakta ı ?

— Hemen acındırma kendine. Ben senin ne halt ettiğini bilirim.

Okula başlamışsın. Kimin kızını ayartacaksın, gâvur?

— Abla, işte sarva doğru bir söz: Ben eJırsam, kız ehli kız almayacağım, gelin ajajcağım!

Meryem başını çevirdi. Aşağıdan yukarıya inanmamış inanmamış baktı. Avucu samanla doluydu:

— Kimin gelinine göz koydun, ırz düşmanı?

— Eğlenirsin, «Mustafa şurada ölmekte» demezsin! Abla), töbe olsun!

Ankara'dan, bu kadar parayı neden bıraktık da geldik? Kötüye gitmekte bizim durumumuz gün be gün...

127

— Kimin nesi?

Mustafa gözlerini kaçırarak duraklaya durakla-ya konuştu:

— Kimin mi? Bak kimin... Abla kız! Ayşe nasıl yerinde? Yanıp yakılmakta mı? Meryem gözlerini kırpıştırarak Mustafa'yı dipten doruğa süzdü:

— Kuma üstüne giden kız yerinde nasıl olur? Fazladan Hakkı cimri... Kızın ayağına bir kundura almıam!Ş|. Köyde giyecek kundurası yok... Geçende: «Abla, el içine çıkamaz oldum» dedi Çeşmeye yalınayak gelmekte fukara... Ben kunduralarımı verdim. Şimdi ayağındakiler benim eski kunduralar...

— Şuna bak, adam Hakkı'ya bir kundura al-dıramaz mı?

— Ömer de söyledi. «Ayıptır Hakkı!» dedi. Ha-san'la majı bölüştüler. Şimdi yeni ev yaptıracak-mışL

— Yazık oldu! -Mustafa içini çekti-: Kıza yazık oldu ab!;a, ne dersin?

— Doğru... Yazık elbet!.. Meryem durdu-: Alacağın gelin Ayşe mi yoksa?..

— İyi bildin, Ayşe... — Hani söğüdündü?

— Nerenin soğuması abla! Gördüğüm zaman şurama bir yumruk

tıkanmjada... -Mustafa eliyle göğsüne vurdu-: Soluğumuz tıkanmada bizim...

— Demek, eski tutkunluğun yerli yerinde, öyle mi? -Gözleri daldı-: Allanın

işi... yarasa kemiği beni tuttu da, Ayşe'ye bana mısın demedi. Düğün gecesi koynuma girince, «Bağırayım!» dedim, içim acıdı. Uykuya vurdum, -içini çekti-: N'apacaksın peki?..

— Ayşeye mi? -Bu sıra dönüp bakmasaydı. Meryem'i arkadan kucaklayıp

samanlara devirecekti Yutkunarak geriledi:- Şimdi «He» dese gene

alırım şart olsun!

— Hadi ordan... Domuzluk senin işin!.. Hep yalan! Olur olmaz kızı beğenmezmişsin Ankara dönüşü.. Vahit demiş Şaziye kahpesine...

— Neden peKiY.. Duna «üonuı» aemışıer. 01-Zim gönül Ayşe'ye düşmüş

bikez...

— İnanmam. Bugün böyle dersin. Yarın keyfini yaptın mı bırakırsın.

Mustafa «Vallah billâh!» diyecekti, Fadik'i hatırlayıp telâşlanarak yutkundu. Babasıyle Ayşe meselesini konuştuktan sonra, cuma günü okul kapalı olduğu için Fadik'i görmemiş, işlerin karıştığını düşünmemişti. Yemin ederse Fadik elden gidecekmiş, yüzüne bakan Meryem de sanki aklından geçenleri anlayacakmış gibi, elini telâşla kaldırdı:

— Kanaat olsun abla! Bildiğin gibi değil...

— Demek Ayşe «He!» dese alacaksın.

— Abla!.. -Sesini alçalttı-: Sen Ayşe meselesinde beni arkaladın!

— Arkaladık ama faydası olmaıdı.

— Abla, bana bir iyilik daha yapacaksın! -Meryem saman doldurma,k için dönmüş olduğundan Mustalaı rahatça konuştu-: Bir iyilik.... Sana para

da veririm, elli kuruş... istediğjn kadar da saman veririm.

— Karının sırtına kemik mi sürülecek gene?

— Bu kez kemik değil! Bu kez daha kolay! Şunları yedireceksin. -Mustafa

kuşağından incir kağıdıyla, tuz kâğıdını yolunur gibi çıkardı-: Şunlar

incir... Dört incir... Şu bildiğin tuz... incirleri yedireceksin! Tuzu da atıvereceksin tuzluklarına...

Meryem ürkerek ayağa kalktı:

— Okunmuşı mu bunlar?

— Okunmuş.

— Kimden aldın?

— Oraları sorma! Yedir, gerisini bana bırak... -Parayı çıkardı-: Al elli kuruş...

— Meryem, bir adım geri çekildi:

— Olmaız! Ben günaha giremem. Kocalı karı ayartılarnaz

— Canım abla! Ulan karı milleti, hep mi eşek olursunuz? Kocalı karı ayartılmazmış. Sen şurada

uyu bakajtım! Elimizi çabuk tutmazsak, karı Vahit'e nasip olacak, anladın mı? Meryem hemen meraklandı:

— Vay başıma! Pelvan Vahit'e mi?

— Pelvana!.. Herif kurt gibi karının çevresinde dönelemekte. Üzüm yolismış; ayna yollamış.

— Vay kahpe, bana bunları söylemedi.

— Gördün mü? Sana neden söylemedi? Gönlü var ki söylemedi.

— Almış kabul etmiş mi?

— Almasına almamış, ama, bugün almaz, yarın alır. Sen kjarı kısmını bilmez misin? Hey karılar, işiniz, gücünüz, alçaklık! Gülersin. Al şu parayı! Al kız! İyisi mi, paramız sana nasip olsun! Hadi al. Sen götürmezsen elbet birisi götürür.

— Ömer duyarsa... Ömer bir duysa beni öldürür. Kızın amcası...

— Hay abla... Aman bu nasıl bir söz! Ömer huddam mı? Ehli takva mı?

Nerden duyacak. Götürür incirleri yedirirsin. Tuzluğa tuzu koyarsın.

İşte elli kuruş... Daha da, lâzım olursa veririm. Bende para çok. Paradan başka şey de lazımsa, hadi işte... Biz yakında reciliğe, dükkâncılığa başlamaktayız! Para iste, giyim iste, kundura, iste...

— İstemek kolay... Ömer beni öldürür. Kemiklerimi kırar hay Mustafa!

— Canım abla... Beni şimdiye kadar tanıdınsa tanıdın. Ağzımdan laf çıkmadığını denedinse denedin. Bugün mü böyle oldu? Sen bu iŞ|in baştan beri içindesin! Ayşe bizim kısmetimiz değil miydi? Hani: «Sütle üzümle beslerim!» dediydi. Fukaranın ayağında kundurası yokmuşı... Hadi al şunu!.. Meryem parayı kuşağına sokmak isteyen Mustafa'nın elini bu kez itmedi. Mustafa, göğsünde sıkışan soluğu «Hele orospu!» diyerek rahatça boşaltıp gelmeğe çalıştı: \

— İşte incirler... buyur. Aman tuz dökülmesin.

— İncir kaç tane?

— Dört.

— Dört tane inciri karıya nasıl yedirmeli. Ona

versem de ben yemesem olmaz! Ben yesem senin tılsımların beni tutuyor alçak!

— Kolay! Sen bekle... Okunmamış incirleri kapıp geleyim! Okunmjamışları sen ye, okunmuşları ona yedir.

«Belki cayar» diye karşılık beklemeden koşarak gitti.

Meryem yalnız kalınca kâğıtları korka korka açtı. İncirlere, tuza baktı. Bunlar, o zamana kadar yemekte, hamurda- kullandığı tuzdan, gördüğü yediği incirlerden farksızdı. İncirlerden birini ağzına atmayı, parmağını ıslataıiak tuzdan biraz almayı canı çekiverdi arna, «İnsanın yüreğini bozar, adlını çeler» diye ürktü. Dışarıda körduman, belâ gibi bunaltıcı, hastalık gibi pis, ölüm gibi korkunç duruyordu. Kâğıtları acele sarıp sepetteki samanın içine sokakken, Mustafa bir mendil dolusu incirle içeri girdi. Hırıl hırıl soluyordu:

— Buyur abla.!

— Günah! Doğru karıyı yoldan çıkaracağız. Töbe töbe! Bak Mustafa; almayacaksan, karıyı ekmeğinden etmeyelim!

— Bırak boş lafları... Yeniden mi başlayacağız yahu? Al, kuşağına doldur! Ötekileri ayrı yere koy. Almamak nasıl bir söz? Yemin ettik ya! Seksen yaşına girse de sopa ile dolaşsa, gene alacağım Ayşe'yi!

Meryem, incir mendilini de samanın içine gömdü, sepeti omuzladı.

— Abla,...

— Ne var?..

— Meseleyi Ömer ağaya açar mısın?

— Sus!.. Herif beni öldürür.

— Söylesek olmaz mı? Sen bilirsin, ama beni sever, Ömer Ağam!

— Olmaz. Ya kızarsa... Okunmuş incirle karıyı çileden çıkaracağız.

— Çileden çıkarıp günaha mı sokmaktayız! Hayır, bizim eve gelin gelecek.

Ömer, beni enişte-liğe istemez mi?

130

131

Mustafa, bulanık bakışlarla Meryem'in gözlerine bakarak yalandı.

Meryem, samanı bırakmak için ahıra girince, kilitli sandığı Ömer'in yattığı odada durduğundan incirleri sakla/yacak yer aradı, çıkını duvardaki deliklerden birisine sokup ağzını taşla kapattı.

Ömer yatakta oturmuş gajmlı gamlı cıgara içiyordu. Meryem'in yüzüne bakmadan sordu:

— Ayşe rezili, sepeti doldurdu mu karı? Hiç ummam! Kocası olaca<k

geyikten korkmuştur, cimrilik huyları peydahlamışjır. Hakkı duysa, kızı, şart olsun, öldürür. -Güldü-: Birisi gördüyse kötü...

Meryem, ocakta kaynayan ibriği aldı, biraz tutup gene sacayağa koydu:

— Se(manı Ayşe'den almadım!

— Ya?

— Mustafa'ya rastladım. «Nereye abla?» dedi. «Saman istemeğe HocaJaırın Hakkı'lara.» dedim. «Allah, allah! Bizdeki samana ne olmuş? Dinime,

imanıma darılırım. Bugün de bizden alacaksın dedi.

ömer cıgaranın külünü ocağa doğru savurdu.

— Yaşasın! iyi oğlan şu Mustafa! Ne dersin?

— İyi olmaz mı? Seni sordu. «Bi-şey lâzım olur da söylemezseniz,

valla billâ, selâm vermem!» dedi. İyi oğlan elbet... -Meryem içini

çekti-: Dertli amal.. Ölecek bu dert ile...

— Derdi neymiş?

Meryem ocağa döndü. Ankara'dan hasta ge-/len Ömer'den, artjık h]iç çşekinmıiyandu. Meseleyi, açıp açmamakta duraklaması, Mustafa'dan alacak larını kendine saklamanın mümkün olup olmadı ğjinı kestjirememesindendi.

— Delikanlı kısmının derdi n'olur? Birine tut kun!

— ouyıesuıı Muuıam.

— Yahu, söylemeden kızacağımı nerden bildin?-. Hele rezil!

— Bizim Ayşe'ye...

— Yok be!... Demek hep o mesele!...

— İştahı kursağında kaldığından...

— Ne deai? Nasıl açıldı sana?... Döllenmesin, kızı sürümeye kalkar.

— «Delilik etme» dedim. «Her şeyin bir yolu vardır.», dedim. «Sabrım kalmadı, abla,. Ölüm bir rr(i, iki mf?» dedi, «Uyku yok, dur-durak yok!» dedi. Bu dertle gurbete çıkmış. Bu dertle Ankara'dan o kadar parayı bırakmış da gelmiş.

Meryem kocasının bir şey söylemesini bekledi. Ömer parmaklarını şıkırdatarak dalmıştı. Başını sallıyordu.

— Bir şey mi dedin?

— Ben ne derim karı? Sende şu kadar akıl mı var? Demek tutkun!... Demek yanmakta mı gerçekten?

— Yanmaktaki, ne kadar...

— Peki lafı nasıl açtı? Sipsivri mi açtı?

— Sipsivri nasıl açabilsmi... Baktım sakatı sabah evden uğtiamış, dünyayı

gözü göresi kalmamış Biraz sıkıladım! «Aman abla, ölsem haberiniz

yok» dedi. Yayaş yavaş ağzımı aradı. «Birisine bir şey 'yollanacak!» diye başladı...

— Ne yollanacakmış? Hediye mendili mi?

— Hediye mendili değil... Ayşe'ye dört tane incir yedirecek. Okunmuş incir. Götürene elli kuruş verecek...

Ömer gözlerini pencereden ayırmaksızın, yorganın üzerinde duran cıgara pa(ketini el yordamıy-ie aradı:

— Sen ne dedtrrr?

— «Aklım ermez» dedim.

— Uafa bak.. Eli kuruş... elli kuruş gitti desene...

— Salt elli kuruş gitse... Caram sıkılmaz. Bir okkadan çok incir... Sonunda... bu işi görene oğ-

loıoam, Luıun, tıyaıa ısıesını» aeaı. raKinaa re-ciliğe, bakkallığa başlayacakmış. Parası çok besbelli...

.— Şuna bjak... -Ömer yere tükürdü-: Para çokmuş... «Ben yediririm!» demez mi adam, alçağı n rezili?

— Senden korktum.

— Benden neye korktun?

— Bilmem. Korktum işte... karı akİK.. Oysa korkacak ne var? Oğlan

sağlam... «Ayşe'yi adaca-ğım nikâhını kıymacasına...» diyerek yemin içmede...

— Vay vay! Gördün mü? Dur ulan karıl... Tuu... -Dimdik karısına

bakacak cıgaradan iki çekti-: Karı be...

— Ne var?

— Hele bir su ver... Ulan boğazım kurudu kahpe ..

Meryem su getirdi. Ömer'in tası tutan eli titriyordu. Yere bakarak düşünceye daldı. K;aç zamandır, kac plan kuruyor, birini denk düşiiremi-yordu. Hastalık uzamış, yokluk evi çevirmişti. Yattığı yerde, bir Gurbetçi düzeni kuramaızsıa işler kötüydü. «Bir kez... Hakkı rezili eşektir.» Öksürdü. «Akbaba hatırı

saymaz!» Göğsünü kaşıdı: «Ulan üç lira istedik. Borç... Harman ödemesine... 'Yok!' dedi, alçak!» Gene öksürdü* yan gözle karısına baktı: «Mustafa'yı, Ayşe'ye bulaştırmak iyi... Bu iş güzel... Ulan Ayşe'ye bedavadan ekin bile yoldururum! Bir yandan oğlanı silkele... Bir yandaş karıyı çalıştır!» Cıgariasından derin derin çekti: «Bu yıl tarlaları ortak ektirmem Yakup Ağa dümbüğüne! Mustafaı'dan borç alırım. Irgat tutarım!» Karısına öfkeyle bakıp başını salladı: «Şunda hiç akıl var mı? Bizden korkmuş. Kötü bi-iş olsa... zararlı bi-iş... korkmaz!»

— Kain! . \

— Buyur!...

— U|an incirleri almak varmış...

— Vardı, olmaz mı?

134

— Bilmem.

— Ulan bilmem nasıl söz? Başkasına götü

resi olmadı.

Meryem omuzlarını kaldırdı:

— Belki götürmüştür. «Aman ,abla bir çare! Amajn abla bu işin çaresi

sende! Benim dünyada dostum, a<hbapım sizin ev!» dedi. «Olmaz!» dedim; demese miydim başkasına?...

— Bırak «Başkasına» lafını... nerde benim oğ-Işaıy? Çağır Süleymam'ı! Mustafa'yı   alsın, gelsim Nerde Mustafa? Köye doğru mu gitti?

— Buralarda ama*, şimdi çağırmak olmaz. En iyisi... bu iş olacaksa, senden habersiz olmalı. Kız amcası biraz ağır olacak... Ben Mustafa'yı bulurum.

— Aferin!... iyi bir akıl... Hadi durma... sepeti kap «Biraz daha saman lâzım» dersin! Lafı Ayşe'ye getir.. Göreyim seni...

Meryem, güldüğü belli olmasın diye örtüsüyle yüzünü kapatarak kapıya doğru yürüyünce Ömer telâşlandı:

—   Uılan dursana... hemen yürür gider...   dur hele... Ne   diyeceksin

bakalım?

Meryem gümüş yüzüklü elini güvenle sallayıp çıktı.

Ahırda mendili alırken erkek milletinin avanaklığına şaşıyordu.

Va(kit geçirmek için çömeldi, en irisinden bir incir seçti, cinsel bir iştahla ısırdı.

0

DO

TILSIM

1

Mustafa'nın yedeğindeki beygir üst üste ök-sürünce Topal İsmail söylendi:

— Neyin nesi bu öksürük böylece, ortak?

— Sorma! Bu sabah su içerken boğazına sülük kaçmış*.

— Nerden belli?

— Oksürdükçe kanlı köpük saçmacından...

— Sülük, gırtlağına yapıştı öyleyse... Biraz kül yutturmalı. Kül iyidir- Bakarsın işkembeye doğru yuvarlar, bakarsın hapşırtıp, burnundan çıkarır. Bilmez mi buncacık şeyi Yakup Ağam?

— Farketmedi. Ben de söylemedim. «Beygir sülük yutmuş» desem, vermez. «Bizim kısralc uğurludur. İlk seferi Nazlıkız'la yapalım» dedim!

«Nazlıkız» tüyleri demir kırıyken yaşlandıkça kirli boza dönmüş 'yıirmi beş yaşında uzun boylu bir kısraktı.

Topıal İsmail, ıslak ıslak öksüren hayvanın sağ-rıaına bir şamar vurdu:

— Öyleyse, öksür bakalım!... Öksüre öksüre İlgaz'ı buluruz.

Pek ağır gidiyorlardı. İki yanını duvar gibi böğürtlen kapatmış daracık toprak yoi, bulutsuz kış gecesinin parlak ay ışığında, buz tutmuş sel yatia1-gına benziyordu.

Mustafa, burnunu çekti;. Durup üç kere aksır-di:

— Hayvan öksürür, biz hapşırmz. Donduk ulan!... Gelin götürüyor gibi

bu ne biçim gidiş?

— Mera(k etme!.. Ay batar şimdi. -Topal js

il güldü. Kulaklarını mendille sardığı için lafları bazen anlamıyor, kendi bildiğince karşılıyordu-: Ay kısmının da huyu böyle!... Gençliğinde gökyüzüne

züne baktı-: Hiç somurtma, efendi! Bana kızdın, üe-çen gün, «Demirler evde değil!» dedim. Bu gece evde çıktt. Biz yalanı neden söyleriz!

İnsanoğlu, yalanı neye söyler? En çok korkudan söyler. Bir de şakadpn söyler. Benim bu yalan, hem korkudan, hem şakadan... Sana şaka ettik. Korkumuzun sebebi: Karilerin pisboğazilığı... Sen evde bir vagon de-. mir var sanırsın. Karı, tekmilini, azar azar leblebiciye vermiş olur. -Beygir öksürdü-: Öksür bakalım, Nazlıkız! Sahibin hapsırır, sen öksürürsün, ben Çankırı'nın hastane doktoru muyum?

Yol yokuşa sardığından Topal İsmail büsbütün yavaşlamıştı. Mustafa can sıkıntısıyle sordu:

— Demirlere 60 - 7 0 okka dedin. Bu da mı şar kadan bir yalan?

— Hüvesi hüvesine bilmem efendi, benim elim kantar değil! İlgaz demircisi nasıl olsa tartacak. Hesabını ord£ yaparız.

— Peki... Sen kaç okka gelirsin?

— Şuna bak! Ulan «Hurda demir» diyerek bert de mi satacaksın, rezil?

— Yok canım! Demir hurdası başka, hırsız İs-imail başKja... Seni İlgaz demircisi n'apsın?

— Ne mi yapsın? Oğlum, benden ne olmaz? Bana körük çektirir, karısının her derdine ilâç olurum. Bizim demirlerden yaptığı zincirleri, nalları, orakları çalarım da gerisin geri sana satarım!...

İsmail, biraz geri kalarak, çuvalları semere bağlayan ipi tuttu. Slakat bacak, Vokuş yukarı sızlamağa başladığı halde, kibir ettiğinden ses çıkarmıyordu. Mustafa işin farkındaydı. Topal herife daha fazla eziyet etmek istemedi. Hayvanı durdurdu:

— Atla bakalm, çuvalların ortasına!... Bizim. Naz-lıkız, seni de çeker. Hızlı yürürüz. Ben de üşümem. -Sağlam bacağından tutup İsmail'i njayvana

bindirdi-: Semeri sıkı tutmazsan, artık bahtına;.,. Düşersin, öteki bacağı da zedelersin.

— Ben düşmeğe düşmem! «Beygirin sırtındja ne vaırsa malımızdır. Okkası beş kuruştan aldık!» demeyeceğine, bakalım, yemin et! -Kısrak öksürdü.

ismail acımış gibi içini çekti-: Hayvana y;azık! öuiuk şimdi kanını emmekte fukaranın! Allanın bir hikmeti ca,nım! Hadi insanı yarattın, sülüğü neden yarattın, Naztıkız'a zulüm değil mi?

— Sülük iyidir. Kan alınca dertler savuşur.

— Peki ya, tahtabitin-i n'apaJım, sivrisineği? Adam, bu dünyada hiç mi

rahat etmeyecek yahu?

— Sus ulan, gâvura bak!

Tepeye çıkmışArdı. Şimdi yokuş aşağı daha kolay gidiyorlardı. Topal İsmatil bir cıgara istedi. Yaktı, kibriti hemen söndürdü:

— Ateş uzaktan görünür. Gizli bi-iş yaparken ateş yakmayacaksın. Şimdi köy

korucusu, orman askeri, ya da candsrma yolumuzu çevirse, yuları bırakır, gidersin. Sanki biliş tanış değilsin benimle... «Dur, dıavranma! Kimsin? Böyle nereye? Çuvallarda ne var?» diye sorarlar. «Aman ağa! Ben bir garip topajlım. Para, pu! kalmadı. Köylüden âr ettim. Şu demirleri satmağO gidiyorum» derim .«Karıya gazyağı, kil, tuz alacağım.» derim. Kendime açındırırım.

— Ulan İsmail, hem de acırlar. Söyletirlerse açındırırsın. Yedi köyün

bir.ryrsız İsmail'i olduğunu bilmezler de, aksayan bacağına acırlar.

— Acırlar, -ismail, kederle güldü-. İnsanoğlu birsine acırsa

hırsızlığını, katilliğini düşünmez. Çankırı'nın hastane doktoru

bize acıdı. Hırsız lığımızı düşünmedi. Bacağı alçıya koydu. Bacağı

alçıya koydular. Alçı dondu, katılaştı, duvar gibi... Ben meraklandıkça meraklandım. «Doktora gidip göstereyim!» dedim. Bir sabah hastabakıcı

karıya sordum: «Baksana hanımbacı1. Doktor bey, odacında çıplak mı oturur?» Karı

bir kızdı: «Neye çıplak otursun? Bu ne terbiyesiz laf!» dedi. Gerçek, şehir yerinde donla yatar insan... Şehirlinin karısı, erkeği yatakta, don giyer. Sen kö'ylü kısmında eşeklik mi ararsın? Karısı erkeği çıplanır. «Gece vakti, n'olsa olur!» demez. Neden? Cehaletten!...

— Yahu, gece vakti ne olurmuş?...

— Onu bunu bilmem... Köy yerinde bu iş kor-korkunçlu! -İsmejl, keyifle güldü. Gecelerden bir gece, Sımıcak köyüne gittik, vakit yaz... Temmuzun

sıcağı... Ekinlerin biçildiği sıra... Sımıcak'ın yerlisi bir

arkadaşla beraberiz.

— Kim babalım? Rıza mı?

— Adı gerekmez! Sımıcak bakkalının oğlunu bilirsin: Zeynel!... Yeni evlendi. Sen Ankara'ya gittin, düğünü kurdular. Düğün ki, olursa o

kadar... Otuz köyün delikanlısı okundu. Çünkü gelin Dünya güzeli... Yusuf peygamberi baştan çıkarır, altın leğene sokar. Peki, harman zamjanı,

yeni evlenmiş delikanlı njasıl uyur? Başına gelmedi, bilmezsin.

Kulağını kessen kımıldamaz.

— İsmail, lafı hep uzatırsın! Sımıcak'a neden gittiniz? Cana mı,

mala mı ?

— Sımıcaklı arkadaşın demesi: oğlanda bir tabanca varmış, otuz liralık. Eline

al, ordunun karşısına çık! Saat-köstek dersen, çift kapak şimendifer som

gümüş ki, her babayiğitin boynu taşıyamaz!

— Anladık İsmail efendi, saat-köstek iyi. Sen lafı nereye getireceksin?

— Yola çıktık. Dedim ya, harman zamanı. Malla, canla uğraştığından köylü kısmının yalnız gece uykusu var. Koca Sımıcak ölmüş, gitmiş. Bakkalın evini

bulduk. Arkadaşım, yüreksiz! Aman Mustafa, adamın kalıbına hiç pldanmayaceksın. Beni öne sürdü. Hırsızın kanunu. Ateşin ağzına ilerdeki

girer. Alt kapıyı açtık. Pıtır pıtır, yukarı çıktık. Oğlanın karısıyla

sarılıp yattığı odanın kapı menteşelerine küçük aptesi tutuverdim.

x

— Ne halt ettin! Rezile bak!... «Korkudan belim gevşedi, altıma ettim.» desene...

— Korkudan değil! Menteşelere aptesi tutacaksın ki, gıcırdamayacak kapı... Kapı kısmına, senin Ankara kunduraların gibi gıcırdamak, kağnı gibi ses vermek makbul sayılmaz.

— Neden? Hırsız İsmejl kolay can yaksın diye mi?

— Dünyada sesten hazzetmeyen iki millet var. Hırsız milleti, bir de hovarda milleti... Hırsızla hovarda: «Aman ey allan! şimdicik. dünyada

canlı adam kalmasın!» diye yalvarır. Sen ne bileceksin.

oraıarı pı&iüiunr

— Sonra... Besmele çekip mandalı yavaşça kaldırdım, içeri girdik. Hey yarabbi! Bunlar yatakta; yatıyorlar. Karının bir budu yorgandjan dışarı çıkmış, yıldız alacasında ayna gibi parlamakta[A].. Oraya kadar arkam sıra gelen arkadaş, zırpadak önüme geçti. «Dur yahu!» demeğe kalmadı, başladı yor-gafiı sıyırmağa. «Etme kardeşim!» diye yalvarırım. Omuzunu sajlar.

«Sırası değil arkadaş!» diye fısıldarım. Yok... karının gövdeden aşağısı görününce bizi bir titreme alsın Mustafa, yaprak gibi titriyoruz, yaprak gibi... Arkadaş, aklını sıçrattı. Karının göbeğini, butlarını okşajlar, okşalandıkça karı gerinir. Uy,ansa, katillik, cinatyet hazır... Artık ben de: «Etme. bırak!» diyemez olmuşum. Laf ağzımda kurudu, kaldı. Karının düş gördüğü bir zaman. Yoksa, fukaranın özü, doğru. Sonunda, yanımdaki rezil, elini cebine daldırdı, mürekkepli kalemini çıkardı. Parmağına boya sürüp tükrükledi. Karının, göbeğinden aşağıya üç tane çizgi çekti. Sedirden tabancayı, sa,a>t kösteğini, oğlanın ceketinden yedi kayme parayı aldık. Dışarı çıktık amaı boğazımızda tükrük kalmamış. -İsmail, sesini kibirlendirdi-: Hırsızlığın

keyfi, çaldın öyle ya, çaldığın malla selâmete çıkmaktır. Sımıcak harmanlarını geçtik. Tabancayı elektrik fenerinin ışığında görür

görmez, yavaşça, şıkır şıkır oynayıp birkaç kez döndüm. Olursa bu kada,r olur!... Arkadaşıma: «Köstek, saat, senin, parayla tabanca benim!» dedim. Meğer namerdin merakı karının göbeğine imza atmak imiş. «Yedi liral/ı ver.. Üst yanı helâl olsun!» demez mi?

— Anlaşıldı. «Bu sebeple kafi kısmı şalvarlı yatmalı» demeye,

getirmektesin!

— Şalvarlı yatmalı... Şalvarını geberse çıkarmamalı...

— Peki, tabanca n'oldu? Üzerinde mi?

— Bırak... Hasan rezili yok mu, Hocaların Hasan? Ankara'dan gelince tabancayı ona gösterdim. «Himmet Çavuş baksın!» dedil. Himmet Çavuş, vaktiyle Kırıkkale fabrikasında çalışmış, silâhtan anlar. Ertesi gün koruda nişan atılacak. Hasan'dan silâhı

aldım. Tetiği çekerim, horoz kalkıp inmez. «Aman Hasadı! bu hareketli Naganta ne oldu?» dedim. «Val-lah bilmem! Bozukmuş besbelli!» dedi. «Bunun sahibi bozuk mal gezdirecek adam değil!» dedim. «Ulan, 'Beş

liraya aldım.' dedindi. Beş liralık silâh bu kadar olur.» demez mi? Tabancaya ne y(aptıysa Himmet Çavuş yaptı. Bozmuş. Hasan'ın sözüyle esas yayını çıkarmışlar da, başka bir yay takmışlar. Himmet Çavuşu bilmez misin? Ağaçtan velespit yapar da, susa>ya salar.

— Peki, tabanca n'oldu?

— Hasan'a beş liraya sattım.

— Sonra horoz işlemeğe başladı mı?

— Dediğin gibi arkadaş, jki gün sonra, baktım ki Hasan, bahçelere çekilmiş, vermekte kurşunu kayalara...

— Bakkalın oğlu dav;a~ etmedi mi?

— Etmedi, karıya yapılan hakaretten utandı. «Benim silâhı kim

aldıysa... bir tutsam, ölüm bir rni, iki mi?» demekte ahbaplarına, gizlice...

— Karının boyalanma'sı duyulmadı mı?

— Duyuimaz mı? Karının bir ahret kardeşi var-m:ş. Başına geleni ona tenhada anlatmış. O d|a kendi anasına söylemiş). Anasının da elbet, bir ahret kardeşi vardır. Bizim arkadaşın mürekkeDİi kalemi, doğru karıyı eğri etti.

— Kim bu rezil? Adını mutlak söyleyeceksin.

— Olmaz yahu!

— Peki... ben Murat ağ,ama demez miyim? is mail Sımıcak'ta şöyle şöyle yapmış, demez miyim?

— Aman duymasın Murat ağa... Arkadaşın adı, Rıza.

— Anladım. Onun niyeti hırsızlık değildir. Karıda eskiden gözü vardı. Boyaları «Herif karıyı boşa-sın da. ben alfayım» diye sürmüştür.

— İyi bildin. Ne fayda ki, kan, boşanır katı değil! Eğri Ahmet enişten sağ olsa, karıyı iki ay dağda gezdirse adam gene boşayamaz. Karı bildiğin gibi değil. Koynuma girmeğe kıyamazsın. Sen Anka' ra'dayken kocasının askerliği çıktı. Herif karıyı bı-

ÎJ4

mağmı balta ile dibinden kesiverdi. Düşmanları şubeye haber vermiş... Kesik parmakla askere gitti fı-k^A^ra... Şimdi Edirne dolaylarında asker... Yanık mektupları geliyormuş. «Aman babacığım! hanem tarafı size emanet!» diyen mektuplar... Karı öylesine dünya güzeli.

— Dünya güzeli imiş, ama göbeğini boyamışsınız! Bak İsmail, sana bir şey

söyleyeceğim. Dinle: Hırsızlık kötü zenaat...

— Doğru, kötüdür. Resmen rezilliktir. -Biraz düşündü-: Gelgelelim, sajlt

bizim mi suc? Karı milleti çıplak yatmasın, bu bir... Karının ahret kardeşi olur mu? El adamı dünya kardeşinin hakkından gelemez, bu iki... Üçüncüsü, mürekkepli kalemi dünyadan kaldırmalı vesselam! Kurşun kalem köylü kısmına elverir. Sen köylüyü bilir misin? Eline geceni, karının göbeğine sürer bizim köylümüz!

— Sus rezil... Hırsızlık ayıptır. Salt mlala dokunsanız neyse! «Dünyayı hırsızın çeşidi kaplaımış.» der Murat ağam, «İsmail, öteki hırsızların yanısıra, yeni doğmuş kuzu!» der. Karıya yaptığınızı bilse...

— Aman Mustafa, beni- öldürür Murat ağan. Doğru bir söz! -İçini çekti-: Oanım her şeyi Murat'a neden söylemeli?... Adam, durup dururken

mi hırsız olur bakaJım? Fukarayı hırsız eden fukaralık, zengini hırsız eden zenginlik... Fukara hırsız, cebinde beş kuruş varken etli kuruşa değmez. Cebinde parası yoksa, bir kuruşu çalar. Bizi sorarsan, köy yerinde bizi bu

bacak hırsız ett*. Tarla işini ha-kedemeyen rençper olamaz. Rençperlik edemezsen köyde barınamazsın. Oan herşeyi ister, hay Mustafa! -Birdenbire öfkelendi-:

Ulan, hanginiz çalmaksınız alçaklar! Köylünün topu hırsız... Hic bir

şey calamazsa, köyü kısmı, babasının, kocasının tiftiğini çerçiye vermez mi? Komşunun yumurtacını aşıran, bahçesini yolan hangisi?

— Lafa bak... Baba malı hırsızlık sayılır mı?

— Hırsızlık hep bir... Biz önce kara sığır sürüsü mü caıldık? Bir gün... kac yıl oldu! Eskiden bir 9ün, «Karı, hadi kavurma alalım!» dedim. Biraz ekin

var.» dedi. Kavurmayı canım çekmekte ki, ağzımda tükürük kalmamış... Üç aydır et yememişim. Ulan, kiavurmasız öleceğiz! Bir keçi aşırdım. Yabancı yerden değil, rahmetli amcamın davarından... Derisini Sağırdere'ye gömdüm. Hırsızlık mailin derisini gömeceksin, hem de götürüp dereye gömeceksin. Su deriyi çürütür, izi kalmaz. Eti kavurduk. Yağlı bir et. -Güldü-: Karı, domuz gibi, farkına vardı, ama seslenmedi. Parasız mailin yüzü tatlıdır, çünkü!... Keçinin, ayaklarını, başını, ciğerlerini adı lâzım değil, bir fakir komşuya götüreceğim. Karı bırakmaz. Paça pişıirecekmiş. Karı milleti gibi imansız yok Mustafa! «Farkına varır, söyler. Seni mahpusa götürürler, aman herif!» diye ağlıyor. Sittir ettim. «Ulan mahpusa gideceksem ben giderim. Derdi ssına mı düştü, alça;k?» dedim. «Onlar da fukara... Fukara fukaranın halini bilecek. Onlar da üç aydır katık görmedi. Sen gâvur musun orospu?» diye sesim çıktığı kadar bağırdım. Torbaya

koydum, gece vakti gittim: «Dilini tutarsan, bunları sana veririm!» dedim. Yemin

etti. «Kaç aydır sıcak aş yemedik hay İsmail, sen bilir misin?» diye ağladı. -Topal ismail içini çekti-: Namuslu bir adammış. Ötede beride sözünü etmedi. Sonunda: «Allah tuttuğunu altın eylesin!» diyerek bize dua etti

fukara,!... Gülünecek bir şey canım! Hırsıza dua edilir mi? O kış, tamam, otuz tane tavuk çaldım.

— Ulan rezil! Otuz tavuk yemekle mi tükenir?... Dur bakalım...

Bizden de çaldın mı sakın?

— Orasını bilmem! Otuz tavuğu yedik, bitirdik, b yıl...

— «Yakalanırım da sopaya çekerler» diye kork-madın mı, hiç?

— Önceleri korkardım. Ad|am hırsızlıktan utanır. Birisi yüzüme sert baksa: «Hırsız olduğumuzu bildi, eyvah!» derdim. Sırtıma ter basardı. Giderek alıştık. Adamın alın damarı çatlamış. Evet çat- / I adı bizim alın damarımız güzelce...

— Saılt alnında damar çatlamamış, bacağın da sakatlanmış...

sakatlamadık, bacak sakat olduğundan hırsızlığa girişlik. Şu Yamören'in adamı! Sizi bütün mü kes-meli canım?

— Kesip n'olaqak? Gece gündüz hakladığın yetmedi mi?

— Hakiadım. Doğru bir söz. Yağ çaıldım, ekin çaldım1. Komşu köylerden bal çaldık. Bal çalmak hepsinden zor mesele... Arı sokar .adamı... Bereket, hırsız milleti her şeye bir yo! bulmuştur. Gece vaıkti kovan sepetenin deliğini tıkarsın, omuzlayınca akar suly,a. götürürsün. Arılar suya silkilecek. Arı kısmı, akar suda çabuk boğulur. -Kederle içini çekti-: Hey Mustafeı! Arıda akıl çok!/ Sepeti omuzladın mı, farkına varır ossaat! Telefon direği gibi inilemeğe başlar fukara arı... Arı arıyken demek, öleceğini bilmekte...

Nazlıkız, Mustafa'nın omuzuna doğru öksürdü. Artık dereye indiklerinden ay ışığından kurtulmuşlardı. Burayı pek de rüzgâr tutmuyordu. Mustafa burnunu çekti:

— Yazık... Temelli günah! Ulan, senin yatacaık yerin yok!

— Bugünlerde, hoca gibi, «günah» demeğe başladın Mustafa! Gurbete gittin, elin para tuttu, her şey günah oldu.

— Söz mü Ş|U? Günah fakire de bir, zengine dei.

— Günah fakire, zengine bir olmaz. Zengin her şeyi günaha bağlar ki fukara gelip mailini çalmayacak. -Birden öfkelendi-: Ulan, sen gurbete gitmeden, koca makası koynuna sokup, tiftik sürüsüne yanaşmaz miydin? Çobana göstermeden tiftik kırkmaz miydin? Şimdi arılara mı günah?

— Arı başka, tiftik başka... Sen arıyı bilerek öldürüyorsun. Biz cahillikle tiftik alıyoruz. Davar kısmı, ne zaman olsa kırkılacak.

— Aman, bu nasıl bir söz? Kulaksızın Mustafa'ya para gerektikçe davar kırkılır mı? Et tutmamış davar öksüre öksüre ölüp gitmez mi soğuktan?

— Neden ölecekmiş. Yalana bak! Ahıra kepa-147

tirsin, dökersin arpayı, yağlanır, Yağa suyuıv >o,~ mez! Sonunda y^Aavaş

yavaş postu yünlenir.

— Herifin ahırda besleyecek parası yoksa... Sen sürüden tiftik çalarken. «Dur baıkalım, bu davar zengin maili mı?» diyerek ayırdeder misin? Eline hangisi geçerse, basarsın makası...

Mustafa'nın canı sıkıldı:

— Her şeye bu kadar aklın eriyor d|a, neden yakalandın? Mahpusa girdin?

— Bana kalsa yakalanmazdım. -Islık çalar gibi keskin bir ses çıkardı-: Sen

arkadaş belâsını bilir misin? Aslında, bizim yüreğimiz yufka... Hırsızın yüreği inadına sert olacak. Ceza yargıcı gibi... Ulan Mustafa, yakalanmak da fukaralığın rezilliği... Kadir ipsiz köpoğlu, ben yüreği yumuşak bir herifimi. Ka-dir'e yüreğim acıdı. Yatak, yorgan, tarla, öküz yok. Şöyle, dünyacın ortasına dikilip durdu mu, bastığı yer vatanı!... Kışın, amcasının

boş evinde tahtaya uzanıp yatıyor. «Ben ölürüm. Bu soğuğu mümkünü yok, atl;atamam.» diye ağladı. Baktım ölecek. Bir gece Köprülü'ye gittik.

— Hey akıl! Köprülü'de, adamı döve döve öldürürler.

— Orasını düşünecek sıra mı hay Mustafa? O yıl, on beş liraya bir tarla

sattım. Dokuzlu bir Ai-men tabancası aldım... Paraya hiç acımadım. Elli, altmış kurşun yaktım. Benimki tıpkı tıpkısına, asker talimi... Yirmi adımdan, cıgara paketini burgu gibi delmekteyim! Artık, İsmail, Köprülü adamından korkar mı? Sa.baha karşı muhtar odasına girdik. Dolaptan bir yatak çıkardım, Kadir'e yükledim. Yatak, e! ağırlığıyle yirmi okka var. Hak taıksimi: Onar okka yün bölüşülecek, yatak yüzü de ortasından iki paırça edilecek. Kadir'in yatağı olmadığından ben üç okka yün fazla aldım. Gerisini, yüzle beraber Kadir'e bıraktım. «Aman Kadir, yünü de, yüzü de sa|tar çaksın. Parasıyle başka yatak alacaıksın!» dedim. Hırsızlık ma,!, lya uzağıa satılacak, ya da tıramp[A] edilecek! Bunun daı yolu bu... Çalmak kolay ama, saklamak zor.

— Sen kendi payını sattın mı?

de yastıklar hep kepek dolu. Kepekleri boşalttık, Köprülü muhtarının yününü yastıklara doldurduk. Yünü kaybettik. Cincilere baktırsalaf, hocalara okut-sfalar bulamazlar.

— Bulamazlar dersin, sonundaı yakalanırsın!

— Bırak... Köprülü muhtarı yatağın eksikliğini farketmiş, «Aman yandım!» demiş, buralardaı hırsızlıkla kimler geçinir? Başta Yamören'in

İsmail'i... Yedi köyün eşrafını, ağasını kim ağljalir? Yamören'in İsmail'i... Oraya giderken de gören olmuş besbelli, ya,tağı getirirken şeytan bile

görmediydi. Korucuyu heyete çağırmışlar. «İsmail'i yatak omuzunda gördüm

diyeceksin!» demişler. «Yoksa, yatağı sen çaldın diye köy mazbatası yaparız!» demişler. Korucu ağlamış. «Görmedim yahu!» diye yalvarmış. Sonunda «Peki! Yatağı gördün de neden çekip almadın? diyerek mahkemede savcı üstüme yürürse!... »

«Ulan üstüne vardın da sana silâh çekti. Cqn korkusundan geri döndün.» Plaına bak, plana!.. Muhtar planı... Bir gece, yatsı vakti, köye aandarmalar

— Oh! Yakalandınız ya alçaklar!

— Yakalandık elbet... Beni odaya çağırdılar. İçeri girmemle işi anladım.

«Eyvah!» dedim aımâ, ne faydası var. Koca Alman dokuzlusu kuşağımın

arasında... Candarma: «Yatağı çıkar!» dedi. «Yatak yok! Ne yatağı? Ne

demek olsun!» dedim». Bizim Yamörenlimizi sen bilir misin? Namerdini

birisi tabancayı haber vermiş. Üstümü arayacak ül-duijar. Sıçrayıverdim canavar gibi... Tabancayı bizim karıyai götürürler: «Senin herif her şeyi

söyledi. İş,te tabancası ispat! Sen de aırtık yatağı çıkar!» derler.

— Ulan, bunları düşündün de tabancayı çekip kapıya neden dikilmedin?

— Söz mü şu? Candârmaya silâh çekilmez, -olmaya ki dağbaşını göze

alasın! Adamı öldürürler. Baharlar sopayı... Baışlâdım bağırmağa: «Üstüme

el sürmeyin. Bende bin çeşit illet var. Şurada ölürüm, kanımı ödeyemezsiniz. Valah billâh Çankırı

149

yargıcına dava ederim.» diye bağırdım. KuiaK asmadılar. Bu bacak böyle iken kabadayılık olur mu? Belimi büküp beni yere çökerttiler; kuşağın arasından tabancayı aldılar. Ama karıya götürmek akıllarına gelmedi. Bizim karıyı getirmezlerse kafamı kesseler benden laf çıkmaz. Kadir'i de buldular. Şimdi evler aranacak. Candarmaı arama emri getirmemiş.

— Getirmesin!

— Hey yavrum! Dünyada kanun var. Ev kısmı, adam kısmına benzemez. Adamı ararlar, yatırırlar döverler, ama evi arayamazla[A], kapıyı kıramazlar. Arama emri olacak!...

— Kim verir bu emri? Candatrma karakolu mu?

— Değil!...

— Ya?

— Bilmem! Yalnız emir olmalı. Emir olmazsa eve giremezler. Ben evi aratmadım. Hırsızlıkta birindi şart: Kanunu bileceksn.

Artık İlgaz'ın çam ormanları içinden geçiyorlardı. Sabah yakın olduğundan rüzgâr kalkmıştı. İsmail bflr zaman inleyen ağaçları dinledi. Mustafa, keyifsiz keyifsiz sordu:

— Sonra...

— Sonrası: Kanun kitapları hırsız kısmının ezberinde olacak. Kadir'in yattığı

ev boş... Oraya gittik. Candarma pencereden içeri baktı. Oda karanlık...

«Hele bir kibrit çakın reziller!» dedi. Yamörem'in köylüsü, biz oradayız diye kibrit çakmağı göze alama*-dı. Köprülü muhtarında da kibrit yokmuşt

Hey Mustafa, sen korucu milletini bilmez değilsin. Ali dayın da korucudur. Canın sıkılmasın, bütün korucular alçağın rezili... Köprülü korucusu, yarım saat üstünü aradı. Bir cebinden iki kibrit, bir cebinden kutu parçası çıkardı. Şırak çaktı. Oğlum ne çakarsın, seni Çankırı mahpusuna başgardiyan mı yapacaklar? Işığı camdan içeri tuttu. Rezillik efendi! Muhtar, içeri bakmasıyle başladı çırpınmağa: «İşte bizim jyatak... Aman yatağımız burada! Ulan reziller! He-

;mi de tahsildarın ajtına serdiğimiz koca yatak. Tüüü...» Baktım

yalanı yok! Köprülü'nün yatajğı

Koş ıvıoyoısja ıvuA.. „.,. „. --------- ,.

vakti benden gizli üstünde yatarmış...

— Yakadandınız ya... -Mustafa keyiflendi-: Aferin Köprülü muhtarına... Çekirge hesabı. Bir sıçradım... İki sıçradın...

— Üçüncüde, evet, yakalandık. Korucu yüzüme karşı tanıklık etti. «Yatağı bu torial omuzlamıştı. Ben gördüm!» dedi. Kollarımızı arkamıza bağladılar.

Kurşunlu karakolu nerdesin? -İsm(ail içini çekti-: Kollarımız arkamıza bağlı, hey Mustafa, köylerden geçtik. Tarlalardan geçtik. Bizim Türk milletini sen bilmez misin, spkallısı, bebesi, karısı kızı seğirtir

bakar. Köylü kısmı hırsıza düşmandır. Hırsızın bir düşmanı da şehir yerinin dükkâncısı... Dünyada köylü olmasa, bir de şu dükkâncılar olmasa,

qan-darma bile hırsıza düşman değildir. O zaman hırsız kısmı kolay geçinirdi! -Sesini alçalttı-: Bizi yedi köy seyretti. Kanlar eğlenir: «Bunları neye bağlamışlar? Birinin tarlasına, girmişler besbelli!» Lafa bjak, lafa! Biz hayvanız da' tarlada ekine girmişiz. Erkekler bir başka çeşit. Yüz buruşturmak, yere tükürmek, belâ okumak onlardaı... Gittik bir vakit.

Dururken dururken kızdım: «Ulan İsmail!» dedim. «Bu seninki rezillik!» dedim.

«Vazgeç!» dedim. Kısası: dedim babam, dedim. Hırsızlığa töbe ettim. Mahkeme uzadı. Bende yatak çıkmadığından salıverdiler bir ara... «Gayri mevkuf»u sen

ne bileceksin! -İsmail birisiyle alay ediyor gibi kısa bir ıslık öttürdü-:

Kolu bağlı giderken töbe ettik ya... O hızla, Sımıcak'ta üç gün çalıştım. Ameleye su çekiyoruz. Bacak, zoru görünce tüm kötüledi. Tekrardan hırsızlığa başladım. Hırsızın töbesi olmaz! Yakalanmadan önce, «Aman bize hırsız derler! Amsan hırsız olduğumuz bilinir» diye kıvranırdım. Artık utanma kalmadı. Hırsızlık oldu bize bir zenaat. İnsanoğlu hiç topal olmamalı... Cok şükür biz daha topal değiliz! Olsak da kıymeti yok: Topallık Allanın emri! Bir de insanoğlunun elini hiç bağlamamalı. Bırakmalı, candarmanın önüsıra gitsin! Hem yahu, bizim Kadir toprakta yaıtarken. Köprülü muhtarının odasında, üç kat

yatak, boşuna

canım! Ulam reziller!;.

Nazlıkız öksürdü. Mustafa, Topal herife acıdığından artık alay etmedi. Yorgunluktan sırtı ağrıyor, uyku da ağır ağır bastırıyordu.

Sabahın alaca karanlığında İlgaz'a girdiler.

Dükkânın kapısını vurunca köse demirci uyku sersemiyle aşağı indi. Öyle suratsız bir herifti ki. Topal İsmail'i tanımamış olsaydı, Mustafa'yı kovacağı yüzde yüzdü. Çuvalları kantara vurdu. Sonra dükkânın ortasına döktü. Travers parçalarına, kırık civatalara, kenarı kopmuş el arabası tekerleklerine, tel çubuk eskillerine şüpheli şüpheli baktı. Bazısını a,yağıyle kurcaladı. Okkasını sekiz kuruştan paha biçti. Topal İsmail her zaman getireceklerini söyleyerek o kadar «dil gösterişi» yaptı ki nihayet, on

kuruştan 67 kilonun parasını saydı. Bunla,r olurken Mustafa köşedeki hurdaların arasında gördüğü bir taşçı çekicini evirip çeviriyordu.

Köse naJbandın uykusu dağılmıştı. Nazlıkız'ın neden öksürdüğünü anlayınca sağ kolunu sıvada. Eline bir parça, tuz ekti. İsmail'le Mustafa, kısrağın çenesini açtılar. Tuzu görünce yapıştığı yeri bırakan koca sülüğü köse demirci çekip şu yana alıverdi.

Bu s»rada çırak da gelmişti. Körük horlamaya tfaşladı. Topal ismail, sakat dizkapağını ısıtmak için ateşin önüne geçti.

Köse herif, Nazlıkız'ın ayaklarındaki nalları söktü. Tırnaklarını kesti. Nallama bitince «Haydi hayrını gör!» diyerek sağrısına bir şamar indirdi:

Mustafa, hayvanın sırtınja bir çul atıp dükkânın arkasındaki ahıra çekti, başına torbasını astı.

Uyumak için hana gittiler. Peynir, ekmek, çayla karınlarını doyurup kahvenin hasır serili peykelerine uzandılar. Çıralı çam odunuyla kıpkırmızı kepilen sobanın sıcaklığında hemen uyudular.

Mustafa uyandıgj/zâman, İsmail, sobanın önünde, küçük aynasınr eline almış bıyıklarını kıvırıyor-tiu). Mustafa'yaybakmadan konuştu:

— Hep bıyıklarını burarsın, «Gidelim» demezsin.

— Gideriz efendi. Bıyık da lâzım!

— Lafı bırak. Ne .alacağız?

— Kuru incir... Torbada satılır. Torbası 29 okka gelir. Üzüm alırsın, leblebi, boyalı şeker, kahve şekeri, köylü cıgarası... Bakkallıkta çeşjit çok olmalı ortak...

Nazlıkız'ı, köse demircinin ahırından çektiler. Topal İsmail, köse demirciye Mustafa'yı gösterdi:

— Bundan böyle demirleri bizim arkadaş getirecek Abdullah efendi... hesabını onunla görürsünüz!

— Olur, hay hay!

— Bizim Mustafa iyidir.

— Peki!

— Benim ortak, anladın mı?

— Anladım.

— Hadi ısmarladık!

— Güle güle {İsmail efendi!

Aldıkları öteberiyi çuvallara doldurmuşlardı. İsmail, birkaç takım da bağlam[A] telî bulmuştu. Hayvanın üzerine kuruldu.

Hava bulutluydu, soğuktu. Nazlıkız artık öksür-müyordul.

İsmail, kasabadan çıkar çıkmaz bir türkü tutturdu. Bir zaman keyifle söyledi. Usanınca; Mustafa'ya takılmaya başladı:

— Ortak!

— Buyur.

— Sesim nasıl benim?

— Ne diyorsun?

— Sesim nasıl? Sesim kötü değildir. Haksız mıyım yahu! Sesim karı sesi gibidir. Keyfim olmalı da türküye çökmeliyim! Ne olacaksa bu kış olıacak Mustafa! Delikanlıya candarma Nail «Küçük başar ğa» seçilecek. Senin ağan

Murat: «Ben yapamam.» dedi. Murat ağa iyidir, ama, bizim Yamören'in kopuklarına uymaz. Geçen yıl, köye illetli bir kahpe getirdi. Köy gençleri orospuya alışmayacak. Karı

şurada fırıl fırıl oynar, delikanlı şurada içim ceıwr. Nail tam erbjabı! -

Elindeki incecik değnekle Mustar fa'nın omuzuna vurdu-: Baban Yakuıp ağa,

başağa-ların, Hocalar kabilesinden olduğunu istemez. «Aman İsmail! Hep bir mahalledeniz. Hocalar talkımını arar dan çıkarmalı. Şu benim Murat oğlumla iki laf söyle!» dedi.

— Sen ne cevap verdin?

— «Olur, sen merak etme!» dedim.

, - iyi— Ulan «İyi» ne demek! Hey kaıhpe dünAa! Evlâdı babadan kim ayırır? Karı

milleti ayırır. Anlaşıldı oğlum... anlaşıldı!

— Nedir anlaşılan?

— Tam tüccar imişsin Mustafa! Yalan söylersin, nemi de yemin edersin. Tüccar

kısmı yalan yere yemin edecek ister istemez! «Şu kadar aldım şprt olsun!» diyecek ki müşteriyi yere vuracak. Ulan rezil! «İyi» ne demek?

Nail'e söz vermişsin.-«Bizim küçük başağamız mutlak Nail olmalı» diyerek seçimde sesin çıktığı kadar bağıracaksın.

— Bakma!..

— Hey Yamörenliler! Hepinizin düzeninden haj-berim var! Getireceği kahpeyi ilk ıgece kime verecek Naıil? Size verecek!

— Sus ulan! Hele bak! -Biraz düşündü-. Şimdi bir ağara versem, kibrit de çaksam, bu meseleyi başkasına söylemez misin?

— Söylemem! söylenir mi? Aferin ortaık. Ver cıgarayı!.. İstersen iki

cıgara ver de bir çifte kâğıtlı saralım! Siftah senden, bereket Allahtaın. Geçen gün senden liraları neden istedik? Esrar almaya istedik. Sen uyurken gittim buldum. Esrar iyidir. Esrarlı cıgara gibi ilâç olmaz! Birinci kuvveti: iştah verir. Öküz gibi yemek yersin. Şişersin!

— Öğdüğün pise bak! Ayıptır ayıp...

— Töbe hey Allah! Giderken: Günah! Gelirken: Ayıp! Bıktım senden...

Hadi çıkar on kuruşu. Siftah meselesi olmasa para bile almam... çıkar

sarı demiri. Üstüne on kuruş yazmışllar. En kolay iş para basmak yahu!

— Ben içmem!..

— Olma?! Esrar ki, nasıl esrar. -Kuşağından gazeteye sarılı bir paket

çıkardı-: Bak yavrum!-Sarıkız! «Duman»ın kaynağı bu İlgaz!..

Kurşunlu bakkalı da satar ama, ku'lak verme!

— Biz artık öyle şeyleri boşladık. Vahit'e götür!

— «Aman Mustafa duymasın!» diyor da Vahit, gene içiyor. Asıl korkusu Murat

ağaından...

— İyi işte... Ben duymamış olurum. Sen de Murat ağama belki söylemezsin.

— Belki ne demek? Yahu biz bütün müzevir mi olduk? Biz hiç mi laf saklamayı z efendi?

— Orasını bilmem! Bildiğim, esrar içersen, şaft olsun, topal kalırsın.

— Aman, töbe çek! Bu dja nasıl bir şaka?

— Şaka mı? Vallaha topal kalırsın. İşte yemin! Topal İsmail bir an gerçekten

korktu. Kendisi

fde böyle düşünüyordu ama «Fikre dalınca» derdini avutmak için, bir de, «Bacağı sağlam rezillere kötülük olsun» diye içiyordu. Yola çıktı çıkalı sakat bacağın sızısı artmıştı. Gazeteyi katlayıp acele kuşağına soktu. Bir zurnan dizkapağını oğuşturdu, sonra meraklı meraklı sordu: •

— Ortak ?

— Ne var? İstemez dedik ya...

— Yahu, hep o söz mü gidecek! Bak beni dinlet

— Buyur!

— Sen İlgaz'da zenne kunduralarına baktın.

— Baktım.

— Geline mi alıaacak, analığına mı?

— Satmaya alacaktım. Üzerimde para yoktu yeterince...

— Aman, sen işi büyüteceksin, yavrum! Yam-ören'e tüccar dükkânı açacaksın!

— Vay canına! Tüüüü... -Mustafa elini dizine vurdu-: Kilit alacaktım. Unutmuşuz. Hay İsmail, senin boşboğazlığın... İyisinden bir kilit lâzım bana!

— N'olacak?

— Bunları kilitlemeyince? Karılar Dır gunae ıu-ketir topunu...

— Bende kilit var. Evde... Sana satarım!..

— Ulan, hırsız kısmından kilit mi alınır? Sen onu kurcaladın ki ne kadaf... Sesini duysa açılır kendi başına...

— Bu dünyadla açılmaz kilit mi var hay Mustafa? Kilit kısmı hiç açılma|yacaksaj anahtarını neden yapmışlar, deliği neden açmışlar?

— Anahtarı sahibine yapmışlar, hırsıza değil!

— Ulan orta|k... -Biraz güldü, sonra içini çekti-: Banja bak... benim kilidi

sana sataırım. Hırsızlığa gelmeyeceğim© de yemin içerim!

— Tamam... Hey Nazlıkız! Yalan söylüyorsa sıçra da> tepesi üstü çal yere!

Boynu altında kalsın dp gebersin!

Mustafa böyle söyleyerek hayvanın yularını salladı, ismail semere tutundu:

— Aman aman! Dur yahu! Beri bak, sen neden hayvana binmedin?

— Binmedim, çünkü yazık ve de günah! Sen giünahı nerden bileceksin gâvur? Şu kadar yük... Dört saat yol... Dönüşte de seni taşımakta... Çektiğin okkalın önemi yok, günahlarının hesabı bellisiz... Hayvan «lüşer ölür.

— Bırak... Bir de bana geveze derler. Hayvana acırsın. Mal sizin olduğundan acırsın! Ağan Murat, doğru söyler: «Köylü kısmı, hayvana acır adamdan çok!» Aferin Murat ağa!

— Peki, hiayvan senin olsa acımaz mısın?

— Acımam... ben, kendimden başkasına, acımam.

— Vay domuz! Allah işini bilmez mi? Sana boş yere dert vermemiş. Ulan.

İsmail, sen kıyıcı bir herifsin!

— Kıyıcıyım. İyidir kıyıcı olmak... Kıyıcı adam karşısındakini kıyıcı bilir. Hiç aldanmaz. /

Kırmızı gökyüzünden bağrışarak kargalar geçiyordu. Mustafa yokuş yukarı semerin yanında sarkan ip kangalınaı tutundu:

— «Kıyıcı kazansa kurt kazanır.» derler.

— Yoruldum, İsmail efendi! uykusuzluktan...

— Bacak böyle oldu olalı, ben de yorulmaktayım çabucak... Adam yürümeli, yürümeli de, yürü-ye yürüye iyice yorulmalı. -İçini çekti-: Yorulunca

rahat uyursun. Rahat uyumak gibi yok... Ortak beni dinle: Delikanlı meydanıa toplanır. Düğün vakti... Davul-zurna Sinsin havası vurur. Ortada ateş, dağ gibi yanar. İşte o sıra, ben başlarım kıvranmağa... Pelvan Vahit, kolunu kaıldırıp ortaya çıktı mı, deli gönül hükmeder: «Kop canavar gibi...» nereye? Va-hit'in ensesine bir yumruk. İki şamar daha! Yüzü üstüne yayılsın. Sinsin davulu vurur, zurna inceden alır. «Hey allan, hey allan!» derim, «şu bacak, şimdi gizliden iyi oluvermeii. Canavar gibi sıçrjamalı-yım. Şaşmalı yedi köyün

adamı: «Allahıekber!» diyerek...

— Hemi de bağırır, nemi de şaşar. Dünya şaşar.

— Şaşsınlar! Hırsızlığı boşlardım şart olsun... Hemen bi karı daha alırdım. Fukaranın kan alması, bir çift öküz almaktır. Hemi de sözden

aınlar bir öküz ki aç kalsa hemen -öimea. Hırsıza çalınmaz! UlAn karı

milleti! Onun da hırsızı var ama kendi acırında çalıştırır, keyfi

hırsıza, yorgunluğu sahibine... olsun! Karı öküzden iyidir. Kağnının

çıkamadığı yere çıkar, inmediği derelere iner. Nal istemez, mıh istemez!

— Doğru be...

— Gülersin ortak... Bizim köylümüz doğru lafa; güler de, masala ağlar.

Kışın, karıları beslemek, öküzleri beslemekten kolaydır hey ahmak! Sayım-cılar geidi, kaçırmaksın. Yalnız bir kötülüğü var: Ölürse gönü satılmaz,

kesersen eti kavurma olmaz da, sen mahpus olursun. Buzağısı erkekse ilerde büyür, olur sana bir öküz... Dişiyse biriaz büyütür, satarsın eloğluna, parasını alırsın. İnek hesabı.

— Sus İsmail! Babam duymasın, tosunları satar da, analığımın üstüne evlenir, ş art olsun!

— Yok, babanı merak etme! Başka yol tutmuş Yakup Ağam! Yamören'de «Ağa» olaeak! Yâmören'e

157 I

aırası iyi... Tenhada, dertleşiriz. Eskilerden açar: Sı-ğırtmaçlık ettiğinden, Çankırı tuz mağa;rasmdjan eşekle tuz çektiğinden, Eğri Ahmet eniştenden... «Ahırda, iki çift öküz olmadı mı, ağalık boş laf, hay İsmail!» der. Bu da eski bir jakıl! Murat ağana, çok kızıyor senin baban! Muhtar olmak istemediğine... küçük başağăılığı Hocalar kabilesine bıraktığnAa...

— Boşver! bir kilit almadık da hajlt ettik! Çerezleri yer karıla(r, babam

cıgaraları, gizliden hep içer!

— Kolay! Şu dünyada ölümden başkaı, bir de topallıktan, başka, her bir şeyin kolayı vardır. Evde kilidi sağlam sa(ndık hiç mi yok?

— Var, Ama vermez amalığım...

— Beni dinle arkadaş. Hırsızlığın bir zajgpnu... Baktın kilit zorlu, açılması umutsuz... «Eyva|h!» diyerek ağlamayacaksın. Kilidi her zaıman hırsız açmaz. Bazı bap mal sahibine yaçtırır\ İyi dinle: Kilidin içine bir kibrit çöpü sok,

bırak! Sahibi açayım der, açamaz, «Kilit bozuldu» diye kırar. Başkja bir kilit takar. Her kilit İstanbul frengi* değil ya... Ertesi gece, gider açarsın.

— Şuna bak! Bize hırsızlık öğreteceğine kilide bir çare...

— Hey (akıl! Hey kulaksız Mustafa a;klı!.. Çaresi oğlum: Analığının

güvendiği kilit hangisi? İstanbul'dan gelen değil mi? İşte o kilide, kibrit çöpünü sokarsın. «Aman kilidim bozulmuş benim!» diyecek. «Ben kırar, açarım, meraklanma!» dersin. Meseleyi bilmektesin ya... Sen de o kilidin doktorusun.

— Aferin İsmail!... Vay vay!... Yahu sen bunları, kitaptan mı öğrendin?

— Kitaplara işe yarar bişey yazmazlar. Kitaplara yazılanlar hep masal... Kerem Aslı'yı sevmiş. Ferhat Şirin'e tutkun... Sana bir akıl daha ortak: Karılardan demir alırken, demirin beş ağırına ir/ci-

* Firenk: ki|it.

ka incir.

— Aman ismaıil! Okkasını dokuza aldığımız inciri elli kuruşa mı satacağız?

— Elbet... Karı kısmiyle alışveriş neden iyidir? Çerçi kısmı, köy yerinde, hiç erkekle pazarlık eder mi? İlle karı olacak! Karıyla aıiışverişte kazanç

tüm erkeğe düşer. Hey karı milleti! Dayağı da karı yer, inciri, üzümü de... Karı milletinin işi gücü böyle ca;nım: Alta düşmek...

Akşam rüzgârı gittikçe soğumuştu. İsmail, ceketinin yakasını kaldırıp boynunu içeri çekti. Üşümeye başlamış, keyfi birden kaçmıştı.

Babası yatsı namazından gelinceye kada|r Mustafa çuvalları açmadı. Karıların merakını farketmo-miş gibi Nazlıkız'ın tımarıyla uğraştı. Sonrja, üşüdüğüne aldırmayarak sofa penceresi önünde bir cıgara yakıp babasını bekledi. Yakup ağa, uzun kaputunu savurarak avluya girince yukarıdan seslendi:

— Işığı getirsem hayvanın nallarına bakar mısın?

— İyidir, nesine bakayım!

— Hele bak canım!

Mustafa idare kandiliyle aşağı inip merdiven kapısını açtı. Baba-oğul ahıra girdileri.

Ahır gübre, sidik, saman kokuyordu. Hayvanların solukları içerisini ısfek bir sıcaklıkla doldurmuştu. Yakup ağa' Nazlıkız'ın ayaklarını birer birer kaldırarak nallarıma baktı:

— Kaç kuruş verdinse helâl olsun...   Belli,   Köse   nallamış... İyi

nallamış.

— İyi nalladı.

— Cıgara getirdin mi?

— Getirdim.

— Aferin! Gelirken tütün papaktım,   vazgeçtim.   «Paramız   deli oğlana

gitsin!» dedim. Bak böyle olmalı Mustafa. Yiğit delikanlı köy yerinde dur-. dilinin oynak ışığı, sarı boya gibi, vurmuştu-: Emine teyzeni gördüm. -Biraz

durup karşılık bekledi-: Duydun mu rezil? Ben Emine teyzeni gördüm. Karıyı bir keyif almış...

Mustafa başını çevirdi. Tosunların yanına giden Yakup ağa kesik kesik gülüyordu:

— Ben öç almayı severim hay Mustafa! Sonunda hangi kızı istersen, istersin. Anana soyla Kaç lira derlerse başlık kessinler. Hocaların Hakkı, bizim tosunlar için ne demiş? «Yakup ağa çok besledi. Bunları yağ basmıştır.

Toprağa güçleri yetmez!» demiş. Ul|an alçak! Yarın ağana gidersin, Sı-mıcak'a... dersin ki... «Küçük başağalığı bırakırsan, şart olsun, babam sana küser.» dersin. Karısını alsın, Sımıcak köyüne göçsün... Şuna bak. Duydun mu?

— Duydum! Yarın söylerim. Başüstüne... Ama ne demez, Murat ağam...

«Evlenmiş bir ada(ma. bekâr delikanlı gütmek olmaz»miş... Bırak, bir yıl da Nail küçük başağa olsun. Gelecek yıl, Allah kerim...

— Ah benim oğullarım! Benim oğullarım!.. Eşek gibi adamlarsınız.

Mustafa yalandan telâşlandı:

— Tuuu... Aman baba yürü!.. Çuvalları yukar-daı bıraktım. Çerez çuvalları...

töbe olsun karılar, hep tüketir.

Yakup ağa hızlı hızlı yürüdü:

— Gel arkamdan!.. Hele rezil! Karı kısmına her şey teslim edilmez. Birer avuç verirsin Üst yanını güzelce saklarsın. -Kapıda durdu-: Baık, köy yerinde

recilik edeni, veresiye batırır. Veresiye verdin mi giderek köy sana düşman olur. Köroğlu gazetesi yazdı, ben dinledim: «Borç verdikten sonra

kötü

olacağına, verme de kötü ol, daha iyi... » demekte yiğit Köroğlu...

Karılar, çuvalları kurcalamamışlardı. Musta|a, sicimleri kesti. Analığıyle yengesine birer avuç şeker, babasına da bir paket köylü çıglarası verdi. Yakup ağa yelek cebinden ufak paralar çıkardı:

— İstemez, ilk sefer olduğundan bedava verdik.

— Olmaz. Asıl ilk sefer, bedava verilmeyecek. Al hadi... Siftah benden... Kulaksız Yakup'un eli uğurludur. Siftah parasını, Çankırı dükkâncısı gibi sakalına sürmeli! -Kadınlara çıkıştı-: Oldu mu şimdi? Şaft

olsun, olmadı... Hele alçaklar! Verin bakalım şeker paralarını... Oğlan

bunları satmağa getirdi. Bakkallıkta bedava verdin mi, yandın!

Mustafa, paralan gülerek şıkırdattı. Babasının dediği gibi sakalına sürdü.

Faka|t avucuna bakar bakmaz suratını astı. Köylü agorasının bir paketi 6 buçuk kuruştu. Babası 30 para vermişti. Üç tane onluk... Kanlara gelince: Lafa hiç aldırmadan kıtır kıtır şeker yiyorlardı. Mustafa'dan başka, herkes memnundu. Yakup ağa bir cıgara yaktr. Burnundan kıl koparmağa, çalışarak tek tek konuştu:

— Defterin olmalı senin! Alışverişin girdisi, çıktısı yazılmadı mı hesap karışır. Sen rakam bilir misin?

— Bilirim. Ankara'da .öğrendim.

— İyi etmişsin. -Başını çevirmeden geline eliyle işaret etti-: Murat'ın eski

defteri, kâğıdı çoktur. Birinden, birini Mustafa'ya ver. Hadi getir.

Feride, kaynanası Binnaz'ın yüzüne baktı. Bin-naz kaşlarını çattı:

— «Kâatlarımı karıştırmayın» diye tembihledi, Murat! Geisin de kendi versin!

— Lafa bak!... onca kâat durup da n'olacak-mış!

— N'olacağım biz bilmeyiz, Murat bilir. Sopa mı yedireceksin, kıza?

— İyi, iyi... Bu benim Murat oğlumun yüzünden... hey allan, karılar da köy muhtarı kesildi başıma...

Yakup ağa, Kara paltosunun önünü öfkeyle kavuşturdu Dimdik lambaya bakıyor, sakalı kımıldıyordu. Belli ki Murat'ın kâğıtlarını istemeyi göze alamamıştı.

cebine vurdu:

— Benim defterim var. İlgaz'dan aldım!

— Defter aılmış... -Yakup ağa karılara kasılarak döndü-- Gördünüz mü? Aferin Mustafat!... Hele geç, şöyle otur.

— Oturacak zaman değil. Yoruldum. Yatağı sersinler. Malları düzeltir, yatarım.

— Aç mısm? Uları, şeker yemeği bilirsiniz. «Oğlan ekmek ister mi?» elemezsiniz.

— İlgaz'da yedim!

Yakup ağa dışarıya çıktı!. Feride, dolaptan şilteyi çıkarıp pencerenin önüne serdi.

Mustafa yalnız kalınca ateşe biraz daha çırpı attı. Küçük çekmecesini ortaya getirdi Cıgaraları buna, koymağı düşünmüştü. Oysa çekmece Ankara' üef) getirdiği ufak tefekle doluydu. Yarım kilo cıgara biie almadı. Şapkasını

ensesine itip ayağa kalktı. «ıilk siftahmış. Cıgara getireceğimizi beklemiş.. Hele şuna, bak! Otuz para verdi. Böyle siftah, sermaye batırır hay baba! Hakkı'ya cimri derler. Yamören'de cimri olmayan mı var?»

Yatakları koydukları dolapta büyük bir sandık duruyordu. İçine tren yolundan kalma demirler koyulmuştu... Lambayı dolabın içine yerleştirerek sandığın kapağını açtı: Paslı çiviler, cıvata, somunları, demir çubuk parçaları, kazma kırıkları... Tren yolu gelip geceli yol boyunda çalışan her köylünün evinde bulunan şeyler...

Sandığı kıpırdatmak istedi. Bir elle değil, iki elle güç yetiremedS. «Vahit de olsa, yerinden oynayacağı yok! Arri|an iyi!»

Alt dudağını çekiştirerek biraz düşündü. Düşündükçe gözleri kurnazlaşıyor, keyifleniyordu: «Yüz okka demir, on lira, altı buçukluk bir pakete... Olursa bu kadar olsun.» Hemen çuvalları boşaılttı. Bir tanesini, şıkırdatmsniağa çalışarak, nasıl kaldırıp götüreceğini hesaplamadan, tıka basa doldu/du. Ağzını bağladı. Yarısından fazla boşaldığı için sandığı kolayca dışarı çıkardı.

Kalanını da öteki çuvala koydu.

162 < t

söküp sandığı taktı, bütün çerçilik mallarını yerleştirdi, kasılarak bakarken dışarıya kulak vererek daldı.

Dışarda keskin bir rüzgâr, hırlıya hırlıya esiyor, sanki Y,amören'i silip süpürmek istiyordu.

Kuşağının arasından iki mendil çıkarıp yere serdi. Bunları İlgaz'da topaldan gizli almıştı. Biri mavi, biri kırmızı... Ellerini uğuşturdu: «Allah nasip ederse, mavi mendil Fadik'in, kırmızı mendil Ayşe orospusunun!» Her mendile ikişer üzüm, ikişer avuç leblebi, beşer tane boyalı şeker koydu. Bunları elinde tuttuğu asma kilidin kancasıyle karıştırdı. Birer yuvarlak cep aynasıyle birer küçük şişe koku yağı aldu. «Sakız da ister, gördün mü? Çiğnerler alçaklar!» diye gülümsedi. Kâğıt parçalarına birer çiğnem sakız s,ardı. Mendillerin uçlarını sıkı sıkı düğümledi. Birini bir eline, ötekini öbür

eline şcîyle bir teraziledi, sandığın üstüne koydu. Kilidi kancalara geçirip besmeleyle bastı. Sandığı demir dolu çuvalların y,a-nınaı yerleştirirken Topal İsmail'in bir sözünü hatırlamıştı: «Sandığı toptjan çaldırmayım, dersen efendi, dibinden döşemeye çivilersin.» Avucunun içine «Hele domuz Topal!» diyerek güldü.

Yorgunluktan beli ağrımıştı. Gerindi. Çoraplarını çektirımek için gelini çağırmaktan vazgeçerek yatağın kenarına oturdu. Soluya soluya soyundu... Tabancasını yastığın altına koymadan bir kere kılıfından çıkarıp bakmağa seviyordu. Silâhı lamba ışığına tuttut Birisini korkutuyormuş gibi, havada, biraz saılladi: «Hey mübarek! hey mübarek! Zehir gibi canım!» diye sevinerek güven tetiğini kaldırıp indirdi. Mübareğin menevişi «Yeşil yılan gibi» paklıyordu.

Tabancası olduğunu köyde kimseye belli etmek istemediği için geldi geleli daha bir kurşun yakma-mışfı. «Köy yerinde... bu ne biçim bir iş! Herkes gelir silâhını ister. Oysa karının, silâhın bir de atın ödüncü yoktur.» Oanı sıkıldı. Topal ismail'in İlgaz yolunda anlattıkları aklına geldi. «Hele rezil! Alman dokuzlusunu alınca bir güzel talim etmiş. Doğru.» Şarjörü çekip aldı. Kurşunlar asker gibi sıra sı-163 i

id uuıuyuıuu. «iMişdiı ötıııaıı. ruıııymı vumuctm. hu(yerinde reci kısmının düşmanı çok olur.»

Tabancasını yastığının altına koyduktan sonra ke/nasını çıkardı. Keskinliğini elinin üstündeki kılları keserek denedi. Bir ıslık öttürdü: «Ulan Topal! Hırsızlığa gelirsen, töbe olsun, paralarım seni!»

Soyunduğu için üşümüştü. Ocağın önüne çö-melerek avuçlarını ısıttı: «Ateş kısmı, kızıl olur. Kızıl olduğundan da 3fdamı ısıtır, iyi bir şey» Sandığa taktığı kilit -analığının vaktiyle tiftik ambarına astığı kilit- de kırmızıydı. Kaç kez kancalı iğneyi kıvırmıştı cia kurcalayarak açıp tiftik .aşırmış, çerçiden üzüm, incir, koku yağı almıştı. «Tıruu...» diyerek elini dizine vurdu. Ceketine koştu. Yakasından kancalı iğneyi gjdı. Sandığa taktığı kırmızı kilidi bununla biraz kurcalayınca, kilit açılıverdi. Elini çenesine atarak «Hay allan, belâsını versin...» diye ovundu. Kilidin bu kadar kolay açıldığını eskiden de biliyordu. Tiftik aşırırken buna pek sevinirdi. Bir daha kilitledi. Bir daha açtı. Çıplak ayaklarını, üşüdükleri için kaldırıyor,

indiriyor, şüpheli şüpheli kapıya bakıyordu. .«Şu Topal domuzu gördün mü? Aklımda-kini be,na unutturdu. İlgaz'dan sağlam bir kilit almadık. Lafı surdan açar, burdan açarr...» Dışarıda rüz-garın kailin ıslığından başka bir şey işitilmiyordu. Yüreği büsbütün vesveselendi. Lambayı eline alarak yavaşça sofaya çıktı. Un ambarının üzerinde Ankara'dan getirdiği yeşil boyalı, çivili sandık duruyordu. Analığı, gelinin yabanlık elbiselerini de buna yer-ieştirimiş, çıngıraklı kilide güvenemediğinden İstanbul'daki dayısının gönderdiği firenk kilidini takmıştı. «Bunu yarın anamdan isterim. Olmazlanırsa, şart olsun, kahpeyi sopanın altına yatırırım!» diye parmağım salladı.

Sofanın kırık camından giren rüzgâr, lambanın ışığıyla beraber sanki elini de titretiyordu. Yaklaşıp kilidi okşarken Topal İsmail'in dediklerini yeniden duyuyordu, «içine kibrit çöpünü sok! Herif 'Sandığımın kilidi bozuldu' diyerek söküp atsın!»

IVıiıstafa, İstanbul'dan gelen ve kendi anahtarından başka- hiç bir şeyie

açılmayan firenk kilidini

rit kutusunu getirdi. Bir çöpü ortasından bölüp kilidin içine soktu'. Uçların' içeri itti.

Odat sofaya göre sıcaktı. Lambayı söndürdü. Yatağa titreyerek girdi: «Yarın bir mendil isterim. Sandık açılmaz. Anam küfreder ama... benden yana helâl olsun!»

II

Yamören köyünün on üç yaşından otuz yaşına kadar bütün gençleri «Başağja»ları seçmek için Himmet Çavuşun odasına toplanmişlardı.

Oda, seçim şerefine gerçekten, iyi döşenmişti. Sedirlere yayılı şiltelerle döşeme kilim örtülü... dört iamba yanıyor, ortadaki soba harıl harıl harlamakta...

Vakit yatsıyı geçmiş, namaz kılan birkaç sofu da yaş sırasıyle yerlerine oturmuştu. Töreye uyarak herkes yanındaki arkadaşla fısıl fısıl konuşuyordu. Kapıdan girince sağa düşen sedirin baş parafına büyük başağa Battal, onun karşısına, sol sedirin başına da küçük başağa Murat kurulmuştu.

Herkesin sırtında «Yaren» toplantısının ilk gecesi ' şerefine bayramlık, düğünlük elbiseler vaırdı.

Ağa ysımaıkları, boşalan kahve fincanlarını almak, sobaya odun atmak, tabaklardaki cıgara artıklarını dökmek için duvar dibinde hizmete hazır duruyorlardı.

— Vahit'le Mustafa, yaşları küçük olduğundan kapıys vak.r oturmuşlardı.

Mustafa arkadaşının kulağına eğildi:

— Dizim ağrıdı benim!

— Sus yahu!

— Sus dersin. Battal ağam inada bindirdi, şart olsun! Bacağı yorulmaz mı, başjağa kısmının?

— Yorulm,az. Başağa, yorulsa da, sık değiştirmeyecek bacağını... Delikanlıyı terbiyedir, bu...

— Hadi bakalım, yiğitse, Topa] İsmail'i, terbiye etsin! Herif, ayağını odun gibi uzatmış.

— uogru... neıe rezın

Topal İsmail başını sakladı. Karşıdan meraklanmış, gözlerini kırpıştırmağa başlamıştı.

Battal ağa, büyük taneli sarı tespihini cebine soktu. Kapı önünde, ellerini, kuşaklarına bağlamış, hizmet bekleyen yamaklara sordu:

— Eksiğimiz var mı ağalar?

— Yok başağa!

Battal, odadakileri gözden geçirdi:

— Bir diyeceği olan buyursun!

Hocalar kabilesinden Remzi, elini kaldırdı:

— Başağa, bu sene Hocaların Hasan'ı bjağışja-ya/lım. -«Yarenin heybetinden» Remzi'nin, sesi titriyordu-: Bu yıl bağışlayalım. «Yetti, elverir!» diye yakınmakta...

Battal kaşlarını çattı:

— Ne dersiniz arkadaşlar? İşte, duydunuz, işittiniz: Remzi ağaı «Hasan'ı bağışlayalım!» dedi.

Murat'ın yanında oturan Korucu Ali, asık suratla karşılık verdi:

— Her yıl bunun lafını ederler! Haşan bağışlat-mr mı imiş?,Başağa yaptık, başımıza çıkardjk, delikanlının parasını yedi. Fazladan ötekini, berikini, birbirine düşürdü. Az kalsın, köy delikanlısı iki bölük olacaktı.

Remzi yalvardı:

— Oldu bir iş Ali Ağa!... Gelin bağışlayalım. O da bizim bir köyİümüz. Sevaptır. Üç yıldan beri dışarda... «Bir Hasan'ı terbiyeye alamamışlar!» diyerek lafımızı etmekte komşu köyler...

Korucu Ali inat etti:

— Bırak Remzi ağa!... Para, yedi, utanmadı, delikanlıları birbirine katacaktı, utanmadı. Bir de sonunda kalktı, aramıza geldi, şuraya oturdu. Yoluyla, «Kalk git» dedik. Aldırmaz. Ayakkaplarını önüne çevirdik, aldırmaz. Yıkıl git be adaım! Gitmez! Yamaklar süpürge ile önünü süpürdüer. Sop,a yiyeceğini aklı kesmeden defolmadı. Hey Allah! Adam

kısmisi, önüne ayakkapları çevrilir de sıçrayıp gitmez mi? Ben, böyle utanmaz görmedim.

Battal gözlerini yerden kaldırmadan sordu:

Ne diyorsuauz arKauaşıaır, n^Asaıı

yalım mı?

Birkaç kişi mırıldanır gibi yarım ağızla karşılık verdi:

— Hele dursun!...

— Bu yıl da beklesin!

— Gelecek yıl bakarız.

Mustafa, dirseğiyle Vahit'e dokundu:

— Alçak, alçağı kollar, gördün mü Remzi'yi?

— Gördüm. Surata bak! Kızardf. Ateş bastı.

Bir sessizlik oldu. Sobada karaçam odunları çatlayarak yanıyordu.

Murat cebinden siyah kaplı bir defterle bir örme kese çıkardı. Yalaklardan birisine uzattı:

— Şunları İsmail ağaya ver. Hesabı görsün. Topal ismail telâşla şapkasını düzeltti:

— Şa(rt olsun olmaz, o nasıl bir laf başağa! Sizin hesabınıza ben bakabilir miyim? Töbe olmaz!

— Kendin için mi bakmaktasın, arkadaşlar için bakmaıktasın! Hadi al!...

Toftal İsmail, önüne bırakılanlara bir zaman el sürmedi, sonra defteri, saygıyla kaldırdı Parmağını tükrükledi. Her yıl defikanlı hesabını kendisi okuduğu için bu işe alışıktı:

— Arkadaşlar! Bu yıl köyümüzde altı taıne düğün olmuş. Bundan başka Şehime karı, başkia bir köye kızını gelin vermiş. Bizim köyün düğünlerinden, güvey başına onar kayma delikanlı parası (alınmış. Nah, işte şurada, altmış kayma yazılı. Kızını başka köylere gelin veren Şehime alçağından da 15 kayma /almışız. Şurada yazılı: İşte 15 lira. İyi olmuş, yirmi alınacaktı. Ya,hu bu köyde senin kızını doğurtacak delikanlı mı yok?

Herkes güldü. Başağa Battal bile gülümsedi. .İsmail, uçları güzelce kıvrılmış bıyıklarını okşayarak yüzü şakadan asık hesap görmeği kesmedi:

— Giderimize gelelim: İki kere Sımıcak köyü delikanlısını çağırmışız!

Kahve, çay, şeker, parası, iki kalymamızı götürmüş. Bir kez Dereboyu köyü, bir kez de Yamanlar delikanlısını okumuşuz. Birer buçuk liramızdan, üç liramızı yemişler. Afiyet olsun.

167

Körpe gençler gülüşünce bu kez Battal da yan yan bakıp çatındı:

— İsmail!

Topal İsmail, bir şey olmamış gibi okudu:

— Bir kez de Sımıcak delikanlısına yemek verilmiş. Koyun kestirilmişi! İyi bir iş! Onlar da bize yemek döktüler. 12 lira harcamışız. Sonra sekiz günlüğüne karı kiralanmış. Şurada oynatmışız. Bunlar nn tutarı: kırk bir lira otuz kuruş!

Bakisi girdjimiz: 75 kayma, çıktımız 41 lira 30 kuruş. Alları razı olsun Murat ağa, hesap etmiş. Geriye 23 lira 70 kuruş kakıyor.

İsmail defteri önüne bırakarak keseyi aldı. Murat parmağını uz(atti:

— Öteki sayfayı çevir İsmail ağa,! Aşağı doğru değil, yukarı doğru! Şunu geri çevir dedim.

Topal İsmail, istenilen sayfayı buldu:

— Bir değil ağa; iki heeap... Fırıldağın Ha[A]it ağaya beş lira, Çobanın Osman ağaya beş lira... Hepsi on lira. borç vermiş yâren! Bunlar arkadaşların üstünde görünüyor. Kısası, Halit ağa ile Osmjan ağadan on lira atacağınız vaır.

Demin Hasan'ın delikanlı meclisine girmesini geri bıraktıranlar hep o mırıltılı sesle söylendiler:

— Dursun.

— Ferahlayınca verirler.

— Sıkıştırmak gerekmez!

Mustafa tam karşısında oturan Halit'in yüzüne baktı. «Fukara» kıpkırmızı kesilmiş terliyordu.

Topaıl ismail, keseyi açıp, içindekileri önüne döktü. Katlarını açıp kâğıt paraları herkese gösterdi:

— İşte, iki tane on liralık... Yirmi lirja! Şu da üç tek! Yani yirmi üç liradır bu böylece... -Sarı bronz paralar da tamam yetmiş kuruştu, ismaıil hepsini keseye koydu-: Banka hesabı da olursa bu kadar olur canım!... -Sevimli sevimli güldü-: Ziraat Bankja-sının hesabı da bu kadar olur.

Keseyi defterin üzerine koydu. Murat'a götürmeleri için yamaMara el etti, ama Murat: «Dursun!» anlamına başını sallayınca Başağa Battal öksürdü:

— Arkadiaşlar, delikanlı hesabında on lira fazla J6S

olacaktın ya, Hocaıann i[A]örim: «dcm ummamı !-.«,„«. vermem. Yüz kajyme başlık saydım. Kızı pahalı aldım.» dedi. Çok söyledik, kulak

asmadı. «Düğünüme gelmezsiniz gelmeyin!» dedi. On liramız oradan eksik...

Bu meseleyi herkes bildiği halde odayı bir mırıltı kapladı. Mustafa*, Vahit'in kolunu dürttü». Hocalar kabilesinden Remzi yere bakıyordu.

Murat, sıkıntıyı dağıtmak için yamaklara sobayı gösterip odun atmalarını istedi. Sonra Battal'a döndü:

— Başağa! İznin olursa arkadaşlar dizlerini değiştirsin! Hep "yorulduk.

Battal karşılık vermeden ayak değiştirdi. Bütün delikanlılar da ona uyarak altlarındaki sol bacaklarını dikip sağ bacaklarını altlarına aldılar1.

Battal yavaş sesle konuştn Vahit'le Mustafa'nın susmasını bekledi. Lafı uzattıklarını görünce kaşlarını çatıp sesini kalınlaştırdı:

— Arkadaşlar, bu yıl başağalan değiştirelim! Belki delikanlı içinde

başağajığa meraklı otenlar vardır.

Sessizlik uzayınca Korucu Ali, hepsinin yerine konuştu:

— Bakalım!.. Bir düşünelim!.. Meraklısı, uygunu varsa yeniden yaparız. Yoksa, gene siz olursunuz, bjaşağalarımız...

Nail elini salladı:

— İki yıldır, delikanlıyı bu başağalar çekip çevirdi, bizi iyi güttü, başağalarımız... Battal ağa daj, Murat ağaı da iyi... Onlar başımızda kalsın, gene...

— Doğru bir söz. -Korucu Ali Dayı kocaman kulağını tutmuştu-: İyi yürütmekteler... İkisinden de hoşınuduz. -Önce Murat'a, sonra Mustafa'ya dargın dargın baktı-: İkisi de Kalsın. Arkadaşlar, işte doğru bir söz! Aferin Najl ağa!... Bu yıl da Murat küçük başağa olsun! Gelecek yıl Allah kerim!

Herkes Murat'ın yeniden küçük başağa olmak istemediğini biliyordu. Geçen yıl da zorla «olur» demişti. Nail'in küçük başağa olaıcağı da birkaç

günden Deri biliniyordu, uyieyken, yeniden bir şeye karar verilecek, gibi, fısıldiaşılmağa başlandı. Pelvan Vaıhit, Mustafa'nın omuzuna eğildi:

— Ya(kup amcam, Korucu Ali'yi Slüzel öğütle-miş. Şuna bak! Öfkesinden kulağını koparacak.

— Koparacak... Babam kızar. Sen aldırma... Nail ağam bizim

hakkımızda hayırlı... Hovarda bir adam! Halden ahlaması hazine değer!

— Şu Topal İsmail'e bakarken aklıma geldi: Şimdi iki diz üstüne kalk,

«Küçük başıağa İsmail efendi olsun» diye bağır!

— Töbe! Vallah, AN Dayı seni tepeler.

— Aslını ararsan başağalık .İsmail'in hakkı. Bağlama çalar, türkü

söyler. Delikanlının parasızlıktan canı sıkıldı. Şimdi n'olacak? Hadi bizim Topal tyaşağa, doğru hırsızlığa! Gülme. Bak topal herif davranıyor, aman «Beni başağa yapın!» mı diyecek? Tuuu...

İsmail, sakat ayağını tutup başladı:

— Ağalar, köjylü sizden memnun! Biz hep memnunuz. Şurada' ordu

kumandanı gibi hüküm yürüttünüz, yüzümüzü ağarttınız. Ali Dayı, aferin, doğru söyledi. Bu yıl da ağalar başımızda bulunsun, gelecek yıia Allah kerim. Murat ağır ağır karşılık verdi:

— Sağ olun. Arkadaşların sözünü kırmak iyi değildir, ama olmaz bir iş!...

Battal ağa başağalıkta kalır. Bemi yapamayacağım. Demirbaş amele kısmı kocalı karı gibidir. Başı bağlı... Köprü bozulur, su basar, hat oynar, mahmuz çöker. On beş, yirmi gün köye gelemem. Ayrıca Kastamonu eğitmen kursu için dilekçe verdim. Bu iş olursa, altı yedi ay hiç yokum ben...

Yamören delikanlısı, benim yüzümden dosta düşmana rezil olmasın». Eller adama söver arkadaşlar. «Nerde bunların başağası?» derler. Beni bu kez bağışlayın. Köyde bulundukça elden geleni yaparım, koşarım, köyümüzün şerefini yükseltmeğe çalışırım. Hep beraberiz. Gönüller bir olsun! Şimdi bana sorarsanız, Battal ağja, başımızda büyük başağa kalmalı! Küçük başağalığa Nail ağa ile,

170

Korucu Ali ağa uygun!.. iKisınaen Dirini »auaı ağanın yanına geçirelim, bu iş bitsin.

Murat, Korucu Ali'nin yüzüne bakıp güldü. Korucu Ali, esmer elini kaldırdı:

Söz mu şu? Hele bak!... Murat ağa bizim üstümüze çöküyor. Elli evlik köyün koruculuğu bir belâ, başağalığı ikinci belâ! Korucu Ali, başağa olacakmış. Dünyada hiç mümkün mü? Ben uygun muyum ki bu lafı söyledin Murat AğaL. En doğrusu, sen kalırsın!

— Ben kalmam! İyisi, Nail ağadır. Candarmajık etmiş, yol-ıyordam bilir,

Yasadan, töreden anlar,

Najl öniemeye çadıştı:

— Yok canım! Ben başağa olamam. Ne gereği var! Bir de köy delikanlısının angaryasını mı çekelim! -Murat'ın dudağını ısırıp başını yukarı yu-kjan salladığını görünce, sözü acele çevirdi-: Angaryadan maksat...

başımızla beraber, köy hizmeti, Alları hizmeti... Ne var ki, üstesinden gelemem. Konukların kahvesi, yatağı yemeği, odanın döşenmesi, sobanın

odunu...

— Yeter Nail ağa...•'paraları kesenden verecek değilsin, Masraf bizden. Sen gözkulak olacaksın. Noksan bırakmayacaksın, o kadar...

— Orası zor Murat ağa. Düğünlerde meydan idare etmek zor... Komşu köylerden on beş, yirmi, sırasında, otuz kırk delikanlı gelir. Ağırlayacağız. Köy, köye düşman olur. «Sinsin»de kavga ettirmeyeceksin! Güreşlerde maraza çıkmayacak. Zor gayet... Bize pek zor!

Battal ağja deminden beri göz ışmarlarıyle oy topluyordu. Yamaklardan birisine seslendi:

— Hadi, bizim Naü ağaya bir bardak su gje-tir!

Nail, kendisine uzatılan bardağı almak istemedi:

— Olur mu? Nasıl iş? Götür oğlum! Ali ağaya götür. Olmaz, götür şunu...

Bu sırada, Hocaların Remzi, Vahit, öteki yamak hep birden üstüne yürüdüler, kollarını tuttu-

iar. iNaıı suyu zona içmiş uıuu. ueıiKaıııııar yem ma-şağa,yı el çırparak selâmladılar.

Murat yerinden kalkarak köşeye Nail'i oturttu.

Mustafa, yüreğinde belli belirsiz bir burkulma duyarak Vabit'in yüzüne baktı:

— Oldu bu iş Pelvan... bundan böyle, Na»l ağa, yiğitbaşımız!

— Öyle... artık göstersin adamlığını... Yamaklar, Battal'a, Nail'e, Murada kahve verdiler, arkadaşılara da cıgara dağıttılar.

Kahveler bittikten sonra, Topal İsmaıii, defterle keseyi Nail'in önüne bıraktı. Eskiden beri söylenegelen öğütleri sııfaladi:

— Al, paramız sende duracak bundan böyle... Düğün yapanlardan, gücüne göre para alırsın. Delikanlıyı güzel güt! Delikanlı birbirine tutkun olsum. Eski töre bozulmasın. Ağalığın yüceliği de var, cüceliği de... Hiç unutma!

— Unutmjam ismail ağa... Ferah ol! -Nail kese ile defteri kuşağının arasına soktu-: Eski töreyi bozmayacağız. Meraık etme.

Topal İsmail, yerine oturunca yamaklardan biri ortaya geldi. Büyük başağa Battal'ın önüne diz çöktü:

— Başağa dargınımız var!

— Kim kime?..

— Pelvan Vahit'le İsmail ağa geçende ileri geri etmişler, duyduğuma göre konuşmazlarmış...

— Peki! Dargınlık günah... Hadi. Delikanlı önünde barışsınlar

b/akalım.

Vahit başını eğdi:

— Bırak ağa!... Bu İsmail, bütün rezil... tö-bel İsmail ağa... bizimle

hep eğlenir, laf dokundurur.

— Hele bak... Cezayı keserim. Masrafa girersiniz. «Hadi baıkalım» dedik. Sıçra. Sen yaşça küçüksün. İsmail ağanın elini öpeceksin. /

Vahit, yardım isteyerek Murat'ın yüzüne baktı. Murat başıyle «Kalk!» diyordu. Mustafa da, arkasından itiverdi. Vahit, elini uzatmış kibirle bekleyen J 72 1

.laman ı n TOpai .lama

basına koydu. Dişlerinin arasından fısıldadı:

— Hele ,alçak topal.

— Ne demek? Kusura mı bakılırmış? Çok yaşa Vahit efendi. Aferin... işte böyle, ömrün uzun olgun. Ne de terbiyeli bir efendi! Pelvanlığma yüz tanık gerek...

Yüksek sesle gülüşenler oldu. Va;hit ayaktan dolaşarak, yüzü kıpkırmızı, yerine döndü Mustafa/ nın'kulağına eğildi:

Gördün mü? Rezilin elini de öptük. Bilsem bu gece gelmezdim. Unutmuşum!

Ulan Sıtkı! Ulan Sıtkı!

Birinci yamak Sıtkı, oynadiğı oyundan memnun, başını çevirmiş gülüyordu. Topal İsmail, kasketini düzeltti, öksür'dü, elini, kaldırarak söze başladı:

— Yeni küçük başağa seçildi. Nail ağa başköşeye oturdu. Dargındık barıştık. Cok şükür köy işi kalmadı. Ekinier ekildi. • Dağlardan odun çekildi. Arkadaşlar bu yıl iyi çalıştılar. Hep yorulduk. -Birisi güldü-: Hep yorulduk

da olura olmaza gülmeği huy ettik. Birkaç gün muhabbet hakkımız. Artık ağja-lar ödevlerini yapsınlar[A] "«Vata,nı kurtarsınlar!» Ya-mören .delikanlısının fikri bu! -Sedire oturanları çepeçevre gözden geçirdi-: Söylesenize

arkadaşlar, birkaç gün muhabbet yapalım mı?

— Yapalım.

— İyi olur.

— Aferin İsmail Ağa! Topal İsmail kaşlarını çattı:

— Hep «Aferin» dersiniz. «Ne yapalım!» demezsiniz. -Battal'a baktı-:

Başağa, delikanlının niyeti bozuk! «Karı getirmeli» demekte bunlar...

Karı getirmek istiyoruz, değil mi arkadaşlar?

Bu soruya yaşlılardan birkaçı baş salladı. Bat-taıl Ağa bir zaman nazlandıktan sonra duvara bakarak konuştu:

— Geçen yıldan delikanlının şu kadar parası arttı. Yirmi dört liranız var. Bu para, bizim değil, sizin... Karı getirelim, derseniz, peki!

İştahınız varsa getirelim. Güleriz, eğleniriz, yeriz,- içeriz. So-

sedi-: Yeni Başağanız, işin ustasıdır. Elif mi, Naciye mi, yoksa, geçen yıl getirdiğimiz Zehra mı? Ya da hiç görülmedik bir yavru mu? İsteyin

istediğimizi... Hadi bakalım yeni Başağadan dileyin dileğinizi alın muradınızı... Kuş olur uçar, yel olur eser. Topal İsmail, kimseye sıra bırakmadı:

— Najl Ağaya akıl öğretmek, hâşâ bizim haddimiz değil! Oyununa kıvrak, cilvesine oynak bir kahpe beğensin, alsın gelsin. Şuraya salıverelim de Allah sayesinde şıkır şıkır döndürelim!...

— Sus ulan!... -Nail elini dizine vurdu-: Pardon İsmaıil ağa, başüstüne...

Arkadaşlar istemiş. Peki!...

— Sağol... Bir küçük Başağa değil, bir Hızır Peygamberimişsin. Parmağı kemiksiz bir peygamber... Yajmören'e yaraşır canım!

Artık Başağa Battal da gülmesini tutamadı. Vahit'le Mustafa sözün gerisini

beklemeden çıktılar.

Toprak donmuştu. Gökyüzünde, yıldızlar iri iri parlıyordu. Mustafa bir zaman göğe baktı: . — Yahu, bu ne iş? Sabah oldu mu bulut basıyor, gece vakti

hava açılıyor. «Gündüz bulut, gece ayaz, yıl azgını...» demişler.

— Havayı, bulutu şimdi bırak! Ismal'i gördün mü? Nail Başağ,a olur olmaz acildi. Hele köpoğlu köpek! Geçen yıl karı getirmek işini geveledi dur-duydu «Şöyle olur Murat ağa... Sen benden iyisini bilirsin Murat ağa...» Murat'tan utendıydı. Bu yıl eşini buldu. Bizim N'ail kopuktur. Akşam üstü bana ne dese iyi?

— Ne?

— «Siz kendinizi gösterin. Ben küçük başağa olayım. Üst yanına

karışmayın. Sözüm söz.» dedi.

— İşte kendinizi gösterdik, «Nail ağa kjüçük yiğitbaşı olsun» dedik.

Babjam duVunca hastalanır, ba,şına mendili sarar da, giriverir!

— Tez kalkar, meraklanma!... Nail'in küçük

bize amca oğlu. Nazımız geçer.

— Elbette... -Mustafa bir şey hatırlayarak durdu-: Vahit!

— Buyur.

— Dışarıda bir sözüm var.» dedin. Neymiş?

— Sözüm... -Vahit ablak yüzünü gülerek büsbütün genişletti-: Bu sabah

söylediğimi şimdi- vereceksin Mustafa!

— Neydi söylediğin? Sabahtan beri her telden çaldın.

— Unuttun mu? Bir mendillik üzüm, incir, leblebi, şeker vereceksin. Fazladan adalet gösterip, prasına bir de kırmızı ayna koyacaktın.

— «Dışarıda sözüm var» dediğin bu muydu Pel-vaın?

— İşte bu. Şimdi eve gideriz. Elbet, bir çiğnem sakızı da sen cabadan verirsin. Karı senin gelin sayı lir!

— Saikız kolay! Şartımız: Kime gideceği söylenecek değil miydi?

Mustafa, başını çeviren Va[A]it'in yüzünü yandan görüyordu. Hava soğuk olduğundan, cıgara içiyor gibi Pelvanın ağzından dumanlar, çıkıyor ki tren hajtetrniş... Mustafa omuzuna vurdu:

—   Söylesene...

—   Bizim kıza gönderilecek.

—   Safariye kıza mı?

—   Öyle.

— Yabana bak! Oraya yollayacak olsan bu zamana kadiar benden saklamazdın.

Söyle doğrusunu!./

—   Doğrusu bu!

—   Yemin et.

— Yemin de neymiş arkadaş? -Darılmış gibi yürüdü-: Yalancı mıyız, hırsız İsmail gibi?...

— Hırsız ismail'i hiç karıştırma! «Vallah billâh Sabriye kıza göndereceğim!» de, kurtul!

Vajhit, kısa kısa güldü:

— Ayşe'ye göndereceğim. Aldın mı?

— Ayşe'ye mi?

175

bi parlıyordu:

— Ayşe'ye! -Biraz bekledi-: Neye sustun? Senin Ayşe'ye...

! —• Şimdiyedek gönderdiklerini almadıydı ya hani?

— Almadı.

— Şimdi belki alır mı?

— Belki...

— Nerden çıktı bu güven?

— Doğdu yüreğime...

Mustafa uzun uzun güldü. Vahit'in şapkasına bir tokat vurdu:

— İyi, güzel!... Ben de ne sandım, Şaziye ab-iayı üzümle besleyeceksin sandım. Tüüü... Meğerse... Kınalı keklik bpşka imiş. Yolun gene yokuşa şiardı hay Pelvan! Bu gece şart mı? Yarına kalsa?

— Olur. Sen bilirsin? Yarın da olur. Sağırdere'nin suyu buz tutmuştu. Taşlan taşa

geçerlerken ayaklarının altında ince ince catırdı-yordu.

— Gurbetçi Ömer'in penceresinden Meryem, Mustafa'ya seslenince Vahit

öfkelendi:

— Yahu, bunlar senden ne ister arkadaş?

— Hiiic. Herif yalvardı: «Yeni başağalığa kimin seçildiğini dönüşte

bana bildir!» dedi. Hava soğuk, çıkamıyor odaya...

— Pek! Yarın ben sana gelirim.

— Gel!

— Mustafa yüreği çarparak Gurbetçi Ömer'in avlusuna girdi. Şapkasını

düzeltiyor, «Karı incirleri yedirdi mi? Ulan aferin!» diyordu.

Meryem, elinde is savuran bir cıra ile kapıyı açtı:

— Buyur!

— Hayroda abla!... İncirleri yedirdin mi?

— Yediremedim.

— Aman... olmadı bu...

— İşten baş alabildik mi hay Mustafja? Önceki7 gün uğradım, orospu yokmuş... Dün baktım, kuması yanında....

— Meryem, bir hoş gülüyordu. Mustafa birçok şeyleri birden düşünerek şüphelendi:

— Aman abla... Amanı bilir misin! Olmazlan-dı mı sakın? Pirelendi de,

«Yemem» mi dedi?

Bu sırada Ömer bağırdı:

— Karı, Mustafa'yı salıverme!... Yakasından tut! Allah, .allan! Bunu

çağırmak için tellâl mı ba-ğırtmalı yahu?

— Ömer gene yatağın içinde oturuyordu. Odada soba yandığından gömleğinin önü acıktı. Yatah-ğın ,ayak ucunu gösterdi:

— Geç şöyle!

Meryem elindek[A] çırayı söndürüp sobanın tahtasına bıraktı.

— Nasılsın Ömer ağa! Bu akşam yiğitbaşı seçildi. Gelmedin odayja...

— Gelecektim, vazgeçtim. Hava soğuk! Şunu gördün mü, şu ablan olacak rezili! «Gitme herif!» dedi. «Gök gürler, yağmur yağar.» dedi. «Sel basar Sjağırdere kabarır, öteki yakada kalırsın!» dedi. Bizimle gönül eğlendirmekte aklı sıra... Kızdım da yattım aşağı... Kiimi seçtiler Murat olmamıştır.

— Olmadı. Yalvardılar, cok söylediler. «Nal» dedi, «Mıh» demedi.

Nail'i küçük başağaı yaptık. Gelmediğin iyi oldu. «yârensin de tadı yok Ömer ağa... Kulak verme!..

— Elbet tadı yok. Murat akıllıdır. Ben Murat'ı severim. Murat'ın ajklı, Rifat Efendinin aklına benzer. Mektepli aklı hay Mustafa! Tadı kalmadığından Murat başağalığı bırakmıştır. Nerde eski yârenler!...

— Eskiden yâren iyi imiş. Bakma şimdıi... Bac|a-ğım uyuştu. Dizinin birini dikip oturacaksın. Başa-ğanın keyfi bilir. -Vahit'i, İsmail'i, bütün kalabalığı birden hatırlayarak nedense öfkelendi-: Başağa, delikanlının bacağından başka bir şeye karışamaz olmuş. Bir de, biribirine mutlaka, «Ağa» diyecek. Dı-Ştandja ana avrat sövüşenler, içeride «Ağa gel», «Ağa git!» Vahit'le İsmail'i barıştırdılar. Millet işin alayında]... Güler allah, güler. Yamören'in delikanlısı Topal İsmail'e kalmış. Görürsün, yakında Hır-

sız ismail, büyük başağa olur. -İçini çekti-: Ya-mören'in adamını bu yıl Candarma Nail güdecek! Başağalığı, sözüm ona, kabullenmek istemedi.

Naz etti. Hele bak! Dünyanın iri oyun olmuş. Bir aydır bize yalvarmakta, oysa... «Aman beni yiğitbaşı yapın!» diyerek... Bunu bilmeyen yok! Neye n|az edersin? Gösterişe! İyi söyledin Ömer ağa, benim Murat ağam akıllı...

— Meryem sobadan odun közlerini mangala ajıyordu. Yüzüne ateşin

kızıllığı vurmuştu. Başını çevirmeden sordu:

— Mustafa, karı getirecekler mi bu yıl?

— Getirecekler.

— Getirilmez mi? Murat başağa iken kain geldi Nail başağa olunca iki getirmeli. Ne çareki sana faydası yok. -Omuzunun üzerinden kocasına baktı-: Adam birine tutkunsa başkasını gözü görmez, isterse dünya güzeli gelsin!

Mustafa elini dizine vurdu:

— Hey allan! Ablam bize laf dokundurmakta, ama boşunaı dokundurmakta Ömer ağa!

Meryem erkeklerin ağarmalarına ateş tuttu. Dişleri beyaz beyaz parlıyordu. Mustafa gözlerini yere eğerek telâşlandı: «Adaım yahu! Ömer'in meseleden haberi var mı sakın! Tüüü...» Ömer'e uyarak kaba kaba öksürdü: <

— Uları karı milleti! Hep işiniz alay!... , Ömer karısına göz

kırptı:

— Aldırma karı? Mustafa'nın kızgınlığı, incirleri yediremediğinden...

— Mustafa irkildi:

— Ne inciri?

— Benden gizli mi demek?

— Şart olsun! ...İncir de neymiş!.. -Elinde olmadan gülmeğe başladı: Meryem ablam gönül-eğlemekte seninle...

— Peki!... Sen şimdi neden güldün? İşi sağlama bağladığından güldün!

Geçenlerde ba(ktım, bizim karı, sağa sola kıvranmakta... Karı milletini ben bilirim. Yüreğindeki domuz pazarlığını, adım atmasından sezmezsem yuf olsun! Bize kim derler?

178

Gurbetçi umer uız.ım ouuhk.. A.. o....

ğın hutyunu bilmezsem yazık! «Sende bir iş var karı!» dedim. «Bir şey yok!»

dedi. Harıi seımana geldiği gün... Sen ambardan saman verivermişsin. «Karı dur, sende bir iş var. Kemiklerini kırarım kahpe!» dedim. Ablanı bilmez misin, katılaşü. «Yok herif, kanaat olsun!» diyerek yüzünü şu yana çevir-dıi. Sonunda, lafı ağzından teker teker çektim, aldım. Bizim karı seni sever Mustafa! Ben de severim!

Mustafa terlemiş, sözünü şaşırmıştı. İçinden Meryem'e sövüyor, kalkıp gitmek istediği hajde. davranamıyordu. Ömer kaşlarını çattı:

— Seni severim. Düşkün sıramızda iyiliğini gördük. Ama doğrusu

meseleyi duyunca öfkelendim! Karıya az daha sopa yedirecektin rezli! Bereket, ablan yemin etti, «Niyeti kötü değil» diye.

Öyle mi?

— Şart olsun!... Bak Ömer ağa... kötülüğe olur mu? Ablamın suçu mu var ki...

— Evet, suçu olmadığı anlaşıldı. Ayşe'yi almağa şart etmişsin!

— Şart ettik. Valliah billâh... Sen nereden bileceksin Ömer ağa!...

— Bilirim. Ben herşeyi bilirim. Beni hastalık kötületti Mustafa... Ve seni severim. Ablan benden korkusuna önce sana «Olmaz.» demiş. İşte yüzü! «Kötülük yoksa benden korkma!» dedim, «Mustafa benim ruh gibi ahbabım. Bir işine yararsan sevaptır.» dedim. İncirleri benim sözümle aldr.

— Essah mı Ömer Ağa? -Mustafa az kalsın Ömer'in eline davranacaktı-:

Tüüü... Hey Ömer ağa... Ahbaplık işte böyle olacak... Yahu, benim bir

dostum varmış. Benim bu Yamören'de bir dostum... Allah razı olsun!... Ben de sırasında adjaletimi gösteririm .

Ömer'e hemen bir cıgara verdi. Ateş beklemeden kibrit çakıp tuttu.

Meryem sedirin üzerinde uyuyan oğluna bakarak mşangıaldaiki ateşi karıştırıyordu.

Mustafa, yorgandan dışarıda yalnız sarı saçları

görünen çocuğu, parmağında gumuş yüzük parlayan Meryem'i, gömleğinin açık önünden sıska göğsü harıl harıl kalkıp inen Ömer'i birdenbire o kadar sevdi ki aklına başka bir şey gelmediği için son sözünü üst üste tekrarladı:

— Adaletimizi gösteririz -Ömer'in öksürüklerini bekleyerek aralık aralık konuşuyordu-: Adaletimizi gösteririz sırasında... İsteyin isteyeceğinizi... Elbise istesin ablam... Kundura istesin...

Ömer, içini çeker gibi cıgarasını derin derin içti:

— Senin Murat ağanın her sözü dört yüz dirhemdir. Okumuş çünkü, nemi de iyi okumuş. Şartım var! Şu oğlan, Murat Ağan gibi okuyacak! Sen öğretmen Mahmut Beyi bildin mi? Öyle bir öğretmene, beş tane Çankırı şeyhi kurban olsun. Murat Ağan ne der? «Köylü kısmı, karı milletini, sözüm burdan dışarı, eşek gibi

kullanır!» der. «Mal gibi alır satar,» demez mi? Doğru! Mal gibi satarız

şunlar rı! Mal gibi... Yalanı yok! Eşek gibi dayağın altına yatırm^Az mıyız? Hele bir karı, Hocanın Hakkı nâmerdine düşerse... Ayşe'yi gördükçe yüreğim yanmakta benim... Kunduraları eskimiş. «Ev yaptıracağım, masraf edemem! demekteymiş cimri köpek! Kıza acıdım da ablanın kunduralarını

veriverdim birkaç günlüğüne Ulan Hakkı! Ulan rezil Kara sığıra,

acırsın, «Kışın ahırda kaldı, zayıfladı» diyerek ilkyazda zora koşmazsın!

Eşeğin sırtı yaralansa aklın başından gider. Hele alçak... Doğru mu

sözüm Mustafa?

— Doğru!.. Doğrusun, Ömer Ağa...

— Ben doğru söylerim. Karı kısmını aç bırakmayacaksın, hırsız olur, çok

söylemeyeceksin arsız olur. Hele ayağını, başını köy yerinde, çıplak bıraktın mı, yandın! Çileden çıkarırlar. -Pencereden dışarıca, karanlığa, kinli kinli baktı-: Gözü kör olsun.. Biz gurbetteyiz. Yoksa Ayşe tam sana uygundu Mustafa,, tam senin dengindi.

— Sağol Ömer Ağa!.. -Mustafa andak şimdi kendisini toplayabilmiş, var

gücüyle sevinmişti-: Sağol... İşte ablam!.. Biz çok uğraştık Ağa... Fay-

tesin isteyeceğini... Sen de emret!

— Bırak o lafları... Hiç meraklanma! Şimdiden sonrası iyi olur. Hakkı'nın zenginliğine ya;ktıla,r kızı. Kuma üstüne satılır mı kız ehli kız? Anası ola^A

cak rezili, sen biimezsin! Dini, inhanı paradır orospunun... «Para» de, canını al! -Boğazı kuruduğundan öksürüp öksürüp yere tükürdü. Dudaklarını yaladı-:

Ulan biz öldük mü? Ankara şurası... Koca inşajat... Biriyle haber yolla kahpe! «Şöyle şöyle oldu. Kızı falanca aiımsar! Ne dersin?» diyerek sor bikez, a çengi!- Parmağını Mustafa'nın göğsüne tabanca gibi doğrulttu-: Bak Mustafa, biz bu işin içindeyiz. Bundan böyle sabırlı olacaksın. Kopukluğun sırası değil. Kızı dile düşürürsen hiç bi şeye yaramaz. K-arışmam! Evin erkeği biz sayılırız. Sözümden çıkmayacaksın. Köy yerinde, en ummadığın,

yüreğini seyreder adamın! Aman haaa! Kızı aürrvağa alacaksın, rezillik istemem. -Bir zaman keyifli keyifli güldü-: Ben seni neden sesledim? Ulan kjarı!

Yüzüme bakarsın orospu! Hepsini biz mi söyleyeceğiz? İncir meselesi gelsin, alçak! Bizim oğlan n© halt'etse iyi? İncirleri bütürv çaılmış. Bu senin ablan, anahtarı sandığın üzerinde unutmuş da...

— Aman, nasıl incirleri? Okunmuşları mı?

— Meraklanma... Okunmuşları değil! Onlar sağlamda... İyi düşünmüşüm

.-Oğluna baktıkça, öfkelenmiş gibi kaşlarını çatıyor, Mustafa'ya döndüğü zaman utangaç utangaç gülümsüyordu-: Aldım iti adağımın altına geberteyazdım...

Mustafa'nın yüreğinden sanki bir yük kalktı. Elini salladı:

— Ayıp etmişsin! Afiyet olsun!.. Şun|a bak... Süleyman iyi etmiş.

Aferin!.. Çocuk kısmı tabıyı sever! Aldırma, yarın getiririm, iki okka1

getiririm, üç okka getiririm!

— Getir oh Mustafa, getir de ablan adaletini göstersin! -Meryem'e

hışımla emretti-:   Utan kan, yarın gedeceksin. Dediğim gibi... Yarın...

Kemiklerini kırarım alçak!..   Huzurumda gülme... «Amcan seninle konuşacak»

dersin kıza... Yakup .ağaya ge-

181

si, ayniyle Ankara'nın terbiyesi... Gelini sofraya oturtma(kta... Yakında alır Cumhuriyet balosuna gö-türmezse, nah bıyıkları Kazıtırım!

Mustafa da Ömer'le beraber güldü. Yüreğine güven, sevinç, kasıntı dolmuştu. «İyi oldu incirleri oğlanın yediği... Utanmışlar! Neden utanmalı canım?» CıgAra paketini arıyor, Ömer'e gülümsüyor-du. «Şuna bak! Yalan söylediği besbelli... İnciri bu domuz Gurbetçi yemiştir ya, helâl olsun!»

Ömer Ankara inşaatından, Rifat Efendinin iyiliğinden, Mustafa'nın taşçılığından açarak tefi değiştirmişti.

Mustafa cıgara verdi. Bir de kendi yaktı. «Yarın Pelvan hediye mendiline gelecek. Gelsin! Üzümü, inciri fazla vermeli. Hey koca Pelvan! Sana da helâl olsun! Ulan hepinize helâl olsun reziller!» Az kalsın, ateş tutan Meryem'in göbeğine elinin tersiyle vuracaktı. Sevinci yüreğinden boğazına çıkıyor, ağzını sulandırıyordu. Birdenbire yalnız kalmak isteği duyup ayağa kalktı:

— Bana izin Ömer Ağaı...

— Bu ne iş.. Daha erken...

— Uykum geldi! Yarın incirleri getiririm.

— Getir. Peki... Hele dur yahu, bişey soracağım: Reciliğe başlamışsın!

— Başladık! Bişey lâzım olursa çocuğu yolla!

— Sağol! Sen de zora düşer, buraya koşmazsan vasatı adam değilsin! Bak, ağzımdan   yemin çıktı. Süleyman'ı yollarım, bozuk para çıkm|azsa

yazarsın deftere...

— Elbet... Ahbaplıkta para neymiş. Defter aJ-dıım. Yazarım». Elin genişledi

mi verirsin. Hiç verme, ca,nın sıağ olsun.

Meryem, önü sıra ışık tutarak merdivenden inerken üsteledi:

— Mustafa, incir meselesine utandım ki ne kadar... Anahtarı sandığın kilidinde unutmuşum.

— Ayıp ettin abla! -Meryem'in gözlerine baktı. İçi bir hoş oldu-: Canın sağolsun!.. Dün karıya rastladım. Suratını bizden saklamadı. Yedirdin san-

anı...

— Dur bakalım, onun da sırası gelecek. -Meryem gözlerini kaçırdı-:

Yan[A]yorsun Mustafa! «Ateşim yanmadan dumanım tüter» hesıabı... Meraklanma! Bizim herif sana acıdı. Ayşe'yi sarıp yatacağına kesti aklım alçak!

— Hani o günler... Düğün kurarım, Ağamın düğünü gibi... Sen gelirsin. Sofaya yatakları sereriz! Gelin uyudu mu, çıkarım...

— Hele rezil... Çarparım şanları!..

Mustaıfa gülerek uzaklaştıl. Büyük adımlarla yürüyor, türkü söylemek isteğini zor tutuyordu. Parmağını şıkırdattı: «Mendili Meryem götürür. Meryem götürürse... Vallah billâh Ayşe 'aılmam' demez!» Birkaç adım sonra «Tüüü!.» diyerek elini d,i-zine vurdu: «Yahu, efendi! Ayşe'yi sırtımıza sarmak niyetinde bunlar! Ya Fadik n'olacaık? Fadik meselesini Ömer duyarsa... 'Vay, sen benim sülâlemi < hep mi belleyeceksin rezil!' demez mi? Ne halt etmeli, peki?« Biraz durdu, şapkasını iki kere çevirdi. Kurnaz kurnaz göz kırptı: «Ne halt etmeli, ne

demek! Kız ehli kız bırakılır da dul karı nikahlanır mı, eşşoğlu eşşek? Fadik'i

bırakmak yok!.. »

III

Mustafa, Pelvan Vahit'e gösteriş yapmak için sandığında ne varsa hepsimi dışarı çıkarıyor, döşemenin üstüne seriyordu. Vahit kalabalığa pek şaştı. Kiloluk cıgara paketlerini görünce sordu:

— Bana bak, arkadaş, sen reci mi oldun?

— Reci oldum, duymadın mı? Bunların hepsi aksata malı...

— Duymadım. Bize haber vermezsin, öyle ya! Biri geçen gün odada söyledi, kulak asmadım, «Bizim Mustafa değildir.» dedim, «Bizim Mustafa olsa, bana söylerdi.» dedıim. Bizden gizli demek, bu işler...

sah?

— Essah... Köylerden hurda demir toplamaktp ismaii... Demirin beş ağırlığı, incirin bir ağırlığı...

— Anladım, İlgaz demircisine satacaksınız, rahmetli Derviş gibi...

— N'apalım. Kışın harçlık çıkar. Hadi ver raen-djHi!

Vahit, ceketinin içinden omuzuna soktuğu mendili 'yere attı. Çanı sıkılmıştı.

«Bu da olmuş bir çerçi. Çerçi kısmından parasız mal ajınmez oysa!» Cebinde 60-7 0 kuruş vardı. Hediye parasını çıkarıp vermeği bir türlü göze adamıyordu. Mendile üzüm, incir, leblebi, boyalı şeker koyan Mustafa'nın yüzü şapkasından görünmediği için eğildi:

— Yeter yeter!

— Sen karışma!..

— Yeter... Çok oldu. Yeter arkadaş, elverir. Bitek ağdalı şekeri... Yeter ulan... Satıcı kısmında parayla her şey...

Mustafa mendilin uçlarını düğümlerken başını kaldırdı:

— Laf mı şu! Arkadaşlıkta para neymişl

— Alışveriş başka, dostluk başka! -Pelvanın birajz darıldığı yüzünden

belliydi-: Ortağın dla var. Bedava olmaz! Ekinle öderim bunları ben...

İstersen demir veririm!

— Demir verirmiş,. Hele rezil! Töbe olsun merhabayı keserim.

— Yok yahu, bizim evde işe yaramaz demir çoktur.

— Vahit... Arkadaş, kaildir şu sözü aradan...

— Kajdır dersin. Ortağın topal herifi ne yapalım? Sen bir mendil aramazsın.

Topal herif, leblebi tanesini arar.

— Ne haddine, tepelerim alçağı... Reçiliğe Topal ortak değil, demir toplamağa

ortak... -Ayağa kalktı-: Köyde bize müşteri buluver, demir buluver.

— Kolay! «Öteyi beriyi, cıgarayı Mustafa'djan alın!» derim. Hocaların

Hakkı rezili kızacak. Bırak

ıl\l ıaı ıı-uuıuw uuı

miş. -ıvıeıııuın üiiihjc Eyvallaıh!

— Yolla gitsin, Pelvan! Dört ucunu düğümlerken mırıl mırıl sıcaklık duası

okudum. Dedim ki: -Yutkundu. «Ayşe'nin» diyecekti, vazgeçti-:

«Karının yüreği, inşallah yumuşasın.» dedim

— İnşallah!

— Hangi caAdı karıyla gidecek bu mendil?

— Birisini buluruz. Eline yirmi beş, kuruş verdin mi, Yamören'de iş gjörecek

kahpe eskisi, kıyamet gibi...

— Hep mi para verilecek? Sabahtan beri senin para lafından bıktım. Kafi

kısmının başka türlü gönlü olmaz mı? Şaziye abla seni sever. Götürsün kumasına...

— Bırak şu lafları... Şazfye duyarsa (ağılar beni tilki haıpıyla... Kulağıma cıva akıtır.

— Nsden? Ahbaplıkta biriblrinin işimi görmek yok mudur? Sen, onun işini görmektesin, güzelce... Karının benzine kan geldil. Geçende baktım, körpe gelin gibi zülüf kestirmiş... Pınarda kıvır kıvır dö-nelemekte ki, kınalı keklik kaç para!.. Bir de Topal İsmail'i beğenmezsin!

— Topalın lafını etme! Başıma bir belâ sardı, belâya benzemez. Karı ne yapsa iyi? Kendi başına Sımıcak'a gitmiş: «Aman Çavuş Ağa, ben dul karıyım. Kimim kimsem yok. Oğulluğumu şurada 19 lira maaşa geçir!» demiş, «Sen bilirsin!» demiş.

— Oğulluğu sen misin? işte bunu İsmail duymalı ki... Dur aman! Çankırılı Kocaburun Çavuş yere çalarsa Şaziye'yi «Anasına bakmalı ki, oğulluğunun gayreti nasıl, anlamalı.» derse...

— Sus yahu, Murat Ağam kızdı. «Ulan bu ne? Siz işi gidişata uydurdunuz, asriliğe vurdunuz. Delikanlı kısmı iş aramağa karı gönderir mi, yüreksiz?» dedi.

— Haksız mı şimdi benim Murat Ağam?

— Haklı. Haklı ama, haberimiz var mı bakalım, bizim! Kızgınlıkla «Ulan Ankara'ya gide/im!» demişim. Karı aklı! Ankara'ya gidilmeyecek/ de, de-
755

— Şaziye ablam da hakli! Keıvarııga

sardı bikez... Geceleri, bir iki güreş tutmazsa, uyku uyumaz olmuştur.

— Bırak, rezil etti biz*. Karı milleti gibi yok... -Biraz düşündü-: Aman haa! Ayşe meselesini duyurmak olmaAz!

Mustafa çıkardıklarını sandığa yerleştirmek için çömeldi:

— Otur Vahit! Süt içersin de öyle gidersin!

— Vazgeç... Anaım dedi ki, «Ayranlı çorba pişirdim. Mustafa'yı al gei!» dedi. Bizim eve gidilecek!

— Kuşluk ekmeğimde içeriz çorbayı... Sabah sabah süt iyidir. Okula gideriz doğru burdıan...

— Okul d|a bir belâ imiş. «Ulan bizim Mustafa nerde?», «Okuldadır.», «Aman bizim Mustafa'yı gören oldu mu?», «Okulda besbelli!» Fadik'i yola ya-tıramadın mı daha?

— Atma Pelvan. Sanki sen Sabriye'yi yola getirdin de...

— Elbet getirdim.

Mustafa, işini bırakıp, aşağıdan yukarı Vahit'e baktı, bakar biakmaz da Pelvanın doğru söylediğine inandı:

— Yok oanım!.. Aman Vahit?..

— Elbette... Gece yatsıdan sonra geldi, konuştuk.

— Nerde? Yalama bak! Yatsıdan sonra ne demek? Babası bastırsa...

— Babası uyumaz mı? Sabaha kadar devriye mıi gezecek bu herif? Avlularında buluştular. Kağnının yanında... Bir sarıldım: «Bırak, soluğum kesildi. «Uy!» dedi. Besbelli hızlı tutmuşuz!

Mustafa ayağa kalkıp cıgara paketini çıkardı:

— Hele rezil! Oncacık yavruya... Demek soluğunu kestin fukaranın?..

— Kesilsin. Kulak verme! «Kısrak milletine dost gibi bakacaksın düşman gibi bineceksin.» demişler.

— Demişler ama, Şaziye gibi yaşlı kısrağa demişler. Körpe tay zoraı gelmez, yılar.

jım, yılar mı? «Oh!» der gizliden...

— Doğru... Vallaıh billâh... Hey Pelvan, sen ne bileceksin. Biz Fadik'e bir halt edemedik.

Vahit, agorayı kocaman parmakları arasında yumuşatmağa çalışıyordu. Kasılarak yol gösterdi:

— Taşçılığı üç ayda öğrendin. Ankara'da, usta oldun, ama karı işinde on para etmezsin. «Bismillah» diyerek dalacaksın, göğüs çaprazına... Süreceksin, devirip çift sarmayla saracaksın!

— Hele yavaş canım. Bıirgün, hovardalığı da öğreniriz.

— Hiç ummam! Karı işinde yırtıcılık söker. Gerisini hiç düşünmeyeceksin. Atlayacaksın, «Başım gözüm Allaha emanet!» hesabı... Girgin değilsin

bu işde...

— Laf mı şu! Her karı bir değil... Bazısı çetin ceviz. Hadi, yiğitsen dalsana Ayşe'ye paça kasnak!

— Kulak vermedi! Sen meseli duymadın mı? «Odunu budağından, karıyı

dudağından..» demişr-ler. «Kıran kırana güreş» dememişler!

— Hırsız İsmail'in laflarını bırak...

— İsmail'in kendisi hırsız, bacağı topaldır ama Ijaflan doğrudur...

Mustafa, pencereden dışarıya], bulutlu gökyüzüne kederle baktı:

— Suriye'yi öptün mü gece vakti... Kağnının arkasında?.. Öptün öyle ya?..

— Öpülmez mi?

— Ne yaptı? Ağlamıştır.

— Allah Allah! Ağlayacak sıra mı yaıhu? O da bizi öptü.

-—” ~\

— Peki başka?.. -Mustafa ceplerinde kibrit kutusunu arıyordu-: Başka

dedim Pelvan... başka bir şey olmadı mı?

— Ne olabilirmiş ergen kızla? «Seni mutlak ajırım» dedim. «Ben de sana

mutlak gelirim» dedi.

— Şalvarına, uçkuruna dokunmadın mı? Doğru söyle...

— O ne biçim lakırdı! Alacağız ya... Yüzü kara 187

bulaştıracağız yoksa?

Mustafa, sönen cıgarasını yakmak içsin kibrit çakıyordu. Ucu kopuveren kibriti küfrederek yere çaldı:

— Şuna bak!

— Ne oldu sana kardaş? -Vahit güldü-: Suratın karardı.

— Hiç... N'olacak! Kibrite kızdım .-Vahit'e ateş verdi. Kendi cıgarasını da yjaktı. Duman kaçmış gibi gözlerini ufaltarak zorla gülümsedi-: Bak Vahit,

inciri benden parasız .alacaksın. Şart olsun, bak...

Bu sözlerin yarısında yere çömelmiş, sandığı acele doldurup kilitlemişti. Fadik'le Sabriye'yi konuşa konuşa süt içtiler.

Avluya indikleri zaman, Mustafa birşey hatırlamış gibi elini dizine vurdu:

— Tüüü... Nereye Pelvan? Dur yahu!

— N'oldu?

— N'oldu, dersin. «Sandığı kilitledin mi?» demezsin.

— Aman koş! Karılar yemişleri tüketir haa.... Mustafa kunduralarını çıkarıp yukarı fırladı.

Sandığın kilidini açtı, küçük bir kesekâğıdına IncFr doldurdu. Ağzını kapatacağı sıradaA ağırlığını anlamak için şöyle bir tarttı. Üç, dört inciri geri aldı: «Ulan domuz Gurbetçi... Şunları tatlı tatlı yiyecek. Bilmekteyim dinim gibi... Dünya, çıkar dünyası yahu! Dur ama sen! Kakmağın akını yemek sırası bize de gelir işa!lah!»

Sandığı kaparken, geçen gün hazırladığı hediye mendillerine gözü ilişti. Biraz düşündükten sonra Fadik'e ayırdığını, ceketinin altından koltuğuna kıstırdı. Bağırmağa başlayan Vahit'e, merdivenden karşılık verdi:

— Geldim... İşte geldim efendi, Sus!... Yukarı çıktığım iyi olmuş. Birine mal bırakılacaktı1. Parasını peşin aldık.

/

— Kilidi sıkı vuraydın?

— Vurdum.

— Reci kısmının sandık kilidi zorlu olmalı... Benimkine, Yamören'de

kimsenin kilidi çıkışa-

maz. Anamın kilidini bilirsin Dayısının İstanbul' dan gönderdiği

Firenk kilidi...

— Bildin. İyi bir kilit. Nasıl razı oldu, para mı verdin?

— Bende akıl çoktur Pelvaiı! -Kurnaz kurnaz güldü-: Uğraştı uğraştı

açamadı. «Amanın, benim kilidim bozulmuş Mustafa!» diye çırpındı.

Anahtara yarım saat zorladım, «Bozulmuş bu, işe yaramaz!» dedim, «Ben sâna başka kilit vereyim.» derim, «Bunu İlgaz demircisi, bakalım, onarabilir mi?» dedim. «Hepinizin gözü kadimdeydi. İşte bozuldu. Al senin olsun!» diye

ağladı. Çivinin ucuyla halkayı araladım. Kilîdi aldım.

— Ulan Firenk kilidine n'olmuş ki bozulmuş? Sen mi kurcaladın yoksa?

— Allanın bir işi canım, içine kibrit çöpleri girmiş.

— Kibrit çöpleri mi? Hay allah! N'atrtyor kibrit çöpü? Dur aman! Hayır! bu

a[A]kıl senin değil. Topalın... Kibrit çöpünü kilide softunuz... Ben

bunu Binnaz ablama söylemez miyim?

— Aman sus... Töbe olsun kıyameti koparır.

— Koparır. Vay Mustafa vay -Vahit, kolunun altındaki hediye mendilini umutsuz umutsuz düzeltti-: İsmail'in rezilliği... Dur sen

Topal herif yar kında sana da bir oyun oynar. Ysımören'de ortak olacjak başka Müslüman yok muydu ki şeytanla cuvaıla girdin, Topal şeytanla... Gurbetçi Ömer'in avlu kapısına gelmişlerdi. Mustafa, «Aldırma!» der

gibi elini salladı:

— Bana izin Pelvan. Şu incirleri müşterine vermeli! Sen buradan

gidersin .

— Aman, incirlerin müşterisi Ömer mi? Tuu... bizim Topal İsmail söyledi de ben inajnmjadım. Meryem'le aranız iyi demek. Bu nasıl bir iş? incir-'eri kocasının önünde mi yemekte bu karı?

— Sus ulan! Töbe töbe! Meryem'i bilmez gibi...

Nesini bilirmişim? Bana bak arkadaş. Bir 189

ctaha bizim Şaziye'nin lafını istemem. Bizimki kart da Meryem on beş yaşında yavru mu?

— Vallah yok öyle şey!... Aman Pelvaın! Meryem duyar. Seni, bak parçalar şart olsun!

— Essah arkadaş! Meryem, adamın kafasını yarar. Aman duymasın!

— Duymasın!... Meryem abla doğru karıdır çünkü...

— Öyleyse, Ömer ağaya selâm ederim! Buradan doğrucaA okula mı senin gidiş?

— Doğru!

— Git bakalıml. Hiç umudum yok. Sen> Fadjk dersini ezberine alamayacaksın! Pelvan Vahit çalımlı çalımlı yürüdü. Mustafa arkasından alayla burnunu

çekti.

Reşit Hocanın eski yazı okulundan, gene du-afya benzer uğultular geliyordu. Mustafa, yukarı çıkıp çıkmamağı, çıkarsa ne yapacağını, çıkmazsa ne olacağını bir türlü kestire-meyerek sayvanın altında durdu. Vahit'le Sabriye' nin gece vakti buluştuklarını öğrendi öğreneli, Fadik işini hızlandırmaya karar vermişti.

Yukarı çıkmaktan vazgeçerek merdıiven ayağına oturup bir ağara, yaktı, kendini «akıl» düşünmeye verdi. Bir zaman yukarıda okunan dersi tekrarladı: «Dal dal

üssü denni, dal da esre dıinni...» Burası ocak gibi rüzgâr çekiyor, kapı ikide

bir aralanıp sırtına vuruyordu. Aksırdı. Ellerini koltuk altlarına sokup ısıtmak istedi. Hediye mendili sanki canlı bir şeymiş gibi sıcaktı.

Çocuklar birdenbire seslerini değiştirdiler: «...hüvez, hutti, kelemen...» diye ebcede başladılar. Mustafa, yavaş yavaş kızdı: «Yahu! 'hutti' ne demek? huttii... rezillik!... Töbe, hey allah! Adam kork,arl...»

Vahit'le Sabriye'nin, yatsıdan sonra kağnının yanında buluşup neler yaptıklarını parça parça dü-dündü: «:Dünya kötülemiş... Utanma kalmamış!»

Bu lafları kimden işittiğini hatırlamağa, çalıştı. Analığı, dün akşam, Caındarma Naıil'in evindeki ortak kavgasını anlatmıştı. Utanma kalmamış dünyada... Şu dünya kötülemiş. Yeni gelin, eski karıyı sayacak... o da bir kaynana sayılır.» Analığı bcAyle söylemiş, kendisinin ölen karıyla nas:l geçindiğini anlatmıştı. «Ölen karı... Öz anamız! Hey fukara! Ulan anamla az mı çekiştiniz. Yalancı kahpe!» Birdenbire Ayşe'yle Fadik yan yana gözünün önüne geldî. «İkisini birden nikâhlamalı gitsin!» Bu aklı pek be-beğendi. «Kardeş olduklarından... bir evde... kavga etmezler. Fadik ablasını say(ar. iyi bir iş,!» Yukarıda odıa kapısı açılıp kapanınca sıçrayıp kalktı. Saklanacak bir yer aradı. Cengeli kaldırarak küçük kapıdan boş ahıra geçti. Merdivendeki ayak seslerini dinleyerek kapı aralığından gözetledi. Küçük bir çocuk, uçkurunu çözmeğe uğraşarak ap-teshıaneye doğru koştu-. Mustafa gülümsedi: «Koş. yavrum, donunu ıslatırsın! Adamın küçüğü eşek gibi... Yalan bilmez. Büyüdü mü, işi gücü yalan do-la,n...» Hava, inadına kapalı olduğundan sayvanın altı alaca karanlıktı. «Şurası okul olmasa... adamljan dağflmasa da içinde otursalar... Ahırda durabilir miyiz? Sopayı çekerler. Kağnının yeri şurada. Bu evin kızını sevdin mi, gece gelirsin... »

Aptese giden çocuk burnunu çekerek önünden geçti: «Şun«a bak! Şuncacık bebe, ebcedden ne anlar? Dünya dolap olmuş, Reşit Hoca durmadan döndürmekte... Ebced dolabı!»

Aklına bir şey gelerek dışarı çıkıp, merdiveni yanlayan çocuğa seslendi:

— Baksana ulan...

— Buyur Mustafa ağa!...

— Gel hele... korkma rezil! Sana beş kuruş var. İşimi görüver. Kolay bir iş!

— Buyur.

— Fadik yuka-rıda mı?

— Yukarıda.

— Yanına gidersin. Reşit Hoca fark etmesin, hiç kimse fark etmesin. Bacağını kırarım. Dersin

191

ki... yavaşça söylenecek, kimse duymayacak. Dersin ki: «Anan gelrraş, seni aşağıda beklemekte... Bişey diyecekmiş!» dersin. Anladın mı?

— Anladım.

— Al şu çeyreği...

Çocuk çeyreği aJdı. Yeşil gözleri akıllı akıllı bakıyordu. Küçücük burnunun ucu, metelik yuvarlaklığında kızarmıştı. Mustafa mahsustan öfkelendi:

— Hadi ulan! Ulan eşek, gülme Karşımda... yürü!...

Çocuk taıhtaları gıcırdatarak koşup gitti.

Mustafa yere tükürdü. «Elinden tutar, ahıra çekerim. Bağırsın, varsın ağlasın!» Gürültüye kulak verdi. Ses birdenbire yaklaştı, sonra gene uzjaklaştı, Mustafa kapının açılıp kapandığını anlayarak ahıra giriverdi.

Bu sefer Vahit'in Sabriye'si aşağı inmişti.

Dönüşte, merdiven kapi'sıroın öinünde biraz - durdu. Mustafa onu, bu kadar yakından hiç görmemiş, alıcı gözüyle hiç bakmamıştı. «Kaltak sarı saçlı... Fadik'ten azıcık uzun, azıcık ince... ama parmakları kalın... Şunu öptün öyle ya Pelvaın! Haram olsun!»

Sabriye bir zaman entarisinıin yakalından parmağını sokarak omuzunu kaşıdı. Kaşınırken, başını sola eğiyor, belini iki yana ta;tlı tatlı kıvırıyordu. Sonra kuşlağından küçük bir ayna çıkardı, başörtüsünü, saçlarını düzeltti. Burnunu karıştırdı;

Mustafa güldü: «Pise bak! Hele şuna... hey allan! 'hut-tiiü' demeli de şu rezili korkutmalı güzelce...» Az kalsın düşündüğünü yapacaktı. «Fadik'e söyler burada olduğumuzu.» diyerek vazgeçti. «Söyler. 'Kız gitme... Mustafa canavar gibi bekliyor' der. Koca Pelvanla kağnının /arkasında...

gece vfa,kti... bir de 'Soluğum kesildi' demiş, ,'Bırak!' demiş. Bırakır mı el uşağı?...»

Sabriye gidince hediye mendilini yokladı. Avu-cuna biraz koku yağı döküp bıyıklarına sürdü: «Kokunun işi de bir iş değil. Önceleri keskin kokar, sonunda, besbelli, gazyağı gibi uçar gökyüzüne... yaıllah!»

avcuna tükürerek hazırlandı. Bu kez gelenin Fa-dik olduğundan hiç şüphesi yoktu. «Oğlanlardan biri olsa, deli deli koşar. Belli bişey, salını şalını gelen bizim orospu!»

Faıdik merdiven ayağında kunduralarını yere attı. Ak yün çoraplı ayağını gitmek için uzattığı sırada Mustafa, dışarı sıçrayıp koluna yapıştı:

— Kıpırdama... yakarım!

— Ay aman!

— Korkma!., şaka ettim.

— Bırak kolumu!

— Korktun mu kız?

— Korkmadım. Koyver. Anam burda. Anam gağırmış.

— Başlarım ananın .geçmişinden... Gel şuraya,! Fadik, ahıra çekilince gerçekten korktu. Kurtulmak için çırpında:

— Bırak!... valiah billâh bağırırım.

— Gel ulan!... Bak sana ne geldi orospu!

— Uh ana!...

Fadik, çıplak vücuduna soğuk su atılmış gibi ürpererek hafif bir çığlıkla ahırın karanlığına girdi. Mustafa .sesini kalınlaştırdı:

— Uİ8(n, bu da benim bahtım! «Şuraya gel!» Gelmez. Şimdi sana ben ne

yapayım cengi? Hediye mendili getirdik rezil! -Mendili koltuğunun altından

dizine doğru kayırıp meydana çıkardı-: Al şunu... bjak...

— İstemem. Bırak, (anam gelir. -Bir yandan da mendile yan yan, merakla bakıyordu-: İstemem. Anam çağırmış...

— Anan çağırdı, ama ben dedim ki, «Abla. sen işine git. Fadik'e ne emrin varsa

ben söylerim!» ciediim. Anan gitti. Seni bana bıraktı!

Fadik, kara gözlerini açtı. Gözleri o kadar iri, o kadar karaydı ki, Mustafa kızın yüzünde bir sakatlık görmüş gibi şaşırdı, tuttuğu kolu silkeledi:

Al şunu! Al hadi... Anana dedim ki... «Senin kıza hediye mendili getirdiim abla!» dedim .«Alsın rnı ha?» dedim. «İyi etmişsin, alsın» ya! dedi.

I

Fadik belli belirsiz güldü. Duvara dayanmıştı. Mustafaı kaçmasına meydan vermemek için bacaklarını gererek kolunu bıraktı:

— Al!

— Almam... oğlanı, demek sen öğrettin! Anam gelmedi öyle ya!... -Boşlukta gözlerini süzerek nıap ediyordu-: İstemem!... mendil senin olsun... Ben

mendil alıcılardan değilim!

— İstemem ne demek? Döverim. Sen şamalı bilir misin? Hele tut şunu. -Fadik ellerinin ikisini de arkasna sakladı-: Rezil, cilve mi bu! Oyun mu?

Mendili, kızın kuşağına sokmak istedi. Kız eğj-lerek önlemeye çalıştî. Derisi bir hoş kokuyordu. Bal gibi...

— Al kız! Üzüm, incir koduk, leblebi, şeker koduk! Ayna var, gümüş

yüzük var. Zincirli çakı bile var alçak!

— İstemem. Yapma... Ben bunları koruyamam anamdan... Anam görse beni

öldürür, değnekle kafamı yarar.

— La|f mı şu? Saklanmaz mıymış? Sokarsın bi-yere... Biz ölüyoruz, bu,

mendilimizi almayacak. -Yutkundu-: Kız, ben seni keserim şart

olsunf...

Fadik doğrulup yüzüne baktı. Şimdi, Topal İsmail gibi, gizlice, hay in hayın gülüyordu. Mustafa gene yutkundu:

— Alecaksın. Bak küserim. Gece uyku mu var? Senin yoluna okula yazıldık. Ankara'nın bir koca taşçı ustası olup... Okula yazılmak... Al ş unu...

Fadik mendili aldı:

— İşte ajldım, hadi bakalım... Anam tutsun da)...

— Avanak olup tutulma! İçindekileri kuşağına doldur. Çerez!... Yersin güzelce... Neyi canın çekerse, beına söyle... Sana yok yok...

Yere çömeldiler. Fadik 'yemişleri sıvuç avuç kuşağının arasına sokarken kolundaki ince, gümüş bilezikler kuzu çıngırağı gibi ses veriyordu. Mustafa hediyesinin bu kadar kolay s/lınmasına o kad'ar sevindi ki boğazı kurudu, kaba kaba! öksürdü:

— Kız Fadik.

— buyun

— Kız sana bir sözüm va(r. -Kör şeytan. «Öp şunu ulap» diyordu-: Bu akşarn

dışarı çık! Sana bak ne diyeceğim...

— Dışarı ne demek? -Fadik birden korktu, gözlerini ürkek ürkek

kırpıştırdı-: Hangi dışarı?...

— Dışarı dedimse uzak yer değjl. Sizin sayvan... Kağnının yanı... — Çıkmam!... ölsem çıkmam... -Sabriye Vahit' le olanları söylediği için Mustafa'nın ne istediğini anlamıştı-: Ölsem olmaz.

— Neden kız? N'olur? kağnının yanına...

— Töbe töbe... vallah çıkmam... Sen beni Sabriye mi sandın?...

— Bırak şimdi Sabriye'nin lafını... Kiağnınnrt yanına gelirsin. Sana iki çift sözüm var. Daha, iyisi, sizin evin yadında yıkık yok mu? Oraya gelrsin. Çukur rüzgâr tutmaz; kimse görmez, konuşuruz.

— Ne konuşacaksan burada konuş, ben gece vakti yıkığa gelemem.

— Neden kız?

— Yıkık yerde cin, peri olur; san kedi, kara oğlak olur!

— Cin, peri de neymiş. Bu aıkşam, dediğim gibi, seni yıkıkta beklerim.

— Hiç bekleme. Anam beni öldürür.

— Ane,n uyuduktan sonra gelirsin!

— Gelmem!

— Ulan, «Gelemem» ne demek! Seni aljacağız \ça... Bana varmaz mısın?
Fg(dik, başını önüne eğdi. Sıkması kırmızı, şalvarı mordu. Demin çirpınırken saçlarından bir tutam V(anağına düşmüş, köpoğlusu yakıcı güzel olmuştu.

— Kız sana soru soruluyor! Bana varmaz mısın?

— Anam verirse varırım!

— Gördün mü?... Gelmem ne demek! Konuşulacak laf olur. Senin aklın ermez. Konuşmak iyidir. -Birîaz sustu. İçine birdenbire dayanılmaz bir üşenme çökmüştü-. Bak, Sabriye senden yürekli.

Kağnının yanına inmiş... Fazladan babası da var. Bir anasını değil, babasını da uyutmuş. Buna tutkunluk demişler, adam dağları aşar. Doğru mu?

— Bilmem!

— Bilmemmiş rezil!...

— Ben çıkamam...

— Çıkarsın, ne güzel çıkarsın! Bu gece yatsıdan sonra beklerim! -Kızın

uzattığı boş mendili aldı-: Bak daha neler gelecek sana... Koku

gelecek, Ankara kokusu... Saçlarına sürün! Elma biçimi spbun gelecek. Bir yüzü kırmızı, bir yüzü sarı... Gören elma sanır. Küpe gelecek...

— İ stmem!

— İstemesen de gelecek! Yatsıdan sonra... Anan yattı mı, kalkar,

gelirsin. Farkına varırsa o işe çıktım dersin. Ben bilmez miyim ,sen

Sabri-ye'den yiğitsin, gelirsin nasıl olsa...

Fadik, «Olmaz, olmaz!» der gibi başını sallıyordu. Mustafa, nerdeyse razı olacağını anlayarak yeniden gayretlendi. Omuzunu tutup sıkarak üsteledi:

— Gelirim, de. Söyle bakalım: «Gelirim» diyeceksin. Hadi!

Merdivende bir ayak sesi işiterek öylece durdular. Küçük bir çocuk aptese geçti. Radik birdenbire döndü. Az kalsın sıyrılıp kaçıyordu Mustafa atılıp yakaladı, kolunu beline sarıp yeşil başörtüsüyle beraber saçlarını tutarak kızın başını büktü, gerilen ak gerdanının üst üste öptü:

— Dur kız? Dur ulan!

— Bırak... Reşit Hooa bilir, beni döver.

— Dur dedim. Süsss!...

— Oğlan bizi görür. Vay başıma!.. Bırak, oh Mustafa...

Sesi titriyordu. Nerdeyse ağlayacaktı. Mustafa soluk soluğa sordu:

— Geleceksin öyle ya!

— Bırak, oh Mustafa...

— «Gelirim» de. Şart olsun bırakırım! Yoksa kurtuluş yok!

— Bırak, gelirim!

kurtulduğu halde kımıldamamıştı. Mustafa, ancak o zaman, kızın nasıl titrediğini fark etti.

Küçük oğlan, Fadik'in sahipsiz kunduralarını görmüş, şaşırarak durmuştu. Fadik, bu sebepten yanağının öpülmesine seslenemedi. Fakat çocuk gider gitmez, kunduralarını bile aim|adan atılıp merdiveni yarıladı.

Mustafa kısık bir sesle çıkıştı:

— Kız dur!... Ulan şunları alsana...

Fadik, ürkek bir hayvan gibi, bir ayakkaplarına, bir Mustafa'ya bakıyordu.

— Korkma!... Hadi al.. Reşit Hoca bilir aAçak!

Fadik gidince, yorgun yorgun ahır kapısına dayandı. Canı cıgara içmek istediği hailde üşeniyordu. Kaba kaba öksürdü. Şapkasını düzeltti. Ceketinin göğsünü süpürdü. Yüksek sesle: «Ağlamadı gördün mü? Kendini öptürmeğe alıştı orospu!» diyerek dudaklarını yaladı.

Himmet Çavuşun odasına girdiği zaman Vahit' le jsmail sobanın başında oturuyorlardı. İçerde başka kimse yoktu. İsmail'in elindeki cıgarayı telâşla sobaya atmasından Mustafa şüphelendi. Başını kaldırarak havayı kokladt Parmağını Vahit'e salladı :

— Şart olsun Murat ağamaı derim. Rezilliği sen ele aldın, büsbütün!

— Hayrola!.. -Pelvan Vahit, yediği bir şeyi sak-hyor gibi ağzını yumruğuVle sildi-: Hayrola... rezillik neymiş?

— Ula,n, dünyayı esrar kokusu kaplamışı Şunlara baık, gözleri cam gibi... İsmail, kendini toplamıştı, inkâr etti: —7 Dünyayı esrar kokusu nlasıl kjaplayabilir-, miş, esrar içilmeyince?... Tütün içtik. Yahu, artık Yamören'de tütün de mi yasak? Biz, cıgara içerek devlet babaya hiç mi yardım etmeyelim- Bunun kârı hükümete gidiyor!

— öus... Lara oenzeaı mı ş

— Arkadaş otur hele. Sana bir sorum var?

— Neymiş? -Mustafa sobanın önüne oturdu-: Sor bakalım!

— Okuldan mı bu geliş ortak?

— Bunu mu soracaktın?

— Yok! Sen hele söyle!

— Okuldan...

— Dersini belledin mi?

— Belledim !

— Aferin! Öğrenci kısmı dersine sıkı sarılmalı! Soracağım o değil!

Olayı duydun mu?

— Neymiş?

— Söylesene Pelvan!... -Yüzü güldü-. Bil bakar lım, ben bu Pelvana demin nerde rastladım?

— Nerde?

— Şaziye abladan çikıarken...

— Yok canım! -Vahit'in sövmesine aldırmadan Mustafa sordu-: Ne aramaktaymış orda?

— İnceledim. Derdine derman aramakta... Vahit cıgarasıni sobanın kızarmış borusuna

tutarak yakma ğa çalışı rken İsmail'e çı k ış t ı :

— Bak Topal herif!... Şart olsun öteki bacağını da ben kırarım.

Topaıl İsmail, yeleğenin altından, alay. olsun diye, boş böğrünü kaşıdı, Pelvan duymamış gpbi Mustafa'ya anlattı:

— Vahit'in bu kez derdi büyük!

— Essah mı?

— Efendi, bizim Pelvan kulunç olmuş...

— Kulunç mu? Güreşmeye güreşmeye hajm-lamış desene...

— İyi bildin, güreşmeye güreşmeye haımila-mış! Şaziye ablanın bereket ki, bilgisi derin... Kulunç mulunç olursa kırmakta...

— Nasıl kırmakta?

— Belinden... Okşpyarak... Eli yumuşak bir doktor!

Vahit (yumruğunu kaıldırdi:

— Sus rezil!.. Allah belânı versin.

Şaziye abla değil, padişahın kulunççubaşısı imişsin!

Vahit'in kızmak üzere olduğunu gören Mustafa lafı değiştirmek istedi:

— Şimdi gelirken baktım, İncegeliş dağlarını K,ar basmış. Yakındır

buraları da kapatması...

Topal İsmail gözlerini açtı:

— Bu nasıl söz, Mustafa? Dün sabah dağlara baktık da biz böyle konuşmadık mı ?

— Dün konuştuğumuz benim de a(klımda... Şimdi laf, hiç mi değişmeyecek? Hep kulunç üstüne mi gidecek?

— Bende laf çok! Nail Ağa bir saat önce ata bindi. Çankırı yoluna kapandı.

— Nereye? Yalana bak!

— Nereyeymiş! Yamören'in delikanlısına yiğit-başılık nasıl olur gösterecek, oynatmağa kan getirecek! Giderken bana tembihledi: «Aman İsmajl!

Bağlamayı hazırla. Olursa o kadar olsun» dedi

— Bir köyün adamını şıkır şıkır oynatacaksın İsmail efendi.

Pelvan Vahit suratını buruşturdu:

— Oynatacak! Şunu gördün mü Mustafa? İşte bütün Yamören delikanlısının

günaıhı bu topar İm boynunadır.

— Neden efendi? -İsm|ail hiç korkmadı-: Bizim köylü cimridir oğlum,

günahını bile adama bedavadan verivermez.

— Ulan sus... Töbe hey Allah! Mustafa araya girdi:

— Yahu, siz çekişmeden durmaz mısınız? İsmail bir köylü değil, beş köyü oynatır. Çünkü türküsü çoktur. Sabaha kadar söylese tükenmez!

— Tükenirse ayıp...

İsmail, Pelvan Vahit'in sözünü hemen aldı-.

— Tükenmez! Çünkü benim türkü çağırmaktan başka bir işim yoktur.

Bağlamayı alırsam, sabaha kadar türkü çağırırım. Senin gibi

pelvanl|ar: «Keyfinden söylüyor bu İsmail!» der. Akıllı adamlar da dert ile çalıp çağı rdığı mı z ı ossaat bilir!

! Mustafa'nın gene saatine DaKiıgını gorereR meıa*-landı-: Hayrola ortak! Saatin üstünde aradığın ne? Okulla başladın .hükümet memuru gibi saatla iş görür oldun.

— Hükümet memuru saatle mi gider gelir?

— Sa/atle Pelvan, öyle tutturabildiğine, değil, köylü hesabı...

— Kaç saat çalışır memur milleti?

— Kanun kitabında ne yazdığını bilmem ama, mahkemede, bir de doktor işinde saati iyi öğrenmişim. Memur kısmı, sabahın alafranga onunda hükümet sarayına bir uğrar. Onbirde yemeğe gider evine! Akşam üstü bir d|aha görünür :«İoabı düşünüldü: Yamörenli İsmail'in Köprülü muhtarının

döşeğini çaıldığı anlaşıldı. Yedi ay mahpusluk verdik. Hadi oğlum, Temyiz hakkın var. Yat da çık!» der. Kaputu giyer, bastonu eline alır, döner evine, bayanının yanına...

— Doktor da böyle mi?

— Doktor daha nazlı: «Neren ağrıyor hemşe-ri?», «Bacak kötü doktor bey!», «Aç bakalım!» Açarsın, «jyi, iyi, ört!» Kâğıdın başına bişeyler ya[A]

zar. Yazdığı da mümkünü yok, okunmaz. Bir eczacı okur okuyabilirse... Çankırı mahpusunda okumuş herifler vardı, her kitaptan haber veren herifler! Onlar bile doktorun yazdığını bilmezlerdi. «Doktor ilâç yazdı!» deyerek hiç sevinmeyeceksin. Hitamında dört tane devlet kinini verirler. Bre

doktor bey! Beni sıtmaı mı tutmakta ki...

Vaihit, Topal İsmail'in yalanını yakaladığını sanarak elini kaldırdı:

— Ulan, hani «doktorlar iyi» dedindi?

— İyi dediğim, Belediye doktoru değil. Çankırı'nın Hastane doktoru... Hastane doktorunu sen bilir misin? Kısadan bir adlam! Ama, fırtına gibi! Araba, tutmuş cebinden... Aylığına mı, yıllığına mı, payton acabası... Evine arabayla gider, hastaneye arabayla gelir. Hasta kısmına «Oğlum!» der, «Şöyle dur oğlum... Şu yana bak oğlum... Nasılsın yavrum?... Sızlayan yerin nere tosunum?» Ben hastanedeyim, karının biri geldi. Barsamı düğümlenmiş.

IIC ucıııoı\: ı\ayııı sayıyı y1"1 dolanmış barsağı nedense... Doktor, bıçak bilemeye durdu, şakır şakır...

Ardından suya sokup kaynattı. Neye güldün Pelvan?

— Ulan gülünmez mi? Ya>Iana bak!... Bütün yalancı bu herif! Yahu,

doktor bıqağı ne demeğe kaynatır? Çorba gibi mi demek? Hele rezil

topal!...

İsmail, yüzünü umutsuzlukla* buruşturup Mustafa'ya döndü:

— Adamın pelvanına, sözüm burdan dışarı, «akılılı olur» derler.

Doğru bif laf canım!

— İsmail, bak, pelvanlığı karıştırma! -Vahit, yumruğunu kaldırdı-: Kolunu, budunu yonarım, anladın mı sen!

— Anladım, sen de anladın mı? İndir elini... Topallığı neden karıştırmaktasın ya sen?

Mustafa gene aralarına gıirdi:

— Kesin yahu! Bıçakladı neden kaynatmakta doktor? Orasını anlayalım! İsmail, sobaya bakarak birazcık nazlandı. Köylüyü şaşırttığına her zamanki gibi kaısılıyordu. Bıyığını tuttu:

—Dünyanın yüzünde bir mikrop vardır. Mikrop böceğin küçüğü... Adama hastalık mikroptan gelir. Hastane doktoru bıçakları kaynatır ki mikroplar öle) «Bilakis» mikrop mutlak ölmeli ...

Vahit Ankara hastanesinde yattığından bun lan hep öğrenmişti. Yalandan meraklanmış göründü:

— Barsağı, kağnı kayışı gibi düğümlenen karıyf böyle mi sağaltmakta senin doktor? Şurada bir bıçak kaynatılsa, beride karı zıplar kalkar mı?

— Dedim ya Pelvan... Akıllısın... Sen akıllı bir adamsın Karda şı. -Öfkelendi-: Yahu olur mu öyle şey? Bıçağı kaynatmakta ki karının karnını deşecek, barsağı eliyle çözecek.

— Demek, fazlatdan fukaranın karnımı deşmek gerek... K,arı artık yaşamaz hay Mustafa, neden böyle yalan söylemeli a canım? O karı o saajt ölür. Töbe töbe!...

... ,v™.-;~;! ! t'

— Bilemedin Pelvan! Doktor yaraı m».....u

nın, barsjağın düğümünü çözdü güzelce... Karı bir haftada, vıcır vıcır bakmağa başladı. Sonunda biz: mahpusa döndük. Arkadan hastane hademesi, karı başına çökmeden mahpusa girdi. Sordum. «Karı köyüne gitti, şimdi Allah bilir ya, ekin biçer!» dedi. Hastane doktoru böyle! Ama Belediye doktorunu gözüm tutmadı.

Doktor da çeşjt çeşit, boy boydur. İyisi var, kötüsü var.

Mustafa yeniden saatini çıkardı. Bakıp cebine soktuktan sonra, ismail gene bir laf dokundurur diye telâşlandı. Aslı arapırsa saatin kac olduğuna bile dikkat edememişti. Fadik'i beklemek için yıkık eve gitmesine epeyce olduğu halde, öyle, alışkanlıkla saaste bakı-bakıveriyordu. Kurnaz kurnazgülen Topal İsmail'in konuşmasına meydan bırakmadı:

— Saate baktık! Can sıkıntısı... «Yazın, güneş öğleye kadar eşekle gider, öğleden sonra hızlanır

4 ata binmiş gibi...» derler. Doğru mu bu söz İsmail efendi?

— Doğru orta.k! Güneş yazın öğleden, sonra uçar.. Bakarsın tepene dikilmiş, uykuya dalar uyanırsan... Heyvah, bakarsın, geçmiş gitmiş...

— Kışjn da öyledir herhal... Buluttan görülmez de bilinmez!

— Güneş kısmı, kışın daha atiktir. Sabahtan trene biner mübarek!

«Düdüdüüüt!...»diyerek geçer. Aslına bakarsan, güneş olduğu yerde dururmuş da, dünya dolanırmış.

Vahit, artık kızdı:

Bunu da şimdi mi uydurdun rezil!

— Sus, töbe! Mura£ Ağanın lafıdır bu...

Vahit şaşırdı:

— Murat Ağam böyle haltetmez. Vallah bil'lâh söylerim. «Bu Topal ismail

senin arkandan laf uydurur oldu. Bil, öğren!» derim.

Mustafa, Murat Ağasından bunu çok dinlemişti. İsmail'i doğrulayıncaı Pelvan

Vahit şaşırdı:

— Murat Ağam söylediyse doğrudur. Murat Ağam yalan söylemez. Vay

canına.! Demek... Allanın bir hikmeti yahu! Bu nasıl bir is? Güneş dur-202

||IUI«w !•!• T--------

kıssılır, saat akrebi gibi döner! Hey güneş! Hey eşşoğ-lu eşek! Sabah sabah

tepenin yanına gelir. Hızlıca koşsan tutarım sanırsın!

Vahit, birden uzanıp kendisini dalgın dalgın dinleyen Topal İsıruail'in bıyığını tutup çekti. İsmail, acıyla sıçrayıp eline vurdu:

— Höst, bırak ulan! Bu da şaka?

— Şaka elbet...

— Baık Vahit, pelvan olduğundan bilmezsin.[A] «Erkekle şaka yapma belâ

çıkar, karıyla şaka yap-* ma zina çıkar.» denilmiştir. Aldın mı lafı?

Mustafa gerinip esnedi:

— Durmadan çekişirsiniz. Bıktım sizden!...

Ayrı şeyler düşünerek bir zaman sustular. Vahit, kendi başına gülümseyerek esrardan cam gibi parlayan mavi gözlerini kırpıştırıyordu. Mustafa;, yıkık evde bu gece Fadik'e ne söyleyeceğini tasarlanmağa çalıştı. Topal İsmail, gizli bir iş yapıyormuş gibi avucuyle sakat bacağının dizkapağım okşuyordu. Ne düşündüyse düşündü, derin derin içini çekti.

Vahit, sobaya atacağı odunu bıyıklarına yaklaştırdığı halde İsmaii'in kımıldamadığını görünce sordu:

— Hey Topal ağa, daJdın gitti. Daldın derinlere... İsmail silkindi, ikisine de gülümsedi:

— Daldım sahi... -Bir daha içini çekti-: Dalmak kötü değildir. Herif ne

demiş: «Derviş Yunus g(el imdi/Deryaılara d;al imdS/Deryayja

dlalmjayjsnca /Sen aıdam olamazsın» demiş.

— Kim bu Derviş Yunus? Topal hırsız mı sen-ciletyin?

— Töbe hey allah!.. Sen bir gün çalınırsın! Pelvan... Ağzın,

gözün şu yana gider. Yunus Derviş, bir âşık derviştir. Aşk üzerine

koşma bırakmamış yazmış. Aferin! İyi etmiş! Herkes pelvan mı olacaık yahu?

Mustaıfaj, İsmail'e bir cıgara uzattı:

— Al şunu!.. İc bakalım! -Arada sırada İsmail'e böyle apansız acırdı-: Hele dumanla da bir. Sonunda neye daldığını anlat!

203 I

Vahit, sobanın kapağını nızıa Kapam;

— Benim bildiğim İsmail, hayırlı bir şeye dalmaz. Gene kimin canını yakacaksın, Topal domu-

uuuz!

ismail, kaşlarından birisini yukarı kaldırdı:

— Bu vakit can yakacak bir vakit değil!

— Öyleyse bacağa daldın. Topallığı düşündün?

— Bacağımızda, ne vaır yaıhu? Günden güne sağalmakta Allahıma şükür! Ben

başka meseleye daldım Alaman'a daldım!

— Alaman gâvuruna daldım!

— Neye daldın, rezile bak!..

— Alaman gâvuruna daldım. Gecende muhtar odia|Sinda| Murat Ağa, Köroğlu gazetesi okudu. Dünyadan haberiniz yok da mal gibi yaşarsınız!

— Dünyaya n'olmuş?

— Alaman'ın sözünü duymadın mı?

— Duymadım!

— «Milleti yeryüzünden kaıldırtacağrfm!» demekte Alaman!

— Arrijan hangi milleti? Bizi mi?

— Yalnız bizi değil, tüm milletleri kaldıracak. «Dünyayı temizlememiş, banaı barınma yök!» diyesi..

Vatıit yalandan telâşlandı:

— Temizler öyleyse... Toptan kıyar.   Gördün mü işi? Aman İsmail, daha neler demekte bu Aİ8r

man?

— Dediği şu: «Bana, bundan böyle tuzsuz yağ yemek haram olsun! Ben elime geçeni topa, tüfeğe, tankaı, uçağa versem gerek... Uçaklarım öylesine çok olacak ki güneşi kapatacak silme!

Vahit, biraz düşündükten sonra güldü:

— Bırak aldırma... Ben de korktum. Ulan, bu ne biçim bir söz? Hayvan gıibi bir söz! Adamın kemiklerini yağ besler. Adam yağ yemedi mi, şuradan şuraya gidemez. Yavan ekmek yiyen   herif, dünya yüzünden tüm milletleri nasıl

kaldıracak? Yalandır: Öyle ya... Hemi de kuyruklu yalan. -BiraıZ durdu-: Murat Ağam ne dedi buna Karşı?   /

— Murat Ağaı, gazeteyi okuyup bitirdi: «Kulak vermeyin, yapamaz!» dedi.

— uoraun nıu, ıaöiı ununu: mioiiii ıvıuıaı «ya: yok mu yahu? Elbet

yapamaz, ne ağzına zibidinin!..

Mustafa keyifsiz keyifsiz sordu:

— Gazete hep Alama,n'ı mı yazmış? Öldürme möldürme   okumadı mı   Ağam?

Biribirini vurmamlş mı kimse?

— Vurmayı şuraya bırak... Dur bakalım, daha önemlisini yazmış. Bundan böyle köylü milleti, tezek yakmayaıcakmış,. Tezek yakımı toptan yaspk...

— Ne yakılacak? Hep odun mu?

— Odun da yakılmayacak. Yerkömürü yakılacak! Halisinden Zonguldak kömürü.

— İyi öyleyse!..

— Her duyduğuna iyi dersin Mustafa! Hükümet her eve subaydan bir komutan koymadıkça tezeği yakmamış edemez Bozkırın adamı... Her eve bir vagon kömür yığsa, bozkırlı, tezeği yakar gizliden say ki rezilin, kokusuna

hevesli... -Mustafa gene saata bakınca İsmail, V-ahit'e göz kırptı-: Pel-van! Arkadaş saata sık bakarsa, işin içinde bir karı meselesi olduğunu anlayacaksın. Hovarda milleti spata meraklı olur! Gece'Şaştıracak, el ayak çekilecek! körduman yolu izi kapatsa daha iyi! Mustafa, oğlum! Okula başlayalı bir hal oldu

sana! Fadik de af lası gibi imansız mı?

— Olmaz mı? Büsbütün...

— Karıların işi böyle kardaş. Körpesi ,aklı ermediğinden imansız olur, yaşlısı aklı erdiğinden... Meraklanma... Allahına şükret efendi!

«İstanbul'da işler bütün bütüne kötüymüş... Karıljar etekleri baldırlara sıvamış, çorabı sıyırmış atmış...

Vahit, Şaziye'yi düşünerek suratını buruşturdu:

— Bacakları kıllıysa... Tüü... Pisler!

— Ferah ol Pelvan, cımbızla yolar olmuş kılları. istanbul karısı... Pudrayı da sürdüler mi, tamam! Günahı söyleyenin boynuna, bir mesele daha var: istanbul'un karısı, kaşlarını usturaya vururmuş da Verine boyalı kalem

çekermişl Buna köylü aklı hiç dayanmaz, Ağa, dağılır ki ne kadar...

205

Vahit, parmağını -ısırdı:

— İstanbul da bir İstanbul olmuş desene To-pp! ağa], Ankara'yı geçmiş desene...

— İyi bildin, Ankara'yı geçmiş! İstanbul karılarının kollarında altın bilezik varmış ki, dirseklere kadar. Elde «On iki liralık» ça,nta... salınır gezermiş karı milleti! İstanbul'da fermanı karılar ele aJmış. Erkek mal gibiymiş, «Sırıtakalmış fukaralar» dedi anlatan...

Mustafa elini dizine vurdu:

— Tuu... reziller! Battı erkeğin namusu temelli!

— Sorma,... Battı evet... Ama sen de olsan..t ne halt edeceksin bakalım! Hay Mustafa! İstanbul kar rısına erkeklik sökmez. Sütte leke var, İstanbul karısında leke yok. Neden aktır İstanbul karısının madeni? Güneş görmez. Hiç güneş yatkmadğıından suratı kuyruk yağına benzer, karagecede parlar, ışıldak

gibi...

Vahit kızdı:

— Ulan, bu ne çeşit yaljan! Vagon gibi ardarda bağlanmış bir yaları! Güneş görmeyen karı olur mu? Hiç mi sokağa çıkmaz bu reziller?

— Oıkar, aıma gezmeğe çıkar. Hemi de senin Şaziye gibi eşekle değil oğlum,

taksiyle çıkar. Evde kap yumak, pırtı yumak İstanbul'da erkek kısmının ödevi,

çoktan...

— Aman bizim karılar duymasın! Semin kan duymasın İsmail! Tuuu...

Ovaderesi'ne Çjamaşıra şart-öisun sürer seni!

— Olmadı Pelvan! Yanıören'in karısı iyidir. Günde bir övün dövmezsen «Gönlü yok! herifin bsn-de, dayağı azalttı!» diye ağlar. Sus ulan kahpe! Dayağa dilekçe vermek, sana kahpe anandan mı kaldı?

Sofada ayak sesleri duyuldu. Kapıya baktılar. Nail içeri girdi:

/

— Merhaba ağalar!... /

— Merhaba Nail ağa!

— Merhaba!

206

— Mernaoa!

Mustafa hemen ayağa, kalkmış Vahit doğrulur-ken Topal İsmail omuzuna var gücüyle abanmıştı:

— Ulan alçak Topal! Peki bu yala(nı sen neden söyledin? Hani Nail ağam Çankırı'ya gittiydi?

İsmail, kalkmadan sordu:

— Bu ne iş? Sabahki sözün nerede kaldı yiğitbaşı?

— Evet, gidecektim ya... -Başlığını çözdü-: Yoldan geri çevirdiler. Kurşunlu'dan ileriye geçmedim.

— N'oldu?

— Kavat İbrahim'e rastladım!

— İşimiz uygun gitti desene...

— Uygun gitti.

— Hacer'i mi oynatacağız, demek?

— Hacer'i'.

— Aman Nail efendi, Hacer oynayacaksa, ben de bağlamıayı çalarım. Hacer dediğin yavrunun körpesi...

— Evet, kötü değildir, elverir. Her havaya oynar köpoğlusu!

— Oynar ne lakırdı? Hiç bilmese yoktan var eder. İsterse oynamasın', yeter ortada salınmas!,.. Yaşa yiğitbaşı! Aferin! İşte böyle olacak! İki yıldır söylerim. «Murat ağa iyidir, ama bu işin 'oprajtoru' Njail!» derim.

Geçen yıl Yamören delikanlısına Mu-raj ne yaptı? İlletli karı getirdi. «Gençler dokunmasınlar da, orospuya alışmasınlar.» diyerek...

Nail, Mustafa'ya göz kırptı:

— Duydun mu, Murat ağanın ardından dediklerini şunun?

— Söyler Nail ağa... jsmail bu!... Herkesin ardından söyler. Demin

İstnabul'da erkek bırakmadı.

— Benim arkamdan da söyler mi?

— Sor bakacım, işte yüzü...

— Ulan İsmail, benim arkamdan da konuşmakta mısın ileri, geri?

İsmail, elini sobaya uzatmış ısıtıyordu. Başını kaldırmadan karşılık

verdi:

— Senin arkandan da söylerim! «Nail ağa ya-

manim.» uerırm. ya yıvjcıı\cn

Hacer'i bulur da, geri gelir!» derim. «Ankara'nın Kemal Paşası varsa, Yamören'in de Nail ağası var!» derim. Beğendin mi yiğitbaşı?

Mustafa, o gece yatsıdan sonra yıkık evin duvarları arasında soğuktan titreyerek, bir saata yakın Fadik'i bekledi. Kız gelmedi.

IV

Hocaların Hakkı'nın ikinci karısı Ayşe, musluğun altındaki koval taştığı halde, fark etmeyecek kadjar dalgındı. Bir eli kuşağında,, öteki yanına sarkık, suyun kovada köpürmesine bakıyordu. Mustafa'nın ayak seslerini bile işitmemişti.

— Kız bu neyin nesi? Baksana, su taştı gıidi-yor.

Ayşe, «Ay!» diye küçük bir ses çıkarıp kendine gelcji. Korkuyla iki yanına bakıp kovayı acele kaldırdı. Mustafa avuçlarını suyaı tuttu:

— Dalmışsın!... -Ayşe öteki kovayı musluğun altına, sürmek istedi-: Şuna bak, çek hele... Suratımızı yıkamayalım mı?

Ayşe bir adım geriledi. Mustafa, başından şapkacını çıkarmayı bile unutmuştul. Ellerini yıkıyor, alttan altaı Ayşe'ye bakıyordu. Karının şalvarı yamalıydı. Ayağındaki kunduralar -Meryem'in ödünç verdiği pabuçlar- dağıldı, dağılacak... Topukları erimiş gitmiş sabun gibi... Mustafa'nın yüreği sızladı. Okunmuş incirleri, Meryem iki gün önce yedirdiği için Ayşe'den artık eskisi kadar çekinmiyordu. Arkasını dönen kanya gülerek laf attı:

— Yüzünü görmeğe hasret gideceğiz. Kırk yılda bir rastlaştık! Arkanı dönersin. -Biraz bekledi-: Dargın mıyız? Dibek başında barıştıktı ya... Küstün mü yeni baştan? -Çeşmeyi avuçlarına akıtarak sustu-: Konuşsana kız!

— Benim konuşacak lafım yok. Ne konuşacak-mışım.

kerse...

— Pınarı ver Mustafa! Suyu alıp gideyim! Evden beni gözetler kumam olacak... «Nerde kaldın?» diye çekişir!

Mulstala yüzüne su çarptı:

— Dur hele, yavaş yavaş! Yüreğimiz yandığından... Soğuk suya gayret vermekteyiz! -Ayşe canından bıkmış gibi konuştuğundan Mustafa'nın cesareti artıyordu-: Kırk yılda bir yüzünü gördükı Hemen «Gitmeli» dersin. Vahit olsa bir tren dolusu laf ederdin ama...

— Vahit mi? Hele rezil! Seni buraya Vahit mi yolladı? Sen o ipsize söyle: Boşlasın arkamda gezinmeyi... Va'llah billâh Hakkı'ya derim. Kötülük çıkar!

— «Derim» dersin, demezsin! İyi bildin. Va-hit saldı buraya beni... Selâmı var. Ölüyormuş kız...

Ayşe birşey söylemeden boş kovayı musluğun altına öfkeyle koydu. Mustajfa, yüzünü mendille kurularken sesini alçaltti:

— Benden neyi saklamaktasın? Benim bilmediğim mi var? Geçende san-a-' üzüm, incir, şeker, leblebi yolladı. Mendilini yerken iyi idi, şimdi mi kötü oldu?

— Mendilini, getirenin yüzüne vurdum. Dün akşam yolumu beklemiş. Olmadık

kötü lafı söyledim. Benimle uğraşmayın, Vallah billâh, işte yemin Hakkı'ya, derim!

— Kız, ben de yollasam Hakkı'ya der misin?

— Rezile bak!.. Şuradan, doğru yoluna, git! Ben hep eskinin, Ayşe'siyim .Kafanı nasıl yardımdı, unuttun mu?

— Ulan, senin gibi eşek olmaz! Kuma üstüne vardın. Kocan yaşlı... Ayağında kundura...

— Olmasını. Yaşlıymış... Oraları sizden sorulmaz. Vahit ipsizine söyle. Bikez daha önüme çıkarsa, bana öteberi yollarsa, yedi köye rezil ederim.

Akan suya bakıyor, burun delikleri korkmuş beygir gibi açılıp kapanıyordu.

Kızmıştı. Ayşe,

usıusıe vanırıen laı açıigı için ıvıusıara KUŞKUian-dı:

— Hep Vahit dersin. Sözün varsa ona söyle! Pelvanla aranızın iyi

olduğu belli bişey...

Ayşe, kovaları hışımla çekip hızlı hızlı yürüyüp gidinoe Mustataı arkasından bakakaldı. Reşit Hocanın okuduğu incirlerden, yazdığı muskalardan sonra karının böyle «Namussuzluk» edeceğini ummadığından, çeşmeye gelmeden önce, bir torba laf tasarlamıştı. Hiç birisimi söyleyemediğine canı sıkıldı*. «Dilimiz tutulmakta bu karıyı görmemizle hey allaıh!» Yüzüne ateş basmıştı. «Vahit'le arası iyi bunun yüzdeyüz!... Kimse anlamasın diyerek... Ulan biz avanak mıyız?» Gittikçe şüpheleniyor, şüphelendikçe birşeyler yapmak istiyordu. Hakkı'ya gidıip «Meseleyi» söylemeyi, Vahit'in ağzını ara mey ı, Ömer'den akıl danışmayı bir arada geçirdi aklından...

Yumruklarıyla, çenesi sımsıkı, kocaman adımlarla Gurbetçinin avlusuna girdi. Parası çalınmış gibi jçi yanıyordu.

Kapıyı açık bulduğundan, doğru Ömer'in yattığı odaya çıktı. Gurbetçi, olup bitenlerden habersiz, yatakta fosur fosur tütün içiyordu, «Mal gibi» gülüyordu. Sıtmayı savuşturduğu halde, işj tembelliğe vurmuştu. Mustafa'yı görünce sevindi:

— Gel hele. ...Gel bakalım, kopuk!

— Geldim. Ablam nerde?

— Dışarda. Tuz çekecek! Baksana değirmen taşlarına...

Ömer, sobanın arkasındaki değirmen taşlarını gösterip sesini alçalttı:

— Müjde, ablan incirleri yedirmiş...

— Heberim vaır.

— Önceki gün gönderdim, gitti. Yapamamış. Çünkü sabahları karıyı yalnız

bulmak mümkün değil! Kuması, kumasının kızı... neyse, öğleden sonra

kapının önüne oturmuşlar. Ayşe yün eğîrirmiş». İn-/ cirler düzenli yedirildi. Ablaın iyidir. Seni sever. Bi-rinii bitirince bir daha vermiş. Onu bitirmiş[A] bir daha!... Gördün mü? Sonunda, «Aman ellerim yapış

210

yapış uıau. oızın iuziuk nerae kız?» demiş. Mübarek tuzu, tuzluğa bırakıverrniş. Bundan böyle, iş bizden çıktı Mustafa, senin Reşit amcanın duası gücüne kaldı...

— Kalsın bakaJım!

Mustafa, lakırdıyı nereden açacağını düşünürken Meryem içeri girdi. Mustafa'ya gülümseyip değirmen taşlarının önüne oturdu. Bejinden yukarısını sallayarak, kolu çevirmeğe başladı. Ağır taşJarın arasında tuzlar, yağlı, ıslak hışırtılarla ufalanıyordu. Mustafa bir cıgara yaktı, bir de Ömer'e verdi. Belit etmeden, dargın dargın değirmene bakıyor, kocaman taşı, tek eliyle kolayca çeviren Meryem'in bu kadar güçlü olmasına şaşıyordu. «Şu ablam yiğit bir karı... Yiğit ama kolunu tutunca bir de titrer! Böylesi ağzının tadını biilirmiş!... Hele rezil topaJ!...» Kibrit çöpünü dişiyle sivriltiyor, Ömer'in susamasına hem memnun oluyor, hem datrılıyordu. «Koynuna girdiğimizi bilmiş de acıdığından seslenmemiş! Karıların tümü neden

Ayşe'ye benzemez! Şunun hem titremesi bol, hem yüreği yufka!» İçini çekmesi Ömer'i şaşırttı:

— Ne demek? Ulan neyin nesi bu, körük gibi iç çekiş? Oysa, güleceğin bir gün, alçak!

— Öyle!...

Ömer, Mustafa'nın dargınlığını fark edemediğinden lafı değiştirdi:

— Biz dışarı çıkamaz olduk. Köyde ne var, ne yok! Hele konuş!

Can sıkıntısını sezinleyip nedenini öğrenmek için üsteleyeceğini umduğundan Ömer'in h|avadis sorması Mustafa'yı çileden çıkardı:

— Yahu Ömer Ağa! Benim havadislik zamanım mı şimdi? Havadis... yatağa oturmuşsun, Meryem ablam da dünyanın tuzunu öğütmeğe oturmuş. Bu !Mustafa ne yapar? Akşam üzeri gelir? Bir duyduğu, işittiği mi var demezsiniz?

— Hsıyrolıa!... N'olmuş? Kes şu gıcırtıyı be kan!... Söylesene hay Mustafa, bir kötü haber mi duydun?

— Kötü haber... elbet kötü bir haber... Bak

vAı ı ıv/i ny u !. . 001 ıı ouvcıııı. uaıa lyııAnı

uAinuiiuu.

Seni sevdiğimden... «Söyleme vazgeç!» dedim. Yürek koyvermedi.

— Yahu nedir? Töbe hey allah! Nedir, dedim!

— Sen Ayşe'nin amcası sayılırsın. Hakkı dersen rezilin biri... Karının

namusu bu köyde senden sorulur.

— Ayşe bir halt mı etmiş? Aman karı!

— H.alt etmiş. Pelvan Vahit'i bildin mi? Ayşe'yle arası iyi... Buyur

bakalım!

Ömer yorganaı bir tekme vurdu. Uzun paçalı donu, Mustafa'yı şaşırtacak kadar temizdi. Yatağın içinde birşey arıyor gibi debeleniyordu:

— Deme... Pelvan Vahit? Şart olsun, keserim orospuyu... Şimdicik gider...

Yatırırım bıçağın altına...

— Hemi de kesmezsen adam değilsin! Meryem araya girdi:

— Durun bakalım!.. Gene birini kestiniz hır-padak... Sen neye

çırpınmaktasın be herif? Mustafa, anlat hele... Düşman lafıdır.

Karîalama olduğu besbelli...

— Karalaması mı kalmış bre, abla? Vahit mendil yollamış. Karı... almış mı, almamış mı, orasını anlayamadım. Yolda önüne geçmiş. Soracağını sormuş.

Karı da şıkır şıkır karşılığını vermiş. Siz bj kadar benim ahbabım

olup... Ve de candian dost olup... Bizim alacağımız bir karı... Şartolsun... Hay abla! Tuuu...

Mustaf,a, elini üst üste dizine vurdu. Ömer gerçekten öfkelenmişti. Meryem'e bağırdı:

— Oturmuş, ha bAbam, taş çevirir. Şuna bak! Kes hırıltıyı alçak! Çankırı mağazasının tuz reciliği sana mı verildi? Kes yeter!

Meryem elinin tersiyle alnının tenini silerken güldü:

— Bıraktım. İşte tamam!... Bana; neden çekişmektesin? Sizin Ayşe, Pelvan Vahit'e gönüllenmiş diyerek Yamören'de tuz çekinmeyecek mi?

Mustafa darıldı:

— Çekilsin canım. Bırak Ömer ağa... Ablamın işi geri kalmasın. Biz ölsek de yok değeri...

Ömer yumruğunu salladı:

— Karı milleti lafını bilse dünya düzelirdi mum gibi... Kız, karı, seni şart olsun, dayağın altına yatırım. Hadi koş, kunduraları al gel! Hem bizim kunduraları giyip, hem de kopuklarla... Töbe olmaz! Ben bu orospuyu kesmez miyim? Kunduralar şimdi gelecek... Laf dinlemem... Şimdi...

— Kunduradan durup durukken isteyeırnem ben... Eski kunduralar...

Bakalım bir kez doğru mu bu iş!

Ömer yumuşadı:

— Gerçeeek! Ya iftiraysa... Gördün mü? Güzel karının köy yerinde düşmanı çok olur hay Mustafa!

— Orasını biz de biliriz ama;... Peki, ne n'a-palım? Şimdi Ayşe'yi Pelvana kaptıralım mı? Ömer ağa hep susarsın. Bir akıl göstereyim demezsin! Ömer, yorganı tekrar karnırça çekti. Çopur suratı Rahatlamış, gözleri kısılmıştı. Akıl göstermeğe hazırlandığı belliydi.

— Akıl... elbet akıl |-'gösterilecek... En iyisi, ulan karı, yarın kızı buraya al gel! Ben anlarım yüreğindekini,.. Anlarım yüzdeyüz... bize kim derler? Gurbetçi derler. Hey Rıfat efendi! Biz akılları Rıfat efendiden aldık. Hiç meraklanma, yarın kızı buraya ablan alır getir!

Mustafa[A] birden telâşlandı. Yarın kız buraya gelir de, çeşmede kimin laf attığını söylerse, işin büsbütün sarpa saracağından korkmuştu. Bunu önlemesi için Meryem'e işin içyüzünü anlatmağı tasarladı. Değirmen

taşlarından, birisini mutfağa götüren Meryem'in arkasından öteki taşı kucaklayarak yürüdü.

Sofaya çı kı nca bağırdı :

— Kız abla! Nerdesin?

— Surdayım!

— İşte... buyur... -Ayağıyla kapıyı itti-: Taşr getiriverdim.

— Niye zahmet ettin hay Mustafa?

— Zahmet olur mu? -Kapıya bakarak fısıldadı-: Abla?

— Ne var?

—Yahu bu karı hep mi imansız!

— N'oldu?

— N'olacak! bombok...

— Benim bildiğim, Ayşe, Pelvan gibisine bakmaz. Ferah ol benden gizli işi yok.

— Ferah ol, ne kolay! Buraya gelmeden, çeşme başında gördüm. İncirleri

yediğinden... Sokuldum. İncirler kâr etmedi abla... kain yüzüme it gibi hırladı. «Hakkı'ya söylerim!» dedi. Bastı yemini...

— Pelvanı neden demezmiş kahpe?

— Pelvanı mı? -Utangaç utangaç güldü-: Pel-vianı da söyler. Pelvana

dja bastı küfürü... Gönderdiği mendili yere vurmuş... Pelvan meselesine

kulak verme! Ömer'e attık öyle bir söz!

— Pelvanla arası yok öyle ya!

— Artık o kadarını bilmem. Köyün bütün kopukları Ayşe'nin ardında

abla... Elini çabuk tutar çaksın. Tutmadın mı yandık ki, nasıl!

— Senin derdine Reşit Hocanın okunmuş incirleri çare bulamamış. Ben ne

yapayım?

Mustafa çömeldü, aklında hiç bir şey olmadığı imalde tek tek konuştu:

— Sen şunu yap... Dersin ki... hele bir düşün canım! Bunun bir çaresi vardır bu dünyada... Sen git, konuş, dersin ki... «Seni vallah billâh alacak!» dersin. Sana laf öğretmek gerekmez! Aşağındaki kunduraları çek al... «Kız

sana kurdura aldırayım!» dersin.

— Dellenmeii. Kocalı karı, el adamının aldığı kundurayı giyer de gezer mi

köy yerinde?

— N'apalım? Yarın kız gelip Ömer'le konuşacak! Dur yahu! Sen Ömer'in aklını

çevir. Kunduraları Ömer alıvermiş olsun! Amcası değil mi? Ayşe de ona yazın tarla bici verecek... hep gösteriş! Karıya böyle anlat. Kundura istesin, pırtı istesin, attın istesin'.

/

— Olur mu? Ömer bakalım razı gelir mi?

— Ömer senin elindeki bir iş...

Meryem, yazın Ayşe'yi kendi tarlalarında çalış-214

tırmaK amini   Degenmışıı. ıvıustara'nın yüzüne bir hoş baktı:

— Ağzını aramalı bir... Bakalım!... kunduraya razı gelir mi?

— Gelir. Sen razı edersin. -Mustafa sevinçle Meryem'in göbeğini avuçladı-: Sen, hey a|bla>, razı edersin ne güzei!

— Bırak... hele domuz... etimi acıttın!...

— Bu işi gör, sana yok, yok... iste, ne istersen... canımı iste... vermeyen namert!...

— Bakalım... yarın ben giderim. Olmazsa Ömer'in yanına çağırırım...

Hadi sen gıit içeri! «Bu Mustafa benim karıyla bir saattir n'apmakta?» diyerek herifin yüreği bozulmasın!

Mustafa az kalsın, Meryem'i kucaklayıp öpecekti. Kızar da Ayşe'yi yola getirmez diye korktuğundan vazgeçti.

Odaya girdüğ'i zaman içil raıhBAlamışfj. Ömer kapıyı gözetleyerek fısıldadı:

— Bu gece burda öyle ya... bu gece...

— Kimi sordun Ömer ağa?

— Ulan, ben kimi Asorarım? Nail bu gece kimi getirecek? Hacer'i getirecek, değil mi?

— Getirecek... Başağalar gitti, yanlarında üç atlı... Gelin de gelse, böyle gelir.

Ömer sobanın aralıklarında kımıldayan alevlere bakaırak yalandı:

— Hacer iyidir! Ufaraktır ama tombalaktır, aklığı dersen, kaymak... cilvelidir haa, köpoğlusu... kuş gibi konuşur. Adamcıldır.

— Karıyı övdün ki Ağa, Ülker yıldızı gibi gökyüzüne çıkardın.

— Ben bilirim hay Mustafa! Ben kaçın kur-rasıyım! -Yüzünü buruşturarak başını duvara çevir-dii-: Delikanlı gibi delikanlı kalmadı bu köyde... Senin yerinde olsam, şurada durur muyum?

— Ne yapalım, biz de beygiri semerleyip arkalarından Kurşunlu'ya mı gidelim?

— Kurşunlu'da ne işin var? Kendine bul bir kafa dengi... Tenhadaki evlerden birinde bîr oda döşet. Oyun bitince yüklen Hacer'i... yallah götür.

215

— Olur mu? İlk gecesi başağalar bize verir mi?

— Neden? Hacer'in bu köyde turşusu kurulacaksa, o başlAaı. Nail, yollu yordamldnr. Seni sever.

— Aman Ömer... ağam Murat duyarsa... Ömer yere tükürdü:

— Git yüreksiz!., tuuu... Sende hiç yürek yokmuş.

Mustafa boş bulundu; şapkasını arkaya itti:

— Bize yüreksiz dersin, bilmediğinden Ömer ağa... Az kalsın Hacer'i bu gece Vahit'le beraber götüreceklerini söyleyecekti. Sözü değiştirdi-: Yahu!

Bu köyün karısı bizde yürek mi bıraktı? Duyan olur, rezillik dizboyuna çıkar!

— Anladım... sen bu işin gelemeyeceksin üstesinden... -Bir zaman başka şeyler düşündü-: Hacer'i kim saıtmakta? Hep kavat İbrahim mi?

— Kavat İbr(ahim!

— Hey gidi İbrahim... on yıl oldu olmadı. Öyle ya, on yıl... Sımıcak'tan Himmet Çavuşa üçüncü karısını kaçırdık. Yardımcılıktan bir buçuk yıl gün verdiler bize... Dört ay yedi gün yjattık. Kız babasını, zor-güç parayla

yola getirdi Himmet çavuş, bizi çıkardı. O sırada Kavat İbrahim Çankırı mahpus damındaydı. Birine silâh mı çekmiş, birini mi bıçaklamış... Orada gördüm. Çam da,lı gibi, kapıdan sığmaz, bıyıklarına adam aısılır, yakışıklı

yiğitti. O kalıpla sonunda kavat oldu. Hovardalığın, kopukluğun sonu da bu! «Sür

git!» dememişler, «Gör geç!» demişler. Babasının parası tükenince...

Vurucu adam demek, kendini tutamaz, pezevenk oluyor. Vuruculuk

kıyıcılıktan gelir. Demek, Allah o yüzden rezil ediyor.

— Hacer'i nerede bulmuş?

— Sevip kaçırdığı zaman, karı on bir yaŞjinday-dı. Hapse koydular. Karı

bunu istemedi, boşandı. Birine daha vardı, ibrahim mahpustan çıkınca karıyı boşatıp aldı, bıçağı gücüne... Rezilin, bizün buralarda fermanı geçmez ama, Babsa dolaylarında ağlayan bebeler susar. Edepsiz olduğundan... şerrine lanet!

— Demek, kocasından boşattı da inadına karıyı kötüye mi çıkardı?

— Değil! Evlendi, geçinemediler. Boşadı. Sonunu bilen yok! Bir de işittik,

«İbrahim kavat olmuş... Hjacer'i yapına almış da ata binivermiş... Şimdi hangi

köyün delikanlısı yârende kız oynatmak istese, mutlak önce İbrahim'i arar.

— İbrahim de alçak imiş!

— Alçaktır. Pezevenk kısmı   utanmajZ olacak. Utanmaya utanmaya, demek içi boşalmakta... Şimdi herifte yürek kalmpdı. Kötek tayını... Gece gündüz içer, sarhoşlukla sözünü bilmez. Buyurun dayağa... Kemiklerini kırarlar. Bir

vakit ağlar... sonra güler. Kepazelik!- Odaya giren karısına diklendi-: Kız, sen nerdesin? Bir gittin mi, sonunda geri gelmezsin. Huzurumda gülme...

«Bunlar aç mı tok mu?» der mıi, şuna bak!... Ortalık karardı. Hani çırası yok mu bu evin?... Ulan benim evimin ışığı mı söndü?

— Taşladı yerine bıraktım. Allah adları, tuz öğütüldü, meydanda mı duracak? Hazırda yemek yok. Pilâv salayım mı?

— Pilâv uzun olur. Yumurta pissin! Anasının arkasında duran Süleyman sevindi:

— Oh ana!... Yumurta pişir kız!... İçim istedi. Ömer, bu söze çok kızmış gibi gözlerini açtı,

kollarını salladı:

— Sus rezil! Git suratını yıka! -Karısına bağırdı-: Ver bakalım şuradan benim yabanlık giyimleri...

— Ne var? Dışarı mı çıkacaksınız? Hava soğuk herif, bildiğin gibi değil!..

— Soğuk olsun... odaya gideceğiz!

Meryem dolabı açtı. Çiviye asılı lâcivert elbiseyi yatağın üstüne attı. Dört yumurta getirdi, tavaya biraz ypğ koydu. Sobanın üzerinde bunları pişirirken dargın dargın söyleniyordu:

— Yabanlık giyimleriymiş... «Orospu karı gelmekte!» denildi mi Yamören'in mezarda olan herifleri kalkar d|a yürür.

— Karı!... Alırım ayağımın altına'... Şimdi gücHI-

mesın mır ugıanı aııp gıusem gere*... iyisi, »aı-yeı-sin, ardımdan...

— Hiç sialmam! Oğlunu al da git.

Ömer'in sekiz yaşındaki oğlu Süleyman, diklendi:

— Hele babam gitsin! Ben giderim arkadan... Senin aklın mı erer?

Oğlan suratını asmış, ellerini adanı gibi kuşağının üstüne koymuştu. Mustafa güldü. Ömer kibirlendi.

— Gördün mü yavruyu? Arslan yavrusu... Ömer'in oğlu canım! Belli bir

şey... -Oğluna kasılarak baktı-: Sen dur! Seni Hacer'e salsam gerek...

Yuvarlasın odanın yüzünde seni... Bakalım karı kısmına gücün yeter mi

alçak?

Oğlan utandı. Yüzünü soba borusunun arkasına sakladı. Meryem parmağını salladı:

— Kurşunlu'nun kahpesi oğlanın bir yerini üz-meli ki, spna sormalıyım!

— Ne edermiş kız? Karı kısmı erkek kısmana ne edermiş? Hovardalığın yolunu belletirse belletir. Belletsin!

Meryem, öfkesini yumurtalardan çıkardı. Dördünü de sobanın keskinine vurup kırarak tavaya akıttı. Odaya yanmış yağ kokusu yayılmıştı.

Mustafa aç aç yutkunurken Meryem, erkeklerin arasına sofra tahtasını koydu.

Yufka ekmeklerini attı. Suratını asmıştı. Mustafa'nın yüzüne bakmıyordu:

— Şaşırır da, karıyı yatırmağa getirirsiniz!... Gerisini düşünün!

— Yok aıbla, getirilir mi, Allah allan!

— Bilmem, gerisimi sen düşün.   Benim   herif n'olsa yapar.

Ömer, kırmızı mintanından: başını çıkarıp Mustafa'ya göz kırptı:

-t- Meraklanma karı... Buraya getirmeyiz, ajır başka yere götürürüz.

/

Yemekten sonra Meryem, oğlunu kolundan çekti. Önüne çömelip kuşağını düzeltirken öğüt veriyordu:

218

— Bak Süleyman! Oyuna kaldırıriarsa, oyna-,n<a...

— Oynamam!

— Aferin... «Oyna» derlerse, «Ben orospu kısmıyla oynamam» dersin.

— «Oynamam» derim.

— Kahpe sana, «Anan güzel mi?» diye sorar. Başını şu yana çeviriver.

— Olur!

Mustafa, anayla oğulun konuşmasını gülümseyerek dinlerken Hacer'i bu gece alıp götüreceklerini Ömer'e söylemediğine seviniyordu. Soluyarak kuşağını bağlayan Ömer'e yan baktı: «Herif ölecek, gözü oynaşta... şu Meryem'in üstesinden gel de... Adam kısmı, durumunu neden bilmez hey Alladı?»

Odada oyun, gece yansından sonra bitti. Herkes çekilip gittikten sonra Mustafa, küçük başağa Nail'i işaretle dışarı çağırdı. Sofa soğuktu, karanlıktı. Rahatça konuştu:

— Kusura bakma Nail ağa... Bir sözün vardı, aklında mı? «Nazımız geçer» dedik, oda döşedik, sofra döktükt Aklında mı? İlk gecesi   karıyı bize

verecektin?

— Öyle bir sözümüz var mıydı? Peki. Bana kalsa, buyurun alın, ama Battal ağaya da demeli! Ayıptır. Onun da bir düşündüğü olur belki...

— Sen söyle. Ben utanırım!

— Ulan, neden utanırsın? Adam bundan utanır mı?

— Utanırım. İsmail rezili içerde...   -ismail'in gevrek gevrek

güldüğü Işpöldi-:   Hele   jalçak!...   Lafı tek tek uçurmaktaı... Topal

bacağına hiç bakmaz. Oyun arsjsı gördün mü? «Nerdeyiz yahu? Biz ner-deyiz? Gene muhabbetin olduğu yerdeyiz!» diyerek karının etini burdu. Bunca lafı nerden bulmaktasın

Hırsız ismail'in sesi yükselmişti. Susup dinle-< diler1.

219

— Yaşa abla, yaşa! Olursa bu kadar   olsun   canım! Hele şekere... hele

asmaya, hele yosmaya... Hacer, bir Hacer değil, Lokman hekimin abıhayat şerbeti imiş... Şuna bakın köylü! Kız dur, bacağımı acıttın, rezil!... Önceki yıl, Yanlar'dan Emine'yi getirdikti. Bizi senin kadar eğlendiremedi. Ne mümkün! Sen Haper değil Calcium ilâcı imişsin. Anladın mı başımm belâsı?...

Mustafa, sinirli sinirli güldü:

— Demek, Battal ağama biz mi söyleyelim?

— Sen söyle! Bana sorarsa, «Olur»   derim.   Mustafa odaya girdi.

Vahit,   kendisine   bir   iş

bulmuş, yamaklarla odayı toplamaya girişmişti. Cı-gara artıklarıyle dolu tabakları bir eski tasa döküyordu;.

Battal ağa, köşedeki kasıntılı duruşunu, kalabalık gittiği halde değiştirmemişti. Yambaşındat Ha-cer'in Topail ismail'İte dilveleştüğinli farketmemiş gibi cıgara içiyordu.

Mustafa gerçek bir utançla yaklaştı:

— Kusura bakma. Battal ağa! Sana bir sözüm var ama, böyle şeylere kızarsın, «Nazım geçmez»

diyerek...

— Neymiş? Şimdiye kadar ben senin hangi sözünü kırdım?

— Eksik olma. Bu gece... İznin olursa...

— Ne izni?

— Ne olduğunu bilirsin!

— Keramet sahibi miyim ben? -Battal, gienç-lere yüz vermemek için ağır

davranıyordu. Başını çevirdi--. Mal sizin, aılın, götürün. Biz

kendimiz için getirmedik, sizin için getirdik.

— Oldu mu ya! Bak darıldın Battal ağa! Biz sana güvendik, oda döşedik,

masraf ettik.

— Allah adlan! Oğlum, siz bana güvenmemiş-siniz, kendi yiğitliğinize

güvenmişsiniz. Size verileceğini nerden bildiniz de masraf ettiniz? Ya biz

başka birine... /

— Yiğitbaşlaırımıza bir parça nazımız geçer dedik. -Mustafa telâşlanmıştı. Yutkundu-: Sana güvendik Battal ağa! Sana güvendik de masraf

ettik.

220 *

hit'i, gözünün ucuyle gösterdi-: Şu yamak yardımcısı mı? — İyi bildin, Vahit'le !...

Topal İsmaN: «Kız dur, bacağımı acıttın kahpe!» diye fıkır fıkır gülüyordu. Mustafa öfkelendi, baktı:

— Vahit'le götüreceğiz Battal ağa! Bu gece bizi kırma ...bu gece bize bırak yarın gece kime verirsen ver!

Battal, işi daha önce Nail'le konuşmuştu. Lafı eğlenmek için uzatıyordu:

— Odayı nerede döşediniz?

— Bulduk bi-yer... Döşedik!

— Size götüremezsin! Murat ağan seni keser. Nerde bu ev? Uygun mu bakalım!

— Uygun! Köyün dışındaı...

— Köyün dışında, ne demek? Evi söylemeden oima£. Birkaç kopuk gelir yaban köyden... Yerini anlayalım. Kızılibrlk delikanlısı arkamızdaymış...

— Vahit'in evine götürülecek.

— Peki. Şimdi oldu. Hadi, çağır bana Nail ağa-yıl...

Mustafa, kolundan çekerek Vahit'i dışarı çıkardı. Peivan meraklaı sordu:

— Ne diyor Battal? Olur dedi mi?

— Nail'le konuşacak.

— Konuşsun. «Aman» diyeydin. İyice yalvar-dın mı?

— Yalvardım Naz ediyor. Yahu bunlar nasıl bir adamlar? Yamören'in insanı gibi insan bu dünyada bulunmaz.

— Aldırma... Hacer de bir Hacer'miş. Yakıcı güzel yahu!

— Gerçek! Yakıcı bir güzel.

— Topala bir kızdım. Yârende olmasak, şamarı yedi gittiydi. Allah işjni bilir. Ayağı topal olmasa kar r'V> elimizden aldı gittiydi.

— Uydurdum yalaman... «Oda döşedik, masraf Isttik» eledim. Battal ağa, «Nerde

bu oda?» diye sı-

221

kıstırdı. «Kızılibrik öeiiKanıııarı oasarıar aa nacer ı elimiizden alırlar» diye korkmakta Battal Ağarn!

— Yahu, bizi yavru mu bellediler?

— «Vahit'lere götüreceğiz» dedim.

— Söyle... N'olurmuş?

— Karıyı eve bırakırız. Ben, bizden öteberi getiririm. Arçan bize yumurta pişirir. Semin yattığın odada soba var öyle ya?

— Laf mı şu? Elbet var!

— iyi...

Bu sırada Topaıl ismail, kafasını kapıdan çıkandı:

— Vahit Fetvan, Mustafa usta! Hele buyurun aslanlar!

Mustafa önden girdi. Hacer, başağa Battal'ın dizi dibine oturmuş cıgara içiyordu. Elinde ağara olmasa, adamın yüzüne dik dik bakmasa küçük bir

kız çocuğu sanılırdı.

Nail, ayakta yere bakarak konuştu:

— Abla! Sen bu gece, bu ağaların konuğusun! Hacer, cıgarası ağzında, Mustafa'ya güldü. Mus-

tjafa o kadar sevindi ki, az kaJsın, «Haydi buyur abla!» diyecekti.

Kan, cıgarayı tabağa bastırarak ayağa kalktı. Sırtında uzun etekli bir şehir entarisi vardı. Beline gümüşlü bir kemer takmıştı. Başörtüsünü düzeltir ken ayak değiştiriyor, belini kıvırdıkça kemerindeki aynalar parlıyordu».

Vahit köşede duran feneri yaktı. Mustafa bir türlü «Buyur!» diyemiyor. Vahit bir türlü fenerin kapağını kapatamıyordu. Bereket, Topal İsmail, saz ça-l,ar gibi elini kuşağının üzerinde oynatarak alaya başlamıştı:

— Haydi abla, üzme, yeter/Bitti yâren yandı fener/Bu tosunlar seni bekler/Hacer ablam cömert deyû/Hak belime kuvvet deyû! ' Aşağıda Mustafa gizlice tabancasını yokladı. İki yandan karının kollarına sımsıkı girerek yürüdüler

Karı yatsıdan beri durmamacasına oynadığı için terlemişti. Bihoş

kokuyordu.

Vaıhit anasını uyandırmağa gittiğinde Hacer'le Mustafa odada yalnız kaldılar. Soba iyi yanıyordu. Karının sırtında entariden başka birşey olmadığı için yolda üşümüştüi. Tombul ellerini ateşe uzattı. Mus-tjafaı kolundan çekti:

— Hele otur abla! Dinlen biraz!.... Yaık şunu. Hacer cıgarayı alırken dişlenini gösterdi:

— Koca oğlan sana mı bıraktı beni?

— Allah razı olsun, bıraktı.

— Hemen «Alladı razı olsun» deme! Odada küçük oğlanı nasıl yoğurdum, yuvarladım. Bakalım, sen güreşte bana çıkabilir misin?

— Aman, hangi oğlanı? Gurbetçi Ömer'in Süleyman'ı mı? Vay efoia vay!... Sen beni Ömer'in oğluyla bir mi tuttun? Demek biz şimdi yedi yaşında bebeyiz?

— Öylesin! Boyun ne; "poşun ne?

Mustafa, pusudan atlar gibi birdenbire Hacer'e sarıldı. Karı «Uy» dedi amaj, ne kurtulmağa çalıştı, ne de titremeğe başladı. Tiftik çuvalı gibi yumuşacıktı, ama kurşun gibi de ağırdı. Mustafa, ateşin karşısında ısınmış yanağını öptü.

Vahit'in ayak sesleri işitilince geri sıçrayıp sordu:

— Uyardın mı?

— Uyardım.

— Ne dedi?

— Hiç... Gelsene az...

Sofada, Vahit gülerek anlattı: Anası kızmış: «Ben karışmam, ne yumurta kırarım, ne 'hoşgeldin' derim diye direnmiiş...

— Şuna bir laf söyle... Seni sever, çıkmaz sü-zünden...

Mustafa, şapkasını düzelterek bir yalan düşündü. Besmele çekip öteki odaya girdi. Vahit'in anası yalgın önünde ayakta duruyordu. Pek

ufak-tereKtı. urKereK Kapıya uaıumf, y misti. Mustafa sesini alçaktı:

— Gördün mü olan işlerii teyze! Tuu... -Vahit'in anası dargın djargın başını salladı-: Bana mı kızdın? Şunaı baık! Biz, ne kadar söyledik. «Teyzem darılır.» dedim. Ne fayda! Yiğitbaşılar sizin evi uygun gördü «Olmaz. Hiç

olur mu? Teyzem kız,ar, dinime, imanımaı!» dedim. Vahit de «Olmaz!» dedi. Söz dinleyen nerde? «Şimdi köyümüze gelmiş bir Tanrı konuğu... Ortiada mı kalsın?» dedjler.

Vahit'in anası biraz yumuşadı:

— Benim oğlan getirmek istemedi mi essah-ta,n?

— İstemedi kanaat olsun! «Hiç olmaz!» diye bağırdı.

— Yiğitbaşılar neden bizim evi uygun görmüşler. Hele bak! Ne geziyor elin orospu karısı bizim evimizde?. .. Koca köyde, başka ev bulamadılar da bizim eve mi kaldılar?

— Oldu bi kez teyze! Karı bir kaç gün bur-da... Sırayla kalacak.

Bugün sizde, yarın bizde... Vahit dedi ki: «Anamın yüreğine kötülük

gelmesin!» dedi. «Ben böyle orospulara el mi sürerim!» dedi. Sana ispat:

Ben de burada yatacağım Üçümüz bir odada... Sedirde Vahit'in yatağı var. Yere bir döşek daha ser.

— Vaıhit: «El sürmem!» dedi öyle ya?...

— Yemin etti ki, ne kadar...

— Hay Mustafa, karı bu odada yatsın, benim yanımda...

— Aman teyze! Olmaaaz!» Kızılibrik delikanlısı bu karının arkasında. Yamören'e düşmanlıklarını bilirsin. Pencereden girerler, kaçırırlar.

Hadi gece vakti dağlara düşmeli. Köyün alnı lekelenir! Adamlar ölür. Yiğitbaşılarımız karıyı bize ısmarladı. Yarın noksansız geri verilecek. -Babasının sık sık söylediği bir sözü gülerek tekrarladı-: Emanet ciheti,

kendi işinden muteberdir. Hadi, sen içeri gir!» «Hoş geldin» diyeceksin. Aslına

bakarsan, o da garibin biri... Tanrı misafiri... «Kalk sununla git!»

dediler, buraya geldi. «Yok, ötekiyle gideceksin!» deseier-

di. Yukarı mahalleye giderdi. Bir suçu mu var? Yere bir yatak daha serersin. Yumurta pişir, biraz da yoğurt koyalım. Ben de öteberi getiririm evden.

— Sen neden öteberi getireceksin? İstemez? -Kadıncağız, yabancı erkeğe çıkıyormuş gibi örtüsüyle/ yüzünü sardı-: Başıma gelenler. Oğlun var, derdin var!

Mustafa, odıaya dönüp, Vahit'e «Oldu» işaretini verdi. Ayağa kalkan Hacer'e elini salladji:

— Otur abla, otur. Pelvania ne konuştunuz? Isındın mı?

— Isındım. Sevdim köyü. Terbiyeli buranın delikanlısı... Oyunları da iyi oynuyorsunuz. Saz çalan herif buralı mı?

— Buralı. Pek mi beğendin?

— Beğenilmez mi? Sazı inletiyor.

— Hem inletir, hemi de sabaha kadar söylese türküsü tükenmez.

Vahit somorttu:

— Bırakın pisin lafını!... Bıyıklarına aldlandınsa yanıldın abla, bacağı topaldır, bir; huyu bozuktur; iki...

— Topal ya... Önce farketmedim. Yiğitbaşıların önünde bacağını uzatmasına şaştım da:, «Terbiyesizin biri besbelli!» dedim. Topalmış. Yazık. Anadan mı topal?

— Topallığı sonra aımia rezilliği anadan)... Gülüşürken Vahit'in anası kapıyı açtı. Eşikte

biraz duramayıp içeri girdi.

— Hoş geldin kızım!

— Hoş bulduk anacığım! -Hacer koşup elini öptü-: Gece vakti uykudan mı kalktın? Seni rahatsız ettik.

— Hangisi senin oğlun?

Yaşlı karı, delikanlılara şaşkın baktı:

— İkisi de benim oğlum! Birinin babası yok, birinin apaşı...

— Dur bakalım! -Hacer parmağını yanağına dayadı-: Sen söyleme...

Ben oğlunu bilirim. Sana hangisi benzemekte? Sen ufaksın. -Birdenbire Mustafa'yı gösterdi-: Şu!... Senin gibi ufak çıkmış,..

224

225

Mustafa başını salladı:

— İyi bildin abla! Ana, benim ana...

— Allah bağışlasın, ananı pek beğendim. Vahit'in anası, örtüsünün altından

güldü:

— Beni beğenmek para etmez. Oğlumu beğen-melıü...

— Ah anacığım! Oğlunu beğenmesem buraya gelir miyim? Bak bana... Sen de beni beğen. Ben senin gelinin olacağım. Burada kalacağım hep... Bildin

mi? Beni gelin ister misin? İşini görüve-ririm.

— Oğlum isterse ben de isterim.

Yemek hazırlanıncaya kadar Vahit'le Hacer el kızartmaca oynadılar. Vahit ağır davrandığından el-terinin üzeri hemen kıpkırmızı oldu.

Yemeği çabuk bitirdiler. Vahit'in anası yere bir yatak serdi.

Mustafa siniyi sofaya çıkarınca fena halde utandı:

— Bu ne? Töbe olsun teyze! İstemez yajhu! Vahit'in anası, iki bakır

ibriği uzattı:

— Al şunları! Al dedim!

— İstemez, töbeee... Sen bizi o yolda mı sandın? Gücenirim bak! İstemez. Allah

ajllah!...

— Söylenme, hadi ajl! O karı şeytanın kendisi... Sizi sabaha kadar çok aldıatır. Al hadi!

Mustafa uyandığı zaman nerdeyse öğle olacaktı. Vahit'le Hacer yerdeki yatakta sarılmış yatıyorlardı. Karının sarı saçlarından kalın bir örgü yastıktan sarkmıştı. Ağzı biraz açıktr. Akşaımkıi yakıcı güzelliği kalmamıştı. Gürültü etmemeğe çalışarak acele giyindi. Ayaklarının ucuna basarak odayı bir dolaştı. Sanki böyle işlere aJışıkmış gibi hamamlığın önünde duran boş ibrikleri eline alıp dışarı çıktı. Var hit'in anasına görünmeğe utanıyordu. İbrikleri merdiven başına bırakarak aşağı indi. Avludan hemen çıktı.

Kış güneşi, kara bulutların arasından köyün

yarısına vurmuştu. Ama donmuş toprak kaskatıydı. •

Soğuk havaiyi içine çekti. Boynunda -gece Hacer'in ısırdığı yerde- ba'l gibi tatlı, tüy gibi hafif bir sızı duyuyordu. Kolları, bacakları yorgundu ama Keyfi yerindeydi. Elleri pantolonun ceplerinde ıslık çakarak Orta mahaJleye

doğru yürüdü. Harmanlardan geçerken, dibek taşının beyaz beyaz parlamamı, birdenbire Ayşe'yi hatırlattı. Gülümsedi. Kendi avlularında küçük eşek, sırtını titretip kuyruğunu sallayarak duruyordu. Ânıasıyle yengesine görünmemek için hızlandı. Ömer'in merdiven kapısı açıktı. «Gir-sem mi, gıirmesem mi?» diye düşünerek biraz durakladı, sonra Sağırdere'yi geçti. Kaırşıda Himmet Çavuşun gençler odasının bacasından duman tütüyordu. «Topal ismail, sobanın önüne bacağını uzatmıştır.» diye gülümsedi.

Ayşe'nin kocası Hocaların Hakkı, avluda sapan demiri biliyordu. Mustafa selâm verdi. Hakkı o kadar uzun boyluydu ki, çömeldiğj halde, ayakta duruyormuş gibi Mustafa'yı şaşırmıştı. Yüzünü yıkamadığını hatırlayarak caminin önünden geri döndü. Çeşmede karılar, ikişer üçer toplanmış konuşuyorlardı).. Mustafa şapkasını düzeltti. Yaklaşınca bir kocakarı başını salladı:

— Hayrola Mustafa, su mu gerekti yavrum? Kanlar gülüşmeğe başladılar. Mustafa buraya

geldiğine pişman oldu. Kocakarı elini salladı:

— Çekilin bakalım! Verin pınarı Mustafa Ağaya. Nerden gelmekte bu arslan, zorlu uğraştan gelmekte...

— Bu nasıl bir laf Hanife Ana?

— Doğru bir laf. Ba,k dinle hay Mustafa! Yam-ören'e misafir gelen karının adı Nazlı değil mi? İyi dinle: Vaktin birinde âşık ne demiş! Demiş ki: «Naz-tı nazıı öter sılanın kuşu/Kendi sılasınaı sığmayan ki[A] şi/Eller sılasında dinç olmaz başı/Nazlı yare düştü gönül vah oldu.» Beğendin mi?

— Beğenmedim.

— Neden?

— Karının adı Nazlı değil.

— Aman biz yanlış mı belledik?

— Yanlış anacığım. Adı Hacer! Hadi bir mani de buna söyle bakalım! -Fadjk'in yaklaştığım görünce sertleşti-: Lafı uzattınız. Yüzümüzü yıkanmayacak mıyız reziller? Açılın!

Hanife'nin kovaları doluyordu. Karı hiç aldırmadı. Belli ki, Hacer ismine uygun bir mani düşünüyordu. Mustafa utandığı için, konuşmak istedi.

Âşık kısmının lafını neden açarsın, Hanıfe

ana? Âşıkta laf çok olur ama her zaman üstüne vurduramaz!

Ayşe'nin ortağı Gülizar deminden beri hazırlanıyordu. Mustafa'nın karşısına

dikildi:

— Nasılmış bu Hacer?

— Bırak abla! Sen de Hanife anaya uydun. Aferin!

— Ben Hanife anaya uymadım. Nasıl bir Hacer' se, «Bize de oynayıversin!» demekte Yamören'in karısı...

Karılar, bu sözü çığrışarak doğru'<ad;ılar.

— Birez da biz görelim!

— Temelli sizin değil ya!

— Karıların hiç mi hakkı yok delikanlı parasında?

Mustafa kaşlarını çattı:

— Ben yiğitbcşı mıyım ki, bu sözü bana söylediniz? Karıda hakkınız varsa Battal Ağadan isteyin!

Hanife arca, Mustafa'nın cmuzunu yumrukladı:

— Adını verdin, Hacer imiş. Boyunu poşunu da ver bakalım.

— Boyu poşu n'olacak!   Hadi   eğlenmeyin. Sizin aklınızdakini ben

bilmekteyim ama biz kan ma-rı görmedıik! Bişeyden haberimiz yok. Boyunu poşunu merfak etmiş. Boyu kendine yeter!   /

Çeşmeye yeni gelen bir karı, bakraçları kolundan indirdi. Mustafa'nın son sözlerini işitmişti. An-Istmağa başladı.

228

tlriyordu-:   Pek boylu değil   ama tıkız. Dur bjaka-lım, Fadik boylu...

Mustafa, Fadik'e baktı. Fadik dargın dargın başını çevirdi. Karı bağıra bağıra anlatıyordu.

— Pelvan Vahit'in evine kondurmuşlar. Demin avluya çıktım. Baktım Vahit'in avlusunda bir karı... «Aman komşuya gelin mi kaçırmışlar!» dedim. Baktım, şa,lvarı, sıkması, üçetek entarisi yok. Bildiğimiz şehirli karısı... Aklıma geldi. «Delikanlının getirdiği orospu, sakın bu mu?» dedüm. Karıyı bir iyi gözledim. Sarıye,ğız bir karı... Beli gümüş kemerli... Alçağın her yanı oynampkta dururken...

Mustafa yere tükürdü:

— Allah belânızı versin! Açılın   ulan   reziller! Sizin evinizde hiç   bir

işiniz yok mu?

Şapkasını arkasına atarak yüzüne su çarptı. Mendiliyle kurulanarak çalımla yürüdü. Köy karılarına türkü olmuşlardı. «Orospuyu avluya salıvermiş bizim Peivan! Hele eşek» diye söylenerek gençler odasının damına çıktı. Çeşmeyi gözetledi. Karılar konuşup gülüşüyorlardı. Fadik kovaları1 doldurdu. Caminin arkasına doğru yürüyünce, Mustafa, damdan koşarak indi; yola girdi. Göreceklerine, kızın ba[A] ğıracağına aldırmıyordu. Yıkık eve neden gelmedii-ğini soracaktı. Aralarında ikıi adım Kala seslendi:

— Kız Fadik!

Fadik durup döndü. Mustafa yaklaştı. Ağır kovalar, kollarını aşağı doğru çektiğinden Fadik daha ince, daha çelimsiz görünüyordu. Mustafa gülümsedi:

— Gözleye gözleye, gözleyemez olduk. Ver de, elinden bi su içelim! -Kız geri çekilmek istediği için çömeîerök bakracın sapını tuttu-: Ver kız! Sen

Yezid misin? Versene! Şuna bak!... Yetti senin ettiklerin;. Şaman çarparım şartolsun.

— Git, suyu sana Hacer versin.

— Kim versin?

— Orospu karı!...

Mustafa, Hacer meselesine Fadik'in kızdığını

nerek gülmesi tuttu:

— Şuna bak!... Hemen inandın mı rezil? Bütün yalan! köy yerinin kara çalmalarını sen bilmez misin?

— Kara çalma yok! Hep doğru...

— Yalan kız... Hele suyu içelim, anlatırım. Bak n'oldu? -Fadik kovayı artık çekmedi. Mustafa,, ağzını suyun yüzüne dokundurarak üç, dört yudum içti-: Eksik olma!... -Ayağa kalktı, dudaklarını elinin tersiyle sıvazladı-: Diyeceğim şu: Bak sözümü dinlemezsen... «Başüstüne» diyeceksin. -Biraz

dü-ründü, bu gece Hacer'in oyunundan vazgeçemedi. Parmağını salladı-: Bu gece değil, yarın gece... yatsıdan sonra yıkık eve geleceksin. Konuşuruz!

— Gelmem. Yıkıkta seni Hacer beklesin?

— Başlatırsın Hacer'den... Suç sende! «Yıkığa gelirim.» dedin. Gece vakti beklettin. Dondum kız. Şartolsun sabaha kadar... İmansız köpoğlusu! Gelmedin! O kızgınlıkla, biz de bir haltettik. Bak, yarın akşam seni beklerim.

Yarın ajkŞıam gelmeli. Dinime imanına, başımı belâya sokarsın! Gelmezsen, kanaat olsun Hacer'i alır, eve götürürüml.

— Götür. Ben yıkığa gelemem. Hic bekleme!

— Ben beklerim. Yatsıdan sonra bir saat beklerim. Gelmezsen, bak yemin ettim, evinizi basar, seni zorla çıkarırım.

— Ans,m bağırır, ben bağırırım!

— Artık bağırmağa meydan bırakırsam bağırırsın. Ölüyoruz kahpe!... Gece vakti... rüzgâr eser. Soğuk... rezil-imansız! Ben seni alınca, bunların öcünü çıkarmaz mıyım?

Fadik, boynunu bükerek gülüvermiş, safmarak lyürümüştü.

Mustafa arkasından, dudaklarını yajlaya yabaya bir zaman baktı. Bu Fadik için Topal İsmaj] bir Igün, «Fidan gibi maşallajh!» demişti. «Fidan gibi evet! Topal haklı.» diye güldü. Birden, geçen yıktıu-rada Ayşe'yi beklediği aklına geldi. «Gözleye gözle-ye gözleyemez olduk...» sözünü Candarma Nail'in

laSI kadar imansız ueyıı uu rcfuıı\: t an ut yete yiMya

gelir öyleyse...» diyerek sevinçle parmaklar m şıkır-dattf.

V

Mutfak, dumanla dolmuştu. Hamur kokuyordu. Meryem kapıdan başını uzattı:

— Kız Ayşe, neyin nesi bu duman?

— Ekmek tükenmiş Meryem abla, buyur!

— Herifini seven karı, ekmeğini sıkça yapar.

Ayşe içini çekti. Tekneden aldığı hamur parçasını hamur tahtasına hırsla vurdu. Biraz un serpti, parmaklarıyla mıncıklayarak biraz yaydı. Meryem'in yüzüne dalgın dalgın bakıp kederle gülümseyerek açmağa başladı. Oklavayı, avuçlarının altınd|a ileri geri götürüp getirirken sert göğüsleri titriyor, etsiz görünen gövdesinin tıkızlığı meydana çıkıyordu. Bilekleri aktı, yumuk yumuktu. Meryem, Mustafa'ya hak verdi:

— Maşallah kız! Töbe, töbe!

— N'oldu?

— Kız, sen güz&lmişsin! Ere varmak sana yaramış orospu! Gittikçe güzelleşmişsin.

— Eğlenme abla! Güzellik neyle olur? Giyimle olur.

— Meraklanma yavrum. Dünya: böyle kalma[A]. Allanın işi! Bakarsın bir kapı

açar. Hiç ummadığın yerden bir kapı. -Teknenin üstünde açılmış harnur-ları gördü-: Kız, bu ne kadar hamur? Evinizin bir aylık ekmeği!

Ayşe omuzlarını silkti. Meryem kapıya bakarak sesini alçaltti:

— Kız aılçak! Üç günde, beş günde yapsana ekmeği... Kocana taze taze

yedirsene...

— Hay abla; taze tajze yedürsen yaranır mısın? Bırak şu lakırdıyı...

rı lafları...

Ayşe, oklavaya, sardığı hamuru tahtaya hışımla vurarak çevirdi:

— Şu ekmeği gönlümle mi yapmaktayım? Allah biliyor! Şuna bak... çamur gibi... bizim herif ak-buğday öğütmez. Pazarda yirmi para fazla verir-lermiş. Bu yüzden kara buğday yeriz. Ağüadım da bu kez arpa koymadı.

— Bilirim, cimridir Hakkı...

— Cimri ne demek? Cok sürmez, biz bu köye türkü oluruz. Akbuğday ekmeği aktır kâaf gibi... Adam hamurunu yoğururken hazzeder. Ben ekmeği tepe gibi yığmaktayım inadına... Tazesi bitti mıi, kurusunu ıslatıp yesin, geberesi...

— İyi... Erkek kısmına yaranılmaz. Gülizaf ner-de?

— Suya gitti.

— Sabahtan da çeşme başındaydı. Şimdi akşam, gene mi su?

— Bugün epey su taşıdı. Bilmem!

— Allah allah, boyu kadar kızı var. Düğünü yapılsa dokuz aya varmaz yavrular. Artasının suyunu getiriverse ya...

— Her zaman kız getirir. Bugün nedense anası taşımakta...

— Kız nerde?

— Bahriyle taşa gittiler. İlkyaza, ev yapılacak Ayşe, incecik yufkayı, açılmış yufkaların üstüne

koydu. Bir başka hamur parçasnı önüne aldı. Parmakları unlu olduğu için elinin tersiyle burnunu kaşıdı:

— Meryem abla?

— Buyur.

— Dün çeşme başında seyrolmuş!

— Öyle!

— Sen yok muydun?

— Ben sorara geldim. Yamören'in karısı çeşmeye toplandı. Delikanlıların getirdiği karıyı aldık/örta-ya...

— Adı Hacer miymiş? Öyle duydum.

232

— Güzel mi? Gören olmuş mu?

— Olmuş Gece Vahit'in evinde kalmış... Kulaksızın Yakup'un Mustafa da beraber... Vahit'e yiğit-başılar karı vermez ya, Mustafa'nın hatırından çıkamamışlardır. Cemile'nin evi Vahit'e patı-çatıya... Sabahleyin, Cemile görmüş, «Kısa ama, etli, butlu! Tombul karı.» dedi. Mustafa'yı Hanife

ana çeşme başında sıkıştırmış. Oğlanı alaya .almışlar.

Ayşe, oklavayı yuvarlarken gülümseyerek sordu:

— Mustafa gene kokuyağı sürünmüştür .

— Sürünmez mi? Hacer'in şerifine kokuya bakmış.

— Abla?

— Ne var kız?

— Abla, Mustafa güzel oğlan oldu, ne dersin?

Meryem eğilip Ayşe'nin yüzüne baktı:

— Oğlanı gözün tuttu, değil mi rezil?

— Yok! Benden doğrusunu söylemek... İyi elbise giyince güzel oğlan olmuş. Hep de koku sürünmekte... Aklında mı, Ankara'dşan geldiğinde... dibek başında... kokuyağından yüreğimiz bayıldıydı

— Sus kız, o nasıl söz?

— Doğru söz!   Kötülüğe mi   söyledik? Güzel... üstübaşı   güzel.   Şaziye   abla

dedi ki: «Köyde   bir tek!» dedi.

— Hele kart kahpe! Gözü körpe oğlanlaırda... Baina bak Ayşe, sen daha cahilsin. Bu laflan ban|a söyledin, başkasına söyleme. Şaziye gibilerle ergen delikanlıların \afı edilmez.

— Ben kötüye konuşmadım ki... oğlan Ankara' ya gidince büyümüş...

— Şuna bak... Büyümeyecek miydi? Taş ufağı<# değil ya, yaş ufağı...

Meryem aralık   duran kapıdan   bir an sofayı   gözetledi. Ayşe   hamuru   gene   hırsla

çarptığı için   döndü, yanına   çömeldli:

— Kız Ayşe!... Sana bir sorun var, ama doğruyu dinin gibi söyleneceksin.

— Soracağım şu: Mustafa senin arkandan çok dolaştı. Kafasını yardın! Şimdi söyle bakalım, pişman oldun mu?

Ayşe, omuzunun birisini oynattı. Meryem vura-caık gibi yumruğunu kaldırdı:

— Hani doğru söyleyecektin? Kız beni günaha sokma! Senin kırdığın cevizleri ben bilmez miyim? Vahit'e bakmaktasın orospu!   Amcan hepsini duydu. «Şunu bana çağır. Suratına tükürmemiş olmaz. Bu köyde Vahit'ten kopuk, ipsiz var mı?» diye kızdı. Vazife gönüllüsün öyle ya?....

Ayşe oklavayı durdurtarak   Meryem'in yüzüne korku ile baktı:

— Bunu kim çıkardı abla?

— Kim çıkarmış? Geçen gün sana çerez mendili yollamadı m? Bu da mı yalan?

İçinde şeker de varmş. Boyalı şeker...

— Yolladığını bildin, ne yaptığımı da bilirsin!

— Ne yaptın bakalım?

— Hafiife cadısı getirdi. Lafı gezdirdi dolaştırdı, sonunda koltuğundan mendili çıkardı. Suratına çarptım.

Meryem kurnaz kurnaz başını salladı:

— Orası doğru... Suratına çarptın diyelim. Sonra... oğlan tenhada önüne çıkınca fıkır fıkır gülmedin mi? Cıvıl cıvıl konuşmadın mı?

— Konuşmadım. Vallah billâh konuşmadım. «Ah, sana yarıdm!» demesiyle,

başladım söğmeye... Bırakıp gitmeseydii başını yaracaktım. Mustafa gibi...

— Şuna bak!...

— Vallah billah... işte yemin... inaındın mı?

— Vahit'e inandım. Ama... söz gelişi... Diyelim ki, Mustafa yeniden arkana düşse... dolaşsaı... arna kötülüğe değil, seni almak için... Kafasını yarar mısın bu kez de?

Ayşe karşılık vermeden ayağa kalktı. Hannur bitmişti. Deminden beri ocakta kızan

yufka sacınınyal-tınıa biraz çırpı attı. Meryem'e oturması için bir küçük

iskemle verdi:

taze götür!

— Söylediğime karşılık vermedin. Oğlanın kafasını yarar mısın gene?

— Yararım!

— Rezil, senin her sözün yalaın! Kafasını yararsın da geçen gün çeşmede ne

dedsin?

Ayşe, kızgın saça değdirdiği parmağını hızla çekip ağzna götürdü:

— Lafa bak... Ne demişim!

— Orasını biimem. Çeşmede epey konuşmuşsunuz. Oğlan, «Ben seni

ajlırım.» demiş, sen de, «Varırım, oiur» demişsin.

— Töbe! Mustafa böyle mi söyledi sana?

— Kim söylediyse, artık orasını ben bilirim. -Ayşe'nin şımarık şımarık

gülmesinden cesaretlendi-: Elin delikanlısını, çıra gibi yakmak

günahtır. Sen cahilsin, daıha günahı bilmezsin. Pek günahtır.

— Abla, hep «Günah» dersin. Ben de şaştım. Bir köyün adamı arkama düşmüş.

Vahit laf atar. Nail bıyık büker. Topal İsmail bile kırık bacağına

bakmadan geçen gün göğsünü yumrukladı*. Mustafa dersen eski belâ... Töbe ,hey allah! Sen de geldin ağız ararsın! Eve bir kocakarı girse, «Kuşağında

mendil mi getirdi?» diye yüreğim hoplamakta... Ben anladım, sonunda el sözüyle kötü olacağım. Hey allah, hey allah!

— Şuna; biak! Kız o nasıl laf! [düşmanların kötü olsun! Arkanda ben varım, arslan gibi Ömer amcan var.

— Eksik olmayın! Sen aıkıi'i karısın abla, söyle bakalım, benim mi bahtım böyle, yoksa her gelinin arkasına bu katdar mı düşerler?

— Doğrusunu ister misin Ayşe... senin kocan kötü. Kocan kötü olduğundan... Hakkı senıin den-gin değil. Sen güzelsin, senin herif rezil! Sen körpesin, herif yaşlı! Geçende Ömer amcan söyledi. Gurbetten geldi geleli, ne zaman senin

Jafın açılsa, bat-na bir etmediğini bırakmaz. «Benim kızı berbat ettiniz. Ayşe

benim kızım sayılır.» demekte... -Utanmış

I.gibi güldü-: Herifin kız evlâdı olmadığından... bizim

235 I

ğil, eşek setmami» demekte... Üçten dokuza şart-etti, iyi olup kalkmca seni Hakkı'dan boşatacak.

Ayşe yüzüne öyle korkarak baktı ki, Meryem susuverdi. Ayşe, bu susamadan büsbütün kuşku-lanmıştı.

— Abla sen benim ağzımı yoklamaktasın! Seni buraya Hakkı m, ı yolladı? Ben senin aradığın adam değilim Kötü olsun iyi olsun, kısmet böyle imiş. N'apalım, alnımızın yazısı...

Meryem, kendisini çabucak topladı. Yumruğunu Ayşe'nin başına şakadan vurdu:

— Ah bu senin kafamı ezmeli, eşek!...

— Neye?

— Bir de neye der! Amcan sana acımakta. Ben sana, acımaktayım! Düşündüğün şeye bak! Sen ölene k/adar bu Hakkı'ya* karı mı olacaksın?

— N'apalım. İzinnamemiz var.

— İzinname olsun. Ömer amcan onun da kolayını bulacak!

— Kolayı bulunur mu?

— Amcan herşeyin kolayını bulur. Kaç yaşındasın şimdi?

— Bilmem... anam bilir. Dur hele, izinname çıkarırken söylediler. Karı kısmı on beş yaşında olmazsa izinnamesi çıkmazmış. Ben on beş yaşındayım öyleyse...

— Gördün mü? Hakkı kırk beş, elli yaşında... Sen yirmi beş yaşına geleceksin. Benim yaşıma... Hakkı altmışı bulacak. Tam yiğit zamanında öksürüklü herifle uğraş. Gençliğinde her gece koynuna girse, gene yanmam. Üstelik bir de kuma

derdi... Hakkı'nın cimriliğini a kız, ne yapalım? Sana bu körpeliğinde, bu

güzelliğinde bir kundura alıvermezse...

— Hep söylersin. N'apalım? İzinnamen karı başkasına gider mi?

Hakkı'yı bıraktım, diyelim, beni kim ajır? Bir akı! verdiğin yok...

— Sen benim vereceğim akla gitsen...

— Söyle bakalım, belki giderim! S

— Gidilecek yol şu: Seni Mustafa istemekte orospu!

— Deli misin abla! Yakup ağa, dul karıdan ge-jjn alır mı? «Ergen oğlana

kızoğlan kız!» demişler Ben kocejı karıyım.

— Bırak şimdi o lafları... Senin hiç aklın mı «rer? İkiniz birbirinize

denksiniz. Ahmaklık etme! Gençlik ele bikez geçer. Gençlikte ne yaşarsan odur. Evinde akbuğday yedirmeyen, karısına bir çift kun* dura almayan herif yere batsın! Hani seni alırken: «Kızı bana verin; sütle, üzümle beslerim.»

dediydi. Şimdi kara ekmeğii ye de yat! Sen Mustafa'ya razı ol, sonrasına karışma! Mustafa analığına demiş ki: «Ben kız ehli kız almayacağım. Gelin kısmından birini alacağım!» demiş. Gönlü sende oiduğundan lafı dolaşık etmekte fukara!

Ayşe yeniden ürkerek kaşlarını çattı:

— Abla sakın ağzımı arama... Amcama bir laf söylersin, beni sopanın altına

yatırır.

— Hele akılsız... Amcan bu işe bişey demez. • Sen Mustafa'yı alsan

amcan keyfolur.

— Yoksa abia, seni buraya Mustafa mı gönderdi?

— Bu nasıl bir söz! -" Mustafa'nın haberi yok! Kız ben cadı karı mıyım? Ben sana akrabayım. Senin kötü olduğunu ister miyim? Sen bu Hakkı ile nasıl olsa geçinemezsin! Benim dediğim, bir iş olacaksa yolu yordamıy-e olmalı. Senin amcan, neden korkmakta? «Kızı bir hergele kandırır. Namusum ayak altına düşer. O zaman Ayşe'yi töbe olsun keserim. Kız mezara, ben zindana!» diye korkmakta... Kız, bana da yezık! -Meryem, sesini aiçalttı-: Yol yakınken başımızın çaresine bakalım. Ne dersin?

— Sen bilirsin. Amcam bilir. Gelip ağlamadığıma bakma abla, bem herifin cimriliğinden, usandım. Kuma derdi bir yandan, üstte, başta yok bir yandan... Çeşme başına ben niçin gio'ememekteyim? Kundurasız utandığımdan... Sen anladın mı?

— Vay kafa! Vay kafa! Bir de «İzinname» der-s:n, «Kısmet bir kere böyie kesilmiş» dersin. Yarın amcana gel. Sana bir akıl versin. Bizim herif kaç

Söndür bağırmakta, «Şunu çağır, iki çift lafım var!» diyerekten...

737

Pw''

— Peki. Ben yarın amcama gelirim.

Sofada bir kıpırdama oldu. Meryem eliyle «Sus» diye işaret etti. Ayşe'nin kulağına eğildi:

— Biri bizi dinledi. Sorarsa, ben buraya kunduraları almağa geldim. Sen de köy kopuklarından... Vahit'ten fajan bana yandın yakıldın. «Şöyle yap,, böyle yap, kafalarını yar!» diyerek a>kıl verdim. -Ayşe hemen ocağın önüne

çömelmişti. Basile «olur» diyerek a,teşe çalı atıyordu. Meryem sesini

yükseltti-: Kunduralar lâzım olursa gene istersin. Kurşunlu'ya amcana

ilâç almağa gideceğim. Gönlüne bir şey gelmesin emi?

— Ne gelecek abla! Şimdiye kadar verdin, Allah razı olsun!

— Öteki meseleyi de dediğim gibi yaparsın.

— Peki.

— Kunduralar nerde?

— Dışarıda, pencerenin dibinde, getireyim.

— Sen bırak. İşini gör yavrum, ben alır giderim.

— Dur abla! Hemen gidersin. Süleyman'a ekmek götür, taze taze yesin.

— İstemez. Dün pişirdim ben de.

Sofayı kuşkuyla dinlediler. Bir oda kapısı yavaşça örtüldü.

Meryem, eve gelinceye kadar, pek merak ettiği halde, dönüp arkasına bakamadı.

Her adımda, Hak-kı'nın evinden kopacak gürültüyü bekleyerek ağır ağır yürümüştü. Birinin dinlediği yüzdeyüzdii. Himmet Çavuşun oda penceresinde oturan Mustafa'ya hiç bakmadı. Oğİ8(n uzanıp birşey sorar diye telâş-lajnmıştı. Ancak evinin avlusuna girince biraz rahatladı.

Yukarı çıkar çıkmaz, sofa penceresinden dışarıyı gözetledi. Ha;kkı, hızlı hızlı geliyordu. Korkudan yüreğ çarparak odaya girdi. Meraklı yüzüne-bajkan kocasına söz fırsatı vermedi: /A

— Sus... Hakkı arkaca düştü. Sonra anlatırım,-Ömer de telâşla doğruldu:

— Ulan ne yaptın karı! Tuu...

— Sus dedim. -Meryem dolabın önüne koştu-: Selâmı var Ayşe kızının...

Meryem arkası dönük konuşurken Hakkı girdi:

— Merhaba Ömer Ağa!

— Merhaba... Buyur Hakkı Ağa... şöyle geç!...

— Oturmaya gelmedim. Sen bana baksana Meryem...

Meryem kunduralar elinde döndü:

— Buyur!

Gurbetçi Ömer karısını korumak için aray;a girmeğe çabaladı:

— Otur hele!... Otur da konuş. Burası yabancı yer mi?

Hocaların Hakkı, çok laf söylemesini hem sevmezdi, hem de beceremezdi. Kalın

kaşlarının altında rengi belirsiz kırmızı damprlı gözlerini kıss|ra|k, Meryem'e bakıyordu. Sırtında her zamanki pis ceket var-dıı. Zipkası o kadar yamalıydı ki, bap^Ağrndian bir çıkarsa bir daha giymesi imkânsız... Ömer'den iki karış uzundu. Meryem yıllardan beri ilk defa kendisine dike dik bakan bir köylü erkeğinden korktu. Dudaklarını yaladı. Ömer'den yardım istemeğe bile gücü kalmamıştı. Korkulu düş görüyormuş da uyanmak istiyormuş gibi davrandı.

Ömer'in sesini pek uzaktan duyuyordu :

— Hele otur, otur dedim enişte!

— Oturmağa vaktim yok. Şuna birşey soracağım:: Söyle bakalm Meryem. Benim

karıyla ne konuşlunuz? Ben duydum. Sonunda, «Dediğim gibi yapprsın.» dedin. Neydi o?

Kelimeleri durup arıyor, sanki ağzında/ çevirip, iyice hazırlandıktan sonra, soluğu tutuk hastalar gibi, birdenbire söylüyordu. Bu yüzden konuşmasında silâh atmağa benzeyen birş ey vardı :

— Fısıl fısıl konuştunuz. -Kocaman elini havada salladı-: Fısıl fısıl! Ben

işittim.

— Sen nerdeydin? Ben seni görmedim.

— Dışarıda...

— Karınsı sormadın mı?

— Sordum.

— Ne dedi?

— Ne dediyse dedi. Sen de söyle hele bir... Allah aşkına bizim karıya ne söyledin?

«Allah aşkına» sözünde öyle bir yalvarış vardı ki, Meryem'in gitgide artan korkusu birdenbire geçti, Hakkı'ya, birdenbire kızdı:

— Ne diyeceğim? Kunduraları geri ,almağa gittim. Ekmek pişirmekteydi. Laf açıldı. Köyün kopuklarından yarıdı yakıldı. Ben de, iyice öğrettim. «Hakkı'ya birşey deme. Herifin başı ipsizlerle belâyaı girer.» dedim.

«Küfretmekten fayda olmaz. Kafalarını yararsın. Kayaları kafalarına vuru-vururver.» dedim.

— Kim takılıyormuş, dedi mi?

— Köyle yerini bilmez misin? Güzel karının düşmanı çoktur.

Hocaların Hakkı, elini kuşağının üzerine namaza durmuş gibi kavuşturdu.

Bacakları o kadar uzundu ki, Meryem, gülmesini tutarak, «Böyle adam mı olur? Yatağa sığmaz!» diye düşündü, biraz da canı sıkkın...

Hakkı döndü. Ömer'e yavaşça sordu:

— Duydun mu? Ablam iyi söylemiş. Sağ olsun var olsun!

Meryem artık kendisini toplamıştı. Ömer'in gevezelikle i?ıi pis etmesine meydan vermemek için hemen sesini yükseltti:

— Sen bana baksana... Bir de utanmadan «Sağ olsun» der. Yüreğinde domuz pazarlığı... ben kar nna ne söylerim ki pirelendin? Arkamdjan buraya. geldin? Ayşe demedi mi?

— Dedi. inanmadım. Karı milletine güvenilmez. Değil mi Ömer?

— Doğru!... Hele al şunu! -Ömer bir cıgara uzattı-: Otur, konuşalım ez biraz...

— Ben tütün içmem Ömer Ağa!

— Gerçek, sen tütün içmezsin, pa/rayı küplere[A] doldurursun. Doldurursun küplere...

— Yok qanım, küpe dolduracak para ne gezer? «İki ucu denk geliyor mu?» sorsana...

240

— Otur, otur dedim!... Sırası geldi, sorula-caık.--

— Oturamam, işim var... gün kavuşmadan bir j<ağnı taş daha çekmeli.

— Otur dedim. Taşından, toprağından başlatma! Yahu, siz ne adamlarsınız!... Hakkı sedire oturup ellerini dizlerinden sarkıttı. Kendine acındırmak istiyordu, ama Ömer yutmar di. Yamören'de bu domuzdan daha kurnazı yoktu. «Belli birşey kurnaz ama paraya kurnaz, karıya değil!» Ömer cıgarasını yakarken ellerinin üzerinden Hakkı'yaı baktı.

— Bende para ne arasın Ömer Ağa-dedi-, paria olsa...

İnatçıydı da bu Hakkı, inatçılığı para derken büsbütün belli oluyordu.

— Hedi hadi! Ben Hocaların kabilesini bilirim. Senin paranı şeytan bağlamış. Şeytan kısmı parayı bağlar.

— Bırak şeytanı... Ne diyeceksen deyiver çabuk!

— Dur... lafa gelince: «Ben' karıya güvene-mem!» dersin. Ayşe gibi karıya düşmüşsün... Dua edeceğine... Karı milletinin huyu var. Açık koyma, çıplak koymaı, ordunun içine sal gitsini

— Evet!

— Evet dersin, bir kundura almazsın. Hakkı sıkılarak Meryem'e döndü:

— Şu bizim amcayı gördün mü kız? Senin herif imansız. Yeğenini arkalar. «İki ucunu bir,arayat nasıl getirmekte bu Hakkı?» demez! Para olsa... para hiç yok... ev yaptıracağız. Karı, iki kız da geldi, yetişti. Üc karı say! Kundura üç çift alınacak, ikiyüzer kuruştan altı Ura, ikiyüz ellişerden

yedibuçuk bankınot... Geçende Çankırı'dan getirdim. Beğenmezler. Sağlam kundura getirdîk. Altı lastik. Bir parmak otomobil lastiği Üçü birden başladı bağırmaya... Baktım, kemiklerini kırsam giymeyecekler. «Köyde ayıp» dediler «Sen bizi sonunda türkü edeceksin!» dediler. Dükkân. dan geri getirmecesine pazarlık ettiğimiz ne iyi olmuş. Neye güldün Meryem?

— Bir de sorar. Kış vakti yorgandan zorlu palto olrrçaz. Hadi sırtına sar da odaya gitsene... -Elinde tuttuğu kunduraların tabanlarını birbirine vurdu-: İyi etmişler! Şu senin yaptığın afcıllı işi mi? Köyde dul kanlar

bile lastik kundura giymezken... Erkek kısmına ayıp sayılmaz, ama karılara! ayıptır.

— N'apalım! Anam ölmeseydi, Hasan'laı mallan ayırmasaydık, bu Kadar düşrnezdik. Şimdi ev yaptırılmasın da ksrılaır mı donatılsın?

Hakkı'nın AIttan aldığını görünce Ömer kibirlenerek arkasına] djayandı:

— Bana bak enişte! Karı senin karınsa-, benim de yeğenim. «Başındaı adamı yok.» diyerek böyle mi yapılacak? El içinde kundurasız gezdirmek bize ayıp. Dost var, düşman var. Sen almazsan, ben alırım. Kunduraya karşılık Ayşe bana çaJışır. Biz elbet bu namussuz sıtmayı

atlatırız yakında... Adımız Gurbetçi! Köy yerinde fazla duramam, giderim, gurbetö.. Bizim karı yaılnız. Ayşe ekin biçer Biz.bu yıl tarlaHan bakalım orta ğ a verecek miyiz?

Hakkı ellerini yeni yıkamış da suyunu süzüyor-muş gibi uğuşturdu:

— Hay aıllaıh razı olsun! Ne kadar iyi... Sana kızarım! Neden tarlaları Kulaksız Yakup'a veresin? Herif ağalığa soyunmakta... Oğlu Ankara'dan paralı gelince... yahu siz hiç doğru bir laf eder misiniz? Kardeşim Hasan, bunca yıldır taşçı ustası, o kadar parayla hiç gelebildi mi? Bu oğlan Ankara'da mutlak bir kötü iş yapmıştır. Hırsızlıktan yana bir iş. -Uzak, karışık birşeyler

düşündü-: Olur! Ayşe sanq çalışsın. Meryem'e yardım eder. Ekin biçsin. Kunduraları al. Tarlaları ortak verme sakın bu yıl Ömer Ağa...

— Kundurayı ben alırım, sen de sıkma ipeklisi, şalvar basması alırsın. Karı genç... başına örtü, beline aynsılı kemer ister.

— İster... -Hakkı'nın yüzü gene kederlendi-: Ben istemez m\ dedim? Ev

yaptıracağız hay Ömer! Biraz da beni düşünmeli. Taş çekilecek. Ben sabaca kadar uyuyor muyum? Kereste biçmeye hızarcılar

gelecek bahar üstü... Orman askerinden gizli kütük çekmeli dağdan... Direk lâzım. Para yoki.

— Sus... «Para yok» lafını istemem. Hay allah belânı versin. Karı demek

namus demek!

— Namus demeık olduğunu ben de bilirim. Ama, ben kendi işimi de bilirim.

Çok şükür, şimdiye kadar kapımı tahsildara tekmeletmedim. «Şu

kadar vergi borcun var, rezil!» dedirtmedim. Yamören elli evlik... Bilirsin Ömer Ağa, vergi defterinde bizim köylünün borcu tepe gibi durur. Sayım parasından, yol parasından vergi borcu...

— Canım Hakkı, neden böyle söylersin? Tarlan çok. Sürüyle davarın var.

Satıver tarlanın birini, evimin eksiğini gör!

Hocaların Hakkı, ellerine bakarak inatçı inatçı gülümsedi:

— «Tarlan çok» nasıl bir laf! Topnak bir vakit satılmaz, günahtır. Hadi, akşam ekmeğini çıkarıp saitsana bakjelım!

— Ekmek başka...

— Toprak da ekmektir. Allah toprağı «Alınsın» diye yarattı, «Saitlisin» diye

"değil! Reşit Hocaya sor... Namusun başı tarlaı... Ev yaptırılacak...

— Evi bahane etme... El ne diyor. Biraz da arkama kulak ver.

— Vermem. Ellerin lafı bitmez. Sen gurbettesin de bilmezsin! Bu Yamören'in adamı bütün rezil! Ben çakşırım Ömer Ağa, herkes gölgede yatar, odalarda laf atar karı peşinde gezer. Ben çalışırım. Köy yerinde «İşim yok!» diyen yalan söyler. Ağaç budar-sın, tarlaların taşını ayıklarsın... Avlunun, bahçenin duvarını önerirsin! Yaprak keserim, çalı toplarım, saparı demirini bilerim. Hayvanlar baıkım ister, değirmene gidersin. Ne demişler alçak köpekler?... Demişler ki: «Şu Hakkı, sabahtan akşama k3|dar hiç durmaz. Ölecek!» demişler. Karılar laf arası, «Sen de Hakkı gibi çaılış!» dediklerinden, «Köyün düzenini bozacak rezil» demişler. Gördün mü? El sözüne bakmayacaksın. Benim duymadığım yoktur, üstüme almpm. Çalışma,, senin gibi yatakta yat! Bu kez, «Bı-

rak tembel domuzu!» diye güler bu Yamören... -Dışarıda bir hayvan böğürdü. Hakkı ismini çağırmışlar gibi dikilip kulak verdi, acele ayağa kalktı: Bana izin Ömer Ağa! Kız kağnıya taşı yüklemiştir derede.

— Sen bilirsin! Dilersen pırtıları da ben alayım Ayşe'ye, aklıma birşey gelmesin!

— Neden gelecekmiş! Peki, saına ekin biçer! Meryem, sobanın arkasından sordu:

— Gülizar ro'apacak? Ona kundurayı kim alsın?

— Gülizar kundurasız da gezer. Sen benim karıyı bilmezsin. Çoktur onda para. Benim her şeyden haberim var. Ekin çailar, tiftik çalar.

Hakkı, yün çoraplarıyle tahtaları güm-güm öttürerek gitti.

Kan-koca bakışıp gülüştüler. Gurbetçi Ömer kasılarak ensesini kaşıdı:

— Oldu bu iş!

— Oldu derken... şuna bak... sen mi yaptın? Ben yaptım.

— Ul,an karı, Hakkı'yı kandırmak, Ayşe'yi kandırmaktan koiaymış. Ekin biçtiririz. İyi bir akıl. Tarlatan ortak verirsen kemiklerini kırarım. -Gözlerini süzerek bir zaman düşündü-: Hakkı'nın evindeki yağlara,

bollara, ota, samana Gurbetçi yarı yarıya ortak olmalı!... Üç lira borç vermez! Aman kan, bundan gerisine karışma! Pis edersin işi... Senin aklın ermez! Mustafa nerde, Mustafa'yı gördün mü?

— Gördüm. Himmet Çavuşun odasında. Pencereye tünemiş. Hakkı'yı arkamdaı

görünce, besbelli, gelmedi.

— Gönder oğlanı, çağırsın. Meryem pencereden oğlana seslendi:

— Oğlum koş, Mustafa ağa.nı çağır. Gençler odasında... «Seni babaım istedi» dersin. Çabuk! Pencereyi kapa(ttı-: Müjde almalı oğlandan...

zorlu bir müjde... —

— Müjde istenecek. Daha neler istenecek. Ulan karı... Aman kız! Tuuu... Gördün mü?

— Ne var?

giymem!» derse... «Size ekin biçmem!» derse...

— Hep konuşursun. Kızı razı ettim, haberin yok!...

— Aman deme!... Aman deme!... öyleyse, lafa karışırsan kemiklerini kırarım. Karı kısmının bildiği düzen değildir bu... Tutkun oğlanı davar gibi

güdeceksin. Koçun koyuna bırakılması da zama,nında... Hele Mustafa biraz yansın. İşi sağlam tutmadık mı, eşekten düşmüşe döneriz.

Meryem omuzlarını oynattı, sobanın önüne oturdu. Ayşe ile konuştuklarını ağır ağır anlattı. Dışarıda ayak sesleri duyulunca Ömer bağırdı:

— Mustafa sen misin!

— Benim.

— Nerdesin ulan? Şunja bak!

— Burdayım, geldim! -Mustafaı kapıyı örttü-: Ne var? İşler kötü

desene... Haıkkı neden düşmüş ablamın arkasına...

— Bırak şimdi... Herif pirelenmiş... Aman haa... benjm sözümden

çıkılmayacaık!

— Yahu Ömer Ağa, bizim sepin sözünden çıktığımız mı var!

— Sus dedim. Hep konuşur. Bu iş olursa, müjde hazır mı?

— Müjde mi?... -Mustafa bir Meryem'e bir Ömer'e bakarak sallandı-: Müjde

ne demek?

— Müjdeyi isterim! Adaletini göster!

— Aman Ömer Ağa, müjde hazır... Dünyayı iste... İste isteyeceğini...

— Şa|ka ettim. Arkadaşlıkta müjde aramayacaksın! Bu iş olursa, «Gurbetçi

Ömer'in üstüne akıllı adam bulunrmaz!» diyerek kolumun altından geçer

misin?

— Geçilmez mi? On kere geçerim. Gençler odasında yâren kurulunca

geçiveririm. İşte ablam şahit! Aman Ömer Ağa!

— Ben tuttuğum işi ta,mam tutarım. Yarın Ayşe buraya gelecek.

— Deme Ömer... Tuuu... -Mustafa ellerini di-

245

Ömer Ağa!

— Kolay... Merakfanma! Ayşe demiş ki... «Ömer amcam ne derse ben

oradayım!» demişi

— Yok canım!

— Yoksa almışlardır. Bundan böyle, tetik duracağız! Rezillik istemem.

Sözümden çıkmak yok. Ulan Hakkı, uilan alçjak...

Ömer bir za(man Hakkı'nın pintiliğine atıp tuttu. Gelir gelmez üstüne yürüdüğünü, olmadık laf ettiğini, Hakkı'yı ıslanmış tavuğa çevirdiğini, sonunda Ayşe'ye kundura;, sıkma, şalvarlık basma almaca, ğını, şimdiyse hazırda parası olmadığını anlattı.

Mustafa gülüyor, her söze, «İyi etmişsin! Aferin!» diyordu. Ömer'in son sözüne kızmış gjibi kaşlarını çattı:

— Paranın tefi mı olur! Ayıp! «Ben alırım» dedin mi?

— Dedim. «Ben alırım, karın bana yazın ekin biçer!» dedim. «Olur!»

dedi. Demir tavında dövülür. Yarın Ayşe gelecek. Hazırdan bir kundura bulmalı. Acele getirtmeli.

— Kolay Ömer Ağ;a! Ben geçenlerde kundura getirecektim. Üstüme para almamışım. İlgaz'a yarın gece gidilecekti. Ne değeri var, bu gece giderim. Tütün, cıgara

öteberi ka,lmadı. Demirler de hazır... Bu gece giderim. Akşama giderim de sabaha

gelirim. -Bu akşam yıkık evde Fadik'i bekleyeceğini hatırlayarak telâşlandı-: Akşama gidemem!

— Ulan «Gidemem» ne demek!

— Doğru... Giderim ki vızır vızır... Gece yarısından sonra... yallah!... Yarın

kuşluk zamanı buradayım!. Bir kundura mı istedin, üç dört çift gelecek. Hangisinii beğenirsen verirsin. İki dersen, iki ver. Öyle ya... biri

kırmızı astarlı biri sarı astarlı... -Meryem'e döndü-: Bir çift kundura da

sana gelecek! -Şapkasını düzelterek kalktı-: Yarın, kuşluk zamanı. -Ceketinin ucunu Ömer'in elinden kurtarmak istedi-: Bırak Ömer Ağa!

— Hele otur... ne canı tez oğlan! Otur hele, ekmek yiyelim.

! aut ıııı:

— Ne olmuş? «Otur» dedim. İki laf ederiz:. İlgaz'dan belki bizim de bir istediğimiz olur!

Mustafa oturdu. Ömer'in dışarı çıkmasından faydalanan Meryem, Ayşe ile neler konuştuklarını kısa-cb ,anlattı, sonunu da şöyle bağladı:

— Kundura verilecekse... bir de hediye mendili olmalı!

— Mendil kolay abla! İki mendil, beş mendil iste! Aman atolaı ! Ne imansız olduğunu bilirsin. Bugün «He» der, yarın döner. Hediye mendilimi bir alsa... ba,k abla, mendili alırsa... samanlıkta, su başında fadan, benimle iki laf etmeli! İki laf... bir gülse yeter... bir gülse... adam gibi gülmez orospu! Ömer dışarıda ne düşünmüşse düşünmüş, ısmarlayacaklarını hazırlamıştı.

Mustafa'ya hepsini tekrar tekrar saydı. Sonunda Ankara'nın inşaatında bir hırsızlığı hasıl meydana çıkardığını anlatmağa başladı: «Rıfat efendi... namussuz işçiler... gece vakti pusuya yattım». Duydun mu karı?... Ne akıl... ne akıl!»

Soba çıtırdayarak yanarken rüzgâr aradabir camları sarsıyor, Mustafa başkaT şeyler düşünüyordu.

Nazlıkız tımar edilmiş, semerlenmişti. Mustafa sofada cıgara içerek yatsı .ezanının okunmasını bekliyordu. Reşit Hoca «Tarırı uludur» diye bağırmağa başlayınca kanların yardımıyle demir çuvallarını hayvana sardı. Besmele çekerek tabancanın namlusuna fişek sürdü.

Nazlıkız yedeğinde köyün dışına saptı. Gecenin soğuğundan köpekler bile seslenmiyorlardı. Yaşlılar camiye, delikanlılar odaya toplanmışlardı. «Namazdan sonra İsmail saza oturur, Hacer abla döner. Dönsün bakalım!» Mustafa başını bir yün ku-Şakla sarmış, hayvanın yularını koluna dolamıştı. Elleri kuşağının arasında: «Hacer bize uğur getirdi. İşe bak!» diye keyifli keyifli yürüyor, böyle baş/ı sarılı

247 smuyuruu.

Rüzgâr yoktu.

Bu yıl daha kar yağmadığı için Allanın cfaı işini kolaylaştırdığını, kar çok olsa İlgaz'a gidilemeyeceğini, adamın önüne kurtların çıkacağını, Vahit'in bu gece «Mustafa nerde?» diyerek aranacağını düşünerek, keyifle burnunu çekti. Kimseye rastlamadan, köpekleri ürkütmeden köyü dolanıp Yukarı mahalleyi tuttu, hayvanı yıkık evin ilerisindeki fundalara bağladı.

Fadik'in evinde hiç ışık görünmüyordu.

Geçen sene, kızların ferfene yedikleri gece bu avluda Vahit'in köpeği bıçakladığı adlına geldi, «Ulaın! İster,misin Arap bize salsın!» diye bıçağını yokladı. Tuu... muhtar ne dedi? Biz Ankara'dan dönüşte, 'Gayri köpek bıçaklamazsın' dedi. Gördün mü?» Fadik'lerin avlusuna biraz sokulup gözetledi. Öylece durmakta^A canı sıkılarak köpeğin orada olup olmadığını acılamak için biraz gürültü etti. Arap hırlamıyordu. Avluya bir taş attı. Dinledü Ses yok. Birdenbire sevindi. «Kız gelecek! İti ahıra kapamış, belli bir şey!» Üşümesi kalmamıştı. İnceden öksür-dü. «Yattığı odayı bilsem. Camı tıklatırım! Y.ahu, kız sevmek ne zor mesele! Avluya girdi. Pelvan Vahit'in, sevgilisi Sabriye'yi ıslıkla çağırdığını hatır-ladjı. Bir ıslık öttürdü... Biraz bekledi, bir ıslık'daha çekti. Sofa penceresinden ak bir şey geçti. Kızın annesi olabileceğini hiç hesaplamadan yüreği çarpar-rak merdiven kapısına yürüdü. Yarı yolda, dönüp yıkığa kadar koşmayı tasarladı. Kağnının arkası ak-ıındaı kalmıştı. Merdivende hafif ayak sesleri vardı. Bir yere atlayacakmış, yahut da koşacakmış gibi ileri doğru eğilerek bekledi.

Kapı aralanınca fısıldadı :

— Sen misin kız!

— Mustafa!

— Burdayım, gel!

— İşte geldim, söyle söyfeyeceğİAi^A..

— Dur, söyleriz. Hele dışarı çık...

— Ben yıkık eve gitmem. Cin olur, peri olur.

— Çarpar?

— Ulan senden iyi cin mi var rezil? İşte bizi çarptın.

— Burda söyle... Anam uyanırsa beni arar! Mustafa, kızı saçlarından yakaladı:

— Hele gel... Şuraya kız, kağnının arkasına»...

— Bırak... başımı acıttın... bırak, ben korkarım.

— Neden? Biz burdayız. Yıkığa gidilmesin, dedin, peki, dedük. Gel hadi...

— Gelmem!

— Gel dedim eşek... şuna ba(k... dur, çırpınma... saçını yolarım. Köpeği sen mi kapadın?

— Ben kapadım.

— Bana salmasın diye mi?

— Şuna bak... Anam duyar, diye. Bırak saçımı... ben gideceğimi

— Dur! Nereye gideceksin. Sen buraya nazla gelirsin ama giderken söz bende... -Bu sıraca Naz-lıkız kişnedi. Fadik, Mustafa.'nın göğsüne saklanı-verdi-: Korkma... hayvanla geldim. Beni kızdırırsan, şartolsun, seni terkiye atar kaçırırım!

— Amjan Mustafa be/ıi kaçırma... olacaksa gönül hoşluğuyle olsun. Beni anamdan iste...

— Gördün mü? Biz de öyle dedik, «Gönülle» dedik. Şu Yamören'de bir düğün kurulacak. Düğünlerin padişahı... Otuz köyün adı okunacak. Sen ne bilirsin? Gidecekmiş... Hemen gidivermek yok! Üç aydır yolunu gözlemekteyiz. Bu gece kavuştuk.

Kızı göğsünde sıktı. Fadik, her zamankinden daha küçücük, daha yumuşacıktı.

— Ne dedin kız?

— Beni gözlüyormuş... Hacer'i gözle...

— Kes şu lafı! Başlarım Hacer'in geçmişinden...

— Yüzüme böyle dersin. Hacer'i eve götürmüşsünüz. Bir de beni alacaık; düğün yapacak.

— Yâren töresi... delikanlı zagonu... yiğitbaşı buyruğu... Sen ne bilirsin! Karıyı biz «Köyün şerefi artsın» diye götürdük.

— Anam söyledi. Orospu karının girdiği yerde bereket olmazmış. Orospu karıya alışan herifte be-

248

249

cırdın.

Mustafa'nın birden yüreği kabandı. «Fukara»nın yüzünü göremediğine üzüldü. Kızı hoyratça çekerek kağnının arkasına doğru götürdü. Fadik'in yanında içinin ferahladığını yeni fark ediyordu.

— Meraklanma! Evimizin bereketi kaçmıaz. Lar faı bak! Kız sen hoca mısın?

— Kaçmazmış... Sana küstüm!

— Neden?

— Beni orospu karıya değiştin...

— Kız bunları sana kim öğretti?

— Bizim orospu karıdan neremiz kötü? Boyumuz mu, kaşımız mı, gözümüz mü? Sabriye hep ağladı. Biz yemin ettik, ben sa^{A}a bakmayacağım, Sabriye Vahit'e bakmayacak. Geçti... -Kurtulmağa çalıştı-: Bırak... eve gideceğim.

— Ulan, bunlar ne biçim la(f? hele rezil! Biz bu işi neden yaptık? «Şimdiden alışsınlar, evlendiğimiz zamen kızmasınlar!» diye yaptık.
Orospuya adam küser mi? O gelip geçici... Başağalar bize güvendi. Götürmezsek delikanlılardan ayıp. Köyde, babayiğit delikanlı bizi gördüler de, bize verdiler. Eve karı götürmek kolay değil! Yamören'in düşmanı var. Kı-zılibrik'ten beş altı kopuk gelir. Yallah, karıyı omuzlar, götürür. Al

sana... Yamören'in adı pislenir. «Bir Hacer'i koruyamadı laf, kaptırdılar.» diyerek... Sen bilir misin?

— Adı pislenirmiış. Ellerin orospusu... Karılar , çeşmede sana neler söyledi? Bir de yolumu beklemiş... bir de «Su ver» dedil. Hadi, ne sözün varsa söyle... Ben gideceğim. Anaım uyanırsa beni dayaktan öldürür.

— Varsın öldürsün. Dövme ile sövme ile adam gönül eşin,i bırakır da gider mi? Geçen akşam gel-medin. Benimle eğlendin. Sabaha kadar şurada dondum. Cinler hep başıma toplamdı. Hadi bakacım, o gece de Hacer yoktu ya... Neye gelmedin? /*

— Yatınca uyuyakaJmışım. Bir daha uyana-mamışım!

ıuu... saçana kadar beklettin p Gece yarısı oldu. Ay aşağıdan doğdu. Geçti

gitti yukarı doğru. Nerdeyse sabah olacak. Yıkık evin duvarına dayanmışım. İçim

geçmiş. Arada uyanıyorum. Bir pıtırtı olsa, «Geliyor!» diye sıçrıyorum. Senin aklının işi mi? Sıcaık yjatakta, alçak, horul horul uyursun. Eloğlu sabSjha kadar ne çeker? Biz sabaha kadar buralarda dolaşıyoruz, kahpe!

Fadik karanlıkta incecik güldü. Mustafa içini çekti.

— İşte böyle, biz ölüyoruz.

— Hep yalan. Hacer'e de, «Ölüyoruz!» demişsin. Odada karının karşısındla oyuna kalkmışsın. Kaşıklan avucunda paralamışsın.

— Aman bunlar nasıl yalanlar!... Valah billâh ben oyuna kalkmadım.

Ağam Murat oradayken oyurya kalkılır mı? Vahit kalktı. Ben hep oturdum.

Hacer'e bakmaı! Rezil canım! Süleyman var ya, senin aimca oğlun,

Gurbetçinin Süleyman... bildin mi? Oğlanı, Başağalar «Küçük yaşta yârene

;alış-sın!» diyerek ortaya çıkardılar. Senin amcan Ömer, «Haydi oğlum, göster kendini!» dedi. Oğlan oyuna k)Bılktı. Süleyman oynuyor yahu! Kaıfıya oyununu beğendirdi. Karı «Ah boyalı şekerim!» diyerek oğlana sarılır, oğlan utaroır, Topal İsmail akıl verdi: «'Ah ablam! Şeker ab'lam! Bal ablam' diyerek, sen de sarıl!» dedi. Süleyman şaşkınlıkla, «Ah ablam!» diye bağırmaz mı? Karı bu kez oğlanı yere devirdi. Yoğurdu ki, hamur gibi... Her yerini kızart-macasına!

— Rezil... şuncapık çocuğu yoğurmuş. Elleri k-rılsın.

— Elin fukarasına kötü deme!... Bu yollara düşmüş bikez! Köyden köye

satılmak kolay mı? Delikanlı odasında oyuna kalkmak?...

— Gebersin(.

— Sus, yazık!

— Bırak beni... Ben gidecem. Bir de «Yazık!» demekte... Yazıkmış, yazıksa, al evlen. Düğün vap...

y,a bir yana...

Mustafa, öpmek için Fadik'in yüzünü avradı. Sabriye'nin Peivan Vahit'e, «Bırak soluğum kesildi!» dediği aklına gelerek var kuvvetiyle belini sıktı. Bir zpman öyle durdular. Fadik kurtulma[A] için kımıldanınca Mustajfa ne yaptığını kendisi de pek bilmeden kızı kağnının üzerine yatırdı, yavaşça sordu:

— Bir yerin acıdı mı?

— Bırak Mustafa! Anam uyanır. Sesi titriyordu-. Bırak, bir daha gelmem töbe olsun!

— Dur kız, bişey yok!» -Kızın soğuk yanağını üst üste öptü-: Valah biilâh bişey yok! Evleneceğiz dedik ya... El içinde senin yüzünü kara eder miyim? Korkma... rahpt dur, dur kız!

«Bırak, soluğum kesildi.» dedirtmek için bütün ağırlığıyle Fadik'in üstüne yüklendi!. Biraz bekledi.] Hiç ses çıkarmayınca: «Ölse yalvarmaz. Bu d|a Ayşe gibi inatçı! Benim bahtım böyle, aıferin!» diye düşündü. Kızın yüzünden başlayarak, omuzlarını.; göğsünü, karnını, dizkapaklarını okşadı,

s ı kış tı rdı .

— Fadik!

— Buyur!

Ben bu gece nereye gitmekteyim?

— Bilmem!

— Ilgaz'aı... Hayvan surda bağlr. Öteberi alaca-' ğım. Söyle bakalım, canının bir istediği var mı?

— Ben bişıey istemem). Anam görür. Daha mendili güzelce sakiayamadım. Ben anamdan korkarım.

— O nasıl bir lakırdı? Sana çerez gelecek... yersin, kuytuda... saklamak istemez! Bu gece de getirecektim, gelmezsin, beni günaha) sokarsın diye getirmedim. Sama İlgaz'dan saikız gelecek gı-cırlı...

— Gelsin!

— Boncuk ister misin? Örtü boncuğa!...

— İsterim.

— Daha ne istersin?

— Bişey istemem.

— Eşşoğlu eşek! «İnciri isterim, şeker isterim!» desene...

— Bırak beni... Üşüdüm hay Mustafa! Dondum. Sen aıdamaı acımız mısın?

Mustafa bıraktı, Fadik kapıya doğru yürüdü:

— Ben gidiyorum.

— Dur yahu! Yarın gece gene geleceksin!

— Gelmem.

— Bir lafım daha var. Yarın gece söylerim.

— Şimdi söyle.

— Şimdi söylenir mi? Senin aklın ermez! Fadik karşılık vermeden kapıyı

kapattı. Mustafa çekişirken çözülüp boynuna düşen

kuşağı kullaplarına sardı. Naziıkız bağladığı yerde uslu uslu duruyordu. Hiç

acımadan çuvalların arasına bindi. Ağır ağır yokuşu çıkarken bir cıgara yaktı.

Sanki kulağına,, tâ aşağıdan, gençler odasından bağlama sesi, kaşık şıkırtıları geliyordu. İçini çekti. Hacer'in paçaları işlemeli, pembe bezden donu vardı. Memeleri birpz aşağıya sarkmıştı. «Oysa Fadik'inkiler hem küçük,"hem sert!

Yazık! Meme dediğin pamuk gibi olacak...» dîye içini çekti.

— Ertesi gün, öğleden sonra, Yamören'in karıları başka bir seyir için

çeşme başjna toplanmıştı. Kulaksızın Mustafa'nın satmak üzere getirdiği güzel kunduralara bakıyorlardı. Bunlardan biri Murat' m karısı Feride'nin

ayağındayd. Hanife ana birini eline aiıp ışığa ksjldırdı, iki yandaki

sarı düğmeler, tabandaki kabara çivileri, ökçe demirleri güneşte

parladı.

Sadiye kaç lira olduğunu sordu. Feride şı-mardıi:

— Ben almadım! Parası yok! Kaynım getirmiş.

Meryem, deminden beri biraz uzakta duran Ayşe'nin yüzüne baktı:

— Kız!

— Buyur abla.

— Hani bugün amcana gelecektin?

— İşten baş alamadım.

— Lafa bak. Adam isterse koşar gelir. -Sesini alçalttı-: Senin kunduraların evde...

— Aman abla{ ne kundurası? Ben korkarım!

— Korkacak bişey yok. Dün kocan Amcanla konuştu. Amcan dedi ki: «Ayşe'nin ayağı çıplak, sırtı açık olmasın!» dedi. Kocan da: «Ben alamam, şimdj param yok!» deyince benim herif kızdı: «Ben alırımı. Ayşe yazın

tarlaya gider, karşılığına ekin biçer!» dedi. Kocan razı. Sana ne? Sıkmalık

ipekli gelecek, şalvarlık gelecek. İste isteyeceğini...

— Kimden geliyor? Ondan mı?

— O kim?

— Mustafa'dan mı, dedim?

— Şunp bak... üzümünü ye de bağını sorma. Dahaı ne istersen söyleyeceksin. Hadi utanma re-zıil!... Bahtın açıldı.

— Bişey lâzım değil. Olur mu hiç? El adamı... Ayıp. Ben korkarım abla!

— Kız, sen deli misin? Dün gece herif yollara düştü. İlgaz'dan senin için gelen kunduralarla Feride orospusu gösteriş satmakta... Senin hatırın

olmasa. Kulaksızın Mustafa, gece vakti İlgaz'a gider mi? -Ayşe'nin

dirseğini çimdikledi-: Sen almazdan, bak, oğlan yemin etti,

orospuya verecek... sana, inat! El orospusu giyeceğine, ahmak, sen

g^j^y^in^.

— Ben korkarım abla!

— Korkma, amcan almış olacak. Amca kısmı yeğenine herşey alır. Kimse anlamasın dersen, yazın ekin biçmeğe geliverirsin!

— Ben istemem... Hiç olmaz!... Ben Mustafa' dan utanırım.

Bu sırada Topjal İsmail'in karısı da bir çift yeni kunduraı ile salınarak çıkageldi. Karılar bu kez de onu çevirdiler. Ayşe'nin ayağında* kuması Gülizar' ın eski pabuçları vardı. Bunları, saklamak istiyormuş gibi b/akır bakraçları önüne bıraktı.

Toplaıl İsm|Bil''in karası öğünüyordu:

— Mustafa getirmiş de bizim herif almış. Bana da sormadı. Fazla kunduram var oysa... «Neden masıjaf ettin!» diye çekiştim.

Meryem, örtüsünü yüzünde sıkıştırırken başımı ilci yanaı salladı. Ayşe'nin alt dudağı titriyordu. Gözlerini öfkeyle kısmıştı. Bir zaman yere baktı.

Sonra, omuzlarını cilveyle sallayarak birkaç adım yürüdü:

— Meryem abla!

— Buyur.

— Bizim herif ev yaptıracak. Hazır paramız yok. Amcama söyle, bana bir kundura alsın, yazın size ekin biçerim. Ödeşiriz.

— Pekâlâ! Astarı kırmızı mı olsun?

— Astarını ne yapayım? Nasıl olursa olsun.

Ayşe bağırmıştı ama, sözüne kimse kulak asmamıştı. Gene de köy karılarını aldattığın[A] inanarak yüreği rahatladı. Kovalarını doldurduktan sonra Meryem'i bekledi. Yanyana yürürken Ayşe içini çekerek fısıldadı:

— İyi bildin abla... astarı kırmızı olsun.

— Bcişüstüne... evde sarı astarlısı da vıar. İki çift bırakmış.

«İsterse ikisini de alsın!» dedi. Şimdi gelirsin, amcanla konuşursun.

— Şimdi olmaz, işim var.

— Şu herifin işi mi? Dünyanın bir aptajı sen misin? Bakraçları avluyja

bırak: Erken dönersin.

— Dönmesi kolay ama... bak abla! Doğrusunu ister misin? Ben amcamdan

utanırım. Utandığım-cjan dün gelmedim. Anladın mı?

— Utanacak ne var? Amcan sana kundura, 8|lmakta... Hadi, vallah

benim herif kızdı: «Biz amcası olalım da... ne demek!» diye bağlıVdı.

Ayşe, kovalıarı avluya bıraktı. Meryem'in fark ettiği kısa bir duraklamadan sonra ayağındaki eski kunduraları hırsla çıkardı:

— HAydi abla, gidelim!

— Eskileri çıkarma kız! Şuna bak! Ayağın üşür.

254

255 mem!

Aldırma üşüsün... ölsem, şimdi «Vah!» de-

Ömer, başı yastıktan kaymış horlayarak uyuyordu. Sjaçlar terden alnına yapışmıştı. Meryem yapına çömelerek omuzunu sarstı:

— Uyan herif... sena diyoruz Heyy! Horultusu kesildi, ama uyanmadı. Meryem gene sarstı:

— Kalksana... Ba,k kim geldi? Ayşe geldi. Ömer sıçrayıp oturdu. Gözlerini uğuşturdu.

Oda kapısında! duran Ayşe'yi eliyle yanına çağırdı:

— Geisene kız! Allaıh allan! Yanıma gel!

— Buyur.

— Kocan olacak rezille dün ileri geri ettik.

— Öyleymiş!

— Hakkı'ya kızdım. İşte Meryem'in yüzü... Bcğırdım.' «Ben

Ayşe'yi el içinde çıplak bırakmam, sen bilir misin?» dedim.

— Eksik olma...

— Dedim ki: «Ulan sen hiç utanmaz mısın? He'e benim hastalığım geçsin, şart olsun kızı geri alırım!» dedirrü.

Ayşe utanarak önüne baktı. Meryem öfkelendi:

— Uyku sersemi lafı uzatırsın. Bıktım senden... Kız kunduraları almağa geldi. Parasını sen verirsin, y,azın bize ekin biçer.

Ömer, yastığsn altında cıgara paketini arıyordu:

— Peki biçsin... biz biçmesin mi dedik? Meryem dolaptan iki çift kundura çıkarıp Ayşe'nin önüne koydu:

— Sen amcana bakma! Hadi beğen. İster kırmızıyı a(l, ister sarıyı...

Ayşe, ellerini arkasına sakladı. Yepyeni, parıl parıl kunduralardan korkmuş gibiydi. Meryem fısıldadı:

— Alçak, işte böyle... suyu başından tutmalı. Değerini bil. Sana fermenelik ipekli de gelerek. -Sesini yükseltti-: Hadi al, parasına

bakmaj Seç birini...

Ayşe kırmızı astarlısını çıplak ayağına geçirdi. Bpşını iki yana eğerek baktı:

—)şte bu iyi...

— Bir,az büyük değil mi?

— Zararı yok. Kışın çorapla giyerim.

— Öyleyse... kopar ipleri...

Ayşe, çiftleri birbirine bağlayan sicimi koparmak için var gücüyle asıldı'. Meryem gözlerini kısmış, sanki sicimi kendisi zorluyor gibi soluğunu tutmuştu. Sicim kopunoa: «Hele orospu!» diye hain hain gülümsedi:

— İşte oldu. Hadi sağlıkla giyin...

Ömer, cıgara yakarken ağzını avuçlarıyle kapatmıştı. «Oğlanın yandığı kadarmış... Yakıcı güzel bizim Ayşe!» diye dürünerek gülüverdi. Güldüğünü belli etmek suçmuş gibi yalandan çıkıştı:

— Kız işte kundura/tan giydin. Bak, köyün kopuklarına yüz verirsin. Pelvan Vahit reziline, sözgelimi...

Ayşe kunduraları yere bırakıp dışarı kaçtığı için arkasından bağırdı:

— Gerisini kendin düşün, şart olsun ben adamı keserim.

Meryem, ayakkapları alaraık, Ayşe'nin arkasından çıktı:

— Neye kaçtın kız? Sen amcanın lafına bakma! Bilmez misin, adamla eğleni-eğleniverir. Geçir şunları ayjağına...

— Abla... bu iş kötü... utandım. -Kunduraları giydi, merdiven kapısına

ürkek baktı-: Geç oldu. Bana izin...

— Dur, daıha bitmedi. Hele gel... -Bitişik odanın kapısını açtı: Gel dedim. Tavuk gibi korkar. Şuna bak!

Odaya gördüler. Meryem dolaptaki yataklArtn arasından hediye mendilini çıkardı:

— Artık yaşayacaksın kahpe, güzelce... pis karı! Hediyeler, sen

gelmeden' gözlemekte yolunu...

— Aman abla olmaz!

— Neden olmazmş?

— vauıunor.

— Kim görecek? Hediye mendilleri hep görünse, Yamören'de bütün

karılar dayaktan ölür. Hadi 3)1! Gizliden yersin. Üzüm koymuş, incir,

leblebi, boyalı şeker koymuş. Ayna cila var! Daha neler var!

— Ablacığım, ayna dursun, gören olur.

— Peki, yemişleri al!

Yere çömeldüer. Meryem mendilin uçlarını çözdü. Aynayı, boncukları, ince gümüş bilezikleri Sıyırdı. Mendili bağlayacakken Ayşe bırakmadı. Meryem'e iki avuç yemiş verdi:

— Buyur, Süleyman'a verirsin!

— Süleyman ne yapacak? Sen ye...

— Olmaz. Çocuğa yazık! Ağzı tatlılanır. -Süleyman'ın payını döşemeye bıraktı. Üst yanını kuşağına doldurmağa başladı-: Beni görürlerse...

— Mendili neden götürmedin? Mendili de sanal verdi.

— Olmaz. Görürler.

— Alçak, «İçini doldurup geri vermeli» diyerek korktun öyle ya... Hakkı rezilinden sana da cimrilik geçmiş.

— Yok gbla!.. -Ayşe sesini alçaltarak kapıya baktı-: Ben bikez «Peki»

dedim mi çanım kurbjan olsun. Sen kuma hailini bilmezsin! Evde yalnız değilim. Bişey yesem, öteki sezinler. «Herif, benden gizli yeni karısını beslemekte!» diyerek Gülizar etmediğini bırakmaz.

— Şuna bak! Sen bütün ahmaksın. Kuma halini ben de bilirim. Yalnız kaldığın gece çıtır çıtır ye. Keyfine bak!

Ayşe'nin, bütün yemişleri kuşağına, doldurmasını sabırla bekledi.

Süleyman'a verilenleri mendile bağlaya/ak ayağa kalktı:

— Sapa bir sözüm daha var Ayşe... Oğlanlş bir tenhada konuşursunuz.

— Aman abla!... -Ayşe gözlerini yusyuvarlak açtı-: Tenhada olmaz.

— Tenha dedimse, akılsız, samanlıkta[A]değil!... Bir kuytuda... İki laf

edersiniz.

— Hiç olmaız. Bugün surda... yarın samanlıkta... aman abla, bana yakın gelmesin.

— Elin oğlunu öldürecek misin alçak? «Ben her belâyı gözüme almışım!» demekte... «Köyün or-tasmda tutacağım. Sürüyeceğim!» demekte... Gözü kararmış. «Her belâsı başüstüne... ölürüm, öldürürüm!» demekte... Temelli öfkelenmiş". El oğlunu yakmışsın. Elbet bir karşılık göstereceksin! Mustafa delirmiş kız! Senin yolunja delirmiş temelli!

— Sen, «Olmaz» deseydin.

— «Olmaz» dedim. Yalvardım. «Adam doğru yoldaki emeğini yokuşa

saptırmaz. Herşey yoluyle yordamıyle...» dedim. «Bu kadar yakmış beklemişsin. Aman sık dişini! Aman haa!» dedim.

— İyi demişsin. Bak abla, çeşmede meşmede bama laf atmasın. Ne zaman «Gel»

derse bohçamı alır gelirim.

— Dur kız. Bohçanın sırası da elbet gelecek. Senin izinnamen var. Çankırı'ya gidilecek, hükümete danışılacak. Adamı mahpusa koyarlar. Sen benim sözümden

çıkma». Aklın ermez!

— Peki abla... Sen ne-dersen öyle olsun. Ama ben onunla konuşamam.

Çeşmede önüme geçti. O kadar lafı ağzımdan zor çıkardım. İzinnameye

bir çıkar bulur. Bohçamı alıp gelirim. Beni kaçırsın.

— Bohçayı alıp gelmek hele dursun. Sen ne laf antemeıZ karısın. Oğlanın da kendisine göre hesabı var. Hele bir konuşun, görüşün. Bak baka[A] lım,

seni kaçırıp Ankara'ya gurbete mi götürecek... Yoksa köyde mi kalacaksınız?

Zırpadak nereye gidilebilir, bohça kolunda?

— Peki... sen bilirsin. -Ayşe biraz düşündü-: Amcam ne dedi... «Köyün kopuklarına yüz verme!» dedi.

— Amcan kötü mü söylemiş? Kopuk, ipsiz, Vahit gibisine derler. Mustafa

aklı başında bir oğlan. Taşçı ustası... Recilik yapmakta... Mustafa'ya iki lef söylediğini amcan nerden bilecek? Sen akşamları hayvanlara bakmağa ahıra gidersin, orada bir çift söz edersiniz. -Meryem gülerek Ayşe'ye göz

kırptı-: Cahilsin de bilmezsin. Bunun da tadı başka... Karanlıkta yüreğin kuş gibi vurur. Bir alışı rejan: «Aman gelsin! Aman bir kez gelsin de sonra Allah canımı a!s,ın!» dersin. Konuşursunuz. Oğlan ne diyecekse der. Sen de aklını başına al! Altın iste... -Ayşe «Olmaz, olmaz!» der gibi başını sallıyordu,

Meryem omuzuna şakadan bir tokat vurdu-: İste kız! Bu gençlik her zaman durduğu gibi durmaz.

Ayşe biraz düşündü:

— Abla!

— Ne var k,'z! Şuna, bak!...

— Abla! Konuşurken monuşurken bana bir iş yapar da koy verirse?...

— Korkma, öylelerden değil! Oğlan tutuşmuş cıra gibi... «Ah Ayşe!» diyerek dünyadan geçmiş... Meraklanma. Ben işin içindeyim!

— Korkma dersin... şuna, bak!

— Hay ahmak! «Hiç erkek kısmından adam korkar mı? Onların yiğitliği kendi karılarına...

Ömer öteki odadian iki öksürük arasında bağırdı:

— Karı, karı ulan! Rezil kahpe! Meryem güldü:

— Nasıl sözüm doğru mu? İşte benim herif! Hadi yüreğini ferah tut.

Mustafa gibi yavruyu, adam Kavaklıgöl'e on kez götürür de on kez susuz getirir. Erkek müetinin yanması hep o susuzluktan...

Ayşe kunduralarını takırdatarak sofayı geçti. Ömer durmadan sesleniyordu.

— Karı kız!

— Geldim!

— Ulan nerdesin? Bırakır gidersin. Aklıma neler geldil. Çağır şu kızı iki lafım daha var. Düşündükçe yahu! Bu ne akıl benim akıl... ;-!!!

— Kızı bırak...

— Aman gitti mi? Dersini almadan nereye gitti? y

— O dersini önceden almış, çok üstüne var-me, seni de okutur.

260

sen aı. ıvıu&ısıp şuıııcirı «a sana versin. 9u sarı astarlılar da sana... Bendeki aklı gördün mü? Yattığım yerde seni donatmaktayım, alçak! İşte bu, hep akıldan ileri gelir. Kıza sıkılasaydın. Hakkı'ya birşey sezdirmemeli. İşin üzeri açılırsa... birbirlerini vururlar... elimiz böğrümüzde kalır.

Meryem, karnı bulanıyor gibi yüzünü buruşturdu:

— Sen korkma herif! Ne demişler, «Kocasını denemeyen karı orospuluk edemez.» demişler.

261

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ÇERÇİ

Hocaların Ha'kkı'nın bütün kurnazlığı, kandırmak istediği adamla konuşurken yüzüne bakmamasında, onu istediği gibi yalnız bırakmasundaydı. Sabırlı adamdı. Söyleyeceklerini tasarlamadani söze başlamaz, karşısındakinin düşüncesine ne kadar katılmış görünse gene bildiğinden şaşmazdı. Bu sebeple Peivan Vahit'i çağırdığı zaman küçük kurşun kalemini kasketinin kenarına,, hesap kâğıdını ceketinin dış cebine koymuş, aklı sıra iyi ce hazırlanmıştı.

Odada ocak yanıyordu'. Lamba yoktu. Peivan Vahit, oynak odun ışığındja JHakkı'nın esmer yüzüne bakmaktan çabucak usandı. Başını önüne eğdi.

Hakkı önce kabile meselesini açmıştı. Muhtar Hüseyin efendinin edepsizliğinden, Nail'in haylazlığındaA, Hocalar sülâlesinin tutkun olmadığından yandı yakındı, birtakım eski olaylara kısa kısa değindi.

— Baban ölünce muhtar Hüseyin, ananı almak istedi. Anan razı değil. Ben de raızi olmadım. Ben zorlaıma işleri hiç sevmem. Aklında mı, babanın spatini birkaç zaman taşıyacakmış. İstedi. Anana, «Verme» dedim. Arada senin iki tarla kayboldu. Bak Vaıhit! Benim bu köyde düşmanım çoktur. İstemezler, ne dediler? «Hakkı şu Vahit'e oyun etti. Babasına olan üç yüz lira borcunu vermedi alqak!» dediler.

— Dediler.

— .inanma... Sakın inanma! Şart olsun parayı babana ödedim. Rahmetliyi bilirsin, kopuk adamdı. Parayı darı gibi saçan adam. Parayı ekmek gibi 265

tutmak hüner...

— Doğru...

— Oğlum, sen bir Pelvansın, pelvan kısmı köy yerinde saygılı olacak. Geçen sene Naii'le dövüştünüz. Cami önünde seni sopaladı? Neden sopaladı?

Senden Pelvan mı? Muhtar Hüseyin'e olmadık lafı söyledim.

Senin haberin yok. Kabileyi birbirine düşürmeli değil! Biz

Yainören' de dört, beş eviz! Hocalar dedin mi, dört beş

ev... Birbirimizi tutacağız. Sana sopayı Na'M'in yiğjtiliğd

değil, senin' fu Karalığın yedirdi. Fukaralık, evet, Allah vergisi. Bizim kabilede fukara var, zengin vaf. Neden? Hep Allahtan... Fukarla fukaralığını, zengfin zenginliğini bilecek. Fakirden söz dinleme,

zenginden acıma... Herkes hakkına razı olmalı. Bak, beş parmak bir mi? Allanın, bir işi canım! Beş parmak böyle... biri küçük biri büyük, biri kısa biri uzun! Kurban olduğum Allah, parmakları mavzer biçiminde bir örnek yapsa yapamaz mı? Şu sebepten yapmadı ki... Alalım Seni: Güreşte

pelvansın. Toklu kazanırsın, teke kazanırsın. Ama kopuksun. Ben sana acıyorum. Ellerden aklın mı eksik? Ankara'da ayağına taş düşmeseydi,

olurdun sen de bir taşçı ustası! Olamaz miydin?

Vahit, sofadaki sesleri dinleyerek başka şeyler düşünüyordu. Hakkı bu dalgınlığı beğenmedi Biraz eğilerek sorusunu yeniledi:

— Olamaz miydin söylesene?

— Olunur, olunmaz mı? -Can sıkıntısını! dağıtmak için gönülsüz gönülsüz konuşuyordu-: Dediğin gibi Hakkı Ağa... beş parmak bir değil. Allah

parmakları mavzer fişeği biçiminde neden yar ratmadı?

Ellerine bakarak sustu. Hakkı gizlice sevindi:

— Gördün mü? Aferin!... Biz bir kabile adar mıyız. Köy yerinde sana, kendi kabilenin adamından başkası yâr olmaz. Alalım Kulaksızın Mustafa'yı: Bu kadar ahbapsınız, seni neden ortak etmedi? Şundan etmedi

ki... sen Hocalardansın. Ya-

bu köyde Hocaları geçerim!» demekteymiş. Geçsin bakalım, -içini çekti-: Hey sığırtmacın Yakupl İki tosunla sen bizi geçemezsin, geçsen geçsen bizim kabilenin ipsizliğinden geçersin. -Hazırladı-ğr kâğıdı cebinden çıkardı-: Şuna bak! Hesabını yazdım. Mustafa, bu köyde, dükkâncılıktan ne kazanmakta bil bakalım? Ayda yirmi liraya para) de» memekte... Cıgaranın paketinde bir kuruş... Dük-kând,a altıbuçuk, burada yedibuçuk... Seni neden ortak etmedi? Seni Topal İsmail'e değişti hay Pelvan, «Hocalar kabilesinden birisi kazanmasın* diyerek... anladın mı?

Vahit, kaç gündür, bu meseleye kızıyordu). Deminden beri lafa koşulmaması Ayşe'ye hediye gönderdiğini duydu da Hakkı kendisine kızacak diye kıvranmasmdandı. «Aman, karı kocasına dememiş... demediyse bizde gönlü mü var kahpenin?»

— Bırak Mustafa'yı Kulaksızın Mustafa gerçekten rezildir. Adam hırsız

İsmail'le ortak olur mu?

— Aferin... Ben şimdi seni niçin çağırdım? Biz de bu köyde reciliğe başlayacağız. Kâra ortaksın. Kârın yüzde şu kadarı senin olur. İleride yarı yarıya bölüşülecek. Ben tarla işinden ayrılamam. İlerde dükkânı toptan sana bırakırım. Demir toplanacak, İlgaz'daki Köse'ye satılacak. Mustafia yüz paradan toplamakta... Sen üç kuruştan toplarsın. «Demirin beş ağırı, incirin bir ağırı» demiş. Biz, dört okka demire bir okka incir veririz.

Bu sırada avludan bir kadın sesi Hakkı'yı çağırdı. Hakkı yerinden kalkacak! gibi yaptı. Sonunda vazgeçti:

—! Şu çamı aç da sor bakalım.

Vahit hızla pencereye gitti:

— Ne var? Kimsin?

— Ayşe...

— Ne var?

— Bişey yok! Rüzgâr ışığı söndürdü. Karanlıkta korktum.

Kulağına bir fısıltı çalınmıştı. Tanıdık bir er-

• uıuuifu. rcıibeıcue ijaıiid parmaMiKiar uıaugun-dan uzanıp

bakamıyordu. Öfkeyle seslendi:

— N'oluyor kız?

— Hiç!...

— Girsene içeri, şuna b,ak...

— Geldim, geldim. Hakkı sabırsızlandı:

— Bırak... ört şu camı! N'olmuş? Karı milleti karanlıktan korkar. Hey allan! Şuniartn derdinden iki laf edilmeyecek mi? Bırak gel.

Vahit eski yerine oturdu.

— Dediğim gibi Pelvan! Dört okka demire, bir okka incir. Köylüye de yazık yahu!

— Yazık elbet...

— Veresiye vermek dükkâncılıkta iyi değildir ama müşteri tutuncaya kadar güvenilir .adamlara veresiye verirsin'. Veresiye işi senin boynuna... Pelvan olduğundan, köylü senden korkar. Boğazlarını sıkar, paraları toplarsın... Ömer bizim karıya bir kundura alıverdıi. Yıazın karşılığına ekin biçecek. Gurbetçi'ye sordum. Kundura üç buçuk liraymış. Yerinde yüz yetmiş, yüz seksen kuruş... Yarı yarıya kâr... Ayıptır, günahtır. Bizim dinimizde far izcilik haram...

Ayşe içeri girdi. Dolabın kapısını açtı. Hakkı sordu:

— Hemen bağırırsınız. Işık sönerse adama kendi avlusunda n'olur?

— Bilmem, rüzgâr kapjiyı vurunca, korktum.

— Korkmuş...

Ayşe dışarı çıkarken V(ahit yanaklarının kırmızılığını farketti. «Hiç korkmamış... yalan töbe olsun!» diye başımı çevirdi. Hakkı, kendisini zengin bildiklerini, gece vakti İlgaz yolunda, başına düşmanlıkla bir iş

getireceklerini, Kurşunlu dolaylarında aylığını alıp köye gelirken Topal Gaziyi, parası için nasıl öldürdüklerini anlatıyordu:

— İşte böyle... fukarayı eşekten aşağı almışlar djaı, leşini, suya gömü vermişler». Köylünün fukarasında din, iman olmaz. Yahu, siz deli misiniz? Bu

dünyada, hükümetin mahpusundan, h,adi kurtuldun diyelim, peki, yarın öte dünyada n'apacaıksın? Parası için adam vuranın namazı kılınmaz. Yatacak yeri yoktur. Peygamber arkalamaz!

Vahit yavaş yavaş şaşkınlıktan kurtuluyor, öfkeleniyordu. Ayşe'nin demin aşağıda bir erkekle fısıldaştığını az daha söyleyecekti. «Hele dur, işi anlayalım. Söylemesi kolay!» diyerek eiini dizine vurdu:

— Yamören'in adamı rezildir Hakkı Ağa... Sen doğrusun.

— Aferin Vahit. Şimdi sözüme geldin. Bana çalışacaksın öyle ya...

— Çalışırım. Başüstüne...

— Oh ne güzel! Demirleri toplar gidersin. Benim hayvana yükleriz. Hayvan kirası elli kuruş». İlerde, dükkân açılacak. Himmet Çavuşun odası iyidir.

Kapının sağına üç duvar çekersin, oluH sAna bir dükkân. Bir,azını «Berberhane» yaparız. Köylü tıraş olur. Bir yanı reci... Ben gazyağı

getiririm, tuz getiririm. Sen hesap bilir misin?

— Yok...

— İyi... yavaş yavaş öğrenirsin. Paraya elbet ejklın erer. Şimdi el

kadar çocuklar parayı bilir oldu. Ulan, gurbetten kurtulursun.

Ankara'da ayağı np, taş düştü, ismail rezili gibi topal kalacaktın az

daha...

Topal İsmail'in adı geçince, Vahit kalkmağa davrandii:

— Bana izin Hakkı Ağa.

— Otur ulan! Daha konuşacağımız bitmedi. Bikez köy yerinde değerin

artar. «İş tuttu» derler. «Ekmeğini taştan çıkartmakta, aferin!» derler.

Sen garından tezi yok, demir toplamağa başlarsın. Namusunla çalış.

Alışverişe hiyle girdi mi, bereket kalmaz Ben anladım. -Gözünü

kırptı-: Hele şimdi böyle olsun, ilerde bak daha neler olacak! Ulan, sana

bu köyde istediğin kızı alırım. Demiri üç kuruştan toplayacaksın, cıgarayı satacaksın yedi kuruşa. Yirmi para kâr elverir. Anladın nur, paketi

yedibuçuk değil, yedi kuruş. Sen cıgara içer misin?

— içerim.

— Cıgarayı alır içersin. Ötekine berikine tutmak yok... Bu da nasıl

bir huy? Hemen cıgara tutuverirler. Sen herkesin aptalı mısın?

içtiğin cıgarayı aybaşında hesaplarız. Ba,na «Cimri» derler.. Ben

cimriyim amai, tembellere cimriyim. Ay başında kazançtan payını alırsın.

«Harcarım» dersen bende durur. Birikir.

. — Kolay Hakkı ağa. Ben gideyim....

— Dur, sana para lâzımdır, -önceden hazırladığı üç lirayı yan cebinden çıkardı-: İşte üç lira... İyi say! Yüz kilo demir toplarsın. Üçer kuruştan, yüz kilo. Elli kilo da bizde var. Yüz elli kiloyu sarar, gidersin. Vahit paraları aldı. Hakkı, onun cfalgın uysallığını ahmaklığına vererek bir kat daha sevinmiş, bu kadar lakırdjıyı, ortaklık hissesini karışık bırakmak için söylemişti. Kendi hesabınca Pelvan Va-hit'i, günde bir paket köylü cıgarasına çalıştıracaktı. «Günde bir paket köylü cıgarası, ayda 195 kuruş... Hesaba da aklı ermemekte... Gördün mü ne güzel!» Gözlerini kırpıştırdı:

— Yarın gece demirler hazır olur mu?

— Olur. Baıkalım! -Vahit ayağa kalkıp 1*uşa-ğını düzeltti-: Demirler mi?

Yarın hazır olur. Akşama İlgaz'a gederim. Kal sağlıcakla Hakkı ağa...

Sofadıa Ayşe'ye rastfamfadlr. Avluya iner inmez, sanki herif oralarda olabilirmiş gibi çevresine fraktı. Dişleri arasından «Korkmadı kahpe! Hovardan sına cilvelendi.» diyordu. Sokakta yumruğunu göğsüne vurdu- «Bizi bunlar adamdan saymamla[A]ta, yahu? Biz, demek, adam mı değiliz, ulan orospular!»

Duyduğu erkek sesini, sanki yenideni işitiyordu. Gözlerini kısarak kimin olduğunu bulmağa câ|lış-tı. Birdenbire, «Tuu...» diyerek elini kaldırdı. «Töbe olsun Nail! Hey alçak! Gülda,ne'yi elimden aldı, yetmedi, Ayşe'yi de çileden çıkardı, eyvah!»

Doğruca Mustafa,ya gidip, Haıkkı'mn ortaklık işini, gece vakti Ayşe'nin Naii'le

karanlıkta konuştuğunu anlatmağı tasarladı. Himmet Çavuşun odası-

n[A] girecek yerde, Sağırdere'ye doğru yürürken öfkesi her adımda, artıyordu: «Şu Mustafa da adam değil! Reciliğe başladığını bizden sakladı. Bizden horşeyi saklamakta... Ankjara'dan gelince değişti. Hakkı doğru söylemekte. Hocalara düşman bu Kulaksızlar! Yirmi lirası var, yüzbaşı gibi çajlım gösterir.» Mustafja'ya gitmekten vazgeçerek geri döndü. Acele gençler odasına çıktı. içerde Yamören'in küçük başağası Nail, kasketini yana yıkmış üç kişi ile bağıra çağıra domino oynuyor, Topa,! İsmıail sobanın başındia saıkat dizkapağını ısıtıyordu. Oyun oynayanlar o kadar dalmışlardı ki, Vahit'in selâmını bile almadılar, Pelvan, Topal ismail'in başucuna dikilip gözlerine dimdik bakarak yavaşça sordu:

— Nail şimdi geldi öyle ya?

— Hangi Nail! Başağa mı? Yok yahu!

— Sen ne gamandan beri buradasın? Doğru söyle, bak!...

— Bir saatir. N'olmuş?

. — Nail de bir saatir burda mı?

— Daha önceden bağlamışlar. Paketine bu oyun! Herif deminden beri

iki paket kazandı.

— Demek Nail, yarım saatten beri hiç dışarı çıkmadı mı? Aptese falan!..

— Yok kardeş... bilmez misin, oyunda altına pisler de gene kalkmaz.

Vahit, parmağını ısırarak bir zaman daldıi. Ayşe'yle konuşanın Nail olmadığını anlar anlamaz sevinmişti. Sonra büsbütün merak etmeğe başladı. İsmail dimdik yüzüne bakıyordu. Bundan da tedir-giniendi:

— Demek... Nail değildi... Gördün mü?

— Hele otur Pelvan! Hayrola! Sende bu gece bir iş var!

— Bırak İsmail! -Vafhit cömeldi-: Şaştım yahu! Nail keyifli keyifli bağırdı:

— Cüş! Adam dubarayı oynamaz mı? İşte bağladım, sayın, bakalım paraları, bende hep beyaz var.

Vahit başını salladı:

27]

--Hep beyazla bağlamış... duydun mu? Şu Nail, bursla oyundaı ise... aklım ermedi.

— Canım, Nail'e n'olmuş?

— Hep sorarsın. Ben senin gibi cinli bir herif görmedim. Ulan Topal, bütün suçlar sende... Ulan, sen yok musun rezil!

— Yahu arkadjaş! Sen delirdin mi gece vakti?

— Sus... ortaya bir yarasa kemiği çıkardın. Süreriz karının sırtına...

hic bir halt olmaz. Doğru söyle, doğruyu söyleyeceksin, bu yarasa kemiği, koyun kemiği değil mi, ajlçak?

— Aman efendi, töbe çek! Tılsımlı kemik koyundan olmaz. Senin aklın aşık kemi ğ ine gitti besbelli...

— Tılsımlı kemikse neden fayda vermedi? Karı bize düşman! Sus! «Aman soğutacak yanını mı sürdün?» dedin mi şamarı yersin. Isıtacak yanı sürdük.

— Aferin. Yarına, öbür güne karı başlar yanmağa... Sıkı dur, aman sıkı...

— Ben «Olmadı» demekteyim. Herif «Aman sıkı» demekte...

— Olmadığını gece vakti nerden bildin?

— Ben bilirim! -Suratını astı-: HerşeyeNaklın erer, söyle bakalım, biz

şimdi nerden gelmekteyiz? Biz şimdi Hocaların Hakkî'nın evinden gelmekteyiz.

— Hayrola, karı seni yatsıdan önce içeri mi al-ds? Bu nasıl bir iş!

— Karı değil, Hakkı çağırmış!

— İyi, daha iyi... demek karısı yüz vermeyince Hakkî'nın yüreği acıdı:

«Aman Ayşe! bizim Pel-vana bir çare!» diyerek aracılık mı yapacak? Oğlum hovardalıkta eskiden bu yollar yoktu. Benim aklım nasıl ersin? Şuraya otur d®, bir bir anlat.

— Nesini anlatayım. Akşam eve gittim. Anam dedi ki: «Hakkı seni istemekte.» dedi.

— Aman Pelvan, dizinin b,ağı çözülmüştür. Kö-tüüü... «Karı meseleyi kocalına söyledi yüzdeyüz!» dedin!

— Tornam! «Heyvah!» dedim. Anama dedim

ki: «Kız, herifin suratı nasıldı, öfkeli mi idi?» Öfkeli değilmiş. Anamla şaka etmiş. «İpsizi yemekten sonda bana gönder. Sonunda ben senin oğlunu tüc-ca(r yapsam gerek » demiş.

— Anladım hay Pelvan! «Tüccar» dememiştir. Anan Türkçeyi nerden bilecek? «Serdar» demiştir. «Kadir mevlâm seni Pelvan yaratmış/Serdar etmiş güzellerin üstüne» hesabı... herif seni, Ayşe üzerine serdar dikecek şu helde...

— Sus!... Korkudan yemek boğazımızda kaldı. Hakkî'nın evine giderim, ayağıbı yürümez. Şöyle derse... böyle derse... hey Topal Ağa, sen utanmazsın da bilmezsin, ad>am utandı mı, başında hiç aklı kaJ-maız! Karşı karşıya oturduk ama, sen bana sor. Herif açtı lafı, açtı lafı. Söyledikleri burdan girip burhan çıkmakta... «Lafı şimdi getirdi, şimdi getirecek.» diyorum. «Ulan rezil, elli evlik Yamören'de bizim karıdan başkası kalmadı mı? Sen bizim kabileden olasın da... düşmanlar bir iş yaparsja höst dî-yerek önlerine çıkacakken...» derse... suratıma tü-kürürse...

— Hem de tükürmeü. Herif hajkfı değil mi canım? Eee sonra...

— Sonrası... lafın neresine geldik, pek farkında değilim. Dışarıdan bir ses... Ayşe kahpesi hayvanları görmeye inmiş. Karanlıkta korkmuş. Hakkı o sıra cebinden bir kâat çıkardı. Banıa dedi ki: «Şuradan camı aç da seslen, korkmasın» dedi.

— Aferin Hakkı efendi. Kekliği aycı sahana kol-latmakia... Gayri başa gelen çekilir. Kızmışsındır Pelvan!...

— Kızılır mı? Canavar gibi   sıçradım. «Korkma!» diye seslendim .«Rüzgâr

çırayı söndürdü, karanlıkta korktum!» diye gülüverdi, İşte o sırada; şeytan ne dedi? «Ulan Pelvan! dur gitme!» dedi. Kulağıma bir erkek sesi çalınmaz mı? Aşağıda fısıl fısıl konuşulmakta... Orospu: «Haydi   savuş, herif gelir.»

demez mi? Erkek sesi: «Uları bu ne biçim oyun! Bağırırım deyince hemen bağırırlar mı?» diye kızıyor. Geri döndüm ama aklım başımda yokı «Söy-
213

lemeli mi, söylememeli mi, şu Hakkı'ya;...» derken... az daha söyleyecektim. Anladın mı?

Topal İsmail, meseleyi Pelvanın Nail'i sormasına bağlamış, hızla düşünmeye başlamıştı'. Vaıhit yumruğunu dizine vurdu:

— Ulan Topal Ağa, nasıl oldum, güreşte kendi oyunumla yenilmişe döndüm. Soluğum kesildi -Göbeğini gösteriyordu-:   Şurçama   bıçak   soktular sanki... İçime

bir sancı düştü. Bir yutkundum bir dahaı yutkundum. Hele bir daha yutkunsam boğazım yırtılacak. Hakkı rezili anlatır.   Demirmiş,   kömürmüş, incirmiş,

üzümmüş... Elinde bir kâat... o kâa|da bakıyor da anlatıyor: Kâr edermişiz. Beş parmak mavzer mermisi gibi birbirine dünyada benzemezmişt -Vahit elini uzattı-: Töbe! Mavzer fişeği biçimi bir çeşit olur mu bunlar? Derken karı içeri girdi, ya,-nakları kızarmış. «Hakkı'ya söylesem mi?» diye kıvranmaktayım!

Karı milleti gibi utanmaz yoktur. Herif ahmak, oysa minare kadeır boy vermiş Allaıh! Yüreğime bir acıma düştü, Topal Ağa, bizim Hakkı'yja birden acıdım. «Tüh yazık!» dedim...

— Bırak acımayı... Hep acırsınız. Karısına men-dül yollarken acımaz. Söyle bakalım, Ayşe'yle konuşanın Nail olduğunu nereden anladın?   "\

— Sesini benzetmeye getirdim. Dışarı çıkar çıkmaz: «Ulan bu Nail olmasın!»

diye yüreğim hopladı. Canım sıkılmış. -Zorla güldü-: Can sıkıntısıyle Nafl

sanmışız, -ismail'in omuzuna yavaşça vurdu-: Gördün mü Topal ağa? Senin kemik haltetti. Kaı-rının başkasıyle arası iyi...

— Kemik haitetmedi. Kemik haklı efendi, mübareğin neden çalışmadığımı şimdi anladım. Bir karı başka, bir erkekle düşüp kalkarsa kemik ona kâr etmez. Bunun dja, huyu böyle...

— Bu kemik, öyleyse, kocalı karıya işlemez mi?

— Hele cahil! Karı kısmının kocası adamdan mı sayılır?

Domino oynayanlar bağırmaca başladılar. Nail karşısında oturan oyun arkadaşjna çıkışıyordu:

— Ulan, iki-bir elinde duruyor da... Ben sa-274

bahta,n beri iki başını tek yapmağa uğraşmakta değil miyim? Herif dü kapısına boyuna cahar koymakta değil mi? Topla şunları... İsmail, sesini alçattı:

------ Karıyla) konuşan Nail değildi de ya kimdi

Pelvan?

— Bilmem. Sesi kulağımda... Kulağımda ama gel de bulabil!

— Sesi kulağında ise, bulur çıkarırız! Hakkı seni gece vakti neden ©ağırmış dedin?» «Mavzer mermisi» diye bir laf ettin?

— Senin anlayacağın, dükkâncılık yapacak, benimle ortak...

Vahit ceplerini aramağa başladı, ismail gözlerini kırpıştırdı:

— Napıl ortak!... yahu, bunlar ne biçim laf!

— Ortak işte... dükkân açılacak, Mustafa gibi demir toplanacak... «Sonunda dükkânı sana bırakırım!» dedi. Mustafa'ya inat cıgarayı yedi kuruştan satıp, demiri üç kuruştan toplayacak..;. Nah, işte üç lira...

— Üç kuruştan mı? jyf bir iş. -İsmail paralara bakarak biraz düşündü-: Töbe olsun aynalı bir iş!

Sakat dizkapağını uğuşturarak sustu. Birşeyler tasarladığı gözlerinden belliydi. «Mustafa için yüz kilo demir topladık. Devret şunu üç kuruştan, Sana elli kuruş kâr, hele akıl! Ulan ismlail efendi, aferin!» Hemen kasılarak, elini bıyığına götürdü:

— Sen ne dedin Pelvan!

— Ben dedim ki... Doğrusu, daha birşey demedim. Üç lirayı verdi. «Olur» dedim. «Olur» dedim ya, kulak asma Hakkı'nın niyeti Mustafa'nın işini bozma ki. Mustafa benim ahbabım. Ayıptır. Hakkı rezili bir işi düşmezse bizi arar mı? Rahmetli ba|beı-mın 300 lirasını vermişmiş. «Bende paranız yok» dedi. Ulan Hakkı!

— Demek ortaklığa razı gelmedin mi?

— Şu da mı bir söz? Ben Mustafa'ya kötülük eder miyim? Üç yüz liranın üç

lirasını aldık. O kadar...

İsmail, bir yandan ortaklık meselesini kurcalarken öte yandan karı işini evirip çevirmişti. Birdenbire parmaklarını şıkırdatınca Vaıhit merak etti:

— Ne var? Hele rezil, kalkıp oynayacak!...

— Dur yahu! Ayşe'yi gece vakti ahırda bastı-rafn şu Nail değildi de, ya kimdi? Ulan Pelvan! Tuu... biz adam olmayız. Ulan biz eşek gibi bir herifleriz.

— N'olmuş? Eşek sensin... laf dokundurma...

— Asıl lafı şimdi dokunduracağım: Ayşe'yle konuşan Mustafa'ydı ahmak!

— Nasıl Muştala? Bizim Mustafa mı1? Kulaksızın?...

— Kulaksızın Mustafa... hey Pelvan! Mustafa senden habersiz Ayşe'yi yola getirsin de, karanlıkta barbar bağırtsın da... tuuu... sen daha, «Mustafa benim ahbabım.» diyerek... Hele akılsfe...

— Mustafa olduğunu nereden bNdin? Mustafa bana yemin etti. «Ayşe sanaı helâl olsun.» dedil. Karıyı gördükçe domuz görmüşe dönmekte...

— On^A^ar hovarda lafı! Ayşe'ye Gurbetçi Ömer kundura almış. Amcası desem,

amcası değil. Uzaktan bir ajkrafoa. Hey köylü milleti! Bir sudan içseler oiurlar akraba! Bunca yıldır, Ömer neden kundura almad;ı kıza? Diyelim

ki, şimdi çopurun amcalığı tuttu, Hakkı'nın karısına gelene kaıdar, Fadik kız çıplak gezmekte. Bir dul karı anası var. Bu herif Ayşe'nin

amcası da, Fadik'in eniştesi değil ya... Mustafa Ankara'dan paralı gelir

gelmez, Ömer amca; oldu. Haydi bakalım!...

— Aman İsmail! Dur Ulgn! Demek bizim Mustafa...

— Bizim Mustafa! İşte ben buradayım. Sonunda Muştala çıkmazsa şu bıyıktan kökten keserim. Hani Mustafa nerde? Odaya neden gelmedi? İki gecedir, hani odaya niçin gelmemekte? -Ayağa kalkmağa davranan Pelvan! tuttu-: Dur yahu! Nereye kalktın?

— Mustafa'yı bulacağım. Erkekçe soracağım. Karıda gözü var mı anlarız!

— Çocuk gibi bir Pelvajnsm. Mustafa'nın işi Mertlik sana mı kalmış oğlum?

Vahit alt dudağını çekiştirerek, kederli bir küçük çocuk gibi derin derin düşündü. Düşündükçe öfkelendi. «Ulan bu dünya nasıl bir dünya? Cenabet bir dünya!»

— Yahu! Bu dünyanın bir aptja'ı biz miyiz?

— Doğru Pelvan... Bu zaman hergele zamanı... Ben seni severim. Sen,

zararı yok, beinaj «Topal» dersin. Ben seni severim. Mustafa benim ortağım

öyle y,a... İşinde benim kârım var. Sen demirciliğe başlarsan, bizim kâr azalır. Varsın azalsın. Sen beni bilmezsin. Biz, «Dost yolunaı post gitsin» diyenlerdeniz. Hakkı'ya ortak ol! Köy yerinde iş sahibi adamın değeri artar. Sen köylüyü bilmez misin! Ayran çorbası içeceksin de, et yedim diyerek düşini karıştıracaksın. Mustafa eğer Ayşe'yi yola getirdiyse, muskayla, tılsımla getirmedi, 150 kuruşluk kundura; ile getirdi: Eski z;aman karılar[A] şimdi yok. Karıyı çileden çıkaran tılsım: Yedirmek, giydirmek... Reşit Hocanın muskasına kulak verme. Muskanın zorlusu, beş liralık bankanot...

— Peki ama bu işde akjımın ermediği...

— Neymiş bakjaMm!

— Peki! diyelim Mustafa gizliden Ayşe'yi kandırdı. Bize bedavadan hediye

mendilini neye verdi?

— Bir domuzluğu varmışdır. Sana iyilik edecek de yüreğini anlayacak. Kime göndereceğini sormadı mı?

— Sordu, demedim. Sıkılayınca, «Sabriye kıza yollanspak!» dedim. İnanmadı,

yemin verdirdi. Doğruyu söyledim. Tuu... Gördün mü?

— Ne var?

— Başağa seçildiği gece, beni hep söyletti. Herif bizim ağzımızı

aramış. Mendilini verirken ne dese iyi? «Benden birşey saklamayacaksın.

Şartımız bu!» dedi.

— Gördün mü? Ulan Mustafa! Herif Ankara' dan, bir Yamören'i ipe

bağlayacak akıl getirmiş. Dur-yahu! Şimdi anladım, Ayşe'ye gitmiş demiştir

ki:

n

mendilleri benden bedava alıyor. Acıdığımdan vermekteyim.» demiştir. Karıya kendisini zengin gösterecek. Sen de bu köyün dilenci oğlanı...

Nail, Vahit'ten bir su istedi'. Pelvjan suyu verip geldikten sonra, yüzünü büsbütün asmıştı. Topal İsmail bu işlere çok kızmış gibi içini çekt:

— Gördün mü arkadaşını Pelvan?

— Gördüm, peki... Sana erkekçe bir söz Topal Ağaı, sen boşboğaz bir herifsin.

Dilersen gider söylersin: Ben bu işi Mustafa'nın yanına komaım!...

— Ben Mustafa'ya bişey demeye demem ya, aklına girer, seni kandırır.

— Kandıramaz.

— Yemin et.

— Şart olsun!...

— Vallah de.

— Vallah!

— Öyleyse hadi kardaş. Öcümüzü alalım. Onun bize ettikleri yetişir. Mustafa'yı bu köyde sol böğründen vurmamış olmayacak.

Ömürlerinde ilk defa birbirlerine dostçaı baktılar.

Topal İsmail, Kulaksızın Mustafa'nın herşeyfrji kıskanıyordu. Sağlam bacaklarını, Ankara'dan paralı gelmesini, İlgaz'a demir götürürken yakalanmıamasmı, hovardalıklarını... Mustafa'nın kendisine bir kez olsun, «Topal Ağa» dememesine bile öfkeleniyordu. «Herkes topal der. Herif demez. Neden? Bize acıdığında[A]... sevdiğinden değil hay oğlum!»

Vahit Ankara'dan beri Mustafa ile arkadaşlıklarının eskisi gibi olmadığından arada bir şüphelen-mişti. «Ankara dönüşü, eskisi gibi cıgarayı beraber içtik, beraber gezdik, Hacer'i beraber götürdük amıa kulak verme!» Mustafa'nın bazı işlerini, bazı sözlerini yadırgamış, hele hediye mendilini bedavaya verdi vereli sanki birisi arkadan tutuyormuş gibi rahatsızlık duyar olmuştu. «Ayağımıza taş düşmeseydi, biz de usta olurduk. Hakkı doğru söyledi. Hele rezil! Hele bodur köpoğlusu! Kara oğlan!» Beraber ge-

ması daı canını sıkıyordu. «Ulan Kulaksızın Mustafa! Ulan namussuz! Bize ettiğin kahpelik elverdi, tamam!»

İsmail, canını verecek kadar cömertleşmiştii. Pelvana cıgara paketini

uzattı:

— Hele yak bir cıgara!... dumanlayalım anasını sattığım... karı milleti rezildir. Adamın pelvanı-nı şurada bırakır da bir karış oğlana gider. Parayı - sen bilir misin? Parayı kazanmalı... Köy yerinde parasızlık gibi belâ olmaz. Kendini göster Pelvan! Mustafa'yı dükkâncılıkta geçmeli. Demirin kilosu üç kuruş mu? Demir bende çok... Sana bulurum. Köy yerinde para olmalı,

para... Sen parayı bilir misin?

— Parayı kim istemez?

— Haşöyle... parayı seven, gider de kazanır. Para kazanmak iyidir. Adam

yeni giyer, canının istediğin yer. Adamın kendisini saymazlar, kesesini sayarlar. Davran Pelvan! Durmayalım, tam sırası... Yiğitliğimizi bu

gece göstereceğiz.

— Kime gösterilecek bu yiğitlik?...

— Gel arkamdan... hele-yürü... laf istememi Arkamdan geleceksin. Sen kendi kafana gide gide işi berbat ettin.

Topal İsmail sakat bacağını zorlayarak acele kalktı. Sofada, büyük bir iş yapıyormuş gibi bjaşına bir mendil sardı.

Sağırdere'ye kadar bir şey konuşmadılar.

Gece inadına karanlıktı.

İsmail, ne yana gittiklerini sormasın diye Vahit'i lafa tutmak lâzım geldiğini düşündü:

— Pelvan!

— Buyur!

— Hocaların Hakkı, sana ortaklıkta ne verecek?

— Bilmem. Orasını konuşmadık. «Sonunda dükkânı sana bırakırım!» dedi. Bak unuttum: Himmet Çavuşun odasına dükkân kuracak. Birazı berber dükkânı... İlerde herşey satacağız. «Dükkânı bir zaman

j jvifiiM\s ! y ivjii , uç? UCIOIIi;

İsmail, gülmesini öksürmeğe çevirdi:

— İyi olmaz mı? Aferin! Dükkâncılık gibi iş yoktur. Dükkâncıiık

işinde para var çünkü... Tuz satarsın. On paracı kârdır. Şu kadar paraaı'nı Hakkı elinden alır. İnşallah elli senede, bir eşek parası toplarsın.

— Ne yapalım? Eğri Ahmet gibi köy mü basalım?...

— Gel dedim ya... Arkam sıra geleceksin. Sözümden çıkaırsan gerisim sen düşün! Bahçellerin arasından geçip Çankırı'ya kadjar uzarıan kıraca saptılar. İsmail elinde olmadan keyifle söylendi:

— Yürü... hele yürü kardeş!

— Nereye gidiyoruz ulan Topal?

— Yürü...

— Ulan bu yol nereye gider?

— Bu yol, demir madenine gider Pelvan! Ben seni severim. Aklında mı? Ayşe geçen yıl Mustafa' nın başını yardı. Bu yıl, karanlıkta çfra söndürmek-teler. Neden? Mustafa gjüzelleşti mi? Adam güzelleşmez. Eşek bizim eşek, semeri yeni... sen de çulu yenileyeceksin, koku yağına gayret vereceksin. Çam yarması gibi delikanlısın. Kulaksızın oğlu, demir madeni mi işletmekte? Biz de işletiriz, Madenin gözü burası... Haftadan haftaya buraya geliriz, beygiri yükleriz.

— Yükler miyiz. Yalana bak!

— Yükleriz! Mustafa açıkgöz... Hemi de hırsızlıktan yana benden ileri...

— Benim bildiğim Mustafa hırsızlık etmez!... -Biraz sustu-: O haltı da

mı yedi, doğru söyle?...

— Ulan köy yerinde hırsızlık etmeyen olur mu? Sen anandan gizli, evinizden ekin, tiftik çalmaz mısın? Mustafa hırsızlık etmezmiş. Sürüden az mı tif-tih çrldı, Yakup Ağanın ambprından az mı ekin sattı? Oğ'um hırsızlığın hepsi birdir, siz yüreksiz olduğunuzdan kendi malınızı çalarsınız. Sesini kes! Mustafa karıyı nasıl kandırdı? Para gücüyle kandırdı. P.a.

280

Aman dur, şımaı aKiıma geıaı. üeçenıerae Dana Dir-şey sorduydu. «Nasıl etsek de elimize bir altın geçirsek!» dediydi. Demek karıya altın verecek! Bak Pelvan! El oğlu, kan kısmına ajtın verdi mi, bizim yarasa kemiği şurada kalır. Geçen yıl bizim kemik Mustafa'nın işine niçin yaramadı? Hakkı'nın yüz lirası ağır bastı çünkü...

— Ne yapalım? hırsızlığa mı başlayalım, kemik sökmedi, diye?

— Hırsızlığa başlamalı. Doğrusunu ister misin? Hırsızlığı biz yapmayacağız, Mustafa'nın çaldıklarını götüreceğiz. Mustafa bir yerden demir çaldı. Şuraya, çalıların dibine koydu. Alırız güzelce... Şaziye ablanın sözü doğru canım! Sona gecenin birinde ne dediydi, Hocanın ekini gecesi, aklında mı? «Hocanın ekinini almak günah da, Selim'in hakkım almak günah değil mi?» demedi mi ablam?

— Orospuyu bırak!... Daha ne laflar var, bir duy san...

— Bilirim. Vıcıl vıcıl konuşur. Şimdi söyle ba-« kalım cebindeki paranın hesabını...

— Otuz kuruş. -VahiV Hocaların Hakkı'nm verdiği üç lirayı unutmuştu-:

Töbe, otuz beş... Neden sordun?

— Otuz kuruş, dört ıpaket cıgara paraısı... gene hediye mendillerini, yalvarıp Mustafa'dan mı isteyeceğiz?

Vahit içini çekti. Mustafa'nın demirlerini çıalmak birden hoşuna gitmişti. Yokuş çıktıkları için solumaya başleyan İsmail'in ensesine bir şaka tokadı indirdi:

— Höst oğlum! Köse demircinin körüğü gibi hışırdamağa başladın.

— Ne yapaJım yahu? Yavaşça soluma ayıp değil! Türkü mü çağıralım!

— Peki sen demir almayacak mısın? Boş giderken soluğan oldun. Banaı bak İsmail! Senin «Hırsız» adın boşuna çıkmış. Yumurta çale-rsin, belki...

Yumurta hırsızı sansar İsmail!

281

lafını aradan...

— Kaldırmam, töbe kaldjirmam... Sansar İşmar il. Beğenmedin mi soyadını?

— Kardeşim, bizim soyadımız var. Bizim soyadımız: Karakaçan...

— Ne de Karakaçan! Karakaçan'a bak! Topal Karakaçan... Yürüsene Karakaçan! Sallanırsın!

— Omuzuma vurma! Omuzumu çökertin rezil! Karanlıkta bu kadar yürünür. Koşalım mı? Vurma ulan! Hay elin kırılsın alçak!

Tepenin üzerinde Topal ismjail, kayalarla diken kümeleri arasında biraz gidip geldi, sonra ellerini dizlerine vurarak çırpındı:

— Geç kaldık. Tuu... herif götürmüş. Bu gece yüklemiştir. Ver elini İlgaz

çarşısı. Demirler para olacak Pelvan, hediye mendili olacak. -Umudu kırılmış gibi bir taşın üzerine oturdu-: Geç kaldık!

Vahit yumruklarını beline dayayıp çevresine baktı, aşağıda cıgara ateşi gibi iki

kırmızı ışık görünüyordu. Parmağını uzattı:

— Şunlar ne? Çingenler yol boyunja çadır mı kurmuş?

— Değil Pelvan! Tren yolu onarılmakta... İşçilerin çadırları...

Vahit gözlerini kısarak zorladı: Evet, fenerlerden biri alçaktı. Rayın bir parçasını -Bir kulaç kadarını- parlatıyordu. Çadırın kapısına asılmıştı öteki «aJlalem»...

Topal İsmail, iki günden beri buraları iyiden iyiye kolaçan ettiği için anlattı:

— Şu sallanan fener çadırın... Traversler çadırın sol yanına yığılı.

— Neler?

— Travers... Hadi Pelvan...

— N'olaçak?

— Lafa bak! Hep söylerim; sen bir akıllı adamsın ama fikrin başkaı yerde olduğundan... Sen akıl-tı bir Pelvansın! -Oturduğu yerden kalktı-: Yahu, Mustafa demirleri bu dağ başında nereden bulur?

ı un naııauıı uuidya travers yıgaı. ıvıustaîa gelip hayvanı yüklemekte...

— Vay anasını! Demek hükümatın malını mı çalmaktasınız alçaklar?

— Korktun mu Pelvan? Lakırdıya geldi mi eğlenirsiniz. Sansar İsmail! Şimdi sansar, ben miyim, sen misin? Şunlara bak! «Hırsızlık yürek ister!» derim, eğlenirler. Körpe kız gibi titremeğe başladın. Bırak, Kulaksızın Mustafa senden yiğitmiş!

— Benim yüreksizliğim hırsızlığa...

— Oğium, buna hırsızlık demezler. Memurluk derler. Sen duymadın mı? «Hükümet malı deniz, yemeyen domuz»... Hadi yürü! İlk geceden demir buldun mu, «Aman bu ne zorlu bir ortak!» diye Hakkı keyfolur. Hey Pelvan! Senin bahtın açık! Ortak olursan, Hakkı'nın evine kolay girersin.

Karıyla konuşursun. Baksana, daha başlamadan «Şuna bakı-ver, korkmasın!» demiş'. Yamören'in işi canım! Demir tüccarlığına girişenin karıdan yana ba<htı açılır. Şuradan, beş altı travers getir. Beş altı traversi, d&-reye atsan yedi yüz elli kuruş eder. Köy yerinde yüzbaşı aylığı. Kolların kabarır, yüzüne ateş bastığından karılara bir hoş görünürsün!

— Sus rezil!

— Korkma yavrum! Dişlerin birbirine çarpmasın!

, — Ben korkmam. -Vahit, elleri belinde ileri bakıyordu-: Çadırda köpek var

mı ?

— Yok! Anladım gideceksin. Hemi de git. Selâmetle gider, selâmetle gelirsin.

— Sen?

— Ben burada bekierim. Traversleri getir! Biri aşırmasın diye bekçi gerek... Eğer yürekli bir pel-vansan, «Hak oyunu üç!» demişler. Üç nöbet gidersin, üçer traversten şu kadar okka demir... Bir payı benim, ikisi de senin.

— Yağma yok!... Altı gelirse biri senin, beşi benim.

İsmail, az kalsın «Olmaz» diyecekti. Bir laf söylese Pelvan cayacakmış gibi dişlerini sıktı. Vahit 283 uuıuu:

— Bunlar Sımıcak'ın demirbaş işçileri olm;asın?

— Değil, yabancı bunlar, gezgin işçi... Neden sordun efendi?

— 'Murat ağam içlerinde olursa... Murat ağama bir laf gelmesin...

— Aldırm,a. Yol demirinin sahibi hükümet... Hükümet malı Allah maildir.

Çeşme suyu gibi... -İçini çekti-: Şu hükümette hiç akıl var mı? Yol boyuna o kadar demiri neden gömersin a hükümet? Travers aralarını birer adım koyacağına[A], birer kulaç koyuver; şu kadar bin travers artar. İlgaz demircisine sat güzelce... Tüm doktorların aylığı çıksın! Nasıl bu akıl? -Yürüyen Pelvanın arkasından koştu-: Dur yahu! Hemen gider, dinle beni! Kunduralar çıkacak. Sen dışarı basprsın. Yafın farkına varırlar da iz sürerlerse... çıplak ayak iyidir. İz d© vermez, ses de...

Vahit, kunduralarla çorapları çıkarıp İsmaii'in önüne attı:

— Yakalanırsam. Bağırırım. Kunduraları al, savuş.

— Orasını merak etme! Bak bana Pelvan! Demir hırsızlığında zagon:
demirleri birbirine vurmamak... Demir kısmı, katir çanı gibi öter. -Pelvan cayar diye korkup zorla güldü-: Şaka ettim: Aldırma. Yol işçisi davul sesine uyanmaz. Fukaralar her akşam ölür de, sabaha yeniden canlanır!...

Pelvao Vahit, tepenin altındaki karanlığa gö-mülünceye kadar İsmail kımıldamadan durdu*. Sonra birdenbire sevincini artık zaptedemeyerek parmaklarını şıkırdata şıkırdata üç kere döndü. Dişlerinin aırasından: «Yürü Pe'lvan! Hele yürü! Tut yavrum!» dedi. Yere çömelerek ellerinin siperinde bir cıgara yaktı. Yerini değiştirdiğinden fenerlerden birisi görünmez olmuştu. Dumanı, midesine kadar

götürmek istiyormuş gibi içine çekti. «Ulan hey al-lah! Ulan hey allah! Şu Vahit'i yakalatıver! Yakalat gitsin! Demir çalarken yakalanman cja mahpus-damına girmeli. Yamören'e, bir hırsız İsmail az ge-

jjr, bir de hırsız Pelvan olsun canım!» Soğuktan dişleri birbirine vuruyordu. Uzaktan uzağa duyulan köpek seslerini dinledi. «Bize Topal Ağa' demekte... Topal Ağa imiş!» Sakat bacağının, inceden inceye sızlayan diz kapağına bir yumruk indirdi. Acıyla sıçradı. Bacak böyle sızladı mı, kine kapılıyor, iniş aşağı, yokuş yukarı zorlayıp bacağına «Gâvur gibi» eziyet etmek istiyordu. Gen© yerini değiştirdi. Gecelerin rutubetli soğuğu bacağını gittikçe daha çok

sızlattığından, yüksek sesle: «Bu bacaktan bize hayır yok!» dedi. Ne zaman böyle söylese, sırtını buz gibi, ter basıyordu. Şaşkın şaşkın karanlığa bakarak, yüreği korku içinde ayağa kalktı. Bir iki adım attı. «...koyduğum, odun gibi... odun gibi şuna bak!» diye yere tü-kürdü. Söylediklerini birisi işitecekmiş gibi başını, kısarak arkasına döndü... Uzaktan yaşlı bir köpek, tek başına, kaba kaba havlıyordu. Kasketini düzeltti: «Tren gelivermeli şimdicik. Psivan yolun üstünde olmalı... Tren adamı altına aldı mı, karnını yarar. Boğazı kesilir de kafası şu yana düşer? Fenerin yanında'" bir kımıldanma. bir gürültü var mı diye dikkatle dinleyerek Vahit' in yakalanması için kısa bir dua okudu. GövdeA sinin bütün yükünü çeken tek bacağı yorgunluktan titriyordu. Doktorların hepsine birden, hastat-ne doktorlarına da, belediye doktorlarına da sövdü: «Güneş banyosu yaptık. Yaz günleri çutra gibi terledik. Faydasız!» Şu demirleri satınca, Çankırı'ya gitmeğe her kaç kuruşsa bir kutu Calcium ilâcından almağa ahdetti1. Mahpustan geldi geleli, ne zaman bepağından umudu kesilse -Çoğunlukla geceleri-üâç almağa karar veriyor, sonra ya unutuyor, ya üşeniyordu. «Töbe töbe! Yarın gitmezsem, nah, adam değilim. Eşeğe biner, giderim!» Gıgara-nm izmaridini iki parmağıyle ileri doğru fırlattı. Koca köpek gene uluyordu. «Ulan reziller! Şu köylü kısmı mal uğruna ölecek. Kendi sç, bir de it bes~ 'er, hele reziller hele!»

Aşağıdan bir.ses duyuncaya kadar köpeklere, insanlara, soğuk havaya atıp tuttu. Omuzunda de-

mirlerle soluyarak yaklaşan Vahit'i, bacağını sürüyerek karşıladı:

— Kaç tane getirdin Pelvan?

— Bırak, öldüm, dört...

— Dört mü? Aferin! Mustafa üç tanesini zor taşır! Aferin Pelvan! Hadi

bırak yavaşça... -Traverslerin indirilmesine yardım etti-: Bunlar

bana teslim! Dört daha gştir...

— Dört olmaz. İki hazırladım.

— Aman, gitmeğe gitmektesin arkadaş, dört olsun.

— Yoruldum! Ayaklarım dondu. Ulan Topal, senin gibi namert yoktur.

Bizi sonunda hırsız ettin.

— Töbe hey Allah! Buna hırsızlık demezler, tüccarlık derler.

— Ne derlerse desinler. Rezalet bu bizim işimiz! Bak ismail, iki demir daha getiririm. İkisi senin. Köye kadar sen taşırsın. Karışmam.

— Hadi getir, taşımasına karışma!...

Vahit koşarak uzaklaşırken İsmail manldandı, «Ha Pelvan ha! Ademoğlu kötülüğe koşarak, gider. Bikez ajm terlemeden para kazanmağa alışmamalı... Lokman hekim çare bulamaz bu illete... »

Çömelip soğuk demirleri okşayarak Hakkı'nın dükkân açmasına, fiyat kırmasına Mustafa'nın ne diyeceğini düşündü. Topladığı demirlere daha fazla para istemeği tasarladı. «Herife bak! Köy yerinde karda yürüyüp, iz belli etmeyecek. Ayşe'yi sana kolayca yedirirler mi a yavrum? Bizim elli ev, birbirinin gözcüsü!» Gülüp dururken birdenbire suratını astı. İki travers, kilosu üç kuruştan doksan kuruş tutuyordu. «Oysa İlgaz demircisi üç lira verir.» Vahife, Mustafa'ya, Hakkı'ya, dünya yüzünde Topıal olmayan bütün heriflere kızdı. Deminden beri dikine tuttuğu traversi bıraktı. Birbirlerine çarpan demirlerden çıkan gürültüyle yere çö-meliverdi: «Eşeklik istemez. Şuna bak!» diye kendisini azarladı.

Vahit, ikinci sefer yokuşu daha yorgun çıkmış-

ti. İsmail'e küfrediyor, çamurlu ayaklarına çoraplarını nasıl giyeceğini soruyordu:

— Çorapları dedim rezil Topal... ayaklarım buz kesti.

— Kolay Pelvan! Çorapları kuşağına sok! Sa-ğırdere'de yıkanır giyersin!

— Ulan hain Topaf. Ben dondum!

— Zarar vermez. Bunun yolu budur.

— Peki. Omuzumuzda bu demirler, köye nasıl gireceğiz?

— Köye girilmez. Demirler bahçelerde saklanacak... Yarın akşam hayvan getirir, yüklersin. Doğru İlgaz demircisi...

— Bak ismail, yarın akşam demirleri sakladığımız yerde bulamazsam, şart

olsun, öteki bacağını da kırarım.

— Boşboğaz, hele boşboğaz! -«Hırsız kısmı, hırsız kısmına kahpelik etmez» diyecekti. Vahit'i kızdırmamak için vazgeçti-: Yeter artık, yükle benim demirleri bana... vicdanlı bir hemşehri olsan, bunları da sen taşırsın! -Aklına bir şey geldi-: Vahit kardaş, uyanan olmadı mı? Birisi «Kim o?» diye seslenmedi mi?

— Yok.

— Aman, içeri girseydin... orada en azdan on beş kayma, usuica

durmaktaydı, yüreksiz!

— Söylenme bakalım! Hadi, yukleneceksen yüklen.

— Kcildır omuzuma... dur, yavaş! Sakat bacar ğın omuzuna koyma! Şu yana yükle! Yavaş oğlum, yavaş aman...

Bahçelere inince İsmail, durdu:

— Demirleri muhtarın bahçesine koyacağız! Muhtar kısmının bahçesinde

hırsızlık mal aranmaz!

Vahit biraz düşündü:

— Gerçek... iyi bir akıl!... Ama iş ortaya çı-karsaı herif büsbütün

kızar. Köy mazbatası yazar, bizi süren, iyisi, Hakkı'nn bahçesine saklamalj!

— Sen bilirsirs.

Viahit, Sağırdere'hin ince buzlarını kırarak

287

ayaklarını yıkadı. Çoraplarını giydi. Avlu kapısında İsmail'in kolunu

tuttu:

— Bana bak! Topal Ağa, demir meselesini Mus tafa'ya söyledin mi bozuşuruz!

— Merak etme! Demir meselesini söylemem, ama, hatırın için ağzını ararım. Ayşe meselesi, bake-!ım, düşündüğümüz gibi mi?

— Yok, sen karışma. Ulan İsmail ağzından bir laf çıkarırsın, herifi

kuşkulandırırsın! Töbe olsun, seni sopanın altına yatırırım.

— Yahu! İşin aslını öğrenmeyecek miyiz?

— Ben öğrenirim! İyisi, Sabriye kız Ayşe'ye gider, öğrenir. Karı

kısmının şeytanı, karı... Safariye diyecek ki: «Abla ben gördüm. Mustafa'yla senin aran iyi!» diyecek...

— Olur, peki -İsmail) birez düşündü-: Tut ki öğrendik... Ayşe'nin

Mustafa'yla arası iyi... n'a-pecağız?

— Kolay! Gülizef erkek karıdır. Gülizar ablaya haber veririz. «Abla, sen uyu! Hovarda girmekte evine!...» deriz. Bir yandan Gülizar'ı, bir yandan

Gurbetçi Ömer'i kışkırtmah: Neye güldün ulan?

— Gurbetçi'yi bıraK! Bu işjn içinde iş var. -Birden e'ini dizine

vurdu-: Aman sakın, Ayşe'yi Mustafa'ya Ömer mi kand'ırdıı, Pelvan?

— Töbee! Kızın amcası...

— Amcası olmakla?... Dünyadır bu! Pezevenkliğe yeni başlayan, önce kendi kızını baştan çıkarır!

Vahit de çırpınmaya başlamıştı:

— Tuu... gördün mü? Ulan Topal Ağa, sen cinci misin, evliya mısın! Ulan dur. Ben bir sabah Mustafa'ya gittim. Bana hediye mendili verdiği gün... Ulan e/man, iyi akıma geldi. Bir kâat dolusu

incir aldı da, Ömer'in evine giriverdi. Müşteri imiş, parasını peşin vermiş. Biraz eğlendim: «Oğlum, bu Meryem'le aran senin iyi besbelli!» diyerek biraz takıldım...

— Vay vay! İncir mi götürdü? Ömer'e götürdüğü meydanda... Heyvah, Mustafa suyu ba-

sından Kesmiş. ıetiK duracağız, Pelvan! Biz de Mustafa'yı akılla, tutalım. Ulan

taşçı ustası... Ankara'dan getirdiğin oyunlar, Yamören'de Pelvana sökmez.

— İyi bildin İsmail, bize Ankara oyunu sökmez.

— Hemi de söktüremez. Ayşe işini bozalım, Mustafa yansın şurada...

Tamjam! Dükkân işini bozalım, alalım öcümüzü... Sen bu traversleri Hakkı'ya söyleme. Okkasını on kuruşta[A] vereceksin!

— Okkası on kuruş mu? Ulan dünyanın parası...

— On kuruş elbet... Elini çabuk tutacaksın! Ayşe orospusu altın

meraklısı'. Altını getiren, koynuna girecek bu kahpenin besbelli. Yarın gece İlgaz'a atla... Ertesi sabah Yamören tüccar görsün! Hep Kulaksızın Mustafa'ya değil, biraz da Pelvan Vahit'e dönmeli feleğin çarkı... Mustafa'ya kızmamın sebebi, sana hiyle yaptı. O kadar sordum, karıyı sevmediğine yemin etti. Yalan yere bir yemin! Herif gurbette dinsiz olmuş... Hele rezil! -Biraz sustu-: Ama Pelvan, doğrusunu ister misin? Ayşe de mal

mı mal! Yanakları kırmızı da gerdanı ak kâğıt!

Vahit öyle derin derin içini çekti ki. Topal İsmail ürkerek sustu. Yoksa: «Bir gecesi on beş traverse değer!» diyecekti.

Topal ismail, elini yere vurarak kumanda ver

di:

— Kır ikili kozu, kır dedim!

Gençler odasında altı kol iskambil oynuyorlardı. İsmail'in çırağı, yanındaki oyuncunun elini gözetleyerek duraklayınca «Topal herif» kükredi:

— Kır dedim, kır! Hiç korkma... bey kozlusu şurada kaldı.

Üçüncü defadır ki bey kozun yerini sezip ikili

jiu[\ f\a£-a>ı ıtyv/ıuu. mi

ğıtları yere attı:

— Tam altmış iki sayı tuttuk ağa! -Vahit'e göz kırptı-: Altmış iki sayı... Siz daha beşsiniz, biz dokuzu tuttuk aıllaTımi yardımıyla...

Topalın her sözü, Mustafa'nın bugün hoşuna gittiği halde Vahit'i

öfkelendiriyordu. Demir çaldıkları geceden beri aralarında birdenbire sıkılaşan arkadaşlığı yadırgadığında[A], hele ikide bir yüzüne bir hoş bpkıp göz kırptığı için -Oyunda ne zaman hiyle yapsa kendisine göz kırpmıştı-: Canı sıkılıyordu. Topal İsmail bunun farkında değildi. Vafıit'in ntiçin yüzüne ters ters baktığını, başını neden çevirdiğini düşünmeye bile lüzum görmüyordu. «Pel-

vanlığı kaldı mı oğlum, o da oldu bir hırsız... kısası: o da bizdeır......

Oysa Mustafa, Topal İsmail'in Vahit'i öfkelendirmesine seviniyordu. Hocaların Hakkı'yla ortaklığını duydu duyplı, Pelvana yüreği bozulmuştu.

Karşı takımın ustası Candarma Nail, ikinci partiyi de kaybedeceğini anladığından, parmağını üstüste tükrükleyerek fazla kâğıt vermemeğe çalışan çırağını tersledi:

— Çabuk kâğıdı dağıtmayı bilmezsiniz! Elinize bey, koz geldi mi, tek gözünüzü durmadan kırparsınız. Ksç kez söyledim, biz kör değiliz. Gerekirse sorarız. Gizliden başınızı sallarsınız. Laf anlayan nerde? Gözünü kırpar. Nişan mı alıyorsun rezil?

Kâğıt yapan oyuncu -Hocaların Remzi -büsbütün şaşırdı. İskambilleri verdikten sonra arkalarından uzanıp, eksik, fazla olmamasına bakmağa başladı.

Seyirciler gülüşürken Topal İsmail, sayı yazılan tütün kâğıdını kibirli kibirli süzüyor, parmağını rakamların üzerinde gezdirirken keyifle ıslık ça-j lıyordu. j

Mustafa baktı baktı, «Yürü, mülevves!» d'i- ' ye güldü. İsmail'in ne biçim bir adam olduğu

oyun oynarKen ousoutun meydana çıkıyordu. Kâğıdı kesmeden önce, parmaklarıyle desteyi şöyle bir yoklamış, sanki en yararlı yerini bulmuştu. Önüne bırakılan üç iskambili hemen topladı, başı hizasından biraz yukarıda

tutarak altından hem kendi çıraklarına baktı, hem de Nail'in arkadaşlarını gözetleyip yalandı:

— Koz sinek!... Sinek bizi sever. Biz tatlı adamız. Bal gibi...

Gözlerini karşısındaki oyunculardan ayırmadığı için ortada duran kâğıt destesini el yorcfamıyle arayıp keserken, papaz koz kendisinde olduğundan Nail'i şaşırtmak gayretiyle çenesini oynatıyor, arkadaşlarına, «Papaz koz sizde mi?» diye soruyordu.

Mustafa'ya göre, belli birşey, İsmail hain bir herifti ama hem kurnazdı, hem de yürekli...

İsmail iki sayı daha alıp oyunu kazandı. Kasketini geri iterek alnını kaşıdı:

— Olursa bu kadar olur canım. Al şu kâğıdı, sağ duvara çivile. Altına yaz: «Yamörenli İsmail usta!» yapacaksın.

Nail küfrediyor, «Papaz koz gelmedi... papaz koz!» diyordu.

İsmail ayağ,a kalktı. Mustafa'ya) eliyle işmar etti:

— Hadi yürü ortak! Şimdi seni tıraş edelim!... Hava güneşliydi ama, gene de soğuktu. Kum

gibi karlar, ayaklarının altında gıcırdıyordu.

İsmail bir süre ıslık çaldr. Sonra sağlam ayağı üzerinde durakladı:

— Senin kaç gündür canın sıkılmakta ortak?

— Yeılan! neye sıkılacakmış bizim canımız!

— Sıkılmakta... Nerden mi bildim. Benim canım da, sıkkın! Kahpenin

karısı bizi yaktı!

— Hangi karı?

— Hangi karı? Hacer orospusu! -ismail içini çekti-: Cilveliydi. Köyden gidince gözümün ışığı karardı. Odalara uğramayı içim istemez oldu, allah bi-

. I i r! Nail'i kâatta yenmemiz bu yüzden...

291

uıauaı\u ı

li! C1 ISclMtil

ne kadar köyde mi kalmalı idi?

— Hemi de kalmalıydı. Yamören'e bir Hacer her vakit lâzım! Koca bir köy, bir karının boğazından acizlik mi getirecek? Şurada kalıversin! -Durup köye parmağını salladı-: Kışın köy kısmının mahpustan ayrıntısı yok... Git odaya gel eve, git odaya gel eve... Kışın mahpusta yatmjalı, yazın dışarı çıkmalı.

Yavaşça güldü. Mustafa: «Bu Topal İsmail, tembel bir herif!» diye

düşündü. Birkaç adım sonra. İsmail lakırdısını tamamladı:

— Ama, öyle birşey icat oldu mu, bizim köylümüz dilekçe verir: -Benzetme

yaptı-: «Dileğimdir. Aman ben falan hırsızlığın sahibiyim. Aman beni

hemen içeri almanızı dilerim!» Ekmek bedava. Şurada, tavanda, güneş gibi

elektrik yanar. Doktor bedava. Arkadaşlarla oturursun. Koç Ali

vurur bağlamayı. Hacı baba çeker Cezayir türküsünü, Çiçekdağı'nı...

Delikanlılar şıkır şıkır oynar. Gelsin lafın meraklısı...

Köprülü'den Hatib Hoca anlatır, Terzi Rıfat efendi anlatır, İskilip'ten

Mehmet bey anlatır Bir İstanbullu vardır ki, kitapları yemiş yutmuş... dünyadan bir haber alırsın. Kışın mahpusluk iyidir canım, insana

hiç koymaz.

— Hey İsmail, şimdi candarma gelse, oynaya oynaya gideceksin!...

— Vallah giderim. Şuna bak! -Sesini alçalt-tı-: Sen inanmazsın. Şu

köy bizim köy. Şurada doğduk, büyüdükl. Vatan canım! İşte bizim

vatanımız... Ama şartolsun, arada sırada mahpusu özlemekteyim! Bir^Az yüreğim sıkılsa, karıyla ileri geri etsem, mahpusdamı burnuma* kokar burcu

burcu -Tükürdü-: Gel gelelim, karı yoksulluğu dedin mi, kötü! Üç

etek entarinin bir ucunu görmenle karnına bir taş oturur, göbeğinden

aşağıya kayar iner. Başkasını bilmem, ortatk, sen mahpusa gir-sen,

ölürsün, hiç dayanamazsın.

— Neden?

— Ölürsün! «Bey ölür, paşa ölür, çingen hiç dayanamaz!» demişler!

— Höst eşşek! Biz şimdi çingen miyiz?

— Laf gelişi! Dediğim şu: Benim dayanamadı-ğım yerde. Kulaksızın Mustafa

karı hasretinden çatlar. -Güldü-: Geberir gidersin oğlum!

— Sus alçak! Benim senden neyim eksik?

— Bıyığın!

— Bıyık ne demek?

— Olmadığından bilmezsin! Parayla alınmadığı için, ayıp değil, Allajh vergisidir çünkü... Bak Mustafa, doğru bir söz: Sen köse milletindensin!

Hele surata... gördün mü işp!

— Töbe hey allah! -Mustafa üst dudağını yokladı-: Bunlar ne? Bunlar bıyık değil mi?

— Geç yahu! Sana bir öğüt: Doğru Çankırı'ya in, CaJcium ilâcından bir kutu al! Biraz kemiklerin kireçlensin! Bıyığın ağır ağır gelir yetişir. Bıyıksız erkek olmaz arkadaş, bir yolunu arayalım!

— Senin bıyığın var hadi bakalım, şimdi seni erkekten mi sayacağız?

— Ya ben karı mıyım? Pekiiü... Hey efendi, mahpushane görmüş ada;m, her zaman erkektir. Mahpushane birinci erkek yen... ben yatağı mahpus damı revirinde bıraktım da geldim.

— Hele bak!... Mahpusa katillikten girseydin belkiydi. Köprülü'den

yatak çaldın.

— Allah Allah! Hepimiz katillikten mi gireceğiz? Dünya bütün mü

kırılsın'canım? Yatak çalarım. Herife demişler ki: «Senin baban açlıktan öldü

rezil!» demişler. «Buldu da yemedi mi?» demiş. Biz de altın küpünü

şurada bıraktık da muhtar yatağı mı çaldık? Elbet çalarım yatağı... Herkes yol çavuşları gibi işçilerin gündeliğini mi ça^A l,acak?

— N'apalım, peki? Yatak çaldın diyerek seni Yamören'e muhtar mı seçelim?

— Canım Mustafa, Yamören'imizin adamı değerbilir mi ki, sen bu lafı böyle söyledin?

— Vay, seni muhtar yapmadığında^A mı değer bilmez oldu?

— Elbette... beni muhtar yapmalı. Ben muhtar odasına yan gelmeliyim'.

Mazbatalara, izinnajne-

293

uoraımı un yuittı. uyuma arKadaş.

Gâvurun treni bize geçti, bizim eşekler gâvura... Bu yüzden gâvurlar ardımızda kaldı. Karılardan muhtarımız var. Elif bacı muhtar olsun da, Yamörenli İsmail neden muhtar olmasın? Biz mührü, ondan iyi basarız, Kanyı muhtar etmişler. Taksisini durdurt-muş da Kemal Paşaya ayran vermiş. Muhtar olun-ca|, köyün yola bakan yüzünü aka boyatmış. Kolay bir iş: Badanacılık! Ben ondan iyi boyarım! Mahpusta, tahsildar Osman efendi vardı. İlk tahsildarlığında o köye uğramış. Karı muhtarın huzuruna çıkmış Muhtar hatun: «Tahsildar bana bak!»

demişi. «Ben bu köyde muhtarken buradan vergıi alın-maız» demiş. Çopur Osman efendi, «Neden muhtar hanım?» diye sormuş. «Çünkü senin kalemin

işlemez benim makasa karşı» demiş karı muhtar. Gerçekten de kalemi işlememiş fgkara Osman efendinin. Akşama rakıyı kurmuşlar. Muhtar iki tane) de taze gelin getirivermiş. Osman efendi: «Koçan defterini heybeden

çıkaramadım!» dedi. «Bütün köylerde bu biçim kulağı kesiklerden

muhtar yapıldı mı, tahsildar milleti şuraya uzanır d(a açlıktan ölür.»

dedi. Gâvuru geçtik ama Calcium ilâcında değil, köpoğlulukta...

— Demek bize muhtar olsan tahsildara gelin mi çıkarırsın?

— Yok yahu! Aman köylü duymasın. «Vay başımıza!» derler de beni köyden sürerler. Taze gelinle vergi borcu ödemek iyi sayılmaz. Bu yüzden

karı muhtarı defetmişler. -Biraz düşündü, keyifli keyifli gülmeğe

başladı-: Bir muhtar olsam, seni hep angaryaya koşardım. Köye döküm döküldü

mü, hainlikle hep sana çok para yazardım. Yakında Yamören'e göl kazılacak. Şartolsun, ben seni on beş gün fazla çalıştırırdım.

— Ulan bana ne düşmanlığın var? Ben sana ne yaptım?

— Düşmanlık değil, adam olasın diye... -Durdu-: Aman ortak, yanlış geldik! Önce koruya çıkılacak. Tuzaklara, bakalım kuşlar yakalandı mı? Hey Mustafa,, korunun dört başını tuzakla çevirdim. Kuşıar aaam evıaaı ıseıer, Kendilerini bırakı-verirler. Pilâv yaparız;. Sevaptır!

— Ben yarın İlgaz'a gideceğim. Beni tıraş etmezsen...

— Önce karnımızı doyuralım. Tıraş kolay!..

— Olmaz. Tuzaklara sonra bakarız. Şimdi doğru bizim eve... Tıraş zorlu olmalı, İlgaz tıraşı...

Topal İsmail, tek başına iken tembel olduğu halde birisi kendisinden hizmet isterse gerçekten hamaratlaşırdr. Ellerini uğuşturdu:

— Başüstüne... Yeni jilet var mı?

— Var.

— Seni bir tıraş edeyim. Ayna, gibi... Artık sen de adaletini gösterirsin, İlgaz'dan bana bir takım bağlama teli getirirsin!

— Hayhay!

Evde, İsmail, küçük bir değnek parçasını bir jilet boyu yardı. Bıçağı sıkıştırdı. Kuşağından yorgan ipliği, çıkarıp sardı. Bu sırada, Mustafa pencerenin önüne oturmuş, yüzünü sabunluyordu. İsmail, bıçağı elinin üzerindeki kıllarda bir denedi. Topallayarak sedire yaklaşji:

— Hazır mısın ortak?

— Dur yahu! -Mustafa çenesini uğuşturmakta olduğu için dişlerinin arasından konuşuyordu-: Dur patlama!

— Durdum, durdum. Aslına- bakarsan doğrusu budur. Bir saat

sabunlanacaksın, bir dakikada kazınacaks'n! Bir dakikada

s,aburlanırsın tıraşın bir saattaı bitmez. -Elinin üzerinden bir kıl kesti. Jiletin markasını yüksek sesle okudu-: Markası iyi... Pek güzel bir

bıçak! -Bir zaman pencereden baktı-: Kar bastırdı ortak, kar bastı

ne dersin?

— Bastırdı evet!

— Sarı,a dedim ya... Aklında! mı? Ankara'dan gelişinde ben sana demedim

miydi? «Sonbaharda kavaklar yaprakları aşağıdan döktü. Kış, aşağılarda, sert olacak, hem de kar şubat ayında gelecek!» dedimdi.

— Nasıl haberin yok? dedim! Böyle olacağını ben bildim ne güzel!

— Atma İsmail! Bizim Yamören'in kışı her yıl şubatta başlar, martın

sonunda, nisanda biter. Şimdi bu şubat kışı...

— Biz şubat kışı değil mi dedik? Dün gece odada Battal Ağa cebindeki deftere baktı. Eski şubatın ikisi imiş. Hükümet hesabı doğru ama, köylü eski hesaba gider. Ayların üçü, yedisi kötüdür .Soğuk yapar, fırtına yapar. -Mustafa'nın sedire bıraktığı paketten bir cıgara çekip sobada yaktı-: Fırtına yapsın! Ne kadar fırtına yapsa odaya karının kokusu sinmiş bikez... Alıp gidebilemez!

— Hangi karmın kokusu?

— Himmet Çavuşun odaya, Hacer'in kokusu... -İsmail başını kaldırarak derin derin soludu. Bunu yaparken üst dudağını tersine çevirerek dişlerini gösteren yaşlı bir aygıra benziyordu-: Karı kok-maıkta bey, Yamören Hacer kokmakta...

— Git işine rezil! O zamiandan bu zamana koku mu kalır?

— Hey efendi! Bu koku, başka bir koku. Ben, burnumla koklamakta mıyım, hayır, yüreğimle koklamaktayım! Sen nerden bileceksin? Karı oynaktı. Olursa o kadar olsun! Gözümü kapayıversem, önüme geüp dikilmekte...

Tenhada basardım çimdiği, basardım. «Yapma İsmail Ağa! Ben gıdıklanırım. Bana el değdirme sakın!» derdi. Gıdıklja-nan karıyı bilen bilir. Su gibi kaynar. Eti dağılacak sanırsın. Alacağın bir karıyı tenhada güzelce gıdıkla!... İp gibi bükülürse, hiç aman verme, sev! Ah ulan! Ah ulan a(h bacak! On beş gün önce sağalmalıydı. O kaymağ'. namerdim, size yedirmezdim. -İçini çekti, biraz daldı-: Karı ne

demiş sana?

Mustafa telâşla doğruldu:

— Ne demiş?

— «Sen küçüksün, üstemden gelemezsin» demiş,.

— Kim yedi bu haltı? -Mustafa'nın gözleri öf-

keyle büsbütün küçülmüştü-: Söyle... Söylesene... bu haltı kim yedi?

— Birisinden duydum*. Adı gerekmez!   Hadi   biz işimize bakalım.

Gençler odasından çıkalı beri, ikisi de lafı başka yönlerde dolaştırıyorlardı. Asıl konuyu, Mustafa hem onur ettiğinden, hem de utancından soramıyor, İsmail de hainliğinden açmıyordu.

Vahit'in Hocalariın Hakkı'yla orjtak olduğunu, demir toplamağa başladıklarını duyduğu zaman Mustafa, önce şaşırmış sonra İsmail'i Pelvana; yollayarak Pelvana. bu işten vazgeçmes'nı islerse kendisiyle ortak olmasını söylemişti. İsmail gittikten sonra böyle bir şey teklif ettiğine pişman oldu. Hele korucu Ali Dayı, Vahit'in bu teklifi kabul etmediğini haber verip kendisine çıkışınca pişmanlığı utanmaya çevrildi. İki gün iki gece inat ederek odaya çıkmadı. Vahit'e yaptığı iyilikleri hatırlıyor, düşündükçe utanması öfkeye dönüyordu. Rezlil Pel-van! Bugün de ne yapsa iyi? Delikanlılar arasında başını şu yana çevirivermez mi? «Darılmak, kızmak ona mı düşer, bize mi?-» Şimdj. İsmail'in bu meseleyi açmasını, Pelvanla ne konuştuğunu söylemesini hem istiyor, hem istemiyordu.

Elini sert sert mendiline silerek Topala çıkıştı:

— Hadi bakalım! Ama, bıyıkları kısa kesersen, şartolsun, yere yatırır, seninkileri kökten yolarım.

— Aman Mustafa o nasıl lakırdı? Bu şubat kışında biz eve gidemeyiz... Samanlıklarda mı kalalım yahu! Töbe olsun, karı bıyıksız içeri almaz, bizi... Mustafa kuşağından yuvarlak aynasını çıkarıp hazırlandı:

— Evet, erkekse ablam seni içeri almamalı. İsmail, sedirin üstüne çıktı. Mustafa'nın başını

dizine dayadı «Bismillah» diyerek işe girişti. Bıçak hafif hışırtılarla işliyor, Topal Ağa keyifle gözlerini süzüyordu. Mustafa biraz sonra bir yeri acıdığından değil, öfkeli şeyler düşündüğünden homurdandı:

— Acıyor mu ortak?

— Yeni bıçak değil mi spkın?.. eskiyse bardakta bileyiverelim...

— Kes şunu... o kadar acıya dayanamayacak herif miyiz biz?

— Sen biiirsin.

İsmail, jiletin üzerindekileri, berber alışkanlığıy-le, başparmağının üzerine biriktiriyordu. Bir yanağın tıraşı çeneye kadar inince kuşağının altından kayışının ucunu çıkardı. Tüküre tüküre bıçağı biledi. Mustafa elindeki küçük aynada, dişlerine, gözlerine bakıyor, kaşlarını çatıyordu. İsmail gene besmele çekti:

— İyi bak! Bıyıkları şuradan keseceğiz.

— Elbet oradan... Dur hele... -Mustafa sabunun beyazlığıyle biraz siyaıh görünen tüyleri azametle gösterdi-: İşte şuradan ileri geçmeyeceksin.

— Olur.

İsmail, bıçağı pek dikkatli kullandığı halde bıyıkların uçlarını alırken deriyi biraz çizdi.

— Töbe töbe! Dudağını hep oynatırsın ortak!

— Ulan gene kestin mi? Berba^At ettin rezil!

— Ben kesmedim, sen oynattım.

— Yalancı herif, bırak!..

— Kardeşim, «Akacak kan damarda durmaz» demişler. Kan kısmının da huyu

böyle... canı sıkıldı mı, dışarı fırlar. Tütün külü koyalım mı?

— İstemez yahu!.. Bir saattir... allah allah! Bitir şunu, patladım.

— Senin neye patladığını bilirim ben... Demek laıfı gene biz mi açacağız!

Peki! Bak Mustafa, o gün buradan gidince Vahit'i buldum. «Sen ne yaptın Pelvan!» dedim. Konuştuk. «Olmaz, Hakkı'yla bi kez ortak olduk!» dedi. Sana çok kızmış.

— Bana neden kızıyor? Asıl ben ona kızdım'. Bu kadar iyiliğimizi gördü: Cıgarayı, sen biliyorsun,* hep benden içerdi bedava... Karılara hediye mendili gönderecek, bedava... Rakı içer, bedava... Ankara' dan gelirken, adam saydık da, ağızlık getirdik. Va-hit'in Ankara'da bana yaptıklarından senin haberin yok. Taş ocağına işçi girdiler. Hasan alçağı beni

götürmez. Bir gece, handa yatıyoruz. «Mustafa kalk, köye git, sen çalışamazsın!» dedi. Ben anladım, iş bulamayacağız da, yük olacağız diye korktu. Akşama kadar anlatsam tükenmez bu bizim Ankara rezilliği... Birgün yemek pişirmedim. Ben yemek pişirmesini bilmem. Bana bir çıkıştı: «Ulan Mustafa, tembel bir herifsin!» demez mi? Az kaldı kalkıp şamarı vuracaktım. Gurbet yeri... Hemşehrilik var. Olmaz. -Pencereden dışeırıya baktı-: Demek öyle dedi? Desin bakalım! Hakkı'yla ortak olmuş, olsun bakalım!

— Elbet olsun. Olduğu >iyi!

— Doğrusun! Demirleri sen çok topla! Şunlara, köyde demir bırakmayalım.

Onlar üç kuruştan mı toplayacak, sen üçbuçuk ver. Onlar bir kilo incire dört kilo demir mi verecek, biz üç kilo demire bir kilo veririz.

— Aferin ortak! Yahu sen akıllı bir tüccar olmuşsun. Orasını merak etme!

Pelvan belâsını bulmuştur. Hakkı gibi rezil var mı, şimdi Vahit'le ortak, peki, veresiye verecekler. Batakçılardaki borç W hit'in payı... «Vahit sen

PelvansınJ Borçları topla! Vermediler mi bas şamarı, korkma, köy muhtarı

bizden...» diyerek öğüt vermiş. Pelvan bütün ahmak! «Olur, başüstüne!» demiş.

— İyi, güzel! Dükkâncılıkta Pelvan kazanır öyleyse... Aferin! Şu Hakkı'yı gördün mü? Vahit'i kandırdı.

— Vahit'i kandıran yok. Bu iş sana inat yapılıyor.

— Neden?

Biraz bakıştılar. 'Mustafa birdenbire kuşkulandı. Gözlerini ürkek ürkek kırpıştırdı. Yanağı seyri-yordu. Topal İsmail, konuşmanın can alacak yere dayandığını sezerek alay etmekten vazgeçti:

— İnadından... Herife oynadığın oyun, tam Ankara oyunu!

— Anlamadım.

— Ayşe meselesini Pelvan biliyor. Hiç saklatma...

— Hangi Ayşe meselesi?

— vAaıımı uıιaι\: -ismail uaşırıı çevirdi-:

köy yeri. Burada gizli bir iş yapılmaz. Bir gece vakti, Hakkı'nın ahırında ne olmuş? «Haydi git, herifler gelir!» demişler. «Heriften başlarım. Ulan bu ne biçim düzen. 'Bağırırım' derler de hemen bağırırlar mı rezil!» denilmiş. Kısası: Ahırın kapısında bir fısıltı dolaşmış. Karı kocasına seslenmiş de... canım, sen benden iyisini bilirsin. Vahit pencereden «Korkma» diye arkalamış...

— Deme, seslenen Vahit mi?

— Vahit! Hakkı'yla ortaklık meselesi konuşul-maktaymış. Ayşe'yi ahırda

bastırdığın gece. Ne iş canım! Hakkı'nın, karıyı Pelvana kollatmasını

beğendin mi?

Mustafa kendini zorla topladı:

— Ne bastırması? Ulan İsmail, bunlar hep senin dolapların. Töbe olsun bak, sonu kötüye gider. Karıyla bir ilişiğim yok benim! Elin ırz ehli karısına... günahtır... Benim karıyDa bir işim yok... Vallah yok, billâh yok!

— Ben de öyle dedim. «Karıyla; Mustafa'nın bir ilişiği yoktur.» dedim. «Irz ehli bir karı!» dedim, Pelvan nâra vurarak üzerime yürüdü. «Hey ahmak!

Kundurayı Ayşe'ye Ömer mi aldı? Mustafa ,a!dı. Ankara'dan buraya; bir

tutam akıl getirmiş, ama, onun bildiği kadar benim unuttuğum var.» dedi. Dah;a doğrusunu ister misin? Ayşe'nin gözü Pel-vandaymış önce...

— Bunu kendi mi söyledi?

— Kendi... Hanife ana ile mendil göndermiş. Sen uçlarını bağlamışsın da, dua etmişsin. Sıcaklık duası. «Haydi hayırlısı Pelvan!» demişsin.

— Sonra?

— Sonrası kardeşim. Karının bir gönlü de Pel-vandaymış. Hanife'ye diyesi ki... «Sana inanmam, elin babayiğit Pelvanı gelin kısmını n'apsın!

Beni almaz anacığım!» dedi diye Hanife cadısı yeminleri çekmiş: «Bir tenhada konuşun, oğlaın yanmakta...» diye yalvarmış. Karı ne dese iyi: «Ben tenhada konuşmağa utanırım; davarı, sığırı sürüye katmağa evi önünden geçerken, kolumdan tutsun, eve sok-

sun!» demiş. Sonunda sen aıraya girince: «Ben seninle eğlendim Hanife ana, hiç

olur mu? Ben izin-nameli karıyım. Kolumu tutarsa vallah billâh, Çankırı

mahkemesine giderim» demiş, ilk sözünü yalamış yutmuş... Peivan buna kızmakta ki delirmece-sine...

Mustafa, yüzünde sabun kuruduğu için katı katı güldü:

— Demek buna mı?

— Sorma ortak! Senin lafını açtımdi: «Kes yeter!» dedi. «Şu rezilin

lafını istemem.» dedi. «Köylüden utanmasam, şaırtolsun, ayağımın altına

alacağım!» dedif.

— Kimi alıyor, seni mi?

— Beni neden alacak? Seni...

— Demek beni dövecek? Pelvan Vahit? Ne güzel! Hocaların Vahit...

Anladım. Geçen yıl cami avlusunda Najl Ağayı dövdüğü gibi, desene...

— Artık orasını bilmem, kendini kolla!

— Ben mi? -Mustafa, Topal İsmail'in elini çenesinden uzaklaştırdı-: Ulan,

bugüne kadar, Ya-mören'de Hocalar kabilesinden kendisini kim kolla,-mış ki

bana bu lafı böyle söyledin rezil!

— Bırak!.. Ben sizden bıktım. Vahit de başka bir lakırdı tutturmuş.

«Sığırtmacın Yakup ağa!» dedi de bir güldü. «Sığırtmaç oğlu olduğunu

Mustafa unutmasın!» dedi. «Sığırtmaç dediğin yanaşma demek. Yanaşma kısmı sopaya alışıktır. Sopa tayını.» dedi Pelvan... -Mustafa yüzüne öyle baktı ki Topal İsmail gülmesini kesti-: Daha çok laflar etti ya, gerekmez sana

söylemek. Varsın etsin! Bilmez misin Pelvanı?

— Anlat ulan, daha neler dedi?

— Bak Mustafa, benden duyduğunu söylersin, sonunda biz zarar ederiz. Niyetini haber alamayız1. İyisi... alçağa uyma! Pelvan seninle küs olduğunu kimseye sezdirmeyecek aklı sıra... «Bunca yıl ahbaptık, şimdi birbirimize küstüğümüzü bilmesinler. Benim yanımda onun anasına söverler, onun yanında benim anama... Yakışmaz.» dedi, «El içinde,

yulursa başağalar barıştırır diye de korkmakta... Karı meselesi canına işlemişi! Eh, Ayşe de kaymağın ballısı...

— Sus ulan, biri duysa, gerçek sanır.

— Canım efendi, bunun gerçeği kalmış mı? Pelvan Vahit de anladıktan

sonra... Gel şunun iç yüzünü söyle: Karının gece vakti kocasına seslendiği

doğru mu?

— Doğru!.. -Mustafa boş bulunmuştu. Kendini toplamak istedi-: Ayıptır,

namuslu karının lafı edilmez!

— Canım biz «Namussuz mu» dedik? Bi kez ağzından kaçtı. Söyleyeceksin gerisini...

— Bak İsmail, başka birinden duyarsam, töbe olsun yakarım evini...

— Benden laf çıkmaz. Beni şimdiye kadar öğrendi nse öğrendin.

— Artık sonrasını sen düşün. Hediye yolladık, zor-güç aldırdık, «Tenhada

görüşelim» dedik. 01-görüp, «He» demedi. Gece bekledim. Beni ahırın

kapısında görmesiyle «Aman!» diye bağırdı. Rüzgâr, o sıra ışığı söndürmez mi?

— Kocasına bundan seslendi demek! Seslensin. Karı sapa kocasıyie cilve

göstermiş...

— Ulan bu nasıl cilve! Eskiden suya giderken yüzünü sakınmazdı. O geceden beri büsbütün ör-tünmekte...

— Aldırma, cilvedir. «Beni belki almaz» diye yüreğini yakacak iyice... Aptal karı cilvesi...

— Heıp böyle dersin. Ayşe'yi bilmez gibi... Hiç umudum yok!

— Hele cahil! Kuru üzümü yiyen kaltak, her ha/ltı yer. Merak etme. Bir

tenhada bastır. Karı kısmına, birincisi az biraz zordur bunun... Sonra sonra alışır. Şaziye orospusunu görmedin mi? Pelvan-sız edemez oldu;. Oysa, ilk

gecesi ağlayan kahpe, şimdi «Oh Pelvan! Ömrüne bereket!» demekte,

«Benim herif gurbette ölmeli de hiç gelmemeli!» demekte...

İsmail perdah yapmağa başlamıştı. Mustafa bir

zaman düşündü, İsmail'e hak verdi. Ayşe'yi yola getirmiş gibi sevindi, sevincini sezdirmemek için şakadan çıkıştı:

— Vallaha sen arkadaş değinmişsin İsmail! Hemi Vahit'in rezilliğini

bilirsin, hem de yarasa kemiğini verirsin.

İsmail, jilet bıçağını kayışa sürüyordu:

— Biz senin iyiliğine verdik. Kötülüğe mi verdik?

— Bu nasıl iyilik? Ya aldatsaydı karıyı?

— «Bu korkuyla, bizim Mustafa elini çabuk tutar.» dedim ben...

Elini çabuk tut! Pelvan işi azıttı. Geçen akşam yalvardı, gittik

travers aşırdık. Adam bir kere hırsızlığa bjaşladı mı, yüzsüz olur.

Hovardalıkta birinci şart: Yüzsüzlük! Hakkı dersen, karıyı Pelvana güttürecek aklı sıra... «Sen korkma!, arkandayım. Yak, yık, vur, öldür. Karakoldan seni alırım! Mahkemede sana dâva vekili tutarım!» demiş.. «Sen olmazsan, ben dükkâncılık edemem. İlgaz'a gece vakti demir götüremem!» demiş. «Yolda beni döverler. Sen yürekli olduğundan...» demiş. Pelvan kjasılmaikta ki, güç

yeneceği ha geçti ha geçecek... Elini çabuk tut. Karıyı kaptırırsın haaa...

— Yağma yok! Ben kaldırdığım kekliği başkasına yedirmem. Sen keyfine bak! İsmail, tıraşı bitirinceye kadiar bir şey söylemedi. Mustafa yüzünü yıkamak için ocağın içindeki leğene eğilir eğilmez arkasından saldırır gibi birden sordu:

— Mustafa, bu Ayşe meselesinde Ömer'i nasıl razı ettin?

Mustafa, belli belirsiz sarsıldı, Topaıl herife, deminden beri çok laf verdiğini şimdi anlamıştı. Duymazlığa vurarak yüzüne su çarptı. İsmail soruyu yenileyince kaşları çatık döndü:

— Anlamadım! Razı ettin ne demek?

— Ömer, neden yattı bu işe?

— Yatar mı? Şart olsun Ömer'in haberi yok!

— Kimin haberi var? Meryem'in mi?

— Ne Meryem'in, ne Ömer'in...

— Öyleyse... kundurayı Ömer neden aldı?

— Yeğenini eı ıçınoe yaımayaıv mı Karşılığında, yazın ekinlerini biçecek Ayşe!

— Hele yavruya; heiel... Gece senin ekinini biçecek, gündüz Ömer'in desene... Aferin! Ortadan m: biçecek, ala göğüsten mi?

— Artık orasını bilmem! -Mustafa doğruldu. Suratında korkunç bir donukluk vardı-: Bak İsmail! Sen bir geveze herifsin. Bu lafları birisinden duyarsam, şartolsun, seni keserim, leşini Sağırdere'ye gömerim. Sular derini çürütür, yiter gidersin.

— Telâşlanma efendi, senin işini sana sorduk, arkadaşlık adına... Meseleyi bilirsek, sırasında üstüne bir kürek toprak da biz atarız. Demek kunduraya karşı ekin biçmek hesabı var. Şimdi akladım! Hakkı bura razıdır. Neden razı olmamalı canım? iki karı sahibi bir adam. Ayşe bir gece boşta yatacağına Kulaksızın Mustafa'yı konuklar. «İdmansız işi yürümez!» demekte öğretmenli okulun kitapları... Bu d,a bir idmanı Hem de idmanın tatlısı... -Jileti dikkatle sildi, bir kâğıda sarıp kuşağının arasına sokarken yalanarak

lafı değiştirdi-: Demek, şimdiden sora demirleri üç buçuktan mı

toplanacağız? Peki! üç kilo demire de bir kilo incir öyle mi?

— Öyle.

— Sen İlgaz'a ne vakit yolcusun?

— Yarın!

— Yarına kadar al gözümden ortak, bir yük demir... Sen paraları hazırla.

— Psfra hazır!

— Tamam! -Mustafa'nın paketinden bir cıgara aldı-: Hadi gidelim, bakalım kuşlar bizim tuzaklara tutuldu mu?

Koruda bir saat dolaştılar. Topal İsmail, birkaç kez davrandığı halde, Peİvanın, Sabriye aracılığıyle Ayşe'nin ağzını aratacağını, sonra meseleyi Ayşe' nin kuması Gülizar'a açacağını Mustafa'ya söylemedi).

Tuzaklardan hiçbirisine hiçbir kuş tutulmamıştı. Topal İsmail,, son tuzağın önünde sağlajm bacağma dayanarak parmağını gökyüzüne kaldırdı:

— Kuşlar, insanoğlundan akıllı ortak! Şu kadar

— Ne fayda ki, adamın eti yenmez!

— Eti yenmez amaı, bunun da keyfi ayrı... Sen bilir misin? Adamın

önüne de bir tuzlak kurulur. Gönderirsin Sabriye'yi...

— Ne Sabriye'si ulan? İsmail elini dizine vurdu:

— Gördün mü? Sabriye deyince aklıma geldi: -Lafı değiştirmeğe çalıştı-:

Fadik n'olacak? Uğruna okul öğrencisi olduğun Fadik?

— Allah Allah! -Mustafa da şaşırmıştı-: Fadik de bizim...

— Aynalı iş! -Parmaklarını şıkırdattı-: İkisini birden alırsın. Kuma olurlar.

— Yok yahu! «İki bacı bir herifte olmaz» dediler.

— Kim?

— Laf ,arası Pelvana sordumdu. «Ayşe'yle Fadik» demedim ya, «İki bacıyı bir herif alır mı?» dedim.

— «Daha iyi, kavga etmezler» demedi mi?

— Yok, günahmış...

— Nesi günah? Bıktım-Yamören'in günahından...

— Günah olmaz mı sakın oh İsmjail? Ampnı bilir misin?

Topal İsmail, Mustafa'nın ciddî konuştuğunu ancak, bu sorudan sonra anladı. Gülmemeğe çalıştı:

— Neden gün3,h olacakmış? Bir sendeki iş değil ya! Çankırı'da bir mağaza sahibi

var. Koca tüccar... Karasakal bir herif. Hem de hacı. İki bacıyı birden almış

Bacanağı ölmüş, baldız bunun evine gelmiş... KarasakaJ, bir gece birine, bir gece birine gidermjş... Hem de nikâhsız falan! Bütün Çankırı' nın bildiği bir iş. Hacı kısmına günah olmayan, Yamörenli Mustafa'ya mr günah?

Üstelik biz, ikisine de nikâh kıydırırız. -Mustafa, yüzüne şüpheli şüpheli bakıyordu. İsmail yalancıktan öfkelendi-: Ulan reziller, ulan başımın

belâları... Bir günahtır tutturmuşsunuz: Günah! Ulan günah nedir?

koru budprken Şaziye ablaya orucu neden bozima-dın?

— Şundan bozmadım ki... senin aklın mı erer? Demek o sıra biz daha cahilmişiz haıy Mustafa, köpoğlu köpekliği daha ezberimize alamamışız!

Bu da bir cahillik canım! Karı çırpıyı yükleyip gidince «Heyvah!» dedim bir. O zaman bu zamandır gü-na,ha boş verdim, ortak...

Mustafa, Reşit Hocanın her rastlayışta Topala söylediği: «Yürü mülevves!»

sözlerini Hatırladı.

«Mülevves» sakat bacağını sürükleyerek yanı-sıra yürüyordu.

Kafasına diktiği konyak aişesi, beşinci çekişte bitiverdi. Mustafa ağzına bir şeker atarak küfretti. «Bir şişe d,aha almak varmış gördün mü?» diye güldü. Ömründe ilk defa konyak içiyordu. «Konyak dediğin, önce tatlı, sonraı zehir gibi acı. Sulfata giibi. Ayrıca ateş yutmuşa dönersin! Hele domuz!» Topuklarını Nazlıkız'ın karnına vurdu Neden sonra boş konyak şişesinin elinde olduğunu f£r-ketti, gökyüzüne kaldırıp içine baktı: «Hemen tükenmek olur mu? Bir şişe daha almalıymış. Konyak rakıdan keyifli!» Şişenin tıpasını çıkaramamış, içine itmişti. Şimdi mantar yuvörlanıp duruyordu. Ge-yirdi: «Konyak, evet, rakıdan güzel!»

İki yejnı meşe fidarolarıyle örtülü küçük bir yokuştan çıkıyordu. Bu yokuşu devrildi mi, yaırım saat sonra Yamören... güneş battı batacak. Bulutların arasından akşam kızıllığı yağmur gibi ka/rlarm üzerine dökülüyordu. Saate baktı: «Altıbuçuk. Akşam ezanı okunmuştur. Şuraya kadar sabrettin. Konyağı köyde içmek vejrdı. Ayıp!» Şişeyi kara bir kayaya fırlattı. Nazlıkız kulaklarını dikti. Mustafa yuların ucuyla boynuna vurdu: «Höst kızım! Al Nazlım!» Semerin üstündeki dolu heybenin sadakları, hay-

van böyle tırısa kalkınca, meşin sesi çıkarıyordu, Konyağa verdiği 62 kuruş, lokantada harcadığı, bir de Fadik'e yaptığı masraf çıkarılırsa üçyüzelli kuruş para< kazanmıştı. Ağzına bir şeker attı. Tabancasını yokladı. Başı dönüyor, gözlerini ufaltarak tatlı bir gülümseme ile korunun hışırtısını dinliyordu. Biraz sonra: «Adam her gün üçyüzelli kuruş kazanmalı!» diye düşündü. «Yok yahu! Günde üçyüzelli kuruş... Harcamakla tükenir mi ,töbe! Deh babam deh! Köy . yerinde iki lira gündelik elverir. Günde birbuçuk lira da elverir!» İlgaz çarşısında bir İstanbul karısı görmüştü. Bayan

öğretmenmiş... Adam okula yazıldı mı, böylesinden okumalı. «Bizim köye bu biçim bir hocaj ister.» Kahkaha ile güldü: «Topal ismail rezili de yazılır. Arka sıraya geçer de bıyığını, şöyle büker. Rahmetli Eğri Ahmet eniştem olsa... İlgaz hocasını köye getirir de oynatırdı. Allah rahmet eylesin!»

Yelek cebinden bir küçük kâğıt çıkardı, içindeki gümüş yüzüğü serçe parmağına geçirerek bir zaman ışıldattı. «Üzerinde eski harften bir yazı... Belli bir ş,ey. Kuran harfi yazmışlar. «Yadigâr» imiş. Anasından korkusuna, takamaz fukara Fadik... Sonunda tacınsın. Evlendiğimiz vakit!»

Tepeyi aşıp, iniş aşağı biraz gidince yavaş yavaş karanlığa girdi. Nazlıkız yorulmuş, kafasını iki yana sallamağa başlamıştı. İlerdeki köşeyi kıvrılınca Yamören görünecekti. Elektrik fenerine aldığı yeni pilleri denemek aklına geldi. Toprak yolun iki yanını alçak bir duvar gibi kapatan meşe fidanlarına ışığı tuttu. «Ağaç kısmının şerefi de yaprak... Yaprağı döküldü mü, kulak verme!» Hava iyice karardığından fenerin ışığı parlaktı. «Elektriğin hükmü, gece vakti yürür. Kürtlerin   sürü köpeğine tu-tuver,

canavar gibi köpek koyun gibi o!ur. Gözlerini kamaştırır besbelli. Bu elektrikte kuvvet çok!» Lambanın camını silerken etini pembe pembe göstermesine gene şaştı, «Cam gibi, şuna bak!» diye güldü. Bir asker cıgarası yaktı. Asker cıgarası kaçak satılıvor, içine, asker milletinin erkekliğini kesmek üzere şap koydukları söyleniyordu. İçine bir korku düştü, cıgarayı yere çaldı. Bir paketi Topal

İsmail'e cabadan vermeği kararlaştırdı: «Varsın erkekliği kesilsin... karıya rezil olsun!» Sonra Murat ağasının dediklerini hatırladı: «Bu ne biçim yalan!

Şap da neyin nesiymiş! Reci dükkâncılarının uydurması!»

Kulağına çalınan bir sesi dinlemek için hayvanı durdurttu. Yamören'den karı çığrışları duyuluyordu. Hayvanı tepikleyerek dönemece yetişti. Kar, ağaçsız Yamören'i büsbütün silmiş götürmüştü. Yukarı mahallenin avlularında çıra ışıkları koşuşuyordu.

Mustafa: «Karı öldü yüzde yüz» dedi. Osman'ın karısı çoktandır hastaydı. «Karı öldü! Verem illeti adamı mutlak öldürür. Verem illetinin sebebi sevdalanmak! Ne dersin! Osman'ın karısı birisine mi sevdalıydı?» Başka bir şey hatırlayarak suraıtını astı. «Benim anam da ince illetten öldü. Töbe! Demek, karı kısmının verem illeti, erkeğe benzemez. Erkek sevdadan kan tükürür, karı çalışmaktan... benim anamı çalışmak öldürdü!»

Köye yaklaştıkÇja karıların bağrışları artıyordu. «Odaya gitmeli. Osman odadadır. Bu gece kâat oynamak olmaz!»

Fadik'lerin evini biraz geçmişti ki, arkasından adını çağırdılar. Hayvanı durdurup döndü. Fadik'in anasıyla Hakkı'nın ilk karısı Gülizar yanına geldiler:

— Sen misin Mustafa? Tahsildar belledik. İlgaz'dan mı bu geliş?

— Evet. Siz nereye?

— Osman'ın karısı ölmüş...

— Yazık! Sesleri duyunca anladım. Yiğit karıydı. Allah rahmet etsin.

— Küçük oğlu ortada kaldı hay Mustafa! -Elindeki çıra ışığı Fadik'in anasının yaşlı gözlerini parlatıyordu-: Anası ölmedi, say ki, oğl,an öldü.

— Doğrusun abla! Ben öksüzlüğü bilirim. Fa-dik cenazede mi?

— Fadik'in ne işi var? Biz ağlayacağız.

— İyi...

Mustafa hayvanı sürdü. Doğruca ahıra gitmek

308

Aşağı atladı:

— Teyze! Hey teyze! -Yuları bırakıp kapıyı yumrukladı-: Hey, Emine

teyze!

Emine teyzenin k ı z ı kap ı y ı açtı :

— Buyur ağa!

— Anan nerde alçak?

— Ölüye, ağlamaya gıitti.

— Çek şu hayvanı ahıra,- Benim biraz işim var. Ahırın kapısında dayalı duran kuru bir değneği

eline alarak hızlı hızlı yürüdü, hiç çekinmeden Fadik'lerin avlusuna girdi. Kapıyı vuracağı sıra dura-ladı. «Höst oğlum! Yaı buradaysa Ayşe de?..» Ne yapacağını kestiremediğinden biraz kıvrandı, sonun, da sarhoşluk ağır bastı. «Ayşe buradaysa yalan mı yok?»

Ölü evinden, karı çığlıkları, toprağın üzerinde yuvarlanır gibi gelip geçiyordu. Kapıyı yumrukladı, biraz bekledi, gene vurdu. Merdivende hafif ayak sesleri

duyulunca yalandığı farkedilmesin diye eliyle ağzını k,apaittı. Fadik kapıyı açmadan sordu:

— Kim o? Ana sen misin?

— Aç!

— Kimsin?

— Enişten rezil! Hakkı enişten, bilemedin mi? -Kapı açılınca elektrik fenerini kızın yüzüne tuttu-: Ulan tanrı konuğu kapıda bekletilir mi?

— Aman sen misin? Oh Mustafa anam görür.

— Kız anan nerde? Yalana bak! Anan dışan çıktı.

— Şimdi gelecek... Hadi git. Seni görür. Bana bir etmediğini komaz!

— Şimdi gelir mi demek? Nereye gitti?

— Gelir. Ateşimiz kaçtı da komşudan ateş alacak.

— Yalancı kahpe! Gece va(kti ateş mi istenir-miş...

Fadik'i iterek merdivenden yukarı çıktı. Bir yandan da söyleniyordu:

— İşiniz gücünüz yalan!..

-.,. ,Mb, ı nüm aıı\aoıııu<3iı yaıvarıyorau-: Beni öldürür.

Mustafa, sofada elektrik lambasını kuşağına soktu:

— Ateş nerde yanıyor? Üşüdüm!

— Olmaz, içeri girme. Biri görür.

— Sus! Hep söylenir yahu! Böyle geveze karı görülmüş mü? Birden atıldı, kızı

belinden yakalayıp omuzladı.

— Bırak, vallah bağırırım!

— Bağır, «Osman'ın karısına y,as tutuyor» derler. «Aferin şu Fadik'e» derler. Kız kendini toplamış, çırpınmağa başlamıştı. Bacaklarını sallıyor, Mustafa'nın sırtını yumruklu-yordu. Mustafa kapıyı ayağıyle açtı. Fadik'i sedirin üzerine enikonu çarptı:

— Şimdi ben sana n'apayım?

— Üstüme gelme!.. -Bacaklarını bükerek tekme vurmağa hazırlanmıştı-: Gelme

üstüme, tekmeyi yersin.

— Ulan ne var? Bu ne biçim oturma terbiyesiz? İndir bacaklarını... indir.

— Git... haydi git... Anam gelir.

— Doğru otur dedim. Şart olsun bak! Üstüne yürüyerek kızı ayak bileğinden kaptı.

Fadik'e göre o kadar güçlüydü ki, bir yeri kopup elinde kalacak diye korktu. Üstüne eğildikçe, «Orospu» kendini öptürmemek için elleriyle yüzünü kapıyordu. Bacağını bırakıp saclarından tuttu. Aklına başka bir oyun gelmediğinden koltuk altlarından gıdıklamağa başladı. Fadik önce hic ses cıkarmar dan omuzlarını oynattı. Sonra tepeden tırnağa kıvrım kıvrım kıvranmağa başladı. Kurtulmak için sedirin üzerinde yuvarlanıyor, burnundan soluyarak çırpınıyordu. Sonunda ağlamağa benzeyen bir sesle yalvardı:

— Bıra,k öldüm. Bıra(k oh Mustafa...

— Uslu dur. Bırakırım.

— Durdum. Bırak... Uy ana!

Şalvarının bir paçası yukarı sıvanmıştı. Baldırı ak kâğıt gibi ocak ateşinde parlıyordu. Yüzü kızar-

mıştı. Saclarını topladı. Başörtüsünü arayıp buldu. Mustafa üstüste yutkundu:

— Bir de yalan söylersin. Anan Osman'ın evine gitmedi mi? Ben gördüm. Bana dedi ki «Bizim Fadik evde korkar. Fadik'e can yoldaşı ol!» dedi. Beni buraya anan gönderdi.

— Yalancı! Anam hic göndermez.

— Gönderdi kız! Anan gönderdi. Beni günaha sokma! «Nerden bu geliş?» demez. «Sen üşüdün mü a canım?» demez. «Karnın ac mı? Kahve pişi-reyim mi?» demez. İlgaz'dan geliyoruz, alçak!

— Hacer İlgaz'da öyle ya... orospunun ardından gittin!

— Bırak şu lafları! -Odayı gözden geçirdi. Beğendi-: Hacer diye kafamı ağrıtma! Benim senden başkasını düşündüğüm mü var?

— Beni düşünmekteymiş... Karının İlgaz'a gittiğini ben duydum. Vahit, Sabriye'ye «İlgaz'a gitti» demiş...

— İlgaz'a gitsin, cehenneme gitsin! Benim gözüm karıda mı? Ben alışveriş ardındayım. Demir sattık, hak bereket versin, jüçyüzelli kuruş kazandık. Sen ne bileceksin? Sana da bak ne geldi! -Kuşağından gümüş yüzüğü çıkardı-: Tak şunu parmağına...

— Töbe takmam! Anam görür, kız!

— Hep anam görür dersin. Şu kadar şeyi adam saklamaz mı? Al hadi! Almazsan, şartolsun, götürür Hacer'e veririm.

— İşte ağzınla tutuldun! Hani Hacer'i görme-dindi? Götür Hacer'e. Ben istemem. Orospu karıya ver. -İçini çekti-: Versen ne olur ki... boşuna masraf. Kötü karı adamı sevmezmiş.

— Ne dedin? Hele rezil! bu laf kimin?

— Anam söyledi. Orospu kısmında yürek ol-mazmışı. Yürek olmadığından adama acımazmış.

— Doğru... Anan doğru söylemiş. Hadi tak şunu... Bakalım yakışacak mı? Sonra çıkarırsın da evlendiğimiz zaman takarsın! -Fadik omuzlarını oynattı-: Tak dedim. Bir sözümü de kırma! Sağ elini getir!

! «!!un un a*, uuı yeıuı ama kuçucuk eıe pek ya-rajştı. Fadik lambaya tutup parlattı. Karşılıklı gülüştüler. Mustafa .ağır bir sesle -Baba gibi- sordu.— Bugün okula gittin mi?

— Gittim,

— Namaz dualarını ezberledin mi?

— Ezberledim.

— Demek şimdi sırasıyle yatıp kalkmasını bilir misin?

— Bilirim.

— Karı değil misiniz, önceden bunu öğrenirsiniz. Töbe hey Allah! Boy aptesi alınırken ne okunacağını d,a öğrendin mi? Asıl bu lâzım.

Kızı kucakladı, var gücüyle göğsüne bastırdı. İki yanağından öptü. Kolunu, .arkadan sarıp koltuk laltında parmaklarını bir zama!n kımıildaltj*. Fadik gıdıklanmağa başlayınca biraz dahaı uzanarak küçük memesine dokundu. Fadik ürktü, kurtulmağa çalıştı.

— Bırak!... günjahtır. Ölü var. Anam gelir.

— Gelmez. Ağlamağa daf\a yeni başlamıştır. Karı milleti bir ağlama

tutturdu mu, sabaha kadar susmaz.

— Yapma... İçim bayıldı. Bırak!

— Dur sen... Bu daha birşey mi! Asıl gerdek gecesi... Şaırtolsun,

gerdekte seni hamur gibi yoğurmazsam... anladın mı?

Karşılık bekledi. Ölüye ağlayan karıların türküye benzeyen sesleri işitiliyordu. Mustafa'nın içini bir keder kapladı: «Dünyanın işleri!... Kimi gelin getirir, kim ölü kaldırır!» Fadik'i bıraktı: «Günah! Bizim yatacak yerimiz yok!»

Gidip sedire oturdu: Cıgara paketini çıkardı.

— Surdan bir ateş ver bakalım. Fadik ateş verdi:

— Anam gelirse...

— Gelsin. Ben herşeyi göze aldım. Seni isterim. «Allaıhın emriyle abla!»

derim.

— Şuna bak! Dünür göndermemiş hiç olur mu? Ağaç dalından düşme misin

sen, kaya kovuğundan gelme garip misin?

312

— Dünür gönderilecekmiş. Ablana Hakkı enişten kimi yolladı?

— Gülizar ablam geldi. Bir de Hasajn'ın karısı geldi.

— Demek Ayşe'yi kocasına Gülizar mı istedi?

— Gülizar «Ben razıyım.» dedi. «Herifin oğlu yok. O yüzden razıyım»

dedi.

— Bir yıl oldu gebe mi?

— Ben bilmem. Şuna bak!

Fadik başını çevirdi. Mustafa, hızla bir şeyler hesapladı, kızı ürkütmemek için yavaşça sordu:

— Kız Fadik?

— Buyur.

— Söyle bakalım,, bu gece kimin sırası? Gü-lizar'ın mı, Ayşe'nin mi?

— Gülizar'ın...

— Hemen Gülizar'ın dersin, nerden belli?

— Anama söyledi. «Ölü evinde çok otura-mam.» dedi de anam güldü.

— Lafa bak... Ulan sen Hakkı'yı bilir misin? Eski karıyı ölüye yolladı. Şimdi Ayşe'yi bunaltmıştır. Yuvarlar yatağın içinde...

Fadik, başını omuzuna eğmiş kaşlarının altından bir hoş bakıyordu, Körpe kızların ilkbaharda boğaya çekilen ineklere avlu kapılarından gizlice baktıkları gibi...

Ölü evinden uzun ağıt sesleri geliyordu. Mustafa farkına varmadan hınçla içini çekti:

— Ayşe'yi bunaltmıştır eniştem. Yuvarlar yatakta... Yoğurur, terletir.

— Şuna bak! Gülizar ablamın kızını n'apa-lım! Eniştem bişey yapamaz ablama... Bu akşam Hakkı, odaya çıkmamış olur mu? Osman'la oturmamış?... Kadısı ölen herifle oturur da eve geç gelir.

— Sus ulan! Başlarım eniştenin geçmişinden... Ben bilmez miyim,

şuna bak?

Cıgarayı ocağa attı:

— Uykun geldi mi?

— Gelmedi!

— açımısın nayvanı naaı Dana izin... Yarın ajkşıam kağnının yanına gel! Cıgarayı ocağın içinden al. Anan görür. Yüzüğü de saklarsın. Yarın akşam, sana üzüm, incir gelecek!

Dışarıda yüzüne soğuk rüzgâr çarpınca ici ürperdi. Ceketinin yakasını kaldırdı. Yüreğini öyle bir üşüme kavradı ki teyzesinin ahırından kısrağı çıkarıp yedeğine alamadı. Heybenin kilidine güveniyordu. «Timar da olmayversin. Adam sen de! Bir gecede gebermez ya!» dedi". Ölü evinin

önünde hızlandı. Kadınların bağırtısı üşümesini sanki arttı-rıyordu. «Ölmüşse n'apalım? Hele reziller! Bizim de anamız öldü. Bu dünya, ölümlü bir dünya!»

Çok acı şeyler düşünerek, ağırlaştı. Bir anda hastalanmış gibi gövdesinden umudu kesilmişti. Diz kabakları karıncalanıyor,

kulakları uğulduyor-du. Ağzı acımış, konyağın ekşj kokusu genzine vurmuştu. Ellerini ceplerine sokup asker cıgaralarını tutunca Topal İsmail'i, sonra

Pelvan Vahit'i hatır-lajdı, «Ulan Vahit! Ulan rezil! Şu kadar iyiliğimizi gördü. Ulan Yamören! Allah allan! hey allah!» Tü-kürdü. Şimdi hafifçe yalpalarken köyüf hiç sevmiyordu. «Yere batsın! Ankara iyi, Ankara gibi yok... » Sıkıntısı karnından boğazına doğru yumruk gibi ağır ağır çıkıyordu. Birkaç kez yutkundu. Yaz günü, mandaların çamura yatıp [A]ağızlarının iki yanından beyaz köpükler salıvererek rahat rahat geviş getirmelerini hatırladı. Gene yutkundu, sonra tükür-dü(.

Ölü evindeki karıların çığırışları arkada kaldıkça büsbütün türküye benzemiştl. Fadik'i düşünürken durakladı: «Tuu!... kızlâi boğuştuk. Bize boy aptesi

gerekmedi mi? -Kendinden utandı-: Sus ulan, töbe! Fadik'e de boy aptesi gerekir

öyleyse... oğlum ayıp! Ne var, ne olmuş ki?... »

Rüzgâr kesilmiş, kar yağmaya başlamıştı. «Şu Ömer ölse... Pelvan Vahit'in Şaziye ablaya; gittiği gibi, geceleri gizliden Meryem'e giderdim. Sıcacık yataırdık!» Küçük bir köpek ardı sıra bir zaman geldi.

Himmöt Çavuşun odasındakilere görünmemek için camiin arkasına sapmıştı. Dar aıralığın ağzına gelince Hocaların Hakkı'nın kamburunu çıkarmış odaya doğru gittiğini gördü. Yağan kann ötesinde, boyu da<ia uzun görünüyor, birisiyle alay ediyor gibi kısa kısa öksürüyordu. Mustafa, birden kızdı: «Arkasından bir kurşun sıkmalı, yüzünün üzerine devrilsin!»

Herifi muhtlar odasına sapınqaya kadar gözledi. Sonra ayaklarını sürüyerek Hakkı' mn evine doğru yürüdü.

Hakkı'nın «Hanesi» köyün en büyük evlerin-dendi. Hoca,lar kabıilesin'in, eskiden beri davları, sığırı, toprağı çok olduğundan avluyu geniş çevirmişler, binayı sağa sola doğru ahırlarla, ambarlarla uzatmışlardı. Bütün bunlar Hakkı'nın ceketi gibi yıllardır onanla orçarıla «Çingen şalvarına» dönmüştiA «Yeni ev yaptıracak, dükkân yaptıracak. Demek gömüde parası var. Hasan'la kavgaları boşuna mı? Anasının parasını bu Hakkı rezili. Hasan Ankara'dayken bütün çalmıştır.»

O kadar d,almıştı ki. Reşit Hoca yatsı ezanına başlayınca sıçradı. «Tuu!» diyerek elini dizine vurdu. «Daha erken ulan! Karı şimdi hayvanlara bakmağa iner!», «Bismillah» diye avucuna tüküre-rek avluya girdi. «Bu gece herif yok. Bağır bakalım rezil!» Kağnının üstüne oturdu. Canı türkü söylemek istiyordu. «Hayvanlara Hakkı'yla birlik baktı-larşa... Bekle bakalım... Yahu nasıl kader bu benim kaderim?» üşümeğe başladığı sırada, merdivende ayak sesleri duyuldu. Mustafa kağnının arkasına çömeldi.

Kapıdan önce Ayşe, sonra Gülizar'ın kızı çık-tf. Çırayı Ayşe tutuyor, dumandan kurtulmak için başını büküyordu. Yüzü yakıcı güzel; gövdesi inadına tıkızdı. Şu haliyle bin Fadik'e değerdi.

Samanlığa girip bir kalbur arpayla bir çuval saman aldılar. Onlar hayvanları yemlerken Mustafa gürültü etmeden samanlığa daldı. Bir zaman dışarıyı dinledi: «Şimdi gelirler. Kız gelirse rezilik!» Ayaklarının burnuna basarak birkaç adım attı. Sa-314

---------- .. ,.,%,,<jvı. uıu un ycic VaifJU. Aallllllll

CHjl- –

sı burnunu sızlattı. Görüleceğini düşünmeden, küfrederek elektrik fenerini yaktı. İki el arabası üstüs-te konulmuştul. Üsttekinin tekerleği hâlâ dönüyordu. Işjğı samana tuttu: «Herifin samanı tepe gibi... Samanı çok!» Tavan kirişlerinin arasına kalın kağnı okları sokulmuştu. Elektriği söndürerek yana çekildi: «Kız şimdi yukarı çıkmalı. Ayşe kalburları buraya getirdi mi, atarım samanların üstüne... »

Kanlar ahırda hayvandan şamarlayıp gülüşerek yem döküyorlardı. «Kalburları Gülizar'ın kızı getirirse... dünyayı bağırtıya verir. Camiden koşar millet!» Dışarda bir kapı kanadı, yavaş yavaş açılıp örtülüyordu. Mustafa hemen fırladı. Aralık merdiven kapısından hızla yukarı çıktı. Sofad,a durup biraz soluklandı. Ayşe soldan birinci odada yatıyordu. Kunduraları ayağında olduğu halde, gürültü ettiğini bile farketmeden yürüdü. «Bismillah! Ya destur! Ya Savul!» diyerek mandalı açtr.

Yere bir yatak serilmişti. Soba sönmek üzereydi. «Demek karı erken yatacak!» dedi. Kapıyı kapatıp saklanacak bir yer aradı. İki dolaptan birisinde Ayşe'nin gelinlik sandığı duruyordu. Ötekisi hamamlıktı. Elektrik fenerini kapıya tuttu: «Sürgüsü de varmış» diye güldü. Yüreği hiç vurmuyor, hic bir şeyden çekinmiyordu. Odayı kokladi: «Topal İsmail haklı! Karı kokusu sinmiş iyice... Y,atağa yaklaştı. Sanki canlı bir şeymiş de dokunursa ba-ğıracakmış gibi bir zaman elini süremedi. «Alnımıza yazılmışsa, buna yatmak bize kısmet olur!» diye düşünerek yatağın üzerine yüzükoyun uzandı. Elinde açık duran fenerin ışığı duvara yusyuvarlak vurmuştu.

Yatağın yumuşaklığını karnınd|a duydul. Birtakım dualar okumak istiyordu, ama aklına gelmiyordu. Dışarıyı dinledi. Fenerini söndürüp kalktı. «Bu gece sıra kendinde olsa, ateşi iyi yakardı. Dur bakalım! Şuraya uzanırsa kuma sırası Gülizar' da... Karı kısmı, kocasını soymadan uyum,az!» Ha,-mamlıkta aptes suyu hazır mı diye bakt». Birşey 316

göremeyince sevindi. Yumruğuyla çenesini kaşıyar rak ne yapacağını tasarladı. Sedirde oturup beklemeğe karar verdi. «Hiç olur mu eşek? Kız da beraber gelirse... Bu karı cilveli olduğundan anadan ürkek... Bizi görmesiyle bağırır.» Merdivende ayak sesleri duyulunca hamamlığa girip kapıyı çe-kiverdi. Burası ıslak ıslak sabun kokuyordu. Soğuktu. Birden canı cıgara içmek istedi. Ayşe odaya girmeseydi, yakacaktı. Soluklarını keserek aralıktan gözetledi.

Karı sobaya biraz çırpı atıp önüne çömelmişti. Alevlerin ışığında yüzünün yarısı görünüyordu. Avuçlarını ısıttı, yüksek sesle: «Oh! üşüdüm, üşüdüm!» dedi. Neden sonra kapıyı sürmeledi. Öteki dolaptan birşeyler aldı. Sobanın üzerine koyduğu yufka ekmeğini görünce Mustafa: «Acıkmış fukara!» diye kederlendi. Çerez getirmediğine, konyak için cebine ayırdığı şekerleri hep

bitirdiğine üzüldü. «Yüzüğü Fadik'e vermeyecektik. Şimdi Ayşe sevinirdi.»
j   Odayı ekmek

kokusu doldurmuştu. Ayşe ekmeğin üzerine biraz peynir yaydı. Bunları sardı, ayakta durup bir yandan kalçasını kaşıyarak yedi. Mustafa dalmıştı. «Hele rezil! Ulan kain milleti! Siz hiç doymaz mısınız?» diye güldüğünü anlayınca kendini zorlayarak somurttu. Ekmek bitince

Ayşe, sobanın önüne dökülen peynir ufaklarını birer birer toplayıp ağzına attı. Ellerinin tersini ağzına kapatarak esneyip gerindi. Örtüsünü çıkarıp başjna salladı. Tembel tembel soyundu. Ak gömleğinin altında göğsü, Hacer'in memeleri gibi, biraz aşağı sarkıktı. Mustafa buna pek sevindi. Sedire oturup çoraplarını cektiı Üşüdüğü için omuzlarını kaldırıyor, Mustafa'nın kendisini gözetlediğini biliyormuş gibi gömleğinin önünü kapatıyordu.

Dolap kapısının altındaki aralıktan baktığı için Mustafa'nın beli ağrımıştı.

Ayşe yatağa oturup gömleğini başındaki sıyırdı, yorganın altında, alışık hareketlerle tepinerek şalvarını d,a çıkardı. Bunları yastığının altına soktu. Mustafa sıcak bir suya dalıyor gibi, bir ürperme ile gözlerini yummuştu. Solukları hamam dolabının kapı

317

.... v..,~., rvuıııııı uulll

«Mustafa!» diye seslenmesini bekliyordu.

Sobadaki çırpı" alevinin hasıra vuran kızıllığı birdenbire söndü. Sanki deminden beri bu odada eilektrik yanıyordu da, şimdi düğmesini çevirmiş,-lerdi. Mustafa şaşırdı. Tabancasını, bıçağını yokladı. «Bağırırsa... Hoca'nın Hakkı üstümüze gelirse... varsın gelsin!» Ankara'dayken Cemal usta bir gün, «Cimri adamdan korkma!» demişti. «Doğru bir söz! Cimri ada<n, adamın üstüne gelemez! Cemal usta bilmez mi canım!»

Biraz kımıldandığından iki parmağıyla tuttuğu kapak gıcırdadı. Epey zamandır çömeldiğinden dizleri, ayak bilekleri, sırtı aoımıştı. Dolabın kapağını bıraktı. Karı uyumadıysa birşey anlamasın, fare sansın diye Topa! İsmail'den duyduğu gibi tahtayı tıkırdattı. Durup dinledi. Karı kımıldamadan bakıyor, gece vakti, eski bir köy evinde her zaman işitilen kuru tahta çatlamalarından başka birşey duyulmuyordu. Mustafa, öylece, iki büklüm, diz kapaklarının sertliğini, göğsünde duyarak bekledi. Bir zurnan sonra elektriği yakıp

saate beğmayı düşündü. «Oğlum trene mi bineceksin? Bırak!» diye

güldü. - Kapakları yavaş yavaş a,çtı. Kunduralarını eline alarak odaya geçti. Koltuk altında bıçağının sapını sımsıkı tutmuştu. Sanki y'atakta öldüreceği düşman yatıyordu. Gürültü etmeden sedire yaklaştı. Karının

entarisine dokundu.

Kunduralarını yere bırakıp emekleyerek yatağa yaklaştı. Yüzüne kan çıkmış, göğsü sıkışmıştı. Dudaklarını bir kez yaladı. Ayşe aralık aralık soluklanarak uyuyordu. Saç örgülerinden birini tuttu. Battal'ın düğününde bunlardan birini az daha keseceği aklına geldi. Elini ağır ağır yukarı çıkardı. Öpmek için yanağına doğru eğildi. Göze alamayarak öyle biraz durdu. Gövdesini titreme kaplamıştı.

Saç örgüsünü bırakıp avucunun içiyle karının yanağını okşadı, Ayşe hemen uyanmadı. Mustafa avucunu daha sert, daha sert sürünce birdenbire sıçradı:

— miii ur Mmanı ısımsınY

— Kız sus! Ben geldim.

— Sen kimsin?

— Sus. Tanımadın mı? Mustafa!

— Aman Mustafa buraya nasıl girdin? -Çıplak olduğunu unutarak yorganı

fırlatıp oturmuştu-: Vay başıma gelenler... Neye geldin?

— Neye geldin? Ulan, «neye geldin»in sırası mı?

— Geldiğin gibi git haydi! Vallah bağırırım!

— Bağır kız! Bana, n'olur?

Ayşe aklını başına toplayıp yorganın altına saklandı:

— Git hadi, oh Mustafa! Gören olur. Duyan olur. Üstümüze biri gelir.

— Şartolsun gitmem! Şuna bak! Senin bana yaptığın yetti! Ahıra

gelirken kendini kocaına bekletirsin! «Korktum» diye bağırırsın. Şimdi sana ne yapmalı alçak?

— Ben isteyerek seslenmedim. Vahit bizdeydi. Görürler, seni vururlar

diye seslendim. Pencereye çıktı biri... Sen görünme diye bağırdım.

Yalan söylediğini bildiği halde, böyle fısıl fısıl konuşması Mustafa'nın gene de hoşuna gitti:

— Yalanı hemen uydurdun.

— Yalan değil. Cıra söndü korktum.

Ayşe sanki gülüvermişti. Mustafa içini çekti:

— Korkmuş. Hep yalan! Dur bakalım. Soruma karşılık gelsin! Meryem in dedikleri doğru mu? Meselenin aslını öğrenmeğe geldim.

— Meryem ne dedi?

— Ne diyecek. Vahit'e bakıyormuşsura. Gülü-yormuşsun,. Ulan, ne demişsin rezil! Demişsin ki: «Ben sığırı çobana katmağa giderken kolumdan tutsun da beni evine alıversin.» demişsin.

— Töbe! Valah billâh yalan! Dipten doruğa yalsın... Bunları Meryem

orospusu mu söyledi?

— Yalan olur mu? Bak Ayşe, biz senin uğruna her belâyı göze aldık. Dinime, imanırna bu işin sonu kötü! Ben ölsem iyi mi? Günah imansız...

dan cesaretlenip şımardı:

— Benim ne suçum var? Ben Meryem'e söyledim.

— Kız, açık konuşalım. Bana gelmeğe gönüllü müsün?

Ayşe karşılık vermedi. Mustafa üsteleyince usanmış gibi içini çekti:

— Benim sözüm söz. Ne zaman istersen bohçamı alır gelirim. Ben gelirim, sen hadi git! Bizi duyan olur. Herif görür...

— Ulan, bana geleceksen heriften bu korku ne?

— Korkarım. Hakkı beni öldürür.

— Bir halt edemez. Ağzına mı? -Yorganı açmağa çalıştı-: Ne ağzına! Şart

olsun bu köyü bana yaktırırsın. Dur hele... dur biraz!

— Aman Mustafa! Ayağını öpeyim beni bırak.

— Dur hele... alacağız dedik ya...

— Alacaksan daha iyi. Nasıl olsa; kendi malın...

Mustafa yorganı çekti:

— Bırak şunu... koyuver kız! Ulan, Hakkı olacak rezilin koynuna girersin.

— Vallah billâh sanki gönlümle mi?... Sanki senden esirgemekte miyim? Beni al, hay Mustafa, eve götür. Ne istersen yap! Şimdi olmasın! Çocuğa kalırsam günah! Tükenecek değil ya... sonuna kadar senin! Pişmesini bekledin, soğumasını da. bekle... günahtır.

— Şart olsun günah, bu bana ettiğin domuzluk!..

— Bekle. Dur bak, ne diyeceğim. Bırak yorganı... benim yarın işim var. Yarın ekmek yapılacak. Pis pis yapamam.

— Yıkanırsın.

— Olmaz. «Bu neden suya girdi? içeriye hovarda aldı mutlaka!» derler, şüphelenirler.

— Aldırma! Üç kere ağzını çalkalarsın, günah Igider.

320

— uııan. ıvıuoıaıa: iaım youe uiöuii. yarın gece gel. Ben sana haber yollarım.

— Sus ulan! Yarın gece Hakkı'nın sırası... Şuna bak, bizi aldatacak!

Sofada bir kapı açılıp kapandı. Mustafa yay gibi doğruldu. Ayak sesleri oda kapısına geldi. Soluklarını tutarak beklediler. Gülizar'ın kızı seslendi:

— Abla!

Mustafa «sus» diye elini salladı. Kız biraz durduktan sonra bir daha bağırdı:

—   Abla kız!

— Buyur!

— Yattın mı?

— Yattım, ne var?

— Anam gelmedi. Yalnız içim sıkıldı. Uykum yoksa iki laf edelim.

— Uykum var. Canı sıkılmış. Yat kız! Şuna bak! Kız bir parça durdukt'a/n sonra gitti. Mustafa

bir sıçrayışta kapının arkasına yetişti. Kulağını dayayıp dışarısını dinledi. Ayşe fısıldadı:

— Gördün mü? Kahpenin kızı, üstümüze geldi. Sezinledi oh Mustafa...

— Yok öyle şey...

— Duymam mı? -Sesi korkuyla titremeye başlamıştı-: Aman Mustafa sen buraya nasıl girdin? Girerken mutlak görmüştür.

— Görmedi. Ben bacadan girdim. Ben bacadan girerim. Ölüyoruz alçak! Ulan

kış vaıkti, damlarda, bacalarda leylek gibi... «Git» dersim. Şimdi gitsem biri görür. Daha kötü...

— Kimse görmez. Hadi gidiver!

— Vallah billâh gitmem. Ben ölmekteyim rezil! İşte yemin: ölmek var, gitmek yok!

— Susss... Şuna bak!... Ben üşüdüm. Gel hadi!... Gel başımın belâsı... Mustafa* aralanmış yorganın altına, giyimli olarak girdi. Ayşe'nin çıplak sıcaklığı sanki derisini

ıwııaı ı uvyııu-

na sarılarak mengene gibi sıkıp soluklarını kesmese belki de ağlayacaktı.

IV

Murtat yufka ekmeğini koparırken bir yere bakarak durdu:

— Mustafa!

Mustafa dalgındı. Murat kardeşinin kolun,a dokundu:

— Hey barıa, bak!

— Buyur ağa!

— Sen Vahit'le dargın mısın?

— Yok, darg,m değiliz. Neden sordun?

— Çalışırken hiç konuşmadınız.

— Konuştuk.

— Yalan söyleme. Ben farkındayım. Eller türkü söyledi, gülüştü. Siz somurttunuz!

— Dargın olsak yanyana[A] çalışır mıyız?

— Köylüden utanır da çalışırsınız.

— Değil, şartolsun!

— Gene karıyı boşadın rezil! Vahit neden ekmeği bizimle yemedi?

— Bilmem -Mustafa karşıya bakarak zorla güldü-: Herkes kabilesiyle oturmuş.

Vahit'in kabilesi de Hocalar...

Meşe korusunda kazılan köy gölünün çevresinde hasta Ömer'le Topal İsmail'den, bir de gurbette olanlardan başka, Yamören'in bütün erkekleri öğle yemeği yiyorlardı. Her kabile, jaralanndaıki geçimsizliği, dargınlığı onbeş gün için bir yana bırakarak, gayretle çalışıyordu. Hocalar, Muhtar Hüseyin, Pel-v|an Vahit, Hakkı, Himmet Çavuş, Remzi, bir de' N,ail, göl çukurunun kıyısında Kulaksız Yakup sülâlesinin tam karşısına oturmuşlardı. Mustafa kendilerini saydı: «Reşit Hooa, Murat, Korucu Ali, Yakup Ağa... Bir de ben... Herifler bizden kalabalık! Ama bir Murat ağam beşine, altısına bedeldir.»

ötesinde dizlerini dikerek oturuyor, bu yana hiç bak. mıyordu. Mustafa lokmayı ağzında geveleyerek: «Kız dirildi. Birisi domuzluk etti ya, dur bakalım!» diye düşündü. Üç gecedir kağnıya inmiyor, okulda söylediklerine karşılık vermiyordu. «Domuzluk ettiler. Ulan Pelvan!» Yufka ekmeğini dalgın dalgın katlarken Korucu Ali çı kış t ı :

— N'aptın ulan? Mübarek ekmeği ufaladın rezil! Yesene!

— Yiyoruz dayı...

— Nerde yediğin? deminden beri ekmeği çevirip durdun.

Mustafa kaşlarını çatarak çorbadan birkaç kaşık aldı. Canı hiç istemiyordu. Yanında çalışa[A] Va-hit'e inat, çok zorlatmıştı. Soğuk rüzgâr, terden sırsıklam gömleğine değdikçe üşüyordu.

Yemeğe başladı başlaya(lı söze karışmayan Yakup Ağa> biraz doymuş oalcak ki kaşığının sapıyla kazılan çukuru gösterdi:

— Ne dersin Murat!   Bu göl, Kavaklıgöl'den büyük!

— Evet biraz daha...

— Maşaflah, bu göl daha iyi oldu. Derinliğine de derin, iki üç kulaç gelir.

— İki kulaca gitme. İki metre var, yok*.

— İki metre ajz mı? İki metrede adam boğulur. Yesene Mustafa!

— Yiyoruz, allah allah!

Ağabeysi Murat'ın, yüzüne baktığını görerek Mustafa, gözlerini indirdi. Fadik küstüyse, bes günden beri küsmüştü: Beş gün öncesine kadar bir gece ara ile anası uyuduktan sonra kağnının yanına iniyordu. Geyire geyire birtakım hesaplar yapan babasına kuak verdi. Yakup Ağa, burnundan kıl koparmağa çalıştığı için dura dura konuşuyordu-

— Yamören'e iki göl şart!... Köylerin içinde «Gollü köy» diye şerefimiz artar. Bir Kavaklıgöl'le hayvan görülebilir mi? İşte hayırlısıyla bir öküzün çiftini ikiledik. Köyde hayvan artmakta allah eksiğini göstermesin! Geieoek yıl, Murat ne dersin, koca

lım mı? Manda, kısmı suya meraklıdır. Manda beslenen köyde su gayet bol olacaık... Manda kısmı tepe gibi heybetli mübarek!... Ekini yedirdin mi

tüyleri katran gibi parlar. Kağnım çamura batmasın dersen, manda şart... Vur vurabildiğin sapı! Çekmem demez. Sapı, harmana ellerden önce taşırız!

Reşit Hoca, rençbediği hic sevmediği halde, hatır için doğruladı:

— Manda öküzü gibi mal mı olur hay Yakup Ağa! Sonunda derisini sat, dünyanın parası... Bir de «Yakup Ağanın mandaları!» diyerek köyiü anlatır şurada...

— İyi bildin Hoca! Lafını ederler. Gelecek yıl, şart olsun, manda tosunları Yajnören'e gelecek... Bak şartettim. Hocaların Hakkı hasedinden çatlasın. Bu göl, bu yıl biter. Yüzde yüz biter! -Yemeklerini e\ce\e yeyip toprak kazmağa girişen birkaçı kişiye gülerek baktı-: Hey Yamören'in

adamı! Geçen yıl kimsenin eli işe gitmezdi, bak, bu yıl, herkes gölün biteceğini anladı, nasıl çalışmakta...

Mustafa çalışanlara bakarken tren yolu boyunda gördüğü «Yarma makinesbni hatırladı. Yarma makinesi Sımıcak'a gelince, bütün köylü, karılı erkekli seyre gitmişti. «Herif» toprağı, taşı vagon vagon avucluyordu. «Şimdi burada olsa, bir haftada şu gölü kazaf. Daha derin kazar. Ulan; gâvur aklı gibi akıl var mı?» Murat'a sordu:

— Ağa, yarm,a makinesi olsa... tren yolunun yarma makinesi... ne dersin?

— Onu mu düşündün?

— Onu düşündüm. Makine gibi yok. -Babasına döndü-: Şimdi ya,rma makinesi, bu toprağı dakikada atar. Gördün mü?

Yakup Ağa omuzunu salladı:

— Makine kısmı iyidir. -Murat'a kederle güldü-: Gâvur icadı bir mal...

Mustafa yarma makinesinin çalışırken nasıl titrediğini hatırladı. «Karı

gibi... Kolunu tutunca ka-

nnın titrediği biçim!» Biraz daha düşündü: «Töbe töbe! Makine, karıya benzemez. Makine erkek. Adam öfkesinden titremez mi? İşte öyle... demek, taşa, toprağa kızmakta mübarek!» Gülerek ayağa kalktı:

— Ben çalışacağım...

— Otur ulan! -Yakup Ağa eteğini tuttu-: Ellerin aptjalı sen misin? Hocalar kabilesi hele bir başlasın!

Murat somurttu:

— Kendi tarlamız olsa, böyle demezsin. Gördün mü Reşit Hoca, islâmlıkta var mı bu?

Reşit Hoca geyirip «Hak destur!» dedikten sonra kaşlarını çattı:

— İslâm, birbirine yardım edecek! Bırak oğlanı çalışsın!

Yakup Ağa, Mustafa'nın eteğini bıraktı. Burada,, Yamörenliler en eskilerini giymişlerdi. Mavi bezden zipkajar, rengi uçmuş gömlekler her renkten parçalarla üstüste yamacıydı. Kar suyu toprağı iyice yumuşattığından yalnız çarıklar değil yün çoraplar da baldırlara kadar çamura batmıştı.

Mustafa, kuşağının altına bağladığı tabancasının görünüp görünmediğini anlama;k için elini belinde gezdirdi. Makineyi anlatırken kendisini çalışmaya zorlayan istek artık geçmişti. Ağası Murat'tan utanmaca, bir de Fadik orada diyerek, Pelvan Va-hit'le inada girmiş olmasa dönüp oturacaktr.

Göl çukurunun kıyısında tembel tembel yürürken ayağının altındaki toprak birdenbire göçtü. Mus. tafa, «Amaın!» diye bağırarak ıslak toprağa yüzüstü düşer düşmez, «Ulan, çok şükür, silâhın üzerine düşmedik!» dedi. Zıplayıp kalkacağı sırada karşıdan Nail'in sesini duydu:

— Kolay gele Mustafa! Öğle namazı mı bu?

Kalkmaktan vazgeçerek kendini şöyle bir yokladı. Hiçbir yeri acımıyordu. Gözünün ucuyla: baktı. Vahit gülüyordu. Fadik ayağa kalkmıştı. Ağası Murat yukarıdan sordu:

— Bir yerin acıdı mı?

— Bilmem. Sol bacağım «Gırç» etti.

325

uırsegıne dayanarak doğruldu. Elinin içi ça-murlanmıştı. Herkes gülüyordu. «Hele reziller! Şu köylü milleti ahmak! Birisi düşse güler, birşey olsa güler. Hele alçaklar!» Topallayarak bir iki adım attı. Ayağını sürüklerken Topal İsmail'e benzediğini farkederek keyiflendi. Bunu saklamak için yüzünü buruşturdu. Büyük başağa Battal yanına gelmişti:

— Dur bakalım, ayağın incinmesin?

— incindi aHlalem Battal ağa... Vay, yay, vayyy! Ayağım kötü!

Mustafa koşarak gelip yetişen Murat'ın omuzu-na dayandı.

— Şurası bir kez «Gırç» etti. Sızısı belime vurmakta... Aman dokunma Murat Ağa! î

— Bakayım, şiş faları var mı?

Yakup Ağa yukarıdan bağırmağa başlamıştı:

— Ne var? Oğlanın bacağı kırıldıysa... başlarım gölün temelinden... ulan Mustafa, sana sordum rezil!

— Vay anam vay! -Mustafa Topal İsmail'den dinlediği yakılmaları kolayca sıraladı-: İnceden bir sızı... Üstüne bastım mı yüreğim yarılayazm.akta... Soğursa mutlak şişer. Bana üşüme geldi. Kıymeti yok. Siz işinize bakın! Ayağımın altındaki toprak çü-rükmüş...

Battal hemen inandı:

— Dur, hiç kımıldama! Biz bir Topal İsmail'in haıkkındjan gelemez olduk. Başımıza bir de topal Mustafa çıkmasın! Eşeğe biner köye gidersin.

— Hiç olur mu? Belki geçer. Çalışırım».

— Gevezelik istemez. Doğru eve... Yarına kadar iyi olmazsa bir çaresine

bakarız.

— Sağ ol Battal ağaj!

— Eşeği getirin. Ulan Fadik!... Rezil. Getir hayvanı!

— İstemez, hiç istemez! Şuradan bir sopa keserim. Kendi kendime giderim.

— Senin» aklın mı erer? Sus dedik ya?

— Giderim. Topal İsmail bir bacakla dünyayı dolanmakta topaç gibi...

Mustafa herkesi güldüren bir söz söylediğine

pjşm,an oıaraK, oacagı çok anıyormuş gıoı uaşmı mı yana sallamağa, dişlerinin arasından inlemeğe başr ladı.

Fadik'in sopalayarak getirdiği eşeğe Mustafa'yı

karga tulumba, bindirdiler, eline de bir değnek verdiler. Göl çukurundan el arabasıyle toprak çekmek için yapılmış meyili çıkarken, herkes laf atıyordu:

— Aman bu atlı yüzbaşısı kim? Allah bağışlasın!

— Belli bişey canım! Yunan savaşının bir gazisi...

— Kelle, kulak yerinde... Mekke şerifi gibi, maşallah!

— Ulan Fadik, bu aırslan sana teslim! Yolda çerçilere satarsan, sonrasını kendin düşün.

— Mustafa! Aman eşekten düşmek var! Sıkı yapış!

Fadik, laftan kurtulmak için eşeği küfrederek sopalıyordu. Mustafa fısıldadı:

— Vurmaz kız! Günah!

Yamören'i hepten aldattığına pek sevinmişti. Kendisini tutmasa şapkayı önüne yıkıp, bacaklarını keyifle sallayacaktı.

Korunun birçok yerlerinde kar kalmıştı. Bunlar güneşten cam gibi parlıyor, adamın gözünü kamaştırıyordu.

«Köylü kısmı ahmak olur! Doğru bir söz! Cemal Usta yuttu mu, bilek incinme yalanını Ankara' da?... Hayır, yutmadı!» Bacağı gerçekten incinmiş de şimdi birdenbire iyi olmuş gibi neşeleniyordu. «Topallık bir belâ! Koşamazsın, hovardalık edemezsin. Topal adamı kartlar, kızlar hiç sevmez! Ne mümkün!» Yol saptığı için arkadakiler artık görünmez olmuşlardı. Bir cıgara yaktı. Burası Yamören'e bir saat çekiyordu. Kağnı izlerinin açtığı yol bataktı. Yan gözle Fadik'i süzdü. Alt dudağını «Domuz gibi» sarkıtmıştı. Küçücük kunduralarıyie bata çıka yürüyordu!. Hafif bir yokuştan tepenin düzüne vardılar. Aşağıda, göl yerinde köylü arı gibi çalışıyordu. «Pelvan aptalının burnundan ter damlar! Damlasın!» Güldü: «Ulan Topal Ağa! Adam yalandan topal

,-w ...ysr* omi uu ıvauar zıyaaeıeşırse... Allah bacağı gerçekten kırdı mı,

bütün bütün kurnaz olur.» Tepenin burdan ilerisi çnplaktı. Orta yerinde kocaman bir kaya vardı.

— Bize küstün mü Fadik?

Fadik karşılık vermeyince Mustafa sesini ka-lınlaştırdı:

— Şu kayayı gördün mü? Ulan, sana anan «Küskün evliya» kıssasını söylemedi mi? Bizim Ya-ören'in derde derman suyu, neden kurumuş? Küsmekten...

Ne olmuş olmuş da Yatırını eskiler küstürmüş. Derde derman pınarı kurumuş, türbesi taş olmuş. Sen de bana küsersen, töbe, taş olursun.

— Ben taş olmam!

— Bana küsersen, hiç kurtuluş yok! Şartolsun dona|T gidersin'. Ankara'da taştan karı resmi yapmışlar da şuraya koymuşlar. Gülle götüren bir yiğit karı! Sen de taş olunca «Aman, Ankara'da taşçı olmuştu; bunu bizim Mustafa mı yondu?» diyerek köylü şaşar!

Fadik öfkesini eşekten aldı. Hayvanın bacağını tekmeledi.,Mustafa buna kızmış oldu:

— Hayvana dokunma! Bak, kemiklerini kırarım. Bizi taşımakta, ne güzel! Ulan dua et! Eşekle gel-meseydin beni sana yüklerlerdi. Sen beni Yamören'e kadar, bakalım, götürebilir miydin?

— Oh, ayağın kırıldı ya...

— Ayağım kırılınca sevindin mi? Hayvana vurma, dedim. Vurma kız! - Eşeğe vurmak isterken Fa-dik'in sopası ayağına dokunmuştu. Mustafa canı yanmış gibi bağırdı-: Aman bacağım! Vay an,am! Vay anam! Gitti bacak...

— Ağrıdı mı, essahtan?

— Ağrımaz mı? Bacak ne demekte? Benim ba[A] qak, adam gibi konuşur. Demekte ki: «Fadik sana küsmezse ben iyi olurum!» demekte... «Zıplar yürürüm» demekte...

— Şuna bak!

— Vallah billâh! Hele konuş!... Ben iyi olurum.

— Hadi yalancı! «Aman hey allah! Aman hey

aillah!» diye ben Allaha yalvardım. Ayağını kırdı. Topaıl İsmail'e

döndün... oh ne iyi!

— Hele rezil! Bir cie bana küsmüş. Ulan! Sen buraya bunca herifin arasına

neden geldin? Ben adjamın kemiklerini kırarım.

— Enişteme yemek getirdim.

— Şu da laf mı? Sen neden yemek getirecek-mişsin? Ayşe getirsin, Gülizaır getirsin.

— Bir de utanmadan «Ayşe» demez mi? Ayşe getirse keyif olursun öyle ya!...

— Anlamadım-, kız, bu ne biçim lakırdı? -Mustafa dönüp Fadik'e telâşla baktı-:

Söylesene!

— İşte o kadar...

— Bir de kızar! Bir haftadır gece vakti yolunu gözledik. Kızarsam, ben

kızacağım. Bak bir daha Hakkı reziline yemek getirirsen, töbe olsun,

seni döverim.

— Getireceğim!

— Kız şamara bak!

— Şamaırmış! Vallah billâh anama derim. Mustafa bana etmediğini komadı, ana, bıktım şundan!» derim. ,,

— Aman, bunlar ne sözler? Kız seni bir öğreten var?

— Ben hepsini duydum. Beni almayacaksın da gece vakti avlumuza ne demeğe geldin?

— Almayacak mıyım? Lafı doğru söyler mi hiç? Ulan bunlar ne demek?

— Elbet almayacaksın. Ben duydum, sen Ayşe'yi sevmektesin!

— Hangi Ayşe'yi? Töbe yalan!

— Bir de sorar. Ablamı. Geceleri giden ben miyim? «Yemeği Ayşe getirsin!» dedin. Utanmaz, Ayşe'yi pek mi canın çekti?...

— Töbe kız! Vallah billâh! Bunlar kimin uydurması? Yalan ki ne kadar...

— Yalanmış. Yemin et bakalım. «Vallah billâh» de...

— Kız yalan! Düşmanlığa söylemişler. Bizi ayırmağa...

— Saıbriye neden düşmanlığa laf söylesin?

329

mı.' vay oaşımaı vanıtın baorıyesı olacak orospu mu yedi bu haltı?

— Sabriye dedi ki...

— Hay allah! Kız ağlama! Tokaıdı çarparım. Sus rezil! Sabriye'nin bu

işlere aklı mı erer? Ayşe'yle aramızın iyi olduğunu nereden bilmiş?

Gördün mü, hepsi yajan!

— Y,a!anı yok! Ablam söylemiş.

— Ne dedin? O nasıl bir laf? Kime söylemiş bakalım?

— Sabriye'ye... Himmet Çavuşlarda ekmek yapıldı. Sabriye yardıma gitti.

— Hele eşek! Sabriye Himmet Çavuşlarda ekmek yapmağa gidince Ayşe ona böyle bir söz söyler mi?

— Önce söylememiş. İnkârdan gelmiş... Sabriye: «Mustafa'yı gece eve girerken gördüm. Sabah erken çıkarken gördüm.» demiş. Geceleri gitmek-teymişisin, güzelce...

— Kız ağlamadan sen konuşmaz mısın? Hemen ağlar. Şart olsun yalan! Söyle bakalım, Sabriye, bacına giderken görmüş mü beni gerçekten?...

— Görmemiş. «Gördüm» diyerek ağzını yokla-mış.

— Anlaşıldı. Tamam! «Yalan» demedim mi? Ayşe meseleyi anladığından Sabriye'yle eğlenmiş...

— Eğlenmesi yok! Önce abla^Am kızmış: «Sus! Bu ne terbiyesizlik! Senin saçını yolarım orospu!» demiş. Yavuzluk edecek. Ama Sabriye' «Ben gördüm!» der demez, «Aman Sabriye! Kimse duymasın. Aman Sabriye!» diye yalvarmış. Kokuyağı alıvermişsin bacıma... ayna, yüzük alıvermişsin. Hakkı eniştemin sırası olmadığı gece, gizliden gider olmuşsun!

— Ağlama... şuna bak! Uydurmuşlar, benim düşmanlarım çok!..

— Sonunda Ayşe'yi alacakmışsın.

— Tüm uydurma. Belli birşey. Demek sen buna mı küstün?

— Ablamı alacaksan al, hayrını gör! Sen Ayşe'nin ardında az mı dolaştın eskiden? Başını yar-

mı? Battal Ağanın düğününde sacını kesecek olmuşsun. Bunlar da mı yalan?

— Bak, bunlar yalan değil! Ama bu iş eski zamanın işi. Ben şimdi seni

sevmekteyim!

— Ben istemem. Bir da]ha gelirsen anama, derim- Aynanı, yüzüğünü geri al!

— Ben adamı öldürürüm. Bu ne biçim söz! -Kendisini yeni topluyordu-: Bana bak Fadik! Safariye benim eve girdiğimi görmemiş de, Ayşe'nin ağzını neden yoklamış?

— Yokla,mış... iyi etmiş...

— Yoklamış olmaz. Elbet bir öğütleyen vardır.

— Öğütleyen Vahit...

— Vahit mi? Vahit, ne demeğe Ayşe'nin ağzını yoklatmada?

— Orasını Vahit'e sorarsın.

— Vahit'e sormak kolay! Senin aklın mı erer alçak? Şimdi söyle bakalım, Vahit, Sabriye'yi nasıl yollamışı? Şöyle yanım sıra yürü. Boynum koptu kahpe!

— Vahit demiş ki: «Şu Mustafa, benim ahba-bımdır, ama benden gizli jşler tutar oldu. Hakkı'nın Ayşe'yi© arası iyi... Benden gizlemekte...» demiş. «Ayşe'nin ağzını yokla! Sana kunduraları Mustafa ajmadı mı?' dersin. Saklarsa, 'Ben Mustafa'yı size girerken, sizden çıkarken gördüm' dersin» demiş.

— Vay rezil! vay!

— Rezillik sende!.. Ayşe'ye kunduraları sen almışsın, Ömer amcam almış

gibisine. Ben anama söylemez miyim?

— Köy yerinde dönen işlere senin aklın ermez! Hadi bil bak,alım. Vahit neden Ayşe'nin ağzını aratmış^A Hep ağlamalı değil, bunu bilmeli...

— Neden?

— Senin haberin yok! Vahit'le biz düşman olduk. Bir aydır ne selâm, ne merhaba!

— Sabahtan gölde beraber çalışan ben miyim?

— Dedim ya, senin aklın ermez. Köylü bilmesin diyerek yanyana çalıştık. Bunca zaman arkadaş olduğumuzdan... ayıptır. Sen ne bileceksin!

— Neden kavga ettiniz?

331

— Uzun mesele! Hakkı enişten dükkâncılığa başladı. Biz de dükkâncıyız!

Vahit bize inat, Hakkı, eniştenle ortak oldu. Ayşe lafını çıkarmaktan maksadı, seni benden ayıracak! Ayşe ablanı da çileden çıkaracak. Oysa ben seni ölsem bırakmam! Vallah billâh bırakmam!

— Sus, yalan yemin etme! Elin ayağın tutulur.

— Töbe, yalana yemin olur mu? Vallah billâh senden başkasında gözüm yok!

Fadik yüzüne öyle şaşkın bakıyordu ki, Mustafa, az kalsın, vaktiyle kesilen tekeyi, kendi kabilesiyle Hocalar arasındaki düşmanlığı anlatacaktıl. Yüreği kabararak gülümsedi.

— Kız, haberin var mı, Ayşe'ye dediklerimden... «Fadik'i alacağım!» dediklerimden?

— Vay başıma! Ben utanırım. Ölürüm. Bir daha ablamın önüne çıkamam.

— Şuna bak! Ayşe bildiğini şana sezdir© mi bilir? «Ulan, kıza bir

şey sezdirirsen kemiklerini kırarım!» dedim.

Fadik elini yanağına koyarak büyük bir kadın gibi yalandan somurttu, «Orospu», keyfinden cilve döküyordu. Mustafa rahatça anlattı:

— Ergen delikanlıya bir kız gerek mutlaka! Köyün ortasında dibek dövdürmecesine düğün yapılacak. Dul karı alsan dibeği döğülmez. Seni alacağım. Anan kaç lira başlık isterse istesin, iki yüz lira istesin. Hemen ağlarsın. Beni kızdırma! Ayşe'yi alacak diye ağlar mı adam? Ayşe'yi alsam, kötü mü? Bir evde bacı-kardeş yaşarsınız.

Fadik kara gözlerini korkuyla açtı:

— Ben Ayşe'nin üstüne kuma gidemem.

— Ulan, Ayşe'nin üzerine sen kuma gitmeyeceksin. Ayşe senin üzerine gelecek!

— Şuna bak! İki bacı bir herife varır mı? Günah! Sen gâvur musun?

— Neden günah?

— Bilmem. Günahtır. İki bacı bir kocada... Töbe töbe! Duyulmuş bişey

değil.

— Duyulmuş bir şey değilmiş... Hele rezil! Sen Yamören'den başka bir yer mi gördün? Sen An-

Kocaı yüzbaşılar, okul hocaları iki bacıyı almışlar da,, şurada keyfe bakmışlar! Ev içinde kavga çıkmaz! Reşit amcama danıştım: «Kitapta yeri vardır Alırsın!» dedi. Günah olsa hoca kısmı bilmez mi?

— Bilir.

— Gördün mü? Ulan sen ablanla beraber olmayı istemez misin, yoksa?

— İsterim. -Fadik biraz düşündü-: Doğru değil mi Sabriye'nin dediği? Geceleri

ablama gittiğin?

Neredeyse yeniden ağlayacaktı. Mustafa acele anlattı:

— Başlama! Bıktım senin ağlamandan... Biz kötülüğe mi gitmekteyiz? Vahit, Ayşe'nin ardına düşmüş, bacını beklemekteyiz! Karıyı kopuklar

çileden çıkarsınlar da Hacer gibi köyden köye satılsın mı ?

— Vay başıma!.. Aman Mustafa! Bu nasıl bir laf... Ayşe ablama yazık...

— Gördün mü? -Biraz düşündü-: Sözgelimi ikinizi birden aldık,

diyelim. Sen daha körpesin. Hem de kız ehli kızsın. Erkek kısmı, dul

karıdan çok kızı sever. Allahın bir işi çapım! Beni dinle... bundan sonra ellerin sözüne uymayacaksın. Bana küsmeyeceksin. Senden vazgeçme yok! Ayşe'yi de alsam, Fatma'yı da alsam, kulak verme». Onu tarlaya götürürüm. Oradan «Başım ağrıdı» diyerek geri dönerim, eve gelirim, senin yanına... Bende oyun

çoktur. Seni evde kucaklar da gizlice yatarım. Ayşe'nin sıra gecesinde, o güzelce uyudu mu, koynundan kalkar, senin odana geçiveririm. Gül bakalım!..

Hadi gülüver de ayağım iyi olsun.

— Gülmem. İyi olmasın... yalaklarda yat!..

— Sen bu lafı yürekten söylemedin. Bana küs değilsin.

— Küsüml.

— Yalan. Eğer küs olsan ayak iyileşmezdi.

— Şimdi iyileşti mi?

— Bak! Hey Allah! Hey Allah! Fadik bana küs değilse bu ayak iyi olsun!.. Sıçrayıp yere indi. Fadik'in şaşkın bakışları

birdenbire kızı kucakladı:

— Dur daha sözüm bitmedi.

— Bırak Mustafa, gören olur.

— Dur dedim!.. -Fadik yanağını rahatça öptürdü-: İşte böyle... aferin!

— Ayağının sızısı geçti mi? Hayvana bin! Topal herif çamurda hiç yürüyemez!

— Topallık da bir belâ imiş. İsmail'e dönsem bana varmazdın öyle ya...

— Hadi... atla hayvana!:.

— Binmem. Bana yüreğin acıdı mı? Yüzünü şu yana neden çevirdin? Söylesene...

— Aeımaz mı? «Aman Allah! Derdini, Mustafa'da[A] al da bana ver!» dedim.

— Ulan, senin gibi rezil yoktur. -Yaşara/n gözlerini göstermemek için dönerek sümkürdü-: Hele alçak orospu!

Fadik, yeşil başörtüsünü yüzüne sardı. Eşeği sopa, değnek sürdü. Mustafa iki adım arkasında yürüyordu. Yüreğine sevinç dolmuştu. İçini çekti: «Onbirinde ay yüzüne bakılır/Onikide kızın nazı çekilir/Onüçünde ak gül olur açılır/Ondördünde her bir yeri bal olur.» Fadik lafı edilirken İsmail'in gözlerini süzüp bıyıklarını bükerek söylediği bu mâniyi, her zaman Fadik'le beraber hatırlıyordu. İncecik, oynak bele imrenerek baktı: «B,al ama, köpoğlusu deli balı! Kız kısmının aklı var da fikri yok. Saçı uzun! Kandı gitti eşek!»

Bulut sıyrılmış, Yamören'e güneş vurmuştur Karılar bir yandan damların karını kuruyor, bir yandan evlerin içine su damlamasın diye taş

yuvarlıyorlardı. Bağıra çağıra konuşanlar, gülüşenler vardı. Bir kocakaji'i güneşte yün eğiriyor, küçük bir çocuk değnekle çamurları karıştırıyordu.

Mustafa şapkasını düzeltti. Fadik eşeği avluya sokarken köye karşı çalımlı çalımlı yürüdü. Kurnazlık edip angaryadan kurtulmasını, şu a/nda çok

güvenle baktı. «Yamören'de bizden akıllısı yoktur. Köylü kısmı, kulak verme. Taşçı ustasına çıkışamadı»

Uzakta bir kağnı gıcırtısı, tekerlekler durduğu yerde dönüyormuş gibi, yaklaşıp uzaklaşmadan duyuluyordu.

Gurbetçi Ömer'e uğrayacakken vazgeçti. Ömer' in Ankara hikâyelerinden sıralı sırasız Ayşe meselesini aAıp Hakkı'ya sövmesinden bıkmıştı. Köyde Ömer'le Topal İsmail'den başka erkek bulunmadığından Himmet Çavuşun odasına çıktı.

Topal İsmail, sobanın karşısına oturmuş kitap okuyordu. Mustafa'yı görünce sevindi. Yalnızken yüzünü kaplayan keder dağıldı:

— Hayrola ortak! Angaryadan mı Kaçtın?

— Kaktım.

— Aferin! Nasıl kaçtın?

— Sorma, İsmail efendi, yamanmış senin düzen!

— Nasıl benim düzen?

— Topallık... Yalandan topallık... «Aman dizim kırıldı. Şuradan yuvarlandım-

da garç etti.» dedim. İnandılar. Bıraktım, geldim. Neydi okuduğun?

— Okuduğum yok! Fala bakmaktayım!

— Ne falı?

— Âşık Ömer falı...

— Doğru vurdurmakta mı?

— Hemi de tam on ikiden...

— Kendi falına mı baktın?

— Bir zaman kendi falıma baktım. Bir zaman Yamören'in falma...

— Kendi falın nasıl?

— İyi!

— Hele oku.

— İşte buyur: Onüçüncü sahifede bir gazel! «Ey gönül düştün düseli aşka sen Hurrem misin/ Yoksa dünyaı işleriyle uğraşan sersem misin?»

— Ne demek?

— Hey allah, anlamaz ki... Yerin cennet ola(Âşık Ömer efendi! Bana

demekte ki: «Dünya işleri-

335 fi

— Anladım. Sana «sersem» demiş... Pek doğru bir fal. Hadi, ba/na dat bak bakalım!

— Başüstüne. Bana «sersem» çıkarsa sana «ahmak» çıkar. Bismillah...

Topajl İsmail, kitabı kapattı. Ortalama bir yeri tutup bir şeyler mırıldanarak

tavana baktı. Sonra Mustafa'ya sordu:

— Hangisi? Sağdaki yaprakta mı, soldaki yaprakta mı?

— Sağdaki...

— Dinle öyleyse... -Yüksek sesle okumadan önce bir zaman sürdü. Başını gülerek salladı-: Üstüne düşer de bu kadar mı düşer yahu? Hele dinle. Bjattın

ortak! Gizlilerin meydjana çıktı. Yaşa Âşık Ömer! Aferin! -Parmağını

havaya kaldırarak Kur'an ağzıyla okumağa başladı-: «Bu Ömer biçareyi ellerle aldattıkların/Naz ve istiğna edip mesturelik sattıkların.» -Biraz düşündü-:

Ulan «mesturelik» dediği, kendini namuslu göstermekte karı! Anladın mı?

— Anladım. Sonrası!

— Bu Yamören'de bir şey anlamazlar da hemen «anladım» derler. Patlama,

okuyoruz: «Naz ve istiğna edip mesturelik sattıkların/Hep duyuldu hane-i

ağyarda yattıklarını.» Ulan Mustafa! Ulan ortak! Anladın mı? «Hane»de yattıkların duyulmuş oğlum! Tüüüü... rezil olmuşsun. «Hane» yani karının

kocası evinde yatmışsın. -Tajie tane tekrarladı-: Hep duyuldu hane-i ağyarda yattıkların/Saklama şimdengerû ey nazenin aldım haber.» Ne dersin ortak?

— Ben bir şey anlamadım. Okumazsın ki... Hep konuşursun!

— Yahu, sen cahilsen kabahat benim mi? Açık bir fal. Karı kendisini namuslu

gösterirmiş. Oğlan, oysa, karının evinde yatarmış. Gizlice, kimselere

sezdirmeden... «Hepsini haber a(ldım.» diyor Âşık Ömer! Nasıl?

— Diyeceğim şu... Böyle fail olmaz! Çıkar ağzından baklayı... Höst İsmail, töbe, söylememiş olmaz, dövüşürüz. Ortak mortak tanımam!

— Sabahtan beri bıktım hepinizden, usandım. gu Yamören gibi rezil köy var mı ?

— Ne demek?

— Bilmez gibi... Hele rezil! Bu akıllar, hep senin akılların! Sonunda heyvah dersin, bak!

— Hangi akıllar? Bende akı çoktur. Bende akıi pek çoktur amah oturup koşma, destan yazmaya «meyil» vermemişim. Canım sıkılıverir, ossaat çünkü...

— Bırak destanı, koşmayıl. Sabriye'yi öğretmişsiniz. Ayşe'nin ağzını yoklamışsınız. Pelvan olacak rezile söyle, benimle uğraşmasın. Sonu iyilik getirmez!

Topal İsmail, Âşık Ömer kitabını kuşağına soktu. Hiç bir şeyden haberi yokmuş gibi yeminler ederek Mustafa'ya ne demek istediğini sordu. Mustafa, Fadik'ten duyduklarını anlatınca elini bıyığına götürdü:

— Vay canına!.. Bizim Pelvan bir yerden taze akıl bulmuş. Töbe, haberim yok! -Mustafa'nın yüzüne bakmamağa çalışıyordu-: İşe bak işe!.. Hele

oyuna bek! Mustafa kardeşr, yoksa, boş atıp dolu tutmasınlar! Aman

doğruyu buldular mı sakın, eyvah?

— Doğru değil! Hep yalan! Diyelim ki doğrudur. Bunda Pelvana girip

çıkan?.. Karıya ortak mı?

— Benim anladığım, Pelvanın Ayşe'de gözü var az biraz... Sen

Ankara'dan geldin. Sana sormuş. «Bırak kaltağı, domuz görmüşe dönmekteyim! Sana helâl olsun! Tepe tepe kullan!» demişsin. Sözünde durmamış saymakta seni... Buna kızıyor. Esası: Kanya tutkun! -Sesini alçalttı-: Laf

aramızda Mustafa, bu iş kötüye varacak!

— Hangi iş? -Mustafa yutkundu-: Söylesene...

— Ayşe meselesi...

— Ulan, Ayşe meselesi nasıl kötüye varırmış? Mustafa, birden kızdı,

çömeldiği yerde sinirli

sinirli yaylandı. Kocaman yumruklarını sıkarak sanki dövüşe hazırlanmıştı.

İsmail sesini biraz yumuşattı:

— Bana danlma! Seni severim. Kötülük olma-317

sm; roKsa Denım ne ustume!.. «Halanın karısı fa-tanla iyi olmuş,.» Ben böyle şeyleri duymam bile... Hiç eldırma-m... Ama sen benim ortağımsım. Dönen işlerden haberin yok!

— Ne işleri?

[İsmail biraz düşündü. Ayşe'nin ağzını S,abriye kıza yoklattıktan sonra,

Vahit'in meseleyi Hakkı'nın birinci karısı Güiizar'a açacağını biliyordu. Bundan başk,a Vahit'le beraber Mustafa'nın dükkân mallarını bir gece kaldırmağa da karar vermişlerdi. «Domuzluk» düşündüğü belli olmasın diye çenesini Kaşır gibi yaptı. Mustafa, yüzüne zehir gibi bakıyordu. İçini çekti:

— Bak Mustafa, niyetleri bozuk. Seni kuytuya çekip dövecekler.

— Kimler? Vahit'le Hakkı mı?

— Hakkı değil. Hakkı uykuda. Vatıit'le Remzi...

— Remzi'ye n'oluyor? O da mı Ayşe'ye yanmış,?

— Bildiğin gibi! Açıkça demedi. AkrabSjlık gayreti gütmeye getirmekte... «Ne demek olsun! Bizim kabilemizin gelinine... ne demek olsun!» diyerek Pelvanı

yelledi.

Mustafa'nın öfkesi birden kesildi, İsmail'i şaşırtan bir gülümsemeyle yumuşacık sordu.— Ne dersin, Haıkkı'ya haber verirler mi?

— Vermezler. Hakkı'ya haber verip n'olacak? Pelvan küfretti. «Bizim Hakkı

gibi rezil olmaz. Mustafa'ya gider de 'Karı senin olsun. Dükkâncılıktan vazgeç.' diye yalvarır.» dedi. Doğru bir söz! Görürsün, bu Pelvan giderek akıllı bir adam olacak.

— Akıllı olmaz mı? anadan akıllı. -Kaşlarım kasıntıyla çatıp İsmail'e baktı-: Hani bir gün, sen bir laf ettin, düşün bakaılım! i

— Ha,ngi laf?

— Ayşe üstüne... «Bunu kim çileden çıkarırsa, şartolsun, kolunun altından geçerim,» dedin öy!e ya?

— Evet ,öyle bir laf ettik! Ben o lafın arkasındanım!

— Arkasındaysan... Hadi bakalım! -Mustafa

kolunu uzattı-: Geç altından. Kulaksızın Mustafa'ya: «Erkek bir adammışsın,

aferin!» de...

— Aman ortak! Aman inanayım mı? Karıyı sonunda getirdin mi yola?

— Getirdim İsmail efendi. Onbeş, yirmi gündür kaymağını yemekteyiz

allahın izniyle... Pelvana selâm ederim. Remzi'ye selâm ederim. Bundaın böyle Ayşe için bir söz ararlarsa Sabriye'yi yollamasın-laı*. Bana sorsunlar. «Kuytuda bastırır, döveriz.» demişler. Peki! Biz gürültüye karı bırakanlardan değiliz. Git söyle: «Dünya bir yana, karı bir yanaı» demişiz, «Ölümden öteye köy olmaz!» demişiz. Ben adamın kolunu budunu Ankara taşı gibi yonarım

anladın mı?

İnce dud,aklarındaki gülümsemeden İsmail enikonu ürktü ama rakı içmiş gibi de, keyiflendi. Sevindiği belli olmasın diye, dinlediği sözleri beğen-memişçesine yüzünü astı:

'— Ben böyle lafı taşımam ortak, ayıp ettin! Karı yüzünden ayıptır.

— Sen söylemezsen ben söylerim.

— Daha ayıp... Meydanda vuruşursunuz! -Kapıya bakarak fısıldadı:- Aman

Mustafa, onlar iki kişi. Silâhın bari sağlam mı? Gerekirse bir tabanca uyduralım, iyisinden...

Muştala, Topal İsmail'in gözlerine baktı. Orada belli belirsiz bir şeyler sezerek kendisini tuttu:

— Aldırma... Bir kötü bıçak buluruz! Bıçak yeter, üç, dört Pelvanı önümüze katmaya...

— Silâhın olsun da, isterse bıçak olsun! .İsmail dayanamayarak elini dizine

keyifle vurdu-: Ulan Pelvan kendini kolla, rezil! Tuuu!.. Yamören'in içinde

kollarını kabartır gezer, yollan tozutup dolaşır, Ulan, serî eşkıya Eğri Ahmet misin? Bize «Topal» diye ad takmış, size «Kulaksızın sığırtmaçlar» diye bir ad takmış. Ulan, sen necisin? Aferin ortak!1. Karı

sonunda, «He» mi dedi? Hey mübarek! Anladın mı şimdi tılsımlı yarasa kemiğinin gücünü?

— Bırak!., kemikten mi oldu? Yirmi lira masraf ettik.

339

— Ayşe kırk liraya değer. Nasıl, ortak, şeker gibi mi?

— Şeker kap para! Bir gecelik cilvesi, adam öldürür.

— Demek o kadar mı oynak? -İçini çekti-: Eğer Pelvan partajıyla karıyı bırakırsan erkek değilsiin!

Mustafa öyle kesin konuşmuştu ki İsmail, onun her belâyı göze aldığını anladı.

— Aferin ortak! Yürekli delikanlısın! Yamörenl-de eşin yok!

Mustafa, kasıntıyla çenesini kaşıyarak ayağa kalktı, pencereden Ayşe'nin avlusuna bakmağa başladı.

ismail, parmaklarını tükrükleyerek bıyıklarını kıvırıyor, gizli bir iş yapıyor gibi, Mustafa'nın sırtını seyrediyordu. «Vuruşacaklar! Vuruşulmak canım!

Vuruşmak iyidir. Vuruşmak gibi iyi şey olmaz. Bunlar hep giderler de biz köyde, Ayşe'ye can yoldaşı kalırız. Çünkü biz silâhsız eratız!»

Yüksek sesle güldüğü için Mustafa döndü:

— Bir şey mi dedin İsmail?

— Yok! Aklıma bir âşık sözü geldi de...

— Sende aşık sözü tükenmez. Söyle bakalım!

— Vaktin birinde âşık ne demiş? «Bakmadır deli gönül babına/Koç yiğitler

sığmaz oldu kabına/ Aia çamın, boz meşenin dibine/Silâh çatıp yatmamıza ne kaldı?» demiş. Beğendin mi?

— Beğendim, aferin! Bunun makamını da bilir misin?

— Bilirim yanıktır. Mahpusta Hacıbaba söylerdi. Cezair havası...

Gülüştüler.

Ayşe'nin, kocasına ev yapmak üzere taş çektiği kağnı iniliyerek yaklaşıyordu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM KISTIRILMIŞ HAYVAN

Ayşe koşarak ahıra gıirdi. Çırayı yemliklerden birisine iliştirerek geri döndü. Geçerken kağnının üzerinde oturan Mustafa'yı görmemiş gibi davran? mıştı. Yanına gelince fısıldadı:

— Geleli çok oldu mu?

— Yok!

— H<adi çık yukarı! Başı ağrıdığından yattı Gü-lizar... Yavaş yürü. Ben hayvanlara bakar gelirim!

Mustafa ayağa kalktı. Ayşe sokuldu:

— Hadi. Çabuk. Yatağı ısıt. Dondum!

— Dur kız! Ulan rezil!

Mustafa kolunun çimdiklenen yerini uğuştura-ra,k merdivenden çıktı'. Ayaklarının ucuna basıyor, dudaklarını tatlı tatlı yalıyordu. «Etimizi koparacak! Ovada iğdeler çiçek açsa bu karıyaı hiç dayanılmaz. İğdeler çiçeğe bindi mi, karı milleti, aygırs,amış kısrağa döner, paralar adamı...

Merdiven başında kunduralarını çıkarmak için eğildi.

— Sen kimsin?

Gülizar'ın erkek gibi kalın sesini tanıdığından Mustafa'nın soluğu kesilmişti.

Az kalsın, yüzüstü düşecekti. Gülizar bir daha sordu:

— Kimsin dedim?

Mustafaı'nın kaçmayı düşündüğünü karı nedense sezdiı Kolunu tuttu:

— Rezillik istemez! Sen Mustafa'sın! Dur, iki çift sözüm var!

— Töbe oh abla! -Mustafa yutkundu-: Demek 343

i

. w,, uuıuya liviyö VJEIUIIII dUlCÜ

DtülUe

tütün kalmamış, müşteriler istiyor. Hakkı Ağaya geldim ki...

— Sus! Birşey istemeğe gelsen aşağıdan seslenirdin. Doğru söyle!

Mustafa, Gülizar'ın da bir şeyden kork,ar gibi fısıl fısıl konuştuğunu farketti Hdla düşünerek, vakit kazanmak için öksürdü. «Kızına geldim demeli. Karıyı edepsizlikle bastırmaılı.»

— Ben şuna geldim ki abla!

— Bak Mustafa! senin neye geldiğinden haberim vaf! Benden kötülük umma! Hele gel... korkma, gel şuraya...

— Abla, töbe olsun, bildiğin gibi değil!

— Sus, bildiğim gibi... Yavaş konuş. Benim kız duymasın!

— Duymasın elbet. -Mustafa biraz rahatlamıştı-: Beni bildin, «Neye geldiğini bildim» dedin, şar-tolsun düşrrijan lafı...

— Korkma! Bapa Hatibin kızı Gülizar derler. Mertlikte çok erkekleri

geride bırakırım! Orospuya gşlmektesin ne zamandır...

— Şart olsun! bildiğin gibi değil abla. Orospuya geldiğim yok!

— Hey Mustafa! İki aydır karıya gelip gittiğini bilmekteyim! Kimseye söyledim

mi?

— İki ay mı? Töbe yalan!

— İki aydır... Biz eşek miyiz Kulaksızın oğlu? İki aydır bu iş böyle... Ömer

karıya kundura alınca pirelendim. Ömer pezevengi bugüne kadar Ayşe'ye neden kundura almamış?

— Bak abla... Beni dost bil! Bu iş senin hakkında hayırlı... Anladınsa odana git. Keyfine bak.

Gülizar aşağıyı dinledi. Mustafa'ya bir,az daha yaklaştı:

— Mustafa, ben odaya giderim. Duyduğumu, bildiğimi de kimseye söylemem. Sen

de yemin içeceksin! Bak, unutma, rahmetli ananın ahbabıyım ben!

— Bilmez miyim! Başüstüne... emret.

— Ne yemini?

— Yemin! Erkek yemini... Mustafa, benim kız, geldi yetişti. Malımız, mülkümüz

var. İşte sana «Osmanlıca» bir söz: Kız, bugün de, yarın da senin... Herif olm,az dese de senin! Aman Mustafa, bu orospuyu, bu evden çıkarmanın

kolayı!

— Vay, dilediğin bu mu? Hiç meraklanma! -Mustafa sevinçle yutkundu-: Sen orasını bana bırak!

— Yemin et! -Gülizar .Mustafa'nın elini tuttu-: Hadi, bas yemini!

— Valiah billâh çıkarırım!

Mustafa'nın hiç beklemidiği bir iş oldu! Gülizar eğilip elini iki kere öptü. Mustafa ateşe dokunmuş gibi silkindi:

— Dur kız! Hele şuna! Sen benden büyüksün eşek!

— Eksik olma! Allah seni babana bağışlasın. Ben senden büyüğüm ama, sen erkeksin! Allaıh, ba-baına bağışlasın. Karıyı çıkar. Orospuyu evden çıkar. Kız senin. -Ağlıyordu-: Kız senin malın! Başılk da istemem. Herif vermezse, saçını bileğine dola, köyün içinde sürü köpek gibi... Götür kes!

— Ağlama kız! Olur. Başüstüne. Yemin ettik. -Biraz düşündü-: Ama, bugün yarın, şıp diye olmaz bu iş...

— Ben beklerim. Bir hafta, bir ay beklerim. Korktuğum şu: Bıkarsın

kandan, usanırsın. Usanma! İyice keyfet. Orospuyu ez, tüket. Sonundaı evimden çıkar.

— Orası kolay abla! Hadi sen yat. Şimdi gelir.

— Beni uyku tutuyor mu a; yavrum? Mustafâ, gittikçe aklını başına topluyordu. Biraz

kuşkulandı:

— Abla!

— Buyurî

— Benim de sana bir sorum var, doğru söyle! Karıyı evden çıkarmak istedinse, neden bastırmadın bizi?

— Bastıracaktım. Düşündüm: kan genç, herif

dim. Hakkı domuzunu sen adam mı belledin? Karı basacak, hovarda yakalayacak yüreği nerde? Yam-örenliye eğlence gerek... «Gülizar, genç karıyı kıs-Kandı da yürek yanıklığıyla karalamakta-» derler.

— Doğru... Aferin! İyi düşünmüşsün. Hemi de bu karı seni alteder. İyisi bana bırak işi... Sen herifi tez yatır, tez uyut! Gerisine karışma!

— Olur. Ben yatırırım, uyuturuml. Sen giderken nerden çıkmaktasın?

— Mustafa'nın azalan şüphesi yeniden kab,ardi:

— Bacadan dama...

— Yaüan! Kapıdan gittin her zajman... Bak Mustafa, buradan kuş gibi

geçmeli. Arada bir ayağının sesi duyulmakta...

— Yok canım!

— Eğer herif üstünüze gelirse... Ben .araılaıma bahanesiyle Hakkı'yı tutarım Ben varken kocasından hiç korkma!

— Korku neymiş! Korkak herif hovardalığa gelmez. Allanın izniyle iki Hakkı ols;a...

— Ama(n o maşıl bir söz! Kötülük istemem! Ben herifi tutarım, sen kaçarsın. Savuş, yoluna git! -Gülizar kederle güldü-: Sakın herife silâh çekme. Allah allah! Sen vurulsan kızım koeasız kalır, herif vurulsa, ben dulkarı olurum. Töbe!

Aşağıda, ahırın kapısı kapandı. Mustafa, Güli-zar'ı göğsünden itti:

— Davran abla, savuşalım!

Odaya girince parmaklarını şıkırdattı: «Gülizar da benden yana|... Bu işde bize ölüm yok!» Yatak her zamanki yerine -serilmişti, iyice kızmış sobanın kapağındaki kırmızı ışjk büyük bakır ibriğe vurmuştu.

Mustafa'nın gerilen sinirleri sıcağa çarpınca gevşedi. Büyük.bir yorgunluk duyarak ateşin önüne çömeldi. Isınırken Gülizar'ın elini öptüğü aklına geldi. «Ayşe'ye geldiğimizi Gülizar bir duyarsa kafamızı yarar.» diy© ne kadar korkmuştu. Gözleri so-

bi uyıaıs, ıımıııı ı\dpayma uaıuı. «ouzei Karinin

düşmanı çoktur', demişler. Doğru!» Ayşe içeri girince şaşırdı:

— Yatmadın mı?

— Yatmadım.

— Yatağı ısıt dedim. Yüreğim dondu.

— Cek şu çorapları...

Ayşe'ye kendi karısı gibi hizmet gördürmek hoşuna gidiyordu. Çorapları çektikten sonra, Ayşe, soba tahtasına bıraktığı sönmüş çırayı yeniden yaktı.

— Sen yat! Benim daha işim var. Yere batası-cala(r. Dana ineğin memesini almazlandı. Biraz süt vereceğim. Gülizatr'ın başı ağırmakta... Ben şimdi gelirim. Cıgara içme, öksürürsün. Kaltak duyar.

— Merak etme! -Soyunmağa başlamıştı-: Herifin danasını besle bakalım... sütü

kaşıkla içir.

Ayşe beddu,a ederek çıktı.

Mustafa, ceketini mintanını çıkarırken, Ayşe'nin aşıağıda çimdiklediği yer sızlamıştı. İğde ağaçlarının çiçek açmasına ne kaldığını hesapladı: «Şimdi Mart, Nisan dedi mi, ağaçlar yeşerir. İğde çiçeğinin kokusu erkek kısmına yaramaz. Belgevşekliği verir, ama karı milletini azdırır "mübarek.» Ayşe'yi aydınlıkta hiç görmediği için çıplaklığını ancak el yor-damıyle tanıyordu. Gözlerini hafifçe yumdu. «Bismillah» diye yorganı kafasına çekti. Dişleri birbirine vuruyor, «Güzel karının düşmanı çok olur... güzelin düşmanı çok olur.» diyordu. Karıyı mutlaka burdan çekip eve götürmeğe karar verdi. «Burada bu kadar çalışan, bizde, belli birşey, on kat çalışır!» Sobjaı horluyordu. Bir zaiman Gülizar'ın kızını düşündü: «Senin karıd,an yana bir kere talihin açılmış oğlum!» diye keyiflendi. «Ağam Murat'ın da bu köyde elbet kısmeti varmıştır. Kendi kısmetini yiyemediğinden... Bizde onun kardeşi olduğumuzdan... hey allah! Bizim kısmet çift şu halde, ne güzel!»

Mustafa sıkıntıyla, korkulu bir düşten kurtulmak 'stiyor gibi debelenerek gözlerini açtı. Soluğu ağzı-

diğinden kıyamet kopacakmış duygusuna kapılmış. ti. Pencereyi kapkaranlık görünce çok şaştı. Soluklarını kesip dinledi. Ayşe derin derin uyuyordu. Dişlerinin arasından söverek kibriti bulup saata bjak-tı. Vaıkit çok erkendi. Işığı Ayşe'nin çıplaklığına, parmakları yapıncaya kadar tuttu. Çöpü söndürüp ocağa attığı halde karının etini; karanlığın içinde,

kendiliğinden aydınlanıyormuşcasma! görüyordu s,anki... Gülizar'la konuştuklarını hatırlar hatırlamaz sırtına vurmuşlar gibi inleyerek sarsıldı. «Bizi şundan ayıranı yerim... şaAt olsun yerim» diye hırıl hırıl söylendi. Ayşe'yle arasının iyi

olduğunu köyde kaç kişinin bildiğini parmaklarında hesapladı. Bunların sayısı, Ömer'in oğluyla beraber ondördü bulunca dehşete kapıldı. «Tuuu... Köye türkü olmuşuz. Bir Hakkı duymamış!» Şaşkınlığı korkuya, sonra umutsuzluğa çevrildi. «Karı elden gitti. Bize bundan hayır yok!» Bir kibrit çakarak Ayşe'yi doyasıya görmeği tasarladı. Yastığın altında eli tabancasına dokundu: «Şartolsun öldürürüm! Karıyı vururum da Vahit reziline bırakmam!» diyerek, eti silâhında, bir zaman düşündü: «Şunu alsam, Ankara'ya gitsem!» diye geçirdi içinden, kendisi çalışmaya gidince şehir kopuklarının Ayşe gibi yakıcı karıyı baştan çıkartar cakları yüzde yüzdü. Ne yaptığını pek bilemeden Ayşe'yi omuzlarından bastırarak yatağa sımsıkı yar pıştırdı, ağzını ağzına hınçla bastırdı. Bunu yaparken karıyı gebertmek istediğinin de pek farkında değildi.

Ayşe, kurtulmak için, çırpınıyor, acıklı acıklı inliyordu. Bu inilti Mustafa'nın öfkesini büsbütün azdırdı. Şimdi, birisi, bu orospuyu gözünün önünde yatırıp kesse, «Dur» demeyecekti.

— Bırak! kudurdun mu?

Mustafa, elleri Ayşe'nin omuzlarında, doğruldu. Hain hain sırıtarak sordu:

— Nasıl? Biz uyanırız da, sen uyur musun?

— Bajna ne yaptın Mustafa! Soluğum kesildi. -Ayşe de güldü-: Soluğumu

kestin. -Mustafa'nın çıplak göğsünü avuçladı-: Beni öldürecek rezil!

Mustafa bir cıgara yaktı. Kibriti hemen söndürdü. Uzun boylu koşmuş gibi

soluyordu. Ayşe sAati

sordu:

.— Sabaha çok var. Uyu hadi.

Kc,rı şımarık şımarık kımıldanınca, yorganın üzerinden kalçasına

bir şamar indirdi:

— Tek dur kahpe! Cıgara da mı içmeyelim?

— Gel biraz konuşalım. Söndür şunu...

— Konuşuruz!

— Hadi gel. Bak diyeceklerim var sana... Mustafa* içini çekerek cıgarayı ocağa fırlattı.

Kimseye işittirmemek için yorganı kafadarına çektiler. Mustafa, böyle fısıl fısıl konuşmayı pek seviyor, gündüz hatıriasa bel kemiği istekle ürperiyor-•du.

Ayşe'nin saçına sürdüğü kokuyajğını, derin derin kokla-dı:

— Ne diyeceksin? Hadi bakalım!

— Seni kimse görmedi, öyle ya, bu gece?...

— Görmedi. Görür mü? Kedi gibi yürümekteyiz!

— Gülizar bir sezerse....

— N'olur?

— N'olacak, senin de kafanı yarar, benim de...

— Ya Hakkı duy,arsa...

—Herif duyarsa alır gidersin beni.

Ayşe ağzıaın ipinden güldü. Musfefa böyle gülerken yalnız dudaklarını aralayarak dişlerini gösterdiğini biliyordu. «Karı milleti, Topal İsmail gibi hâin! Salt kocasına mı acımaz bunlar, yoksaı erkek miletinin topuna mı?» Kısık kısık öksürdü:

— Hele rezil!

Ayşe sokulduA sıcak soluğunu yüzüne üffe-di:

— Tütün kokmuşsun! -Her akşam bunu söy-^ lüyordu-: Hakkı hic

tütün kokmaz. Cıgara içmez

çünkü. Cimri herif. Erkek gibi erkek değil. -İçini çekti-: Erkek cıgara içmeli! -Esnedi-: Bugün çok yoruldum. Belim kirildi. Taş çektik. Ev y,apacak, evi başına yıkılasıca... Ahır işinden, ev işinden,

ı\aA ymcuııaıuan DiKiım, oldum. Uğraş uğraş, sırtımda yok, başımda yok! Kurtuiamadım! Eşek gibi bir herif... Beni Allah hayırlısıyle şunun elinden bir kurtarsaydı.

— Dua et, kurtulacaksın!

— Hep söylersin» Hani? Geceleri gelmeyi öğrendin. «Kalk, yürü!

Bohçanı al da arkaıma düş» demezsin.

— Dur bakalım. Benim de var bir hesabım.

— Ne bitmez hesap... Herif de öyle demekte... «Dur kız, benim de kendime

göre bir hesabım var.» Allah ikinizin de canını alsın. Bıktım

sizden...

— Ulaın bana neden bu lafları söylersin? Uğruna öldük de yeniden dirildik. Suç şimdi benim mi?

— Suç senin değil! Suç benim herifin. Ev yaptıracak. Direkleri

şuradan, buradan gizli kesti. Hep bana taşıttı. Orman askeri görürse «Ben bir dul karıyım! Bana yazıktır.» diyeceğim de direkleri kurtaracağımı. Asker dağ başında bir iş ederse... Ev altındaki kaçak direkleri ben çektim hep...

— Dur yahu! İyi getirdin aklıma... haDer vermeli. Hakkı'yı hapse tıksınlar. Hakkı hapse giderse, her gece gelirim!

— Günah kız! Herife de yazık! Hemi körpe karısını al, hemi hapse tıktır. Sen gâvur musun?

— İşte meydanaı çıktı. Kocanı sevmektesin orospu!

— Sevme yok! Acımaz mı adam? Yakında hizarıı getirecek. Kireç

yakacağız. Herif doğrusu cimri ama çalışkaın... Çalışkanlıkta

Yamören bir yana, benim herif bir yana...

— Öv bakalım, kahpe...

— Nesini övecekmişim? Başka huylan imansız... Rezil!...

— Kocana, kötü söyreme, cehenneme gidersin! -Güldü-: Karı kısmı

kocasına bağlı olacak?

— Eğlenirsin öyle ya... Ben neler çekmekteyim! Ben şuna düşecek karı mıydım? Gözü kör olsun! Beni kurtar hay Allah! Bir cimri, bir cimri...

Yağa, tuza nişan koyar. Gözü yediğimizde... Ken-

dişi de aç gezer Öyleyken domuz gııoı. hiç umudum yok! Tezberi ölmez. Benim gibi üç karıyı eskitir. Sırım gibi... -İçini çekti. Sesini biraz değiştirdi- Koynuna girmeyi canım hiç istemiyor.

— Yalana bak! Hele alçak! Kimbilir, Gülizar' m ciğerini yakmak

için ne cilveler dökmektesin!

— Cilve şur,ada dursun. Kolumu tutsa karnım bulanıyor. Aklım izinnamede... sordum da, bizi hapse korlarmış...

— Kime sordun? Eşek gibi bir adamsın! «Oraları merak etme» dedim. Sen herifi cilveyle öldüre-mezsin! Kavga edeceksin aralıksız... Beni seversen Hakkı'ya oh dedirme! Erkek kısmını kavga öldürür.

— İşim gücüm kavga... Sıra gecesinde olmadık işler çıkarmaktayım!

«Şalvarlık al» dedim mi,

bitti.

— iyi, güzel! Bak Ayşe, sen hep kavga edeceksin. Arkasını bana bırak! güvensen kavga edersin.

— Edilmez mi, vallah billâh kavgasız günümüz yok! -Mustafa'ya sokuldu

: Şalvarlık dedim mi uykusu kaçıyor, başı ağriyon.

— İyi, aferin! Bu hafta İlgaz'dan ne istersin?

— Hiç!

— Şu da laf mı? Benimle konuşaeaksan, bana masraf ettirmeli. Masraf

ettirmezsen, benim canım sıkılır.

— Bişey istemem. Sizin eve gelirsem alırsın.

— O zaman da alırım, şimdi de alırım. Bajk Ayşe... benim başıma bir iş gelse...

N'olsa olur. Her-şey erkek için... Vahit'le konuşursan, Vahit'e gülersen, şartolsun, seni öldürürüm.

— Benim Vahit'e baktığım mı var? Sen beni bilmez misin? Seni kaç yıl inlettim, it gibi...

— İşte öyle... Karı kısmı akılsız olur. Kanar. Bak, karışmam.

— Bana bu lafları hani söylemeyecektin? Kolayına mı beni günaha

soktun, çileden çıkardın9 Günahı boynuna?

35!

— uuyıiunici: var mı oır sozuny ı-ıeıe avanaK, böyle işte günah olmazmış.

Reşit 3/mcama danıştım. «Keyfinize bakın!» dedi.

— Günah olmaz mı? Herifin hakkını yemektesin. El malını yemek günahtır.

— Yiyorsam helâlinden yiyorum -Ayşe'nin ağzını avuçladı-: Böyle bir mal öyle bir domuza bırakılır mı?

Ayşe şımarık şımarık kımıldadı. Mustafa onun gene dişlerini gösterip yanaklarını çukurlastırarak güldüğünü anladı. Yüreği çarptı:

— Gülersin kahpe!

— Neye gulecekmişim? Ah senin işlerin? Gurbetçi Ömer deyyusuna

borçlandım. Hep senin yüzünden... Gördün mü? Yaz gelince ekin biçme-liı. Harman kaldırmalı.

— Uzun etme... Allah da bizden yana... Bu yıl ekinleri soğuk

yakti. Babam geceleri of çekiyor ki... Bütün Yamören of'a çökmüş...

— Benim bahtım karadır. Görürsün, dağ taş ekin olur. Allah allah

Hemi elin oğlanıyle geceleri bir güzel yat, hemi de getirdiği hediyelere karşılık cadı Meryem'in ekinini kaldır. Hiç umudum yok! Ben bu

yaz mutlak ölürüm.

— Suç bende mi ulan? Hakkı'ya varmadan önce ardında az mı dolaştık? İt gibi süründük. -Ayşe'nin birşey söylemesini bekledi. Sesi çıkmayınca

kederle güldü-: Susarsın! Yaptığına utanmadın mı alçak?

Ayşe yüksek sesle güldü:

— Başonı yardım öyle ya... ensene taş vurdum!

— Açma! Aklımdan hiç çıkmaz. Taşı yedim, gözüm karardı. Dünyanm

ışığı söndü. Utanmasam sesim çıktığı kadar bağıracaktım.

— Acıd: mı çok, oh Mustafa... ellerim kınlaydı da...

-' — Acıdığından mı? «Eyvah! bundan bize heyır yok!» diyerek öldüm! Yaraya örümcek bastım Sonunda, bana yüreğin açmadı mı?

— Acıdı.

Doğru söyle... Gülme kız! Doğrusunu söyleyeceksin.

Doğrusu... o zaman acımadım. «Oh oldu,

iyi oldu!» dedim. -Sesi kederlendi-: Amal sonunda öcünü aldın, beni yaktın!

— Sus, daha yanmalar geride... Sana doyamadım kız! Aklım kesti, sana hiç

doyulmaz. Ne mümkün! -Ayşe'ye sımsıkı sarıldı-: Ne mümkün! Val-lah

billâh doyulmaz!

— Demek hiç kızmadın mı?

— Kafamı yardığına mı? Öncesi aldırmadım ama Meryem'e olanı

anlatınca... Sirkat hayvanları beklerken... Karı birden söyleyivermedi mi? İşte orada utandım .«Hey Ayşe, alacağın olsun! Bunu sana bırakırsam... Ulan sen görürsün!» dedim. -Sanki yeniden öfkelendi-:

Reziller!... Karı milleti değil misiniz! Bir iş oldu mu, ağzınızda durmaz; sıçrar dışarı... Gecende Sabriye kıza nasıl ağzını yoklattın?

— Aman o nasıl bir kız? Şuncacık bir kız ama cin gibi, şeytan

gibi... «Mustafa'yı içeri girerken gördüm!» dedi. Beni yanılttı.

— Hadi ona bu biçim aldandın. Kafamızı yardığını Meryem görmedi ya!

«Oğlan bana tutkun!» diye övündün öyle ya?

— Övündüm!

— Hele kahpe!

— Neden? İyi ettim, oh, iyi ettim.

— O zaman iyi ettin ama, biz Ankara'dan gelince... Dibek başında Meryem'e ne

dedin?... Söylesene...

— Ankara/dan gelince, «Eyvahh» dedim, işte lalın doğrusu.,.

— Demek, yeni elbiselerimi görmenle... «Aman. Mustafa'ya varmak iyi imişı!»

demedin mi?

— Yüreğimden dedim. Kokuyağı yüreğime vurdu, içim bayıldı.

— Senin içerini kokuyağı bayıltmış, benim yüreğimi senin kırmızı

yanakların yaktı. Çıra gibi... Dibekte çalıştığından yüzüne ter basmıştı orospu! «Yandım!» dedim bir kez... Ömer'in yanına çök-

tüm. Belim kırıldı. Siz tokmak vurmaktasınız. Senin tokmak benim göğsüme inmekte... «Yahu! Biz bunu Ankara'da unutmadık mıydı hey adlan?» diyorum. Ömer bişeyler söylüyor, ama şuradan girip şuradan çıkıyor. Dururken kızdım. Bir

öfkelendimı Aklında mı? Dibekten sonra buraya geldik. Sana dargın olduğumdan yemeğinizi yiyemedim doyasıya... Herkes iki lokma aldı, ben bir lokma aldım. Herkes beş yediyse, ben iki yedim. Sofrayı kaldırdıktan sonra sen ibrik tuttun. İnadımdan senin suyunla yıkamadım elimi... Mendilime sildim de «İstemez!» dedim havluna, ajklında mı?

— Aklımda...

— Terbiyesiz! Bir de «Aklımda»ymış! Bir de Kavurga getirmiş. Hiç yer miyim? Töbe, yemedim-cii. üüüzet sana, «Şunu cebine sokuver, giderken yersin!» dedi. Cebime koyacakken, «İstemez!» diyerek elini şuraya ittim. Aklı nda mı ?

— Aklımda elbet.

— Kız, sana yüreğim küs olduğundan, o gece çevirdiğin kunduraları bile

giymedim. Ayağımla şöyle iki yana ayırdım, birini ileriye sürdüm, senin

düzelttiğin biçimi bozdum da öyle giydim. O zamanlar seni gördükçe domuz görmüşe dönmekteydim çünkü...

— Ya şimdilerde?

— Şimdi başka...

— Şimdi ne görmüşe dönmektesin köpek?

— Keklik görmüşe... «Huri - melek» görmüşe...

— İyi...

— Hele rezil! «İyi»ymiş. Biz işte yüreğimizde-kıni döktük, sıra sende!

— Sevmesem seni koynuma* alır mıyım, şuna bak!

— Demek bize tutkunsun! Ölsem acır mısın? Surda ölsem?

— Töbe töbe! O nasıl bir lakırdı? Hakkı ölsün! -Ayşe koltuğunun altına

yumuşacık sokuldu-: Hadi sen de söyle... oh Mustafa! «Senin herif ölsün!» de... Çenesini göğsüne sürüyor, tatlı, unutulmaz bir

şeyler yapıyordu. Mustafa ağır bir sesle homurdandı:

— Azdın orospu! Bıktım senden! Dur hele... Dur bakalım... Dur ki

bak bakalım seni paralamaz mıyım?

Ayşe fırlayıp oturdu:

— Aman Mustafa! Aman, eyvah! Herif namaza kalkar!

— Yahu, ışımadan bu ne ezanı!

— Sabah ezanı! Vay başıma! Vay başıma! İnil inil okunmakta, eyvah!

— Kes ulan! Bugün cuma olduğundan salaya çöktü Reşit amcam! Bu da bir

iş! Benim Reşit amcamı sen bilir misin?

— Aman giderken kolla kendini! Bir gören olmasın. Sen avludan çıkıncaya

kadar ben burada ölüyorum. Birisi bağıracak, diye yüreğim kopuyor.

— Ferah ol!

-• Kendini kolla, Görürlerse bir daha geleme;: sin.

— Ne olur? Ben gelmezsem Hakkı var.

— O nasıl bir söz! -Güldü-: Hadi sen de Gü-hzar'ın koynuna gir bakalım! Kalk... kalk dedim. Canın çekerse giriver.

Mustafa soluyarak acsie giyindi. Kunduraları elinde, kedi gibi sessiz, merdivenleri inip avluya çıktı. Kollarını ecarak gerindi, esnedi, derin derin soludu. Bir kuyudan kurtulmuş gibi ferahlamıştı. Fakat bu ferahlık pek az sürdü. Karanlık gökyüzünde gene hiç bir bulut yoktu. «Hava güneşli! Bu yıl battı Yamören!» dedi. «Hovardalık zor mesele. Adfmı tüketir hovardalık, reçper işi değil! Karı kısmında açıma yok! Karı milleti insafsız ani?,, bal gibi tatlıl»

Bir cıgara yaktı. Kimseye rastlamamak için hızlı hızlı yürüdü Reşit Hooa bar b?r bağırıyordu. «Amcam da lafı uzatır! Gecenin yarısında, hiç kısa keser mi, şuna bak!» Ezanı pis pis dinlemekten gelme bir korku duydu, içinin kiri sanki ağzına toplanmış gibi üstüste tükürdü. «Karıya ime-nsızlık tttik. Fukara 'Bano ne yaptın?' diye şaştı. Bırak!

Bizimkisi rezillik! Biraz daha düşündü: «Kendi malı olmayınca edam karıya acımaz. Demek orospu kısmına bu yüzden, kimse acımaz! Yere

tükürdü.

II

Yamören'de, bir iki haftadan beri kimsenin ağ-zmı bıçak açmıyordu. Şubatın son günleri havadar o kedar kötü gitmişti ki yaşlılar kırk yıldır böyle bir âfet görülmediğini söylüyorlardı. Bu yıl az kar yağmıştı. «Kar altında yatmayan ekin şaşkın olur.» Korudaki köy gölünün kazılması biterken başlayan

yağmur, geceli gündüzlü tam üc gün sürerek dünyayı sele boğmuş, toprağı pamuk gibi yumuşatmıştı. Arkadan soğuk bastırdı. Gecelerin ayazı, adamın

burnunu düşürecek kadar sertken, sabahları güneş tarlaları fıkır

fıkır kaynatıyor, toprağın bir katını kabuk gibi soyup kaldırıyordu. Ekinlerin kökleri havalanmış, çimler birkaç gün içinde san ot gibi

yere devrilmişti. Tarlalara gitmeyi kimsenin canı istemiyordu. Sabah namazına camiye çıkan yaşlılar, ahırı temizlemeğe, kül dökmeğe avluya uğrayan karılar, ellerini böğürlerine koyup bulutsuz gökyüzüne ağır bir küskünlükle bir zaman bakıyorlar, sonra, «Hey ajlah» diyerek başJarını sallıyorlardı.

Yamören önce çok telâşlanmış, sonra öfkelenmiş, daha sonra yapecak bir iş kalmadığından dalgınlığa kapılmıştı. Bu dalgınlık için için kımıldanan, rasgeldiğine çatıp çatmamağı kestiremediğinden ileri geri sallanan, insafsız bir şeydi. Erkekler bütün hınçlarını karılarla çocuklardan alıyorlar, istemeye istemeye gurbete çıkmağa hazırlanıyorlardı.

Odaia/da türkü söylemek, kâğıt oynamak, hattâ yüksek sesle gülmek kendi kendine yasak olmuştu. Topal İsmail bile, köylünün nereye çarpacağı belirsiz kızgınlığından ürkerek artık kimseyle şakaiaşmıyordu. çında KOye yenmen uıuspuya yuMcıuifiAıur.

Oysa Kulaksızın Yakup ağaya bakılırsa uğursuzluğun temeli Nail'in küçük başağa) olmasınday. dı. Sonra sonra Emine teyze, Mustafa'nın analığı

Binnaz, gelinleri Feride, çeşme başına toplandıkça; (.Murat küçük başağalıktan çıkmamalıymış! Gördün mü?» diye fısıldaşmağa, Naül'in karılarına ters bakmağa başlamışlardı.

İlk günler, komşu köylerin de belâya çattıkları, Çankırı bağlarında bile bütün ağaçların kuruduğu, ormanların kökten bittiği, şu kadar yıllık kavakların dipten doruğa yarıldığı söylenmiş, âfetin herkese çarpması Yamören'in acısını biraz hafif-letmiişUi. Amja zaman geçUkçe, ırmak boyundaki büyük çiftliklerde ekinlerin yandığı havadisi de hiç kimseyi ilgilendirmedi.

Giderek çaresizlik ağır bastı, herkes yavaş yavaş, kendisine göre bir gizli gönül tesellisi arayıp buldu. Biribirlerinden saklıyorlardı ama hepsinin yüreğinde: «Benim tarla bütün yanmamıştır. Ne mümkün!» diyen ufak bir umut peydahlandı.

Bu umut, Kulaksızın Yakup ağada biraz fazla-caydı. Bir yandan da, «Murat'ın demirbaşta, olduğu iyi imiş! Yakında eğitmenliğe gitmesi de iyi... Mustafa'm da Ankara'ya atlar.» diyerek kendini avutuyordu.

Oysa Himmel Çavuşla Hocaların Hakkı gerçekten sevinmekteydiler, ikisi de geçen harmanda ekin satmamışlardı. Himmet Çavuş: «N'apalım? Bir tohum zarar ettik, ama tarlalar dinlendi. Bu da Al-İlahın bir iöi(!...» dijyerek, kimseye b&llı etmeden kırmızı sakalını keyifle kaşıyıp, süpürge çöpüyle durmadan dişini karıştırmaktaydı.

Fukaralar çaresizlik içinde boyunlarını bükmüşler, «Topraktan ve de Allahtan köylü kısmı umut kesmeyecek!» diyorlardı

Yamören'e kalsa, için için kan ağlayarak, elleri böğründe ilk yazı bekleyecekti.

Ama HocaJarın Hsıkkı. bir sabah köyü allak bullak eden bir işe başlayıverdi.

Korucu Ali içeri girip, «Hakkı, ekil-

diyerek diz üstüne kalktılar.

— Bu nasıl bir söz?

— Töbeeee!

— Hele rezil!

— Ulan Hakkı! Tüüu...

Sanki o zamana kadar ekinlerin yandığı şakaydı da şimdi birdenbire gerçek olmuştu.

Hakkı en güvendiği sulak tarlasını sürüyordu. «Ak arpa ekecekmiş. Hele rezil!»

Üç gün sonra gene hiç kimseye danışmadan öteki tarlalara girişti. Mercimek ekiyor, nohut ekiyor, dahası, buğday bile ekiyordu. Biraz alay edecek oldular. Kıskançlık, öfkeyle umutsuzluğu büsbütün arttırdı. Sonunda, bütün köy yeniden çifte girdi.

Bol yıldızlı, soğuk bir geceydi. Yatsı namazından sonra Aşağı mahalle yangın varmış gibi aydınlan iverdi.

Hocaların Hakkı evinin avlusuna «Sinsin» ateşine benzeyen kocaman bir ateş yakmış, sayvanın direklerine iki karpit lambası asmıştr.

Önce yakın komşular, sonra onların bağrış-rrçalarıaaı, karşıdan karşıya konuşmalarına, daha uzaktakiler de koştular.

Muhtar odasında oturup düşünen yaşlılardan meraklı olanlar bile, «Bu nasıl bir iş! Hele bakalım!» diyerek sürüp gelmişlerdi.

Hakkı ahırı yıkıyordu.

Seyirciler arasında bulunan Yakup Ağa, havanın pek soğuk olmasına aldırmadan, gömleğin açık önünden kirli göğsünü kaşıyarak korucu Ali'ye

çıkıştı:

— Görciün mü alçak? «Kıtlık yılında ev yaptıramaz» dedindi. Kıyamet kopsa yapar bu rezil!

Hakkı toplanan kalabalığı görmemiş gibi damın toprağını var gücüyle kazmalıyor, Gülizar'la Ayşe kabaran toprağı kürekle aşağı atıyordu.

Yakup Ağanın arkasından birisi, alaylı alaylı söylendi:

Soğan değil, kavak fidanı... »Ankara'da

ağaç bayramı icat olmuş. Ya biz neciyiz?» diyormuş-Topal İsmail, kendi söylediği bu sözü pek beğenerek yüksek sesle güldü.

Yakup Ağa, konuşulanlardan, yeni ev yapılıncaya kadar Hakkı'nın hayvanlarını Himmet Çavuşun gençler odasındaki ahıra bağlayacağını öğrenmişti.

Mustafa, Topal İsmail'in yanında duruyor, babasının kasketi üzerinden, Ayşe'ye dimdik bakıyordu. Bu gece Hakkı ile yatma sırası Gülizar'da olduğundan karının odasına girmek için sayvanın altınja gitmiş, Ayşe'den meseleyi öğrenince geri dönmüştü. Hiç keyfi yoktu. Kaç gündür tarla sürüp tohumlamak Ayşe'yi de, kendisini de ezmişti. Yatmanın bile t,adı çıkmıyordu.

yahifle Remzi yardıma geldiler. Pelvan bir kazma yakalayıp damat çıktı. Çam odununun kırmızı ışığ:nda kazmayı kaldırdıkça boyu sanki birkaç karış uzuyor, enikonu heybetli görünüyordu.

TopaJ, İsmail, dirseğiyJe MustafaTya dokundu:

— Gördün mü ortak? Bizim Pelvan masalların Ferhat'ı olmuşa töbe!

Bu bizimki cumhuriyet Ferhat'ı... eski Ferhajt dağları delermiş Şirin'in aşkıyla... Yenisi ahır damı delmekte...

— Uydurmadın İsmail efendi! Pelvan, Ferhat oldu diyelim, Remzi neci? Bunların biri Kerem, biri Sofu! Ayşe de Keşiş kızı Aslı Han...

— Tamam! Doğru bir söz! Demek Pelvanı, bu dert, tepesinden tutuşturup kül mü edecek sonunda? Aferin.

Yakup Ağa döndü:

— Ne dedin? Kims aferin dedin?

— Kimseye demedim amca? Şu karpit lambaları direkleri bir alsa... Yiallah!

— İyi söyledin! Karpit alevi fenadır. Direkleri bir sardı mı, gitti elden... perişanlık... -Avucunun içine üfledi-: Uçar, gjder. Ulan sana «Hırsız» diye

359 I

Tren yolu zamanı, demek, aşırmış. Bunun ağası Murat'a k,aç kez söyledim. «Oğlum, biz hayvan sahibiyiz. Bize karpit lambası lâzım. Bir iamba uydur!» dedim. Ah bu benim oğullarım! Eşek oğullarım!

Korucu Ali biraz dolaştıktan sonra yanlarına gelmişti. İki koluyla üçünü kucaklayıp duyduğu haberi tane tane anlattı:

— Köylüyü telâş a!mış ağalar! «Gece vakti bu ahır yıkmak ne iş?» diyerek miliet meraka düşmüş. Kendi komşularının sözü' «Anaları ölünce para toprakta kaldı. Demek ahıra gömmüş karı! Hasa(n gelmeden bu Hakkı parayı çıkaracak!» denilmekte...

Yakup Ağa dumundejn bir kıl kopardığı için üstüste aıks.rdr

— Doğrudur. Allah Allah! Bu kıtlık yılı, ev mi yapılır! Evet, dinim gibi bildim, Anasının gömülü parasını aramakta bu rezil! Hasan gelmeden bulacak. Yoksa, gece vakti ahır mı yıkılır? Amaın gözümüzü açalım. -Mustafa, babasının kendisine laf dokundurduğunu anladı-: İşin içinde parmağımız olmalı! -İsmail'e döndü-: Hele rezil! «Hırsız» diyerek şuna bak! Hakkı'nın ahırında padişah hazinesi yatarken şu topal, köyün folluklarına dadanmış. Yürü alçak!

Bu sözler, İsmail'in namusuna dokundu: — Sen meraklanma amca! Hakkı'nın folluğunu, kümesini dağıtacak tilki çok! Baksana el horozları dama çıkmış eşelenmekte...

Yakup Ağa ile Ali Dayı, gayretle çalışan Va>-hit'e bakıp gülüştüler.

Damın toprağı, gece yarısına doğru aşağı alındı.

Ertesi akşam, gene çam odunlarıyla karpit lambaları ışığında, kalın merteklerle uğraştılar. Kuvvet isteyen bu iş Pelvan Vahit i büsbütün coşturmuştu.

Baldırları, eski zıpkasını şişirerek en ağır yükün altına tek başına giriyor, Pelvan naraları atıp çırpınarak direk başlarına yapışıyordu.

rina oturmuşlardı, içinden teşbih çeker gibi tekrarlıyordu: «Ulan Vahit! Ulan rezil! Ulan Pelvan! Hele rezil!» Bir ar;a, «Biz de kuvvetimizi gösterelim yahu» dedi. «Bu Hakkı'ya mutlak taşçı ustası lâzımdır. Biz taşı yonalım da bakalım Pelvan ne haJt edecek!» İsmail'e bir cıgar,a verdi:

— Hele yak İsmail efendi! Sen dün gece doğru eve mi gittin?

— Bu da söz mü? Elbet...

— Yalan! El ayak çekilince gelip ahırı yoklamış-sm! Benim haberim var.

— Yoklemadım!

— Neden?

— Çünkü efendi, Hakkı gömü aramakta değil! Gömü arayepak herif,

Çankırı'nın Cumhuriyet bayramı gibi dört köşeye fener asmaz. Kendi ahırı dır, ötesini berisini gizliden kazar. Ekinler yanma-saydı bu işj gündüz yapardı. Ekinler yandığı için var kit geçmesin diyerek geceye döktü. Dünyadan haberiniz yok. Kurşunlu'ya hizarcı lâzlar gelmiş Onları

getirecek... Bu bizim Hakkı, Yamörenlilerin birine benzemez. Aklına "koyduğu işi mutlak yapar!

— Biz aklımıza koyduğumuz şeyi mutlak yapmaz mıyız?

Ayşe avlu kapısına yaklaştığı için Mustafa susunca, İsmail güldü:

— Sizde aıkıl ne gezer!

— Ne dedin?

— Dedim ki... Bırak, daldığın meseleye gelelim: Karı bütün şeker... Pelvan, duvarın üstünden direkleri nasıl koparıp yuvarlamakta? Buna «aşk» demişler. Adama direk yuvarlatır.

— Tarlası, harmanı n'olacak?

— Ağası var! Hakkı Ağa! Elbet hizmetkârını düşünür. -Küfretti-:

Lafıma kulak ver ortak. Allah da zenginlerden yana! Fukarayı şuraya

bırakmış...

— Sus ulaın! Töbe, gâvur herif!

— Asıl müslüman benim! Müslüman doğruyu

ı-ıımmet Uavuşun, Hakki Ağanın dolu ambarları yanmadı.

— Onlar da mı yansın imansız?

— Onlar bir vakit yanmaz! Hemi de yanmama-h. Bu Yamören'in hepsi bay olsa,

bizim Pelvan gecenin içinde... şuna bak! -Parmağını uzatıp kalın bir direği tek başına kaldırmağa uğraşan Vahit'i gösterdi-: Ulan rezil! Kasığın

patlar. Erkekliğin dökülün Belin küt der bükülür de iki kat olursun. Yavaş

rezil! Gördün mü? Kaldırıp attı. Sen ne demeğe uğraşmazsın? Varlıklısın! H3kkı demiş ki: «Meraklanma, tarlaları ortak ekeriz!» demiş. Remzi'nin telaları da ortak ekilecek.

— Yahu bu ne iş? Fadik söyledi. An,ası ağlı-yormuş -Mustafa tükürdü-: Kız

da ağlıyor. Bu Hakkı rezilinden ödünç tohum istemişler. «Tohum yok!» demiş.

Sonunda, «Başüstüne, ama tarlaları ortak ekeriz!» demiş.

— Doğru... Senin baban da Emine teyzenin, Ali dayının, Gurbetçi'nin tarlalarını Nortak ekecek... Aklı başına geldi. Senin baban da sevinmekte ekinlerin yandığına... Dün sabah, »Tosunları sırasında almışız! Ne dersin?» diyerek omuzuma vurdu. Keyifli... O keyifle burnunda kıl bırakmayıp kopardı. Himmet Çavuşa Ankara'dan telgraf mı gelmiş ki? Buğdayın okkasını on kuruşa çıkarmış. Çavuş da sevinçli... «Buğdayı satmadığımız Allahın bir hikmeti, hay İsmail!» dedi. «Kimi gelin getirir, kimi ölü kaldırır!' demişler.» Senin şu Murat ağan akıllı bir

adam. «Doğru... ölü kaldırır ama, ölüyü hep fukaralar kaldırır!» diye kızdı.

Hakkı'nın ahırından bir direk daha düşürdüler. Havalanan toz, çam odunlarının

yağlı alevinde, kırmızı bir duman gibi yükselerek çalışanları bir zaman örttü.

İsmail bir cıgara daha istedi.

— Himmet Çavuş da akıllı! Murat ağandan ,akıl-lı. Burda, «Akıllı» demek resmen

«imansız» demek! Sözgelimi: Bir hak buğday mı verecek? Peki, har-

xg: sanırsın ama Azrail ensende gülü gülüverir.» Ölüm-jü bir dünya olduğundan bu dünya; Himmet Çavuş hesaba yazacak... «Bir hak buğday sekiz kilo. İşte buyur, şuraya seksen kuruş yazdım.» Ulan, sen Çankırı dükkâncısı mısın? Tarlalar yanmadı hay Mustafa, fukaralar yandı. Bu yılın borcu on yıl sürer on yıl!.- -İsmail içini çekti-: Senin baban köy yerinde neden ağa olmak ister? Ağa Allanın sevgili kulu... Tarlalar yandı mı ağa. sevinir, tarlalar ekin vermedi mi ağ,a kısmı gene sevinir! Yamören'de kaç ağa var? Şu Hakkı, bizim başağa Battal'm babası, Himmet Çavuş... Bir de baban geldi yetişti. Kulaksız Ağa.-- Koca Yamören'in adamını dördü bölüşecekler Kardeş payı... Ağa başına oniki buçuk ev...

— Ulan oniki buçuk ne demek? Bunun buçuğu kim?

— Birinin buçuğu Topal İsmail! Biz buçuk sayılırız efendi! Biz de ağa olsaydık Yamören beş pay olurdu. Ağa takımı birbirini neden istemez?

«Mahşer günü benim ümmetim çok olsun!» diye istemez. Ekinler yandı, kıyamet de koptu. Mahşer günü bugün. Himmet Çavuşun bitli buğdayları para edecek.

Senin baban tosunların parasını on katıyla çıkarır. Ağalık güzel bir zerçaat! Hırsızlıktan değerli. Silâhsız eşkıyalık!...

Karşıda Hocaların Remzi ateşe odun atıyor, Ayşe'yle Gülizar damın direklerini sayvanın önüne istif ediyordu. Bir koca yığın yağlı çam odunuyla, iki k,arpit lambası yandığı halde sanki ortalık dün geceki kadar aydınlık değildi. Seyirci de gelmemişti. Mustafa can sıkıntısıyle esnedi:

— Ben üşüdüm! Gidelim hadi...

— Yok...

— Beklersin. Bakalım, Hakkı anasının gömülü parasını bulacak mı?

Mustafa yürüdü. Topal İsmail, ısınmak için Hakkı'nın avlusuna gidip ateşin karşısında durdu.

— Kolay geie ağalar!

—. hoşgeldin İsmail Ağa!

, fWiM utıjıavıın.

— Bitsin canım! Yamören kuşkuda... Sen, ananın gömülü parslarını anyormuşsun? Hakkı duvarın üzerinde dikildi. Omuzlan dar, boyu uzun, sırtı kamburdu. Bostan korkuluğuna benziyordu. Alnının terini sildi:

— Yamörenli böyle mi demekte?

— He ya..,

— Ulan reziller! Gömülü para gelir akıllarına hep... «Çalışalım da kazanalım.» demezler.

Pelvan Vahit, İsmail'in ayağı dibine bir kerpiç parçası attı:

— Para lafını duydun da, o yüzden mi yatmadın Top,al Ağa?

— He ya...

— Çok beklersin ateşin önünde... çok yanarsın!

— Beklerim. Bu dünya beklemek dünyasıdır. Sen çalışır beklersin, ben

oturur beklerim.

— Kulaksızın Mustafa nasıl bekler?

— Mustafa mı? Yatacak bekler Pelvan! En iyisi onunki...

Ayşe, ellerini göğsüne kavuşturmuş dinliyordu. İsmail, karının peştemalı altında ekmek saçı gibi gergin duran geniş karnına baktı, dudaklarını yalayarak şakadan çıkıştı:

— Kız şuradan bir su ver! Yandık ulan, yandık!

Ertesi gün ahırın duvarları yıkılacaktı.

İki günden beri, herkes tarlalara birer demir daha vurup yeniden bir şeyler ekmeğe büsbütün giriştiklerinden. Himmet Çavuşun gençler odasında Mustafa yalnızdı. Pencereden, karpit lambaları, Ankara sinemasının elektrikleri gibi

parlak görünüyordu. Mustafa camı koluyla sildi, caını sıkılıyor, tütünsüz kalmış, tiryakinin keyifsizliğiyle aklı dağılıp toplanıyordu. Önceki gece Ayşe'ye gidememişti. Bu gece de gidemeyecekti. Başını sallayarak:

364 T

«Ulan Hakkı! Ahır.n temeline...» dedi. Bir cıgera yaktı. Dün gece ismail'den ayrıldıktan sonra, kağ-nının üzerinde Fadik'e az kalsın «olmadık işi» yapacaktı. Kızı sebepsiz yere tartaklamış, saçını çekerek bir güzel ağlatmıe.tı. «Fukaranın gönlünü kırdık! Ulan Ayşe!>< Cıgara dumanı camı buğuluyor, dışarısını iyi göremediğinden sık sık koluyla siliyor-dıı. Sabahleyin ba,basıyle çifte gitmiş, yorulmuştu!. jRençberlik kötü... Toprak, sen bilir misin, adamı ezer!» Taşçılığı istekle düşündü: «Taş kısmı topraktan sert ama topraktan daha insaflı!» Hekkı'nın avlusunda yıkılacak duvarların çevresi temizleniyor, taşlar, direkler uzağa götürülüyordu. Remzi gelmediğinden karılarla beraber yalnız Vahit çalışmaktaydı. Pencere avluya epey uzak olduğundan Peivanın yanında uğraşanın Gülizar mı, Ayşe mi olduğunu bir türlü seçememişti. Sıkıntısı arttı. Gözlerini kısarak bakıp dururken, ilk defa, karıyı Peivcının baştan çıkaracağından korktu. Yüzüne kan bastı, boğazı kurudu. «İkisini de, töbe olsun, köyün ortc.3rnda vururum! »..

Elini öyle hırsla salladı ki cıgıara pencerenin pervazına çarptı, ateşi sedire düştü. Söndürüp karşıya baktığı zaman, karılardan birimin kolunda, bakraçlarla av!u kapısından çıktığını gördü. Işık arkadan vurduğu için yüzünü fark edemediği halde içi titreyerek «Ayşe ulan!» dedi Fazla düşünmeden dışarı fırladı. Ayakkaplarını acele giyip çeşmeye doğru koştu Koşmak kederini dağıtmış, yüreğini ferahlatmıştı. «Tenhada yanağını dişlemezsem kahpenin... Yatırırım yalağın kuytusuna... yanağını bütün

koparırım!» Sanki y,anıbaşında bir başkası konuşuyor da. böyle koyun gibi, o herif soluyordu. Çeşmeye sapilecak köşede yavaşladı. Durup gözetledi. Beline sarılıp yere yatırmağa karar vererek ayaklarının burnuna basa basa yaklaştı. İki adım kala, poh diye bağırdı,

— Kız! Ulan rezil! -Gülizar'ı tanıyınca ne söyleyeceğini şaşırdı-: Töbe!

Sen misin abla?

— Benim, Ayşe mi sandın?

—- Ayşe sandım!

Yıldız alacasında, dikedık bakıştılar. Sonunda Mustafa utanarak başını eğip

gülümsedi;

— Seni Ayşe sandım, gördün mü?

— Bir lafın mı vardı?

— Evet.

— Neymiş?

— Aldırma, öyle bir laf!...

— Öyle bir laf ne demek? -Gülizar dişlerini gösterdi-: Tenhada mı

söylenecek bu laf!

— Tenhada... iyi bildin!

— Dalak olmuş hayvan gibi solumaktasın... iki gecedir ozledin öyle

ya... gözüne uyku girmemiştir

— Girmedi.

— Şaftım. Bu nasıl karı? Orospunun içine bal mı doldurmuşlar. Tadına bakan başını alamıyor

— Sus abla! Senin herif ahır yıkmanın zamanını buldu.

— İyi bir zaman... ?,ma sende akıl yok!

— N'olacak! Biz de Vahit gibi direk mi çekelim?

— Direk çekme... karı sabahın erkeninde Himmet Çavuşun ahıra hayvanları

görmeye gidiyor.

. Yatakta oturup bıyığına kokuyağı süreceğine erken kalk, ahıra saklan. Orası tenha... işini bilen hovardaya evden iyi. Horoz kısmı, tavuğu mutlak el kümesinde mi bastıracak.

— Essah abla! tuuu... iyi bir akıl. Sağol! Yarın sabah al gözümden...

— Tamam. Ahırda... sıcak sıcak... sabah keyfi...

— Senin kız beraber gelmez mi?

— Göndermem yarın!

— Yşşa abla! Ulan sen gerçekten erkek karısın, aferin!

Güıızar dolu bakraçları kaldırarak gitmeğe hazırlandı;

— Karıyı fazla boşlama! Töbe olsun Vahit'e aldanır. Bu kez, kızı Pelvana

veririm!

— Allah allan! Hakkı'ya varmadan, bu Ayşe, dinsiz İmansızdı. Şimdi kim ya'varsa hemen razı mı oluverecek?

— Sen dediğime bak! Ona da yazık! Bir kez körpe etine diş alıştırdı.

«Harama alışan karı duramaz» demişler.

Mustafa, Gülizar'ın arkasından bakakaldı. «Bu-k,an ne biçim bir ka,rı! Ulan karı milleti hep birbirine mi benzer? Gülerken dişlerini mi gösterir!» Avcunu musluğun altına tutarak birkaç yudum içti. Mendiliyle kurulana kurulana, çalışanlara yaklaştı.

Hakkı, duvarın dibinde bir sıra kerpici ufalamağa uğraşıyordu.

— Merhaba Hakkı Ağa! Kolay gele! İş tamam mı, bu gece!..

— Tamam!

— Köşe taşlarını oynattın mı?

— Daha oynatmadım.

Hakkı, kerpiçleri yeterince oyduktan sonra kazmanın ucunu manivela gibi kullanarak köşe taşlarını oynattıl. Mustafa'yı kolundan tutup geri çekti.

Duvarın arkasındakilere seslendi:

— Hadi, dayanın bakalım!... Dayanın hep beraber!

Vahit bir pelvan nağrası attı. Duvar, Mustafa'ya göre, önce ortasından dışarıya doğru sanki bel vererek, bir kez titredi, sonra hiç dağılmadan ka(lıp gibi devrildi. Vahit'le Ayşe havaya kalkan tozların ötesinde ellerini ileri uzatmış duruyorlardı. Hakkı ellerini biribirine sürerek sevindi:

— Aferin!

Mustafa'yı görünce Vahit başını çevirdi. Su içmek üzere ahirin kanatsız kapısından avluya geçti.

Hakkı kerpiçlere dokunarak sordu-.

— Baban, ortakların tarlalarına başlamış öyle ya?

— Başladı.

— Ne ekecek?...

— Bilmem. Nohut, mercimek. Eline geçeni...

— Ben buğday bile ektim.

— İyi...

— İyi elbet... Benim aklım kitap aklı! Murat ağan bir kitapta okumuştu geçen yıl... yanan eki-

nin tarlası yorgun olmazmış. «Bu da nadas yerini tutar.» diye kitaba yazmışlar. Anladın mı?

— Anladım!

— Hey Yamörerrli'ler! Anlamadan «Anladık» dersiniz. Anlasanız da inanmazsınız!

— Haklısın.

— Yolculuk var mı bu yıl?

— Nereye?

— Ankara'ya!

— • Allah kısmet ederse...

— Düzmezsiniz. Ankara'yı gören Yamören'de kız beğenmez!

Ayşe, bu söz üzerine, arkasını dönerek çömeldi, Hakkı avuçlarına tükürüp kazmayı aldı;

— Şunları da yıkalım!   Yarın gece temellere başlarız. Ankara'ya gitmezsen bize biraz taş yonu-ver. Köşo t,aşı... Bakalım taşçılığın nasılmış? Taş yonmak sevaptır.

— Babama da lâzım. Bizim taşl&r erken biterse sena da yanarım, başüstüne...

— Baban taşı n'apacak?

— Lazımmış. Bilmem!

— Ben bilirim.   Tosunlara asrî ahır yapacak. besbelli! Çankırı'nın aygır deposu gibi, iki katlı... -Gülmesini birden keserek Ayşe'ye çıkıştı-:

Hemen oturursun   alçak! Nerde Vahit?   Çağır şunu!   Ulan siz ne tembel

adamlars ı n ı z!

Mustafa «Eyvallah!» diyerek yürüdü. «Şuna bak! ulan şu Hakkı gibi rezil m'olur? Taş yonacak-mışız! Karısının hovardalarını «resmen» çalıştırıp yapı yaptıracak. Hele kara geyik!»

Mustafa, «Ulan geç kaldık!» diye sıçradı. Dün gece muhtar odasında Reşit Hocanın okuduğu kitabı dinleyerek eve geç gelmişti. Kitaptan aklında kalan şey, Reşit Hocanın boynundaki uru şjşirerek ikide bir tekrar ettiği: «Ey oğul!» sözüydü. «Herif ey oğul! diye namazdan aptesten yazmış! Ey oğul!»

Evdeki kanlar, gün aşırı hovardalığa   gittiğini

bildiklerinden sobanın üzenine bakır ibrikle aptes suyu koymuşlardı. Mustafa, bunun birazıyla yüzünü yıkayıp gerisini hamamlığa döküverdi «Gelin meseleyi ağama söylemiştir. Rezillik!» Nedense so-ğuıklatmıştı. Öksürüyor, burnu akıyor, günlerden be-ri sürüp giden can sıkıntısını nezle arttırıyordu. Avluda ceketinin yakasını kaldırdı. Korudaki büyük meşelerin uçları belli belirsiz yeşermişti. Sanki rüzgâr, yeşil pamukları savurmuş da dalların üzerine bunlardan tadılmış... Ovadaki kıraç tepelerin bir kısmı da sabah güneşinin altında yemyeşil görünüyordu. Temelli geç kalmıştı.

Hapşırdı. Babasından gördüğü gibi: «Çok şükür elhamdülillah!» diyerek yüzünü sıvazladı. Hava soğuktu ama şeker katılmış gibi tatlıydı. İçini çekti, «Bahar geldi. Yakında iğdeler çiçek açar. Kavaklar par muklar. Bahar ayı, düğün ayı! Hey allan! Ne halt edeceğiz. Yahu biz?»

Dün, Gurbetçi Ömer'le konuşurken, şakaya getirip Ayşe'yle Fadik'i birden alacağını söyleyince, hiç beklemediği bir hal olmuş, Ömer sedirde dikilip, «Aman o nasıl bir laf! Töbeeee! gâvurluktur bu... İki bacıdan biri ölmeden ötekine nikâh düşmez!» diye bağırmıştı. Meryem kahpesinin, «Allah korusun, hey Mustafa sen çizgiden çıktın ki büsbütün!» demesi... Durup birkaç kere aksırdı. «Ulan karı milleti! Laftan korkar da günahtan korkmaz! Terbiyesiz orospular!»

Avlularda kocakarılar, taze gelinler hayvanları dışarı çıkarıyorlardı. Ovada otlar fışkırdığı için sığırtmaç, beş günden beri sürüyü gezdirmeğe başlamıştı. Kışın ahırda kalan, tarlaları yeniden sürüp eken öküzler, ineklerden daha düşkün görünüyorlardı. Kuyruklarını sallayacak güçleri kalmamıştı*.

Mustafa dört gecedir görmediği Ayşe'nin özlemiyle hızlı hızlı yürüyordu. «Ne olacak bu bizim işimiz? Kızoğlan kızı şuraya bırakıp dul karı mı alacağız; yahu?» Dün gece sabaha kadar uyuyup uyanıp düşünmüş, ikisinden de vaz geçmeyeceğin© inanmıştı. Ayşe için: «Kabilemizin öcü alındı. Elverir, bırak gitsin!» dedikçe, yüreği ateş düşmüş gibi

yanıyor, «Karı bizi vurdu. Ulan bu ne 'iş! Ya.ndık eyvah!» diyordu. Sağırdere'de Hakkı'nın hayvanlarına rastladı. İki çift öküz, iki inek, birçok davarı Gül'izar küfrederek sürüyordu. Mustafa şaşkın şaşkın durdu:

— Aman abla, hani bizim sözümüz nasıldı?

— Meraklanma! Ahıra git. Ben şimdi kahpeyi yollarım.

— Eksik olma... Şuna bak! Allah razı olsun... Sen bilir misin?

— Hadi söyleme... senin gözlerin kararmış rezil!

Mustafa şapkasını düzelterek davrandı. Himmet Çavuşun gençler odasına gelince yukarı çıkacakmış gibi merdivene girdi. Sağı solu dinledi. Sonra kurşun gibi ahıra daldı.

Yemliklerde, Himmet Çavuşun kıratla iki eşek bağlıydı. Mustafa eskiden beri atlarda kırdonu seviyordu. İsmail ne zaman, «Kır atın üstü de bir uzun yayla!» diye Beypazarı türküsüne başlasa, aklına gelen hayvanın boynuna «Hele tosun!» diyerek hafif bir şamar indirdi. Köşede tavana kadar kuru ot yığılmıştı. Boş yemliklere- ba;ktı. Samanların arasında arpa taneleri görünüyordu. «Herif öküzlere de arpa yediriyor. Cimri ama, insan kısmına cimri! Aferin!» dedi. Hakikaten Yamören'in en yiğit, en besili hayvanları Hakkı'nın ahırındaydı.

Bir cıgara yaktı. İçerisi sıcaktı. Esnedi. Dizleri kesiliyordu. «Kansızlık bizi yıktı, biz hastalandık!» diye içini çekti. Ayak sesleri işitinceye kadar, karmakarışık, kederli şeyler düşündü. «Biri geliyor. Aman!» Ot yığınının arkasına, ahırın en karanlık köşesine saklandı. Ayşe, kocaman bir saman çuvalını inleyerek, dişlerini sıkarak kapıdan içeriye zorla yuvarladı'. Kapı açık kaldığından Mustafa yavaşça seslendi:

— Kız Ayşe!

— O kim? Sen misin?

— Benim. Çek şu kapıyı!

— Aman Mustafa! Biri üstümüze gelir.

— Çek şunu çabuk...

Ayşe dışarıyı kolladıktan sonra kapıyı kapadı.

— Gel kız!

— Biri görür. Gülizar hayvanları götürdü. Dönüşte burayaf gelirse...

— Sana biz Gülizar'ı mı sorduk? Kaç gündür, töbe töbe! Eşoğlueşek...

Öyle hırsla saldırdı ki Ayşe ürküp geriledi, saman çuvalına takılıp arkası üstü düştü. Mustafa, karıyı saçlarından tutarak otların üzerine çekmek istedi.

— Bırak, canımı yaktın!

Ayşe ayağa kalkıp boynuna sarıldı:

— Dellenme... Biri gelir şart olsun. .

— Hele şuna... Seni öldürmeyince... Seni ben yemez miyim çiğ çiğ...

Belini öyle sıktı ki karının kemikleri çatırdadı-«Naz»la inledi:

— «Uy anam» dersin, rezil! «Ölüyor mu bu herif?» demezsin!

Güreş ediyor gibi çelme taktı. Otların üzerine arka üstü düşürdü.

Sonra Ayşe kalkmak isteyince bırakmadi. Elini vuracak gibi kaldırıp çıkıştı:

— İki gecedir durdurak yok... Sabahlara kadar gezdim. N'olacak bu iş böyle?

— N'olacakmış! Alıp götürmeyi hiç aklına getirme... şuna bak! İnşallah ölürsün... Bıtejk! Sabahtan akşama kadar tarlada... Gece ahır yıkılacak!. Temel kazılacak. Alıp götüreyim demezsin. Bekle bakalım... Ölsem hey

Allah...

— Götürmesi kolay!

— Kolaymış! Kaç ay bu... Sözlerin hep yalan. Ben anladım.

— Kız, hele rezil!

— Yalan... beni aldattınız. Bir Yamören başıma çöktü.

— Sus ulan! ben sözümdeyim! Ben sana hiç yalan söyler miyim alçak? Seni mutlak götüreceğim. Meraklanma! Vallah billâh! İşte yemin...

— Peki! Hadi bırak! biri gelir.

371

— Dur...

— Durmam. Hadi götüreceksen götür, hay Mustafa, h.adi götür. Had*

şimdi al git beni... -Boy-nun,a sarılaraık yüzünü sakladı-: Al, gidelim,

evde sa;rılır yatarız. Sen gelmedin de ben ağlamadım mı?

— Gerçek mi kız?.. -Mustafa'nın sesi titriyordu-: Ulan senin gibi avanak olmaz! Hey karı milleti! Beklediğim hergele geldli mi bakalım?

— Kim gelecek?

— Allah allah! Sımıcak'ta kardeşliğim var ya;... «Ata binsin de gelsin!» diye haber saldım. -Kımıldayan Ayşe'yi kuvvetle bastırarak böylece tuttu-: Dur bak, lafın sonunu dinle: Ben de bizim Na,zlıkız'ı çekeceğim. Kardeşliğimin işi çıkmış. «Sabırlı olsun, beş altı gün sonra Yamören'deyim.» demiş. Mutlak gelir. Ona göre hazırlanırsın. Seni haftaya alır giderim. Analığıma söyledim. «Ben bir gelin alıp getireceğim!» dedim. «Düğüne biraz para hazırlayın!» dedim. Babam azar azar koyun satmakta... Babam sana beş altın takacak! Yamören'e şa.n olsun! Baktım burada canımız sıkıldı, seni alır götürürüm Ankara'ya... Ankara'da ev tutarım. Keçiören'de... Öteberi bakkaldan alınır. Gazocağında yemek pişirirsin...

Ayşe keyifle gülünce, Mustafa eğilip yanağını öptü:

— Gülersin alçak!

— Demek baban altın takacak? Baban biliyor mu beni alacağını?

— Altın takacak! Seni alacağımızı bilmez mi? Analığım söylemiş... Bak Ayşe, şimdi, «He» dersin, karakola gidersek... karakolda beni istemedin mi

karışmam...

Ayşe kaşlarını çattı:

— Karakoldan mı korktun? Karakoldan korkan herif, el karısının arkasına düşmez. El karısının koynuna girmek kolay değil. Şimdi mi çıktı kaırakol?

— Çıkar! Karı milletiniin dini imanı yoktur çünkü... Demek karakolda «"isterim» mi diyeceksin?

— Vallah billâh isterim. Sen al götür, gerisine

rım da kendime açındırırım.

— Kız seni döverler.

— Dövsünler, isterim. Benim sözüm bir...

— İstemezsin rezil! Şimdi yanımda yatarken «isterim» dersin. Sonra,...

Ulan uğruna ölüyoruz hey alçak! Senin yüzünden bir Yamören bize düşman!

Varsın düşman olsun! Benim de sözüm bir. Ben mezara: karı mezada.

— Geç oldu! Bırak, oh Mustafa! Üşüdüm. Belim ağrıdı. Arayan olur beni...

— Dur hele!..

— Bırak... Ben şimdi n'apayım? Pis pis tarlaya gidilmez, pis pis hayvanlara bakılmaz. Günah!

Bir çıtırtı oldul. Ayşe kurtulmak için davrandı. Mustafa sıçrayıp oturuma geldi. Kımıldamadan bir zaman durdular. Karının gözleri şu kadar şu kadar açılmıştı. Elini yanağına koyaırak uvundu:

— Basıldık gördün mü?

— Sus ulan!

Mustafa emekleyerek kapıya gitti, açmak istedi. Dışarıdan sürmelenmiş olduğunu anlayınca ayağa kalkıp kapıya koştu. Himmet Çavuşun hızlı hızlı Hakkı'nın avlusuna doğru gittiğini gördü:

— Kız, kapıyı biri sürmeledi. -Çevresine telâşla bakıyordu-: Himmet Çavuş farkına varmış. Hak-kı'ya haber vermeğe gitti.

— Eyvah! Beni yaktın Mustafa! Yedi köye rezil ettin!

— Sus ulan, ağlamanın sırası mı?

Tabancasını, bıçağını yokladı. Kapıya toplananları silâh gücüyle önüne katacak, karıyı aralarından çıkaracaktı. «Bu Ayşe önden mi gitmeli? Arkamdan gelir. Daha iyi!» Beygir ön ayağını yere vurarak eşindi. Yaşlı eşek, insan gibi yüzüne bakıyordu. Bunlara da öfkelendi. Bıçağını çekip hepsini kesmeyi düşündü. Kapı aralığından dışarısını gözetledi. Kalın tahtadan yapılmış kapı kanadını iki kere sarstı. «Töbe! Basıldık gördün mü? Şimdi sopaları çeker gelirler! Bizi ahırda vururlarsa... » Himmet Çavuşla

— Kız kalk!

— Beni yaktın...

— Kes sesini ulan! Kalk dedim. -Kolunu sarstı-: Kalk... kurtulmak kolay!

— N'olacak! Beni döverler. Beni al götür!

— Ulan şimdi birbirimizi mi vuralım? -Ayşe'yi birkaç adım sürükledi-: Omuz ver, çabuk! Seni dö-vemezler. Ağzına mı düşmüş? Bağırırsın, yedi köyü başına, topla! inkâr yiğitin kalesi... -Küçük pencerenin dibinde, karının sırtını yumrukladı-: Eğil, omuz ver! Çabuk! Ben pencereden atlarım. Sana sorarı olursa «Yalan» dersin. «Geldi, kapıdan baktı da gitti.» dersin. «Bana bir şey yapmadı.» diyecek-

Eğilen Ayşe'nin sırtına bastı. Ellerinin pencere kenarına yetişmesi Jçin karının biraz doğrulması gerekiyordu. Hırıldayarak, «Doğrul!» diye çıkıştı. Kendini kolayca yukarı çekti. Pencerenin 'içine oturdu:

— Hadi, hayvanlara saman dök. Türkü söyle rezil! Kendi başına bir türkü... «Halime'yi samanlıkta bastılar» türküsü...

Pencereden önce başını çıkardı... tepesi üstü atlamağı gözü kesmeyince zorla döndü. Bacaklarını salladı. Otların üzerine düşüverdi. Biraz emekledi. Avlu duvarının siperine yattı.

Hakkı ile Himmet Çavuş koşa koşa geçtiler. Onlar binayı dolaşırken kalktı. Şapkasını düzeltti*. Diz kapaklarını telâşsız süpürdü. Öyle keyiflenmiş-ti ki elleri çok titremese cıgara yakacaktı. Sağırde-re'ye kadar arkasına bakmadı. Orada, evden geliyormuş gibi dönüp kunduralarını bağlamağa çömel-di. Bulunduğu yerden ancak odaya çıkılacak merdiven görünüyordu. Ahırın kapısını görebilmek ipin yer değiştirdi.

Hakkı'nın elindeki kalın sopayı kaldırarak geri sıçradığını görünce şaştı.

«Yahu! Ayşe bunları önüne mi katacak?» Himmet Çavuşun elindeki kalın sopaya çok kızdı. «Ulan domuz mu süreceksiniz

yanıt"-'" ı .-.*... ~~,-------- „ _

altına akmıştı. Onun yaman avcı olduğunu Ayşe meselesinden beri ilk defa hatırladı. Bu sırada Himmet Çavuş bağırdı:

— Çık ulan dışarı! -Biraz bekledi-: Çık dedim Mustafa, sonu kötüye varır! Mustafa işi aklayarak avucunun içine güldü: «Hele yüreksizler! Üstümüze gelmeği göze alamadılar! Gördün mü?» Doğruldu: «Sürsem gitsem, 'Hayrola! ahırınıza kurt mu girdi ağalar?' diye sorsam!»

Beklemekten sonunda usanmış olacak ki, Himmet Çavuş kapıyı itti. içeriye biraz bakıp Hakkı'yı eliyle çağırdı. Girdiler.

Mustafa soluklarını keserek bekledi. Karıyı orada döveceklerini hiç akıl etmemişti. Ayşe bağırmağa başlayınca «Tüüü!...-> diyerek elini bıçağına götürdü. Komşular avlulara çıkmışlar, birkaçı ahıra, doğru koşmuştu. Mustafa, «Ana!., öldüm. Ana beni öldürdüler. Yetiş!» diye bağıran Ayşe'yi kurtarmak için atılacaıkken kalakaldı. Ayağa kalkan koca köyün ortasında duyduğu yalnızlık korkusuyle dizleri kesilmişti: Bir yekindi, fırıldak gibi döndü. Artık eve yetişmekten başka bir şey düşünmüyor, Ayşe'nin acı acı bağırması, korkusunu büsbütün arttı-rıyordu. «Ne var Mustafa?» diye soran Meryem'e elini sallayıp geçti. Her adımda, kendini hiç ayıplamadan üstüste: «Hakkı rezili de vurur mu? Karıyı ezdiler! ezdiler fukarsyı!» diyordu.

Avluda karşısına(çıkan babası gözünü keyifle kırptı:

— Nerden bu geliş ağa?

— Yukarı mahalleden...

— İyi imiş. Bu gürültü neyin nesi?

— Bilmem!..

Yakup Ağa, koşarak geçen bir küçük çocuğu durdurup meseleyi anlayınca kasıldı:

— Himmet Çavuşla H[A]kkı, Ayşe'ye sopa çek-mekteymiş... Neden ki ola? Kadının oynağı kötü-

Mustafa küfretmemek için kendini zor tutarak merdivenleri kunduralarıyle çıktı. Sofa penceresinde durdu. Canını güvene alınca korkusu dağılıvermiş-ti. «Bi-yerini kırdılar mı sakın?» diye çenesini tuttu. Basılmayı hiç de böyle düşünmemiş, her zamarr kendi kendine: «Tabancayı çekerimi. Canavar gibi dikilirim!» demişti. Neden kaçtığına), niçin korktuğuna şaşıyor, Hakkı'dan çok Himmet Çavuşa kızıyordu. Demek ki Himmet Çavuştan yılmıştı. İçine bir umutsuzluk çöktü. «Alacağın olsun Çavuş! Görüşürüz!» Bu sırada aşağıdan babasının sesi duyuldu: — Koş bakalım Pelvan! Koş oğlum! Şuradan bir sopa da sen çek de yetiş! Gayret günüdür bugün!..

Sağırdere'yi bir sıçramada geçen Vahit'i görünce Mustafa sırtına vurmuşlar gibi sarsıldı: «Vahit ne karışır? Elini sürse şart olsun öldürürüm bütün Hocalar takımını...» diye dişlerini gıcırdattı. Neredeyse ağlayacaktı. Tabancasını kalçasının üzerinden boşböğrüne doğru çekti: «Davran mülevves' Tüüüü, Allah belânı versin, yüreksiz!»

Merdivenleri üçer dörder atladı. Babasının yanından yel gibi geçti. Yakup Ağa arkasında[A] sesleniyordu:

— Sen ellerin işine karışma oğium! Herkes kendi gübresini döker. Sen uzak duft Bunun seyri tatlı...

Topal ismail, yirmi yirmü beş adım önünde sakat bacağını sürüyerek acele yetişmek için paralanıyordu. Karılar, çocuklar koşuyorlar. Ayşe'nin bağırtılarını bastıracak kadar gürültü ediyorlardı. Pelvan Vahit'in anası kolunda kovalarla Mustafa'nın yolunu kesti:

— N'olmuş Mustafa? Karısını Hakkı kötülükte mi tutmuş?

— Bilmem! Bilmem ki anacığım. Ben de senin gfibiyim.

Sağırdere'de ismail'e yetişmişti ki Ayşe'nin 376

yifle eıını yanağına Kapanı:

— Kızı öldürdüler mi? Günah!

Ses kesilince Mustafa yere çökecek kadar yorgunluk duydu. Dizleri titriyor, içinden dalga dalga ürpermeler geçiyordu. Dudaklarını yaladı: «Hakkıl-yı, kuru kavak djalı gibi, şart olsun, paralarım!» diyerek sağ yumruğunu iki kere yukardan aşağı sakladı.

Ahırın kapısına toplananlar çekilip yol verdiler.

Himmet Çavuş, koiunu arkasına büktüğü Ayşe'yi dışarıyaı itti. Karının burnundan kan akıyor, eliyle yüzünü kapattığından parmaklarının arasından kırmızı kırmızı sızıyordu. Başörtüsü yırtılmış, saçları açılmıştı.

Mustafa'nın önünden böyle geçti.

Himmet Çavuş, yüzüstü düşürecek gibi tartaklıyor, kısık bir sesle hırlıyordu.

— Yürü kahpe! hele yürü!

Mustafa'nın yanında duranlardan biri güldü:

— Yol verin! Gelen var!

Mustafa, kollarında," baldırlarında sinirlerinin kc-pacaık gibi gerildiğini, yüreğinde bir şeyin koptuğunu duydu. Gözleri, sanki içlerine bir avuç biber atılmış gibi sızlıyordu.

Hakkı, yere bakarak geçti.

Mustafa'yla, Topal İsmail kalabalığın arkasındanı yürüdüler. İsmail kuiağına fısıldadı:

— Bu işte hayır kalmadı ortak!

— Hangi işte?

— Bu işte... Yazık ettin. Karda yürünecekti d© iz belli edilmeyecekti.

— Sus ulan!.. Bak İsmail, ben bu Himmet Çavuşun samanlığını yakmazsam, öküzlerini baltalamazsam... Görürsün. Yedi köy, «Erkek değilsin!» diye

yüzüme tükürsün!

-- Yaparsın. Yapmazsın demem. Hemi de yapmazsan erkek değilsin. Ama faydaısızl Bunun tadı gizliliğindeydi, ortak. Hırsızlık gibi...

efendi?

Korucu Ali Dayı, muhtar odasının kapısını çoktan çevirmişti. Heyette olanlarla ilgililerden baışka içeriye kimseyi bırakmadı. Karılar bir yana,

erkekler bir yana dizildiler. Çocuklar, bayram günü gibi bağırışara[k konuşuyorlardı. Mustafa hem utanıyor, hem de bırakıp gidemiyordu. İçinde, «Beni karıştırmazlar inşallah!» diye, gittikçe büyüyen bir umut vardı.

En sonra Reşit Hoca geldi. Mustafa, Reşit Hocanın kara cübbesine bakarken Fadik'i hatırlaıde. Karılara ürkek ürkek baktı, kızı göremedi. Sevinmeye kalmadan köy tellâlı Kadir, kalın sesiyle ortalığı inletti:

— Kulaksız Yakup'un Mustafa! Hey Kulaksızın Mustafa! Orda mısın ulan?

İsmail, keyifle karşılık verdi:

— Burda Kadir Ağa! Gelsin mi?

— Gelsin elbet! Gönder gelsin!

Herkes baktığı için Mustafa elini yüzüne götürdü Ayakları dolaşıyordu, ismail arkasından hafifçe itti:

— Hadi ortak! Buna «kabir sorusu» demişler. Günahın tartılacak. İnkâr yiğitin kalesi...

Bu son söz, Mustafa'ya kuvvet verdi ama kendini toplamaya kaimadı, biri,

«Tüüüh!» diye, bir adım önüne tükürdü. Mustafa başını hışımla kaldırdı. Pel-van Vahit'le bakıştılar. Vahit'in suratı o kadar kızarmıştı ki Mustafa'ya, iki misli büyümüş gibi geldi. Herifin alt dudağı, üşümüş it gibi titriyordu. Ona bu kadar keder verdiğini birdenbire anlayarak hem utanması, hem de heyete çıkmaktan ileri gelen korkusu dağıldı. Yaptığı işten kibirlenmiş gibi şapkasını düzeltti. Adımlarını çalımlı çalımlı atarak merdiven kapısına kadar kasılarak yürüdü.

Ayşe, muhtar odasının tam ortasında ayakta duruyordu. Kanlı eli hâlâ ağzının üzerindeydi. Ayaklarını biribirine bitiştirmişti. Mustafa'nın hediye ettiği gümüş yüzük öteki elinde ışıldıyordu. Mustafa

an cıoıaşıp Karşı uuvma yi m. Hakkı, mangalın önüne çömelmiş, ellerini ısıtıyor, dilini çıkararak bıyıklarını ağzının içine çekmeğe çalışıyordu. Kızmış mı, kızmamış mı pek böl 11 değildi' Esmer yüzü sanki hiç sararmamıştı. Üzerinde öyle bir hal vardı ki neredeyse gülüp meseleyi şakaya dökeceği sanılırdı.

Muhtar Hüseyin efendi; yeni aldığı kurşun ka,-lemle şakağını kaşıyordu.

Üyelerden Reşit Hoca ile Battal'ın babası keyifti görünüyorlardı. Yalnız Himmet Çavuş çok kızgındı. Ankara inşaatındaki mühendis gibi gözlerini kırpıştırarak bir çöple dişlerini kurcalıyordu.

Mustafa belli etmemeye çalışarak Ayşe'ye baktı. Fukara, arada bir hıçkırarak omuzlarını titretiyordu. Bitkindi. Şalvarı, sol baldırı üstünden biraz

yırtılmıştı. Beyaz eti kar gibi parlıyordu. Mustafa, aç aç yutkundu. «Töbe! Yahu biz adam olmaıyız! Burası neresi?» diyerek kendini toplamaya çalıştı.

Muhtar Hüseyin Efendi, suçluları yeteri kadar süzdükten sonra, kalın sesiyle sordu:

— Himmet Çavuş! Söyle ba(kalım, bunu buraya; neden getirdiraz?

Himmet Çavuş kırçıl kaşlarının altından Ayşe' ye canım alacak gibi baktı. Mustafa'nın, Ankara'dan geldikten sonra, rezilliği eline aldığından, ötekinin berikinin namusuna dolandığından başladı. «Bu Mustafa» köy içinde koku yağı sürünüp gezmeği, saçını karılara karşı sıvazlamayı, çamaşır yıkarken gözetlemeyi huy etmişti.

— Sonunda... Bir ay var. İçime kurt düştü. Yatsı ezanı «Allahüekber» dedi mi bu Mustafa, odadan çıkar. Hırsızlığa mı gider, birinin namusuna mı gider? Ben meraklandım. Lâkin köpoğlu köpek civa gibi... Ben ayaklarımı giyinceye kadar, -sanki gökyüzüne çekiliyor. Bir sabah... Saba,h dedimse ortalık daha ışımamış, Hakkı'nın avludan bir karaltı sıçradı. «Hayal görünmüştür. Töbe!» dedim. Besmele çektim. Bak iyi aklıma geldi: günlerden

., ,wn.u yayı surunup... Allah! Allah! -Himmet

Çavuş az kalsın öfkeyle «Şunun büyük karısı Güli-zar» diyecekti. Karının yemin verdirdiğini hatırlayarak yutkundu-.- Adı lâzım değil, birisi bugün yanımgj geldi. İsmi lâzım değil, bir hayır sahibi... «Hey amca! Sen uyu bakalım. Ahırınd,'a neler oluyor?» dedi. Mustafa, sözün başından beri pencereden dışarıya dalmıştı. Kafasını yumruklayarak ağlayan Ayşe'nin anasına bakıyorduı Fadik de oradaydı. «İş işten geçti! Şunu alırım.» Ayşe'nin şaılvarındaki yırtığa döndü, «Heyetin önünde bize gülüvermeli ki, dişlerini göstermeli de...» «Bir hayır sahibi haber verdi!» sözüyle sıçradı. Himmet Çavuş iki diz üstüne gelmiş, p,armağıyle Ayşe'yi gösteriyordu:

— Şuna bak! Hele rezil! Ahıra koştum. Kulak verdim. Bu rezillerin solukları, kurt boğmuş köpek gibi hırıl hırıl... Kapıyı sürdüm. Hakkı'ya haber etmeye

se ğ irttim!

Muhtar kalemini kaldırdı:

— Neden varmadın üstlerine?

— Bunların aklı mı var? Akılları olsa elin ah^A rında o haltı ederler mi? Silâhı

bulunur, çeker vurur.

— Sonra?..

— Sonrası... Hakkı'yle kapıya geldik, jçeri girdik. Bu, içerde... Oğlan savuşmuş nasılsa... Bana sorarsan pencereden hoplamış. «Nerede herif?»

dedim. Sonunda söyledi güzelce... «Hayvanlara yem dökecektim^A Kulaksızın Mustafa

üzerime geldi. Bana olmadık hakareti yaptı. Bıçak çekti bana! Bağırmağa soluk

elvermedi. Hele şükür, Himmet amcam yetişti de kurtuldum!» dedi.

Mustafa, muhtar Hüseyin Efendinin kendisine baktığını görünce ellerini göbeğine

edeple kavuşturdu. «Karı ne demiş yahu? Bizi hapse götürürler, eyvah!»

— Mustafa!

— Buyur efendi ağa!

— Buyur ne imiş ulan? Bak Himmet Çavuşun söylediklerini duydun. Karının başına çökmek iste -

zorla... Silâh çekmişsin. Bu söz doğru mu?

— Kabul etmem. Hepsi yalan! Kurma laf! karalama... Ben cebri kimin kapısına

gitmişim? -Ba-şıyle Ayşe'yi gösterdi-: işte, karılarının yüzü, işte Kendi

yüzleri... Söylesin! Cezama razıyım.

Muhtar bu kez Ayşe'ye döndü:

— Ne diyorsun? Üstüne zorla mı geldi?

— Ben hayvanları görmeye gittim .-Hıçkırdı-: Hayvanlara saman verirken bu geldi Bu Mustafa! Kapıyı açtı. «Ulan sen misin Ayşe! Burada ne işin var?» dedü Yüz vermedim. «Hadi işine!» dedim. Oğlan çıktı. Ben hayvanlara saımajnı döktüm. Kapıya geldim ki arkamdan sürgülenmiş. Mustafa şaka etti safndım.

Sonunda Himmet amcamla benim herif dövdüler beni. Şu halime hak amca! Kemiklerimi kırdılar.

— Demek Mustafa sana bir kötülük etmedii mi?

— Hâşâ... Ben elin oğlanına iftira edemem!

Muhtar Hüseyin Efendi, Himmet Çavuşun yüzüne baktı. Reşit Hoca sakalını kaşıyordu. Battal'ın babası içini çeker gibi bir sjss çıkararak başını çevirdi. Himmet Çavuş gözlerini kanlı kanlı açtı:

— Ulan çengi, doğru söyle... şimdi semi çiğnerim!

— Doğrusu bu... ben başka bir şey bümem. Ederiyle kötülükte tutsunlar, kanım helâl olsun! Beni bunlar dövdüler amca! Beni öldürdüler. «Böyle böyle söyleyeceksin» dediler. Ben iftira edememı

Muhtar Hüseyin Efendi, kalemiyle iki duvarın birleştiği köşedeki rafta dura,n Kur'anı gösterdi:

— Bak Ayşe! Yalan ' söyledin mi olmaz. İşin ucunda yemin var. Kitaba el basarsın, sonunda yalan söylersin, başına gelmedik kalmaz. Ellerin ayakların bükülür. İşin doğrusunu anlat. -Biraz bekledi. Hakkı'yı sevmediği için, istemediği halde karıyal karşı yumuşak davranıyordu. Bunu kendisi de anlayacak baştan savma çıkıştı-: Şuna bak, ulan bize yalan olur mu? Kapıdan bakmış d,a bir şey dememiş... ben de bu yollarda gezdim. Ben kaç yıllık külhanbeyiyim. Nasıl oldu? Doğrusunu isterimi

İP''

Pİifi

— Nasıl olacak amca... Bu geldi. Ben hayvan-lara saman dökmekteyim... Doğrusu bu...

Himmet Çavuş sözünü kesti:

— Hayvanlara saman döküyormuş. Biz yetiştik. Saman çtıvalı olduğu gibi duruyordu.

— Duruyordu. Saman dökmeğe vakit kalmadı. Kapıya baktım sürgülenmiş. Korktum. Açmağa uğraştım. Dışarıya seslendim. Bir çomaık aradım. Korktum.

Bu geldi. -«Bu geldi» derken ba(şını sol omuzunaı büküverdi-: Kötü bir

şey demedi. Ben Allahtan korkarım. Bir şey demedi. Bakalım neye geldi?

Dostluğa mı, düşmanlığa mı geldi? Beni Ya-mörenli bilir). Ben kızken adımı lekelemedim. Bunlar sopanın altında öyle öğrettiler. Ben elin çocuğuna iftira edemem. Kitaba el bastıracaksın. Yalan söylenir mi? Bunlar bem dövdüler. Bak şu yüzümün kanına!..

Muhtar Hüseyin Efendi, Himmet Çavuşa bakmadan sordu:

— Ne dersin Çavuş?

— O nasıl bir söz Hüseyin Efendi! Ben bunları kötülükte tuttum! Karı, hovardasını koruyor. Artık iş benden çıktı. Hakkı'ya bakın, işkembesi

alırsa kahpeyi boşamaz. Benden bu kadar din kardeşliği, kabile gayreti...

— Hakkı, bak Çavuşu dinledin, bir sözün varsa...

Hakki'nın yanakları birdenbire sarkmıştı. Gırtlağı testere gibi inip çıkıyordu. Kendini zorlayarak yüzünü buruşturdu:

— Himmet Çavuş haklı... Doğru bir söz! Ama. bu da yemin ediyor. Ben gözümle görmedim. Mustafa'yı gözümle görmedim. Mustafa benim ekmeğimi yedi. «Ekmek hakkı, Allah hakkı» demişler. Adamın ayağına dolaşır. Benim namusuma kötü baktıy-sa gözü kör olsun. Ben kimsenin günahını alamam. Ahırda şöyle şöyle olduğunu Himmet Çavuşa kim haber vermiş? Haydi ismini söylesin. Burası şeriat postudur.

Himmet Çavuşun deminden beri Hakki'nın sö-382

zünü kesmek için salladığı eli havada öylece kalakaldı:

— Tüü Allah belânı versin! Ulan Hakkı, kökün gübredeymiş. Ulan Hakkı, suç senin değil, benim gibi deyyusun! Aferin!

Mustafa da, ötekiler de, her zaman şakacı olan Himmet Çavuşu hiç bu Kadar öfkeli görmemişlerdi. Herif deliye dönmüştü. İki kere sedirden atlayacak gibi davrandı:

— Tüü Allah belânı versin, Haıkkı!

Ayşe ağlamağa başlamıştı. Muhtar yumuşak yumuşak konuştu:

— Bu 'işte yanlışlık yapılmış Çavuş Ağa! Bir kez yeterince tanık yok Sonra(, karı davacı değil. Şimdi kanun öyle! Tanık olacak! Heyet buna, ne yapsın? Eğer Hakkı bir şeyden şüphelendiyse, dediğin gibi, dava eder, karıyı boşar. Öyle mi arkadaşlar?

Üyeler kafalarını sakladılar. Muhtar Hüseyin Efendi Ayşe'ye çıkıştı:

— Hadi defol! Bir. daha, ahır kapıları üzerine sürgülenirse, şart olsun; "seni sopanın altına alırım!

Ayşe olduğu yerde duruyor, yere bakıyordu.

— Bunlar beni döverler!

— Dövmezler. Hakkı bak ne dedi? Gözüyle görmemiş. «Günahını alamam.»

dedi.

Hakkı önde, Ayşe arkada çıktılar. Himmet Çavuş şaşkın şaşkın arkadaşlarının yüzüne baktı:

— Karı aklını gördünüz mü? «Döver» dedi. Döverse de dövsün canım!

Bu İcarı her gün taze oğlak eti mi yiyecek? Biraz da sopa yesin! - Mustafa'nın güldüğünü görünce yeniden can başına sıçradı-: Ulan, bir de güier, bir de güler. Yıkıl rezil! O haltı, benim ahırın yemliklerinden başka yiyecek yer bulamadın mı? Yıkıl!

Mustafa kunduraları kaparak sofaya çıktı*. Pencere önünde duran korucu Ali Dayısına yaklaşıp cıgara paketini uzattı:

— Buyur dayı! Nereye baktın?

— Hakkı almış malını götürüyor.

383

Ördek gibi yalpalayarak merdivenleri çıkan Topal İsmail'e de cıgara verdi:

— Gel ortak! Demin, «cıgara» dedin. Al bakalım!

— Yaşa! Ne oldu ajlasen? Hakkı aldı, götürdü, gördün mü? Aferin! Herif «asrî bir adam!» Şu Himmet Çavuşun da işleri canım! Öyle ya, «Ergene karı boşamak kolay.» demişler. Sırası mı şimdi? Ev yapılacak. Tarlalar yeniden ekildi.

Şu kadar ortakçı var! Kullana kullana karının yarısını tüketse-ler herif gene boşamaz!

— Sus ulan! -Mustafa, korucu Ali Dayısında[A] utanmış-: Kötülük yok ki, boşasın!

— Biz var mı dedik? Yavru ahırda basılmış. Kısrağın oynağı da evde basılmaz ya... ©I oğlu tuttuğu yerde biner! Ne dersin Ali dayı sen?

— Ne diyeceğim rezil Topal! Bizüm bildiğimiz kadar sizin unuttuğunuz var. Hepiniz kısrak cambazı olmuşsunuz!

III

Hocaların Hakkı'nın avlusunda hızarcılar -Topal İsmail'in, görür görmez «sırım gibi herifler» dediği iki laz- tahta biçiyordu. Dört ayak üstüne koyulmuş kütük, bıçkının altında boğazı kesilmiş bir hayvan gibi hırlıyor, testere yukarı çıkıp aşağı indikçe güneşte yanıp sönüyordu.

Uzamış kırmızı tıraşıyle yanakları daha çukur, gözleri daha mavi görünen orta yaşlı hızarcı yukarda; balta gibi kocaman, keskin burunlu oğlan

aşağıdaydı.

İkisi de -sanki bu iş ekin biçmekten zormuş gibi- Yamören'i şaşırtan bir dayanıklık gösteriyor, boş yere vakit geçirmeden -cıgarayı bile aralıkla içerek-habire çalışıyordu.

Bütün Aşağı mahalle de onlara uymuş, avlularda öteberi onarımına girişmişti. Himmet Çavuş birtakım kazıkların uçlarını sivriltiyor, Şaziye'nin gurbetten yeni gelen kocası Selim, ceketini duvarın

üstüne atıvermiş, kağnının okunu değiştiriyordu. Topal ismjail, HocaJarın Hakkıyle, okkasını şu kadar kuruşa kesiştiği eski çivilerin paslarımı dökmeğe, eğriliklerini düzeltmeğe dalmıştı. Kulaksızın Mustafa, Ankara inşaatında gösterdiği gayretle taş yonmaktaydı.

Yakup Ağa, belki yirminci kez oğlunun çevreni dolaştı:

— Şuna bak! Sen makine misin Muştala,? Aferin!

— İyi olmuş mu demek?

— Olmaz mı? İyiden de iyi... Halis bir taş ve de dört köşe. Ne yapmalı

bunu yavrum?

— Bu taştan her şey olur. -Mustafal başını sağa) sola bükerek göz

kararıyle «şavulladı,» çekici birkaç kez vurdu-: İyi olmuş öyle ya?...

— İyi oldu. Vurma!... Vurma, dedim, bozarsın; köşesi «pıt» der kırılır. Günahtır. Vurma aman!

— Meraklanma! Biz elimizin terazisini biliriz. Bu taştan duvar yaparsın. Köşe taşı! Dilersen merdiven ayağına koy! Yanı üzerine dlik de avlu kapısına yerleştir. İyi yonuiatT bir taş her işe yarar!

Mustafa çekici yere atarak kalktı. Cemaıl Usta gjbi alnını kasıldı. Sonra şapkasını ensesine devirip Hocaların Hakkı'nın hızarcılarından gelen hırıltıya kulak verdi:

— Herifler uğraşıyor. Bu laz kısmına orman dayanmaz!

— Hakikat daıyaınmaz. Hele reziller! -Yakup Ağa burnundan kıl

koparmağa uğraştığı için kesik kesik konuşuyor, arada sırada elini hızla e,şağıya çeMyordu-: Demek, hızarcı kısmı yorulmaz. Lazlar bütün

oduncu!... Dün akşam odada lafı adıldı: «Dağlara bir ucundan dalarsınız!

Koca kütüklerin hakkından gelirsiniz!» dedimı. Yaşlı herif ne dese iyi! Bir mesel söyledi: «Ormanın, bir gün, canı sıkılmış: 'Nedir yahu! Baltanın efinden çektiğimiz?' demiş. 'Şuncacık balta, bizi bitirecek' demiş. Gün

görmüş bir çınar, ne dese iyi? 'Sapı bizden' demiş...» -Yakup Ağa, aksırdı-: Anlayana bu söz, bir-büyük sözdür.

Mustafa, aylardan beri hamladığı için şimdi ağ. rımağa başlayan bileğini yavaş yavaş sıkıyordu. Ağır işte çalışmanın zorluğunu bildiğinden hızar sesini dinleyerek içini çekti:

— Hızarcılık kolay değil!

Hakkı'nın işine yaradıklarından Yakup Ağanın kanı kaiynaimamıştı Laz'lara.

Canını sıkacak bir karşılık almaktan korkuyormuş gibi kaşlarını çatıp terslenerek sordu:

— Ankara'da hızarcılar var mı?

— Coook!...

— lyî irrtiş.

— Töbe! Çok dedim yat.. Ankara'da sık görmedim. Belki vardır. Ama hızarcılık orada pek aranmaz. Ankara'da keresteyi makine biçer. Kayış döndü mü, sekiz, on tahta birden çıkan. -Güldü-: Hey Ankara! Ankara'da; odunları da makineye paralatırlar. Makinenin sapı odun değil ama ormanı biçer kî, hiç aman vermez! Yakup Ağa dalmıştı;

— İyiymiş! Hızarcılıkta adam çok para kazanır. Taşçılık da güzel bir zenaıat, ama hızar işi başka! Ne dersin?

— Taşçılık daha değerli...

— Doğru... Benim dediğim, hızarcı parayı köy yerinde de kazanır. Şunlar, bir çizgiyi yirmi beş kuruşa pazarlık etmişler. Lazoğluna sormadım. Ben Hakkı'nın yalancısıyım. Hakkı rezildir. Öğünmek için bakarsın, yalan söyler. On kuruşa kesiştilerse bana yirmi demiştir. Biz, on beş diyelim. Hey Allah! kütük başına dört beş çizgi... Bir kütük yetmiş şu kadar kuruşa biçiliyor. İyi para!

— Benden yana helâl olsun. Baksana ekin biçmekten farksız...

Adamın beli kopar!

— Kopsun! Para kazanmak kolay mı? -Yakup Ağaı dalgın dalgın komşuları seyretti-: Komşuları gördün mü? Aferin Aşağı mahalle! -Burnundan bir kıl kopardığı için gene keskin keskin hapşırdı, «ya-rabbi şükür!» dedi-: Aferin Aşağı mahalle... arı gibi çalışıyor, msşallah!

— Neden çalıştıklarını bilmez misin?

— Bilirim*. Hasetten... Bizim Yamören'in adar mı rezili Biri ev yapsa, samanlık yapsa gözü kalır. «O yapıyor da biz neden yapamıyoruz!» hesabı... Hasetçilik...

— Başkaca... Boş dursalar gidip yardım etmek gerekir!

Yakup Ağa somurtarak çömeldi. Cıgara saranken sakalı oynuyor, güneşte birdenbire yanmış yüzü, kahverengi bir kabuk bağlamış da sonra her tarafı

çatlamış gibi sert görünüyordu. Mustafa, sabahtan beri: «Sayvanın direklerini tazelesek...

Kağnıyı tamir edivermeli... bir taş daha düzle...» diyerek dolaşan babasına,

Hakkı'yı ne kadar kıskandığını anlayarak acıdı!

— Bir taş daha düzlesem mi?

— Aman hadi! Aman hiç durma!

— N'olacak?

— Düz taş lâzım! Anan tavuk kümesi yapacak. Şuraya bir şey çekeriz. Allah Allah! Bir boş zamanda kağnıya atar, bahçeye indiririm. Duvarın yıkığına yaslarım. Kale gibi...

— Ona da yarın başlarız. Hamlıktan kolum

tutuldu.

Yakup Ağa umutsuz umutsuz içini çekti: —. Sen haklısın. Ben şu bizim milletin çeke-mezliğini düşündüm Ev yapan bir komşuya, işi olmayan Müslümanlar yardıma gidecek. Ev yapmak sevaptır. Gelecek yıl şu evi de biz yenileyelim. Şuna bak! Herkes birşey tıkırdatıyor. Sorsan: «İşimiz var efendi, biz şimdi kendi işimizi bırakalım da imeceye mi gidelim?» derler. Bize ayıp değil. Biz, eğer bilirse, Hakkı'ya büyük yardım ettik. Körpe karısının cansıkkınlığını almak komşuya düşer. Ce/n yoldaşı hesabı! -Mustafa utanarak başını çevirdik Hele rezil!.Ulan aferin! Bizim tekenin öcü yerde kalmadı. «Keçinin fidana yaptığını, kül derisinden çıkarır!» demişler. Aferin!

Bu sırada, Sağırdere'nin ötesinden ak bir duman, yerden iki adam boyu kalktıktan sonra büküldü. Sanki yeniden toprağa indi. Mustafa »laıfı da ğSştİtrdii:

387 nıl.

— Kireç taşı yakıyorlar. Bu duman kireç duma— Evet. kireç dumanı! Hakkı gibi ahrrçak olmaz. Dur ağa! Hele ev meydana çıksın! Çatısı örtülsün! Belki satlıcan olur da geberirsin. Kireci temelin içine mi süreceksin? Allahtan, şimdi zorlu bir yağmur bastırmalı. Gökyüzünden boşanmalı inadına... Şu rezilin elleri böğründe kalsın! Kireç bir-şey değil! Hızarcıların :şıi de berbat olur. Ağaç ıslandı mı, bıçkı işlemez. Götürü almışlar fukaralar... Yazık!

Kütüğün hırıltısı durmadan sürüp gidiyor, kireç dumanı sis gibi yayılıyordu.

Yakup Ağa, avlu duvarının üstüne oturdu. Geçecek komşulara Mustafa'nın yonttuğu

taşı göstermeğe karar vermişti. Takımlarını toplayan oğluna kasılarak bakıyor, yüreğini güçlendiren iyi şeyler düşünüyordu. Mustafa'yı el edip çağırdı:

— Senden hoşlanıyorum yavrum, aferin! Murat'ı bırak! -Feride bakraçlar kolunda avluya çıktığı için sesini alçattı. Bir yandan da hart h,art göğsünü kaşıiyordu-: Murat gevşek... Gördün mü şu Hakkı'yı? Gece vakti

ahırı söktü, gündüz tarla to-humladı. Gece ahır sökmek... K,arpit

lambala,rıyla olur. Tren zamanı karpit lambaları aşırmışlar.

— Gerçek!

— Benim haberim var hay Mustafa! Tren yolundan... tren yolu Karabük'e

doğru geçip gitmese, ambarı taşıyacaklardı. Hakkı'da yürek yoktur.

Hep Hasan'ın işleri... Ama n'oldu. Mal bölüşürken Hakkı karpit

lambasını vermedi. Ben düşmanıma birşey demem. Semin Murat Ağana kızarım!

Feride yontulmuş taşın önünde durduğundan

Yaıkup Ağa sustu. Gelin örtüsünü düzeltiyordu.

Bakraçları alıp söylemeden yürüyünce Yakup Ağa öfkelendi:

— Karnım aç! Bakraçları alır, çeşmeye koşarsınız! Anan nerde?

Gelin karşılık verebilirmiş gibi biraz bekledi Sonra yüzünü ekşitti:

lin faşını salladı-: Sen yemeyeceK mısırır çunaı u«im Yıkıl karşımdan... -Elini salladı-: Çeşmede lafa dalarsan, sopaya yatırırım. Tez gel!

Feride nazlı bir yürüyüşle avludan çıktı. Bat-taj'ın karısıyle beraber, geçen sene evlenen kızların en talihlisi sayılıyor, bunun için kuruldukça kuruluyordu. Yakup Ağa, gelininin arkasından baba bakışlarının ağırlığıyle baktıktan sonra Mustafa'ya göz kırptı. Kız evlâdı olmadığından Feride'yi çok seviyor, böyle şakadan çıkışmakla yüz vermeyerek terbiye ettiğine inanıyordu.

—: Ben ne diyordum? Murat Ağan meselesi! Murjat Ağana o zaman dedim ki: «Anıarı oğlum! Eller, evi, ambarı silme doldurdu. Sen ne yaptın?» dedim. «Sen Yakup'un mu oğlusun, yoksa Dağlar-zade Hasan Beyin mi?» Anan da söyledi; korucu Ali Dayın da söyledi. Murat'a hiç ku(ak verme! Tutuk bir herif! Tutuk adamın aklı da tutuk olur. Hakkı, gece vakti, iki karpit lambası yakar da, athırı yere vurur. Tahtasını, merteğSni taşını yeni evde kullanacak! Biz, du! karılar gibi ahıra çırayla gireriz. Ulan Hakkı! Sen Hakkı'yı bilir misin? Köyün korusunu gizliden kesti. Şimdi sor: «Ben korunuza el sürmedim, kendi dikmelerimden şu kadar kavak, s,u kadar söğüt kestim!» der. Ev altını sen gördün mü?

— Görmedim.

— Görenler anlattı, tavana kadar direk doluy-muş. Tüüü... ama suç muhtar olacak rezilde... Kabilesini tutuyor. Bir fukara iki dal kesse etmediğini

bırakmaz! Bu Hocalar kabilesinden bıktım yahu! «Bizim, muhtarlıkta

gözümüz yok!» derler, muhtarlığı da kimseye vermezler. Düşmanlarıma sözüm kalnrvadı. Neyleyim, Murat oğlum tutuk! Bize bir karpit lambası istemez

mi? İki karpit lambası istemez mi? Ben karpiti yakıp ahıra inmeli değil miyim? Ahırımız Çankırı'nın kızlı kahvesine benzemeli değil mi?

Mustafa iyice acıkmıştı. Artık babasının sözleri

389 388

çok açıiKtan gelir! Ekmek açlığından... bir de karı açlığından... » dediğini hatırladıl.

— Hadi gidelim. Yemek soğur... -«Karılar sonra yesin!» diyecekti. Sağırdere'ye doğru merakla bakarak sustu. Yüzü öyle değişmişti ki Yakup Ağa da telâşla döndü.

Feride bakraçları kimbilir nereye bırakmış, kollarını sallayarak, başörtüsünün uçları dalgalana dal-gaiana koşuyor, bir şeyler bağırıyordu. Mustafa'nın aklına önce, geline birsinin sataştığı geldi. Korkunç bir öfkenin verdiği korkmazlıkla, bıçağına davranarak kapıdan dolaştı. Oysa Yakup Ağa duvarın ötesine atlayıvermişti.

— Ne var kız, ne var?

— Baba, evimiz yandı! Baba, evimizi yıktılar!

— N'oldu, eşşoğlu eşek, söylesene?..

— Baba... Tosunun ayakları kırılmış... Tosunlarımızın tekini vurmuşlar...

— Tosun mu? Yaılana bak! Aman Mustafa! Aman oğlum!

Topal İsmail, avlusundan, «N'olmuş ortak?» diye soruyordu. Mustafa gelini önledi;;

— Ne var? Tosun mu? Bağırma rezil!

— İşte Ali Dayı getiriyor! Bizim kara tosunu kağnıya yüklemişler. - Feride

bağırarak avluya girdi-: Anad Kız, ana, evimizi yıktılar!

Korucu Ali Dayı omuzunda dokuzlu tüfekle geliyordu. Önündeki kağnıda bir büyükbaş hayvan leşi vardı.

Yakup Ağa nasılsa Mustafa'dan öne geçti. Mustafa'nın yüreğini büsbütün yAkan bir telâşla koşuyordu. Boyunduruğu elleriyle tutarak kağnıyı durdurttu:

— AH, bu ne iş? Hey Ali!

Korucu Ali Dayı, insan ölüsü varmış gibi başını eğdi:

— Sonra konuşuruz. Hele şuna bıçağı yetiştirelim, mundar gitmesin!

— Bıçak mı? Olmaaaz! Mümkünü yok! Kesmen ve de kesemem! Tüüü... gördün mü Mustafa?

390

sen? Bunlar bizi adam etmeyecekler! Ulan reziller! Yakup'u vurdunuz boşböğründen...

Sakalı titriyordu. Mustafa, Yamören'in, «Yakup bir öküze ağladı!» diyeceğinden korktu.

Kağnı, acıklı bir gıcırtıyla ağır ağır önünden geçti. Yakup Aga arkasından dimdik bakıyordu. Mustafa babasını kolundan çekti:

— Hele eve gidelim. İşi anlarız, meraklanma! Topal İsmail, yanlarına gelmişti. Elini salladı:

— Yürü amca! İşi anlarız. Hele yürü! Suratını asmak için zorlatıyordu ama pek sevindiği sesinden belliydi.

Binnaz'la Fende var güçleriyle bağırdıkları için komşular birer ikişer koştular:

Mustafa, babasını enikonu çekerek götürdü. Ali Dayıyla Topal İsmail hayvanı kağnıdan yere kaydırdılar.

Mustafaı, tek öküz almaya güçlerinin yeteceğini hesapiamiş, evden bıçağı elinde, sakin dönmüştü. Kollarını sıvıyordu. Koşup gelen YaKup Ağa, bıçağın güneşte parladığını görünce oğlunun üzerine düşman gibi saldırdı:

— Bırak kesme!.. Razı değilim! Mal benıim! Bırak gebersin! Ulan siz adamdan dışarda bir adamlarsınız! Düşmanlar, sonunda bize bak ne yatptı? Gördün mü Ali? Bir köyün bir korucusu olacaksın. Gözüm gibi sakladığım hayvanımı öldürdüler. Ulan hepiniz alçaksınız! Yüreksiz pezevenkler!

Mustafa'nın kolunu tutmuş, bıçağı almak iç'in çırpınıyordu. Sesi toktu ama, gözlerinden yaş akıyordu. Karısı Binnaz'la gelini, Mustafa'nın demin yon-duğu

taşın önüne çömslivermişlerdii. Bir zaman dişleri ağrıyormuş gibi başlarını iki yana sallayarak uvunduktan sonra, erkeklerin çekişmesinden cesaretlendiler. Binnaz, uzun bir bağırtıyla şarkı gibi makama vurup ağlamağa başladı:

— Evim yıkıldı. Ocağımı yıktılar. Elimle besledim komşular. Gece demedim, gündüz demedim. Yemedim de yedirdim. Öldürdüler herif! Tosunumu öldürdüler, ah herif! -Başını yumrukluyordu-: Ah bu

391 i

...v...u laman cilt, uu ueuım Kocam oıacak! Dünyanın yüzünde bir tutam ot yok! Senin ambarın arpa dolu... Fukaralar hayvanı sürüye katmış! Sen fukara mısın?

Sen kopuk, ipsiz misin? Mart ayında, variyetli adam sürüye hayvan katar mı? Şurada dursaydı... Ahırda beslerdiml. «Bizim düşmanımız var» dedim. Ah buruşuk! Durmadan aklına gider. Söz dinlemez! To- . sunumu öldürdüler! Oğulları ölsün! Boyu devrilesi-ler, ocağı sönesiler, evi

yıkılasılar! Tekemizi de bal-tejladilard'i. Boğazları baltalansın! Ah, buruşuk!

Ya,kup Ağa karısının bağırmasıyle önce şaşırmış, parmağını burnuna sokarak durmuştu. Binnaz konuşmayı bırakınca, gözlerini açarak bağırdı:

— Sus ulan! Sus dedim... Sus dedim. Şimdıi sopayı çekerim. «Bıktım tosunlarından herif!» demez miydin? Maldan bıkarsınız. Malı istemezsiniz. Eller bir supa bulamaç, siz malları yumruklarsınız! Sonunda beni hatırdınız! İt gibi uluma! Şimdi yıkarım sopanın ajltına... gayri yeter... yeter... bıktım yahu! Yeter! Yakup Ağa, sesini gittikçe yükselttiğinden son sözleri horoz gibi pürüzlü bir hırıltıyla) söylemişti. Bu ses Binnaz'ı pek korkuttu. Korktuğu için de yüksekten haykırdı:

— Şuna bakın komşular... Bize ne yükleniyorsun? İşte senin bu Mustafa oğlun iki aydır evde mi yatıyor? Bir gece gelir, bir gece gelmez! «iki karılı bir eve alışmış!» demedim mi? «Aman herif! Bu oğlanı bir koila bakalım!» demedim mi? «Başımıza belâ gelecek!» demedim mi? Yüzüme gülü gülüverdin. «Horoz senin horoz! Bıra,k dilediği çöplükte eşinsin!» dedin. «Sen sabahları sptes suyunu hazırla da gerisine karışma!» dedin. «Karı kısmı, erkek işine karışmaz. Benim oğlum tepeden tırnağa erkek!» dedin. Orospuyaı giden oğlanın evinde bereket mi olur komşular? Mustafa şaşkınlıktan ancak «orospu» kelimesiyle kurtuldu. Bıçağı sopa gibi kaldırarak analığının üstüne yürüdü:

— Susun be! Hepinizi keserim dinime imanı-

mü öldü? İki parası Kazanırım.

Korucu Ali Dayı araya girdi. Bıçağı Mustafa'nın elinden aldı. Tüfeğiyle ceketini Feride'ye uzattı. Gömleğinin kollarını sıvadıktan sonra İsmail'i yanına çağırdı:

— Sen de yardım edersin! Hoyrat bir hareketle öküzün başını çenesinden tutup ensesine büktü. Gırtlağı parmaklarıyle arayıp bıçağı süreceği yeri buldu, «Bismillah! Aliahüekber!» diyerek dayayıp çekti. Siyah bir Kan

fışkırdı. Hayvan, yalnız ön ayaklarıyle debeleniyor, arka ayakları gövdeye iple asılmış gibi yerde cansız duruyordu.

Karılaır yüzlerini örtmüşlerdi. Mustafa, yüreği bir hoş olduğundan başıını çevirdi. Yalnız Yakup Ağa. göğsünü kaşıyarak bıçağın gidip gelişine bakıyordu. Sanki daha küçülmüş, daha kocarnıştı. Ali Dayı kafayı gövdeden ayırıp, havada tutarak koyacak yer aradı. Nedense toprağa bırakmak istemiyordu. Topal İsmail yetişip aldı. Mustafaı'nın. yonttuğu dört köşe taşın üstüne koydu. Kesik başın gözleri hafifçe yumulmuş,, akları kalmıştı. Ağzı biraz aralıktı. Dudaklarının kenarında pembe köpükler vardıl. Mustafa' ya bir sandıktan başını Çıkarmış gibi canlı geldi.

Karılar örtülerinin altında içlerindi çekerek hıç-kırıyorlardı. Topal İsmail bile, kendisini yavaş yavaş mal sahiplerinin kederine kaptırmış gözlerini edeple yere indirmişti'.

Ali Dayı, art ayaklardan başlayarak deriyi yüzmeğe başladı. Karnına gelince, Yakup Ağaya dönüp durdu:

— Enişte! Doğru muhtara gidersin! Sığırtmaç Yusuf koruda hayvanları otlatırken öküz Sağırde-re'ye tekerlenmiş... Bir hayvan kendi başına minare gibi kayadan atlamaz. Yuvarlayan olmuştur, ürküten olmuştur. Meseleyi sen anlatana kadar, ben yüzer yetişirim.

Yakup Ağa, ellerini dizlerine vurarak çırpındı: — Tüüü... Ulan Ali! Sığırtmaç Yusuf rezilini getirmedin mi? Kollarını arkasına bağlayacaktın. Vura vura öyle indirecektin. Ulan sığırtmaç Yusuf! Oğ-

,.ı.ıı ditiyaiuaKsın. vur; öldür, mahpusa gir, seni on yıl beslerim.

Korucu Ali Dayı bu sözü hiç beğenmedi. «Memurluğu» tutmuştu. Kaşlarını çattı;

— Töbe! Sen aklını mı şaşırdın ağa? Sığırtmaç Yusuf bize, bir vakit, hainlik etmez. Vaktiyle Eğri Ahmet eniştemizin «askeriydi.» Eşkıyalıkta bulunmuşl. Kopuk bir adanı. Hayvanı derenin dibinde bulduktu: «Eyvah!

Ben Yakup'un yüzüne nasıl bakarım? 'Sebebi' bulsam: ölüm bir mi, iki mi?» diyerek ağladı fukara!

Yaıkup Ağa, şaşkın şaşkın çevresine bakındı:

— Gerçekten fukara ağlamıştır. Doğru! Rahmetli Eğri Ahmet'imin askeri olduğundan bize kötülük yapmaz. Muhtara, «Sizin Hocaların Hakkı yedi bu haltı!» demeli. Malımızın düşmanı Hakkı'dır. Bize bu düşmanlığı mutlak o rezil yaptı. Bak, köy velveleye gitti. Hani sıçrayıp gelse ya!... gelmez. Yarası olan gocunur. Canım, bu Hakkı'nın yaptıkları hep yanına mı kalacak? Siz erkek değil misiniz? Dinim gibi biliyorum, bu işi, de Hakkı yaptı. Tekemizi baltaladığı gibi...

— Hakkı yapmamıştır enişte. Hakkı bugün köyden çıkmadı.

— Hakkı yapmadıysa... utan sen bu köyün korucusu değil misin? Bir de tüfek

taşır! Bir de şeytanın yattığı yeri bilir. Söyle bakalım, bize bunu yapan kim? İsmail, iki yanı kollayıp bir el işaretiyle Kulaksız Rakımını babına topladı:

— Amcamın sözü bir ucundan doğru! İşi kuran Hakkı'dır, ama Korucu Ali Dayı da doğru söyledf. Hakkı yapmamıştır.

— Ulan bu ne biçim söz?

— Dinle Yakup Ağa! Hakkı planı kurmuştur, baş. kasına yaptırmıştır.

— Kime yaptırdı?

— Mustafa bilir.

— Biz de bilelim.

Auhtara git! «Benim tosunu dere yatağına atıp oı-dürenler. Hocalardan Pelvan Vahit'le Remzi,» dergin. Sabahta,n beri ikisi de ortada yok. Hani nerde bunlar? İki haftadır, it gibi, Hakkı'ya çalışıyorlardı. Bugün nereye gjttiler?

Dördü de başlarını çevirip Hakkı'nın evine baktılar. Vahit'le Remzi sanki Topal İsmail'i yalancı çıkarmak için sözleşmişler gibi elleri kuşaklarında dam üstünden hızarcıları seyrediyorlardı. En fazla Topal ismail şaşırdı:

— Yşıhu! Bunlar nerden çıktı? Sabahtan beri yoklardı. İşi bitirince dönüp

geldiler. Hadi amca! Dediğim gibi muhtara söyleyeceksin. İşi bunlar yaptı. -Elimi bıyığına götürüp üst dudağını ıslak bir hışırtı ile çekiştirdi-: Şu bıyıklar bana ayıp olsun ki öküzünüzü bunlar öldürdü. Mustafa meseleyi bilir. Öyle değil mi ortak?

— Öyle!...

Yakup Ağa, oğluna inamverdi. Koşup giderse hayvan dirilecekmiş gibi acele ettiğinden Vahit'in kendilerine bu düşmanlığı neden yaptığını sormak bile aklına gelmemişti. Birkaç adım attıktan sonra durdu:

— Birisini şimdi Sımıcak'a gönderelim. Murat gelsin. Murat akıllıdır.

Mustafa kaşlarını çattı:

— Bırak şimdi Murat'ı. Sen muhtara git! İsmail' in dediği doğru. Yatırsınlar sopaya... söyletsinler. Görürsün, «Biz yaptık!» derler.

— İyi öyleyse... Ali sen de arkamdan yetiş!

— Bana bakma! Şunu yüzmeli. Dur enişte, hemen gidersin, tellâla haber ver. «Yakup Ağa sığır kesmiş» diye bağırsın. Bu kadar et, yaz üzeri, hep kavurma olmaz!

Topaıl İsmail, başka şeyler düşündüğünden bunun üstünde durmamıştı. «Bacakları, kelleyi, ciğerle (,, işkembeyi ucuza alıveririm, ne güzel!» diye gizlice parmaklarını şıkırdattı.

Yakup Ağanın gitmesinden bir müddet sonra bir küçük oğlan Hakkı'ların avlusuna girdi. Pelvân

urd!\.ıuctuan una mahalleye doğru çocuğun yanı sıra yürüdüler.

Topal ismail güldü:

— Eğer muhtar erkekse, bunları öküz gibi böğürtür!

Uzaktan bir bağırtı duyuldu. Yaklaştıkça köy tellâlı Kadir'in ezan okumaya benzeyen sesini tanıdılar:

— Et kesildi. Et kesildi. Kulaksızın Yakup Ağam sığır kesti. Duyduk, duymadık demeyin. Aşağı msr hailede et kesildi.

Kulaksızın Yakup Ağa, muhtar odasından geri geldiği zaman hayvanın yüzülmesi bile daha bitmemişti.

Uzaktan yürüyüşünü görür görmez işin ters gittiğini anladılar. Torba elinde, et almağa gelen birisiyle konuşuyor, hastalanmış gibi adımlarını sürük-lüyordu. Mustafa deminden beri başka şeyler düşündüğü için buna pek aldırmadı.

Fakat Korucu Ali'nin artık sabrı tükenm/şti. Bıçağı yere atarak ayağa kalktı:

— Yok kardeşler! Bu muhtar bu köyün işini çe~ viremez. Doğru mu, İsmail?

— Doğru. Yüreksiz bir adam! Herifleri bırakmıştır. Hemi de bırakmış. Baksana ortak! Cıgaralan yakmışlar, gülüşmedeier kahpe karı gibi... Allah al

lah; Hakkı da yanlarında... Koşup gitmiş, gidişini gör-medimdi.

Mustafa, bir zaman, donuk gözlerle baktı. Ya-mören'in evleri, avlu duvarları sanki silinmiş de bu üç kişi düz bir ovada yürüyorlardı. Uzakta olduklarından mı bu kadar ufak görünüyorlardı, yoks© yüreğinde yavaş yavaş kabaran öfkeyle mi ona böyle gelmıiştir, her nedense gövdesini yenilmez bir güç şişirdi. O kadar ki, üşenmese, elini uzatıp üçünü de yerden

kaldıracak, çamur gibi avucunda ezecekti. Eve girip gözden kaybolduklları anda midesinde bir kazınma başladı. Açlıktan ölüyorum sandı.

396

Babasına döndü. Yakup Ağa küçük kara gözleriyle yafisı yüzülmüş hayvana aptal aptal bakıyordu. Güçsüzdü, umutsuzdu. Bir iki adım gidip geldi. Taşın üzerinde duran kafanın önüne çömeldi. Omuzlarını bir turvaf sallayarak iki eliyle taşa tutundu.

Beraber getıdiği et müşterisi, muhtarı çekiştiriyordu:

— Dediğin gibi Ali Dayı! Korka,k, hemi de kalleş, hemi de kabilesini korur. Köy yerinde muhtar yiğit olacak. Bir de herkese «bir müsavi» muamele şarttır. Hitamında, görürsün bu köy ikiye bölünür, çok rezillik çıkar. Tevatir. rezillik! yani diz boyu bir rezillik...

Bunları söylerken öküzün taze etine aç gözlü aç gözlü baktığını Mustafa fark etti. Canı sıkılarak babasına sordu:

— N'oldu? Muhtarla ne konuştunuz?

— Bırak!... ulan reziller! Kulaksızın kabilesi bir ben miyim? Arkamdan gelmek yok mu? İki okka et > yere batsın! Ulan reziller!

— N'oidu?

— N'olurmuş? Hepsini çağırdı. İnkâr ettiler. Hakkı gibi eı',çak olmaz.

«Delikanlıların günahına girersin Yakup Ağa! Sabahtan beri bizim evde, tahtayla, kireçle uğraşıyor fukaralar. Ekmek yedik, buraya geldik dedi. Sesim çıktığı kadar bağırdım. «Tanık yok!» dediler. Yemin verdirecek oldum. Yemin

etmediler, değnek atlamadılar. Vahit olacak ipsiz, «Burası mahkeme mi? Oğlu, elin namuslu karısının üzerine cebri gidiyor da... bizim gelin namus belâsı inkâr edince, hart, yemin mi verildi?» diyerek muhtaraı çıkıştı. Ossaat anladım. Bizim öküzü, bu Pelvan olacak namert tepeledi Mustafa! Bu Pelvan hayvEnımı-zı kayadan itivermiştir. «Kabileni arkalamaktasın

muh. tar! Haksızlık ediyorsun muhtar! Ah bir vakit yerde kalmaz muhtar!» diye olmadık lafı söyledim. Hitamında muhtar Hüseyin olacak, beni dışarı çekti. «Uzatma Yakup Ağa» dedi. «Geçen gün senin oğlanı arkaladım.» dedi. «Parayla değil, sırayla» dedi. «Biz kötülük taraflısı değiliz!» dedi. «O işte senin oğ-

397

lana tamam yedi sene gün vardı. Sen kanunu biHr misin?» dedi.

Uzatmaya,cakmışız. Biz Hakkı'nın ta-vuğunu boğmuşuz, o da bizim öküzü belki kayadan aftmışmış. «Hep tekenin öcü!» Ben ahmak mıyım yahu? Ben külhanbeyiyim!» diye gülüverdi. Kabilesini koruyor. Aferin, erkek bir herif! Tamam bir erkek! Benim oğlum Murat muhtar olsaydı, işte, dost düşman

bilsin, bu Mustafa'yı ahır baskını işinde, kollannı bağlar Kurşunlu'ya salardı. Aferin, erkek herifler! -Boğazı kuruduğundan tükürmek için epey zorluk

çekti. Öksürdü-: Erkek herifler! «Sinsi-leleri» erkek!... -Ha,kkı'nın eve

doğru dönüp büyük bir çaresizlikle ellerini uzattı. Avuçlarını dua eder gibi gökyüzüne açmıştı. Sanki yalvarıyordu-: Yarın ötekileri de kayadan atmazsanız

adam değilsiniz. Bi. zim kabilemizde erkek yok!... Biz hep karıyız.

Çankırı'nın tuz mağarasından eşekle tuz çekmek benim neyime yetmez! Mustafa'nın, dinlerken dinlerken nedense gülmesi tutmuş. Topal İsmail'e, keyifle göz kırpmıştı. Ancak Ya/kup Ağa ellerini çaresizlikle açıp tuz mağarasından söz edince telâşlandı. Üst üste yutkundu. Köy yerinde malını koruyamayanın sonunda nasıl rezil olduğunu biliyordu. Demek, bu Hocalar, ağası Murat'ı, kendisini. Korucu Ali Dayıyı, ReşSt Hocayı, türkçesi, bütün Kulaksız kabilesini on paraya almamışlardı. Arkasından bir tehfike geliyormuş gibi ürpererek avlu kapısına döndü.

Kimse bir şey söylemediği için Ya<kup Ağa rahat rahat öfkelenmiyordu. Şimdi yeniden celâllanmış;, bağırmaya başlamıştı:

— Yarın hayvanı semerlerim. Kurşunlu'ya inerim. Her kaç paraysa, paradan kaçma yok! Öküzümü öldüreni hükümet bulur. Muhtar bulmadı, hükümet bulsun! Yatırsınlar dayağın altına... vursunlar odunu... kemiklerini kırsınlar. Karakolda, çavuşa ben ı söylemez miyim? Diyeceğimi ben bilirim. «Bunlar *V yarın benim samarılığı da yakarlar.» derim. «Tarlalarımızı batırırlar, dikmelerimizi devirirler!» derim. Ali Dayı, el kaıntarıyle müşterilere et tartıyordu. Kantarı havada tutarak öylece durdu:

398

— Ne ağızlarına enişte- Çocuk gibisin. Ne ağızlarına...

Mustafa, komşulardan et kokusuna gelen köpekleri kovaladı. Şapkasını arkasına yıkarak yanlarına geldi:

— Açlıktan öldüm! Hadi çorba içelim. Sonra konuşuruz.

Korucu Alii Dayıyı orada bırakarak baba-oğul yürüdüler. Yakup Ağa küçük bir çocuk gibi Mustafa'nın arkasından yukarı çıktı.

Sofra kurulu duruyordu. Tarhana çorbası çoktan soğumuş*, üzerine dökülen naneli yağ donmuştu.

Bir kaşık aldıktan sonra Yakup Ağa içini çekti:

— Gayri buralarda barınılmaz. Tarlayı, bahçeyi satmalı da göçmeli vaktiyken...

Kapı dibinde oturan kadınlar inlediler. Mustafa kaşığı sofranın üstüne bırakıp kalktı:

— Benim içim istemiyor. Sen ye! Analığı da- kalkmıştı:

— Sabahtan beri açsın!

— Boş ver!

Binnaz bir şeyler sezerek korkuyla kapının önüne gerildi:

— Olmaz, bırakmam... Vuruşursun! Murat ağan kızar. Sonunu sen düşün.

— Çekil be! Şuna bak! Vuruşursam vuruşurum! Az kalsın. «Başlatırsın ağamdan!» diyecekti.

Sustu. Babasıyle gözgöze geldiler. Yakup Ağa umutla dikilmişti. Mustafa kurnaz kurnaz gülümseyerek analığını yavaşça kapı önünden itti:

— Meraklanma! Ben gurbet gezmiş herifim!

— Sonunu sen düşün: Mahpusa götürürler. Mahpus zor mesele... mahpus

diriler mezarı...

Yakup Ağa top gibi gürledi:

— Ulan! Siz bu oğlanı sonunda ödlek edeceksiniz! Mahpusa girmiş gibi söyler. Delikanlı kısmına mahpusluk bir şeref. Senin aklın mı erer alçak? - Karısı bir şey söyleyecek oldu. Kaşığı sofra tahtasına

çarptı-: Sus dedim, sus! Karı ben servi boşarım! Tö-be olsun, anladın mı? Mustafa, ayluya inince derin derin soludu. Bar babının sözleri kendisine kuvvet vemrişti. Güvenerek gözlerini kırpıştırdı. Ysmörenliler etin basma toplanmışlardı. Pembe bir bez gibi yere serili duran yüzülmüş derinin üzerinde kara tosunun eti sarı kırmızı, yağlı bir hamura benziyordu.

Mustajfa elleri kuşağının içinde Topal İsmail'in ardasına geçti. Topal herif, ıjnce bir değnekle hayvanın kesik başını dürtüşlüyordu. Dalmış gitmişti. Değneği önce burun deliklerinden birisine soktu. Sonra yorgun bir hayvan gn'bi soluyarak

kellenin sağ gözünü patlatmağa çalıştı. Bastırdıkça sopanın ucu kayıyor, kesikbaş taşın üstünde yer değiştiriyordu. İsmail arkasında, birisinin

durduğunu serinleyince başını çevirdi. Elini hemen aş,ağıya saklayıp gülümsedi:

— iyi bir hayvanmış! Allah rahmet etsin!

— Ulan hain herif! Günahtır, fukaranın gözünü mü çıkaracaksın?

— Bıktım sen'in günahından... Korucu Ali Dayı, canlı iken kafasını kesti,

derisini yüzdü, işkembesini çıkardu. Şimdi paralayıp satıyor, bunlar günah değil! Bize geldi mi «Eşhedü» çeksek günah!

— Töbe! Şu dünyada yatacak yerin yok!

— Yalan bir laf. Çankırı mahpusunun 8'inci koğuşundan pencere dibi ismail'in

vatanı! «Arkadaşlar,» dedim, «tapusu üzerimde. Yeniden geldiğim zamen

kavga istemem.» dedim. Oraya gider yatarım. Mahpus iyidir. «Dışarıdan hırsız girmesin» diyerek çevresine nöbetçi dizmişler. Rahatça uyursun!

Mustafa, ayağının ucuyla, tosunun boğazından akıp toprakta pıhtrlaşan kana dokunuyordu. Kan güneşte kara kara parlayınca parmağını batınp tadına bakmamak için kendisini zor tuttu. Sanki kan bulaşmış gibi elini pantolonuna sildi:

— Delikanlı kısmına mahpusluk gibi şeref olmaz! Ne dersin İsmail efendi?

— Şerefini ben görmedim. Akşam vakti, içine bir gariplik çöker. «Ne olsa da şimdi köyde olsam!» dersin. Canın sıkılır. Adama pişmanlık gelir.

— Ulan övüyordun ya, şimdiye kadar...

— Övmenin de sırası var! Ortalık karardı mı, avunursun, insanoğlu arsız! Sılayı özler. Sür-git özlese dayanjamaz, ölür de o yüzden Allah arsızlık

verir. Dayanırız.

— Senin bir lafın bir lafını hiç tutmaz. Hadi dolaşalım.

— Başüstüne! Dur, Ali Dayıya söyleyelim: Şunun ayaklarıyla başını bize

satsın. Karı, «Paça pi-şirmeli.» dediydi.

— Kolay, dönüşte alırsın!

— Neme lazım! Fukaranın malı evinde gerek! Parayı sonra vereceğine

Mustafa kefil oldu.

İsmail dört bacakla kelleyi aldı. Karısına teslim ettikten sonra

Mustafa'ya yetişti:

— Paça iyidir efendim Paçada kuvvet var. Macun! Kış vakti durmadan paça yiyeceksin. Ben kellenin bir dilini, bir de beynini yerim. Karıya şu kadar vermem. Karı milleti pisboğaz olduğundan... sabahtan akşama ne olsa boğazına tıkayıp... kısası: Sofra başında erkek gibi acıkmaz.

Mustafa birşey söylemedi. Ne olur ne olmaz, tabancasını kılıfından çıkarıp ceketinin dış cebine koymadığına üzülüyor, aptes etmek bahanesiyle geri dönerek bu işi yapmağı düşünüyordu. Vahit'le Remzi'de bıçaktan başka silâh olmadığını bildiğinden vazgeçti.

İsmail'in yan gözle yüzüne baktığını fark edince omuzunaı yavaşça vurdu:

— Ortak! * — Buyur!

— İsmail beni dinle: Şu köyün içinde pire zıp-lasa haberin olur. Bizim tosun meselesini kollayacaksın. Bak bakalım, benim düşündüğüm gibi mi?

— Pelvanın ağzını mı arayacağız?

— Artık bilmem. Pelvan'ın mı, Remzi'nin mi? Aklını göster.

— Meraklanma! Sır çözmek, karının şalvarını çözmeğe benzer. İlle överek gökyüzüne çıkaracaksın. «Sen dünya güzelisin!» diye on kez söyledin mi, Şaziye orospusu bile aynayı şurada unutur da ina-nıverir. Pelvanın da. karıdan bir ayrıntısı mı var ca-~ nım? Yatırmak için zordan çok, oyun ister, oyun!... Gülüştüler.

Sağırdere'nin suyu azgın azgın akıyordu. Taş-ta.n taşa basarak güçlükle karşıya geçtiler. Hava buzlu şerbet gibi hem tajlı, hem serindi. Hızarcıların bıçkı sesi birdenbire duyuldu. İsmail efini gözünün üstüne siper etti:

— Lazlsr kemençeye başladı. Kemence de Laz milletinin bağlaması... yayını iki yana çekeceksin. Kemence çakarken Laz'ı zorla oturt. «Çat» diyerek çatlar gider. Ortak!

— Buyur.

— Bil bakalım, Laz kısmının burnu neden uzun olur?

— Allahtan...

— Aferin! Sendeki akıl bizim Pelvan'da bulunmaz. Yüzbaşı gibi akıllı bir

herifsin. Allahtan olduğunu nasıl bildin yahu?

— Sus be! Sen gâvur musun? Dünyada her şey Allahtan...

— Sizin tosunu dere yatağına yuvarlamak da mı Allahtan?

— Elbette... -Mustafa şaşırarak durdu-.- All,ah-tan dedikse... Allahın bir. işi... Ulan İsmail, yoksa şüphen mi var?

— Hâşâ! Düşündüm de... Allah mart ayında, canımızın paça istediğini

bildiğinden... «Bu İsmail kulum paçasızlıktaın ölmesin!» diyerek...

— Sus ulan! Unutma! Meseleyi öğreneceksin güzelce!...

— Canım ortak! Her şey Allahtansa Pelvana kızmak olur mu?

— Beni günaha sokma! Şuna bak!

— Seni günaha Ayşe sokar. Ayşe dedim de

aklıma geldi. Bir haftadır, Yamoren sızı Koş ta... «Ayşe kızı ahırlarda

bastılar/Şalvarını dut dalına astılar» hesabı! Yamören'e türkü oldunuz. -Sesini alçalttı-: O günden beri karıyı tenhada tuttun mu?

— Yok! Neden sordun?

— Hiç! Sordum öyie. Anlat bakacım: Fadik ağladı mı?

— Ağlamadı. İnkâr ettim, «Yalan!» dedim. -Durup ismail'in yüzüne öfkeyle

baktı-: Ulan İsmail! ulan, öteki bacağını da kırmalı senin... «İki

bacıya nikâh düşer» dedin.

— iyi ya... düşmez miynrriş?

— Düşmezmiş. Beni rezil ettin. Bir akıllı adama sordum da: «Sen yezid mislin? Gâvur musun?» dedi.

— «Dediğin gibiyim!» diyeydin. Ayşe'yle Fadik uğruca, akıllı bir adam, ingiliz gâvuru bile olur, hey

ş aış kın!

Gurbetçi Ömer, Hocaların Hakkı'nın duvarı üzerine çıkıp oturmuştu. Elinde büyük bir sopa vardı. Çalınanlara dikkatle bakıyordu. Mustafa onun

omuzuna dokundu:

— Kolay gele Ömer Ağa!

— Vaşyy sen misin Mustafa? Ulan bu ne iş! Duydum da aklım başımdan çıktı. Öküz nasıl tekerlenmiş? Bu nasıl oluyor? Lahavle...

— Aldırma, anlarız. Köy yerini bilmez misin? Arada olur böyle şeyler!

Sen burada n'apıyorsun?

— Denetliyorum. Bu da bir inşaaıt! Tahta biçiliyor, kerpiç dökülüyor, kireç yakılıyor.

— Demek, burası da bir inşaat?- «Ankara inşaatı» desene... Demek sen şimdi mühendis oidun!

— Mühendis değil de mühendis kâhyası... Mustafa, yüksek sesle güldü. Vahit'le Remzi'nin

avlunun iç tarafında, taşlara oturduklarını gördüğünden Ömer'in yanında durmuştu. Yüreğinin hızlı hızlı vurmasının korkudan ileri geldiğini fark etmediği için: «Karıyı görünce yüreğimiz dellenmekte, besbelli!» diyordu. Ayşe'nin kollan dirseklerine kadar çamura batmıştı. Kerpiç döküyordu. Yeni gelen-

lere bakmamağa çalışarak kalıba çamur doldurdu. Bir tahta parçasıyle üzerini sıyırdı. Sonra tahta kalıbı çekip kaldırdı. Bir kalıptan dört kerpiç çıkıyordu. İkisi büyük, ikisi küçük. Büyükler ana kerpiç! Küçükler kuzu kerpiç... karının iki gündür döktüğü kerpiç yıkılan ahırın yerine koyun sürüsü gibi yayılmıştı. Sıkı çalıştığından yanakları al aldı. Ahırda yediği dayaktan gözünün morarmışlığı geçmemişti Kımıldadıkça tıkız kalçaları titriyordu. Mustafa: «Ölüm oisa, bu gece buna giderim!» diye yalanırken neye daldığını fark eden Topal İsmail yavaşça takıldı:

— Kerpiç dökmeğe mi daldın ortak? Evet, cilve dökmekle birdir... Hele doldurmalara... Hele sıyırıp almalara...

Mustafa ağara paketini uzattı:

— Hele yak! Senin gibi rezil olmaz.

— Başüstüne, yakalım! Mutfak söyleyeceksin. Ana kerpice mi daldın, kuzu kerpice mi?

Mustafa karşılık vermeden hızarcılara baktı, «Yukarıdaki herif mi, aşağıdaki oğlan mı daha çok yorulur?» diye bir şeyler düşündü. Bir laf söylese, kıyamet -kopacakmış gibi dişlerini sıkmıştı. Ayaklarını biraz açarak sıkı duruyor, düşmanlarıyle karşı karşıya olmak, gücünü de, korkmazlığını da sanki srttırıyordu.

Bu sırada, Hakkı merdiven kapısından çıktı. Mustafa'ya ahbapça selâm verdil. Kireç yakılan yere gitti.

Orada ak kireç taşlarını üçer sıra desteklemişler, aitına ateş yakmışlardı. Isı gücü odundan çok olduğundan tezek kullanılıyor, bu yüzden taşların dumanı büsbütün ağırlaşıyordu. «Taşların yana yana kireç olduğu dumamn kesilmesinden anlaşılır! Duman kesildi mi koca taşlar, dokunuversen un gibi dağılır.» Eskiden bu dağılma Mustafa'nın pek hoşuna giderdi. Taşçı ustası oldu olalı çekicin

altında sertliğini duyduğu taşların, şimdi tezek ateşiyle kül oiuvermelerine

kızdı:

— Reziller! Dokunsan dağılır!

— Kerpiçler mi? Elbet dağılır. Hakkı'da akıl

mi var ; ftoamcıu at, görürsün. Evi göçürecek.

— Kerpiçlere demedim, Ömer Ağa! Kireç taşlarına kızdım.

— Taşlara kızılır mı, Allah all,ah! -Gurbetçi Ömer susup

Mustafa'ya baktı-: İyi ki bıçağı yetiştirdiniz! Mundar gitmediği iyi!

— Evet, mundar gitmedi! Bıçağı yetiştirdik.

— Nasıl olmuş? Hayvan ürkmüş mü? Kışın ahırda kaldığından körpe

hayvan ürkek olur. Çalı kıpırdasa ürker. Rüzgârdan bir çalı

oynamıştır. Kendini dere yatağına kaptı koyverdi besbelli!

— Öyle Ömer Ağa! -Mustafa sesini yükseltti-. Çalı oynamış da bizim öküzün teki dere yatağına zıplamış. Biz hangi çalının oynadığını biliriz. «Ve» rüzgârın nereden estiğini de biliriz, inşallah, çoğa kalmaz, öcümüzü, öküzü ürküten çalıdan alırız yeterince...

Mustafa'nın sözlerini dinlediği anlaşılan Pelvan Vahit kahkaha ile gülmeğe başladıl. Bunu Mustafa hiç beklemediğinden şaşırarak sustu. «Rezilin ensesi gülerken kıpkırmızı ojmuştu.

Pelvan Vahit yanında oturan Remzi'nin omuzu-nat vurdu:

— Hep atarsın yavrum! Eskiden beri atarsın.

Mustafa'nın öfkesi kan olup gözlerine yürümüştü: Kendini zor tuttu, cıgarasından üstüste çekti:

— Dediğim gibi Ömer Ağa! Bizim tosunu hangi çalı ürküttüyse, inşallah, öcümüzü ben alırım. Almazsam... anladın mı, şart olsun; bu köyden giderim!

Deminden beri hiç sesini çıkarmadan, yüreği çarparak, laf dövüşünü dinleyen Topal İsmail de pek âdeti olmadığı halde kahkahayla gülünce Mustafa gözlerini kısıp yarı döndü:

— Neye güldün .ismail efendi?

— Neye gülerim ben ortak! Şu Lazlara güldüm. Biri aşağıdan biri yukarıdan kesmekte...

— Beğenmedin mi Topal herif? -Mustafa ilk defa İsmail'in yüzüne topa.l diyordu-: Şunlar odun

405

—,........icoıııGOMiı unum mı Kesersin... vurmasını bildin mi vurursun...

— Biz öyle değil mi dedik ortak! Ağalık vermekle, yiğitlik vurmakla...

Yamören'in elli evi var. Kırk beşinin karısı ağa, erkeği yiğit! Ben şaştım!

IV

Duvarda beş numaralı gaz lambası yanıyordu. Yakup Ağa, pencerenin önündeki sedire bağdaş kurup oturmuş, paltosunu omzuna almıştı. Tosunun tekini kestiği günden beri eriyip küçülmüş denilse yeri...

Murat, Cumhuriyet gazetesi okuyordu. Birinci sayfada, büyük harflerle şöyle bir yazı: «Milliyetçiler ilerliyor.» Altında bir resim, şapkaları püsküllü, tıraşı uzamış sıska herifler... «Alkazar savunucuları». İstasyon şefi Reşat Bey bunlar

için: «İlerlesinler bakalım!» demişti. Daha küçük bir yazı: «Bar-selon'la Madrid'in arası kesildil.». «İtalyan ve Alman motorlu kıtaları uçakların desteğiyle cumhuriyetçilerin cephesini genüş, bir hat üzerinden yarmışlar.», «Karışmazlık komitesinin kararları.», «Londra: A.A. —Royter ajansının bildirdiğine göre, İngiliz gazetelerinden bazıları demir madenlerinin General Fran-ko tarafından zaptı üzerine vakit geçirmeden milliyetçilerle anlaşmak fikrini savunmaya başladılar.» Sayfanın altında İngiliz Başvekili Çemberiâyn'in uzun bir resmi vardı. «İngiliz Başvekilinin Avam Kama-r^A^sı'ndaki nutku— Avusturya'nın Almanya'ya katılması Avrupa barışını güven altına almıştır.» İstasyon şefi Reşat Bey bu havadise gülüver-mişti. Murat, onun kederli, yorgun, çokbilmiş gülümsemesini hatırlayarak saygıyla başını salladı.

Mustafa'yla Yakup Ağa bakıştılar. İzin günü değilken Murat'ın çıkagelmesini hiç beğenmemişlerdi. Yemekten önce de, yemekten sonra da Murat kimseyle uzun boylu konuşmamıştı. Büyük oğlunun somurtması canını sıktığı halde, böyle «adam gibi» 4d6

diriyordu. Ortasından kesik kulağını ovalaya ovaıa,-ya gizlice gelinini gösterip karısına göz kırptı.

Feride bir haftadır evi kaplayan kederi unutmuş, rahat rahat kocasına bakıyor, Murat'ın dudaklarını belli belirsiz kımıldatarak gjazete okumasından pek «hazzediyordu.»

Mustafa dışarı çıkmağa davranınca Murat başını kaldırdı:

— Nereye?

— Odaya... Bir emrin mi var?

— Biraz konuşacağız!

Yakup Ağa, Mustafa'nın korktuğunu anlayarak yılmasını önlemek için gelişigüzel sordu:

— Ne yazıyor gazete? Savaşı yazıyor mu?

— Evet!

— Aman, gâvur bize çatmasın!

— Çatmaz, meraklanma!

— Bize bulaşmasınlar da ne halt ederlerse etsinler! Habeşı'in ne yaptığını yazıyor mu?

— Yok ea,nım! Habeş yenildi!

— Yazık! Herifler yüreksizmiş!

— Yüreksizlik deg.il, silâhsızlık! Birinin silâhı olmadı mı yenilir!

Murat «silâh» lakırdısı üzerin© Mustafa'nın elini sezdirmeden beline götürdüğünü fark etti. Sobanın arkasında oturan karılara bir an bakıp elini salladı:

— Hadi, biraz dışarı çıkın bakaılım! Konuşacağımız var.

Mustafa, telâşla ellerini kuşağına kavuşturdu. Murat gazeteyi katlamadan dizinin üstüne koymuştu. Karılar çıkınca babasına sordu:

— Tosunu kimin öldürdüğünü anladınız mı?

— Anladık. Hakkı öğretmiş, Pelvan Vahit olacak rezil hayvanımızı kayadan yuvarlamış.

— Kim söyledi?

— Lafa bak! Topal İsmail'le ağzını yoklattık, «Ben yaptım» diyerek övünmüş düpedüz...

— Senin bu oğlun da «Bizim malımıza dokunanın canını alırım!» demiş öyle ya/? 407

di:

— Yalan ağa! Demedim.

— Demişsin! Nail'in, Battal'ın yanında böyle bir l,af olmadı mı?

— Kızgınlıkla ileri-geri söylendik!. -Ayşe meselesini Murat'ın duymadığını sanarak biraz fera(hla-mıştı-: Ağzımdan bir söz çıktı, ama kulak verme...

— Himmet Çavuşun ahırında Ayşe'yle basıldığınız d£ mı yalan?

Mustafa'nın yüzüne ateş bastı. Gözlerini kaçırdı. Murat yere düşen gazeteyi almak için eğilmişti, homurdandı:

— Ayrıca Fadik rezilliği... Ne biçim işler bunlar?

Yakup Ağa, Murat'ı aldiatıp Mustafa'yı zordan kurtarmak için keyifli keyifli güldü:

— İyi bildin! Fadik'i yola getirmiş bu köpoğlu-köpek! Kızı razı etmiş! Fadik meselesini ben de işittim. Kızı alırız.

Murat, babasına dargın dargın baktı. Sonra kardeşine döndü. Mustafa'nın yüzüne lamba ışığı yandan vuruyor, oğlanı, Yamören'de bile evlenmesi düşünülemeyecek kadar küçük gösteriyordu. Murat, ikisine birden sordu:

— Vahit'le neden takıştınız?

Yakup Ağa burnunu karıştırmağa başladığı için kalın bir sesle güldü:

— Sorarsın! Bir adamı sormalısın ki ben sana «Aferin!» demeliyim. Hocalar

kabilesinden bize ne zaman iyilik gelmiş? Er-geç, kurt yavrusu kurt olur.

Pelvan, Yamören'e bir belâ! Tüm kopuklar, köy yerinde başa belâdır.

— Oğlunla arası iyiydi: Güreşte sırtını sıvazlıyordum

— Dün iyi oluruz, bugün bozuluruz. Eskiden Vahit'le Hakkı'nın araları yoktu. Şimdi orta.klığa başlamışlar.

Murat, babasının yavaş yavaş öfkelendiğini anladığı için, haykırmasına meydan vermek istemedi:

kandırmışlar. Burasını öğrendim. Köylü dSyor ki, «Hakkı rezildir. Ama bu kez haklı.» diyor. «Teke meselesinin öcünü almak için Yakup Ağa, oğlu Mustafa'yı Ayşe'nin üstüne sürdü, ayıptır.» diyor!

Yalan mı?

— Aman oğlum! Bunlar hep düşman lakırdısı... işte senin kardeşin! Sor bakalım, ben bir söz ettim

mi?

— Artık orasını sen bilirsin, Mustafa Ankara' ya gidip geldikten sonra Ayşe'yi unutmuştu. Esasta birbirinizi çekemiyorsunuz. Elli evlik köyü, tarlasıy-le bahçesiyle, toptan birinize verseler, gene gözünüz doymaz. Hep mal hırsı... Biraz da cahillik... — Mal elbet! -Yakup Ağa, kızmağa hazırlandı-: Bu kopukların gpzünü yıldırmamış olmayacak! Bana bak, kitaplar okursun... köye muhtar olacak yerde, gider işçilik edersin! Eğitmenliğe sıvanırsın! Neymiş eğitmenlik? Senin tarlan mı yok, hayvanın mı yokT Töbe yarabbi! Sımıoak'ta demirbaş işçilik senin neyine? El köylerinde eğitmen durmak nasıl bir akıl? İşte öküzümüzü alıvereydin, benim kara öküz şimdi ahırda kaşmirken bu evi, sallardı. Sen, ellerin demiryolunda, köprü taımir et, mahmuz yap! Bizim burada samanlığımızı, ambarımızı yaksınlar! Vahit yaksın! Bizi burdan sürüp çıkaracaklar da bu benim Murat oğlan tren biletlerimizi sevabına kestirivere-cek...

Mustafa, bu kadar haklı sözlere Murat'ın ne diyebileceğini merakla bekledi. Yıllardan beri babası Murat ağasına ilk defa karşı geliyordu. Alt dudağını ısırdı. Murat başını salladı:

— Biz de onların namusuna el attık!

Yav3Ş konuşması Yakup Ağayı cesaretlendirmişti. Toparlandı:

— Namusuna el atmışız! Hani karıyı boşadı mı? Herif ortak kullanmağa razı!

Dişi köpek-erkek köpek hesabı... Karı kısmı kuyruk sallamasa... Hele reziller! -Bu «reziller»! kime söylediğini kendisi de bilmiyordu. Birden

öfkelenmişti. Elini burnundan çekti. Kılı koparıp koparmadığını arılamak için

lükte eşinir!

— El horozu da bizim çöplükte eşinirse razı mısınız?

— Töbe töbe! -Yakup Ağa dizleri üstüne kalktı-: Sen Mustafa'yı erkekten saymaz

mısın? Hele bir yanlış yürüsünler, senin kardeşin Yamören'i yakar, büsbütün!

— Bunlar ne biçim sözler baba? Oğlanı iyi yola çekeceğine hep ters

konuşuyorsun! -Mustafa'yla babasının kötü bir şey kararlaştırdıklarından kuşkulanarak telâşlandı-: Cahil sözü... Sana yakıştıramadım. -Mustafa'ya

kaşlarını çattı-: Ulan, terbiyesiz! Yarın sabah delikanlı odasına gideceksin. Başağa-ların önünde Vahit'le barışacaksın. Vaıhit'in bu işte suçu yoktur. Onu Hakkı kandırdı. Seni de elbet bir kandıran olmuştur. Ankara'dan taşçı ustası gelince, sevindim. «Ankara'da kendisini kurtardı. Köyde rezillik etmez!» dedim. Yüzüme bak! Yarın, odadla mutlak barışacaksın». Ben bu gece

Vahit'le de konuşurum.

— Boşuna görüşme! -Birdenbire ağzından çıkan bu söze kendisi de şaşmıştı. Korktrı aıma, ne olursa olsun, diyerek sözünü tamamladı-: Bizim Pel-vanla barışmamız geçti!

— Vuruşacak mısınız demek? Şuna bak... şimdi ayağa kalkarsam... Sen hiç utanmaz mısın? Ya-mören'de kavga âdeti çıkaracak. Bizim köyümüzde elli yıldır kan dökülmedi. Siz burasını yılda iki - üç adam öldürülen köylere mi benzeteceksiniz, delikanlıları mahpustan çıkmayan köylere...

Agabeysi konuşurken Mustafa hızla düşünüyordu: «Biz taşçı ustası olunca sevinmiş. Hiç fark etmedim. Vahit'le konuşursa hiç olmaz!» Terleyen avucunu pantolonuna, Sildi: «Hocalara»- yalvarmışı derler. Ayşe'yi ne

yapalım? Bırakacak mıyız? Ne mümkün!» Kafasını inatla kıstı, ömründe ilk defa, sözleriyle değil, yüreğiyle Murat'a diklendi:

— Peki! yarın öteki öküzü de keserlerse... Var hit'i sen bilmez misin?

Murat elini bıyıklarına goturau. ıvızuıgı Anan böyle yapıyordur. Ağzının üstündeki el, Mustafa'ya olduğundan daha büyük göründü. Yavaş yavaş korktu. Murat'ın, kendisine ne yapabileceğini bir türlü kestiremiyordu. Ellerin ağaları gibi sopalamak âdeti yoktu. «Bize küser... küstü mü, ölsek faydasız!» Hiç beklemediği halde, karnından yukarı bir ağlama kabjardı. İki kere yutkundu. Kendisini tutamayacağını anlayarsık kalktı. Burnu kaşınıyormuş gibi elini yüzüne kapatmıştı. Kapıya doğru birkaç adım atınca Murat, umulmayan ağır öfkesiyle bağırdı:

— Dur yerinde!.. Bak sonu kötü olur! Yahu siz delirdiniz mi? Bunu kim şımartıyor böyle? Dur dedim!

Mustafa durdu. Ağasından ne kadar korktuğunu anlamıştı. Babasından imdat umarak ellerini göbeğine kavuşturup sindi:

— Ağa, bir sözüm var: Bir öküzün öcünü almar ğa yemin ettik! Ama yoluyla yemin ettik. «Bir haftaya kadar ya bu 'işi temizlerim, ya bu köyden giderim. Şu yemin şu yemin!» dedim. Kızma... Vahit' le konuşmak istemez. Yarırv köyden çıkar giderim. Bir daha da Yamören'e ayak basmam! Vahit'le konuşma! -Hıçkırdı-: Rezillere yalvarmak olmaz. Yam-ören'in düzeni bozulmasın! Vahit nasıl bir adam ki sen gidip konuşacaksın?

— Utanıyor musun? O da bir insan! -Gülmeğe başladı-: Mustafa, kendini bilen ad,am birisine kötülük yapmadı mı, ne olursa olsun yalvarmaz. Bu doğru! Peki! Başüstüne! Hadi bana da yenlin et. «Yarın bu köyden gideceğine vıallaha!» diyeceksin.

— Vallah billâh gideceğim.

— Öyleyse... ben de Vahit'le konuşmam .-Babasına döndü-: Sen de korkma! Artık ne öküzünü keserler, ne harmanını yakarlar. Rahatça ağalık edersin! Harman vakti ben sana, ölen öküzünden daha yiğitini alacağım. Söz...

Deminden beri diz üstünde durup oğullarını dinleyen Yakup Ağa sırtını duvara dayayarak sanki devrilmişti. Mustafa giderse, kendisini, bir sabah, avlu-

410

411

ler düşünüyor, sakalı titriyordu. Mustafa bir kere daha babasını, Ankara'daki işsiz köylüye benzetti. «Bu benim ağam, herifi sonunda, dert ile öldürecek!» dedi. Üç gecedir babasıyle başbaşa, verip ne planlar kurmuşlar, öçlerini almak için ne «oyun»lar hazırlamışlardı. Kapıdan çıkacağı sırada, döndü. Sanki Murat'a meydan okudu:

— Ama... bak ağa! Şart olsun bir daha buraya gelmem. Benim de sözüm söz! Bu Yamören'e bir cAaha gelmek yofc. Gurbette ölürüm!

— Aferin! Bak bu yiğitliğini beğendim! Sesin biraz titriyor ama, erkek gibi konuştun. Hem de gelirsen nâmertsin. Hepimiz çamurdan geçiyoruz oğlum! -Bu söz muallim Mahmut Beyin sözüydü. Murat kelimelere tane tane bastı-: Şimdi köylümüz çamurdan geçiyor. İlerisi açık, ama; hüner şimdilerde çjamura büsbütün bulaşmamak! Hadi yolun açık olsun!

Elini «defol» anlamına salladı. İşini bitirmiş gibi rahatça gazeteyi kaldırdı: resimdeki Cemberlâyn dişlek bir herifti. İnadına uzun boylu, suratı çizgi içinde... İstasyon şefi Reşat bey buna, «Ya gerçekten aptal, ya inadına kıyıcı bir a,dam. Ama kurnaz-köpoğlu olduğuna kalıbımı basarım!» demişti.

Babasına baktı. Gönlünü alacak bir söz arıyordu'. Yakup Ağa, sobanın oynak alevine dalmış gitmişti. Boyu, sakalı, gözleri, ağzı, sözün kısası hiçbir yeri

Çemberlâyn'e benzemediği halde, ikisi arasında birbirine uyap yönler, özellikler olduğunu sezdi. İkisi de yaşlıydı, yaşlılık da bazı adamlarda aptal kıyıcılığa çıkıyordu...

Analığıyle karısı yün çorapl.arıyle hiç gürültü etmeden içeri girdiler. Kapının dibine, talimli gibi aynı zamanda çömeldiler. Odada bir zaman

sobanın horultusundan başka bir şey işitilmedi. Sonra karılar yavaştan başlayıp gittikçe yükselen hıçkırıklarla ağlaşmağa başladılar.

Murat, önce duymazlığa vurdu. Yakup Ağa da biraz sabretti. Câkin Murat gazeteyi bir yaprak çe-

412

virince dayanamadı Gene dizi üstüne toplanarak haykırdı:

— Susun ulan eşşoğlu eşekler! Şmdi, dinime imanıma, sopayı çekerim!

Feride, kayınbahasmın kendisini pek sevdiğine güvendiğinden hiç istifini bozmadı. Binnaz da bunca yıllık kocasının ne demek istediğini sesinden anlıyor, kendilerine kızmadığını biliyordu. Ağlamalar biraz daha yükselince Ya,kup Ağa elini kaldırdı:

— Hele şunlara! Susun ulan! Ölüm mü var çen,giler?

Binnaz yumruğunu dizlerine vurarak ağlaya ağlaya konuştu:

— Ölüm mü var? Ölüm Allahın bir emri! Vay Mustafa'm! Vay Mustafa'm! Karı yüzünden, düşman yüzünden gurbetlere çıktı Mustafa'm! Anadan, babadan, kardeşten ayrıldı. -Her kelimede sesi yükseliyor, sonra, acıklı bir iniltiyle yayvanlaşıyordu-: Vay Mustafa'm! Şuncacık bebeydin! Elimde büyüdün! Körpeliklerine doymasınlar... boyları devrilsin!. Bir oğlumu bana çok gördüler. İlkyaza düğünü olacaktı... muradına eremedi Mustafa'm!..

Yakup Ağa, var gücüyle göğsünü kaşıyarak bir karılara, bir Murat'a bakıyordu. Murat gülümsedi. Yakup Ağa artık dayanamadı. Karıları bastıran bir kükreyişle bağırdı:

— Bir de gülersin... bir de kardeşinin huyunu bilmez gibi... Şuna bak!

Mustafa bir kez yemin et ti. İşte ben söyledim. Şunlar, Aliah için tanık!

Bir daha köye gelmez. Oğlan gider. Ne mümkün! Ben ölürsem, «Babam/söyledi.» dersin. Mustafa bir giderse bir daha/hiç gelmez. Oğlumun alnına kara yazıyle «gurbet» mi yazdın hey Allah?

Kanlar paslarını dövmeğe başlamışlardı. Murat, Feride'ye öfkeyle baktı. Babasından gizli kaşlarını çattı:

— Yeter anladım! Sesiniz, aferin, güzel! -Sonra Yamören'de herkese «hakkın var» dedirten telâşsız konuşmasıyle babasına yavaş yavaş anlattı-: Sen meraklanma! Hele bir gitsin! Gene döner gelir.

413

A,,,,v-tü5 ucu »ana soz veriyorum. Gider alır geH-rim!

— Nerde bulacaksın? Dünyanın ucu uzun! Ada-na'ya gider, İzmir'e gider. Bu taşçı ustası... Yam-örenli Muştala!., kaybolur benim oğlum! Hele İstanbul'a geçti mi... Koca bir İstanbul! İki kardeş elli yıl birbirlerine rastlamamışlar.

— Onlar masal. Şimdi dünya küçük. Artık ucu uzun değil, kısa! Dünya, bizim Yamören kadar... Merak etme, birkaç ay sonra mektup yazar.

— Yazmaz!

— Yazmasın! Elbet bir hemşehrisine rastlar. Köylü kısmının binde biri, köyünden dışarıda yaşayamaz, bunalmazsa...

— -Bizimki, bilmez misin, inattır!

— Gurbette her babayiğit/n inadı sökmez. «Bir dah9| gelmem!» demesinden anlayacaksın. Bir daha gelmeyecek adam, öyle laf eder mi?

Yakup Ağa, Murat'a belli etmek istemiyordu .ama, aylardan beri onun her sözüne inanıyordu. Biraz salcinleşti. Karılar da erkek kısmı konuşurken ağlamayı saygısızlık sayarak susmuşlardı. Yakup Ağa bir cıgara yaktı:

— Hiç gitmese daha iyiydi ya... Gelmiş, yetişmiş bir oğlan... Sen Sımıcak'tasın. Eğtmenliğe sı yanmaktasın! Onun burada dolaşması arkamda bir karlı dağ! İş tutmacın isterse. Biz gayri kocadık hay Murat! Biz gayri çöktük.

— Peki! Gitmesin! Ben «Mustafa gidecek» diye zorlamıyorum. Vahit'le barışsın; kötü yollara tö-be etsin Kardeşimin namus düşmanı olmasına ben raızı değilim. «Birisine git, yalvar!» diyen mi var? Ben konuşacağım. Ayıpsa bana ayıp! Yiğitlik senin Mustafa oğiunda kalsın gene...

— Sen de konuşsan... Hocalardan yılmış oluruz. Mustafa'nın bu huyu bama çekmiş, namus ediyor.

— Hayır, namus etmiyor, cahillik ediyor. Namus edilecek bir iş olsa ben de namus ederim .

Yakup Ağa, Murat'la çekişmekten çabuk usanıyordu. Buna laf anlatmak mümkün değildi. Vere-

cek oturaklı bir karşılık da bulamadığından sözü değiştirmek için karısına sordu:

— Oğlan n'apıyor?

Binnaz yeniden ağlamaya, başladı:

— Takımlarını koymakta torbasına... Çamaşırlarını toplamakta... Gidecek. Ben ölürüm. Dünya gözüyle bana kavuşmak yok! Yedi köyün karısı çeşme başında lafımızı edecek. Düşmanlarımız önümüzde kasılsın gezsin. Bizim boynumuz eğri...

— N'gpalım karı? Bizim kabilenin huyu böyle! Bizim gücümüz biribinimize söker. Hocaları gördün mü? Yakup'a karşı kopuğu, ipsizi kitlendi sımsıkı... Biribirlerini tuttular. Hey dünya!

Mure/t gazeteyi katladı. Artık gerçekten öfkelenmişti:

— Siz tutulacak bir iş mi yapıyorsunuz? Aklınız erse yaptığınızdan utanırsınız. «Vaktiyle tekemizi kestiler» diyerek adam namusa dolaşır mı? Elin doğru karısını niçin baştan çıkardınız?

— Doğru karı bir vakit baştan çıkmaz. Karıda oynaklık eski huymuş.

— Peki! Hadi öyle diyelim. Eskiden oynak bir karı baştan çıktıysa Hakkı neden

üzülsün! Hani bu işte bizim öcümüz? Yok, Ayşe namuslu ise, biz baştan çıkardıksa, fakat Hakkı rezillik edip boşama,-dıysa, bundan ne çıktı? Böyle öç alma hiç görmedim.

Yakup Ağa, küçük kara gözleriyle şaşkın ş&ş-kın baktı:

— Doğru bir söz! Ulan Murat! Her şeyi bilirsin.../Davran, kardeşin gurbete gitmesin. Bul bu-nur/da yolunu oh yavrum! / — Vahit'le barışacak! /

— Bsırışmaz.

— Peki baba! Sen ne istiyorsun? Mutlak biribirlerini mi vursunlar?

Yakup Ağa boş bulundu:

— «Akacak kan damarda durmaz!» denilmiştir!

— Ne? Bu nasıl bir söz? Mustafa'nın gurbete gitmesine dayanamıyorsunuz, hapse girerse sevine-

ceKSinız! Şuna bak! Senin aklındakini ben anladım Yanlış!.. Vurmağa kalırsa, hep karşımızdakiler ölmez. / Mustafa ölürse... -Karıları tersledi-: Yeter artık! Kesin gürültüyü... sizin aklınız mı erer? Hakkımızda hayırlısı budur. İt defolur, uluma kesilir.

Yakup Ağa birdenbire, o zamana kadar hiç hatırına gelmeyen bir şeyden şüphelendi: «Korkuyor bu Muradı Kardeşini vururlarsa, öcünü almak gerekir de, körpe karı ortada kalır! Mektepli hesabı! Tüüüü yüreksiz!» Böyle düşününce Murat'tan çekinmesi geçiverdi. Kaşlarını çattı:

— Hemen ölüm derstin. Korkma! Benim oğlum neden ölecek? Hocaların yüz kişisine benim Mustafa'm karşı çıkar. Silâhı var, yüreği var. Eğri Ahmet'in yeğere! Eğri Ahmet enişteni sen bilmez misin? Yedi vilâyetin

toprağını kastı kavurdu. Valiler elinden «Yandım Allah» çekti. Küçük hükümetti canım, bir küçük hükümetti rahmetli E ğ ri Ahmet eni ş ten!.. '

— O zamanlar geçti. Nerde Eğrî Ahmet? Yedi vilâyet toprağını kasıp kavurdu ama sonunda bir kurşunla can verdıl Bir kurşun dört kuruş. Eğri Ahmet eniştem dört kuruşluk bir adammış.

— Aman töbe de! Allah rahmet eylesin! Hatip Hocanın dolabına düştü fukara!

— Ne yapalım? Bütün eşkıyalar böyle mundar gider. Adam vurmanın sonu olmaz. Sen mahpusta yattın mı? Yatmadın!.. «Eğri Ahmet bize eniştedir» diyerek, şimdi Mustafa, bu yaşta elini kana bulayıp maıhpusa mı girsin?

— Mahpus erkek yeri! Yusuf peygamber katı... Kitapta okumadın mı? Yusuf peygamber yedi sene zindanda yatmış, sonunda Mısır'a, sultan olmuş. -

Artık coşmuştu. Üç gecedir Mustafa'ya söylediklerini tekrarladığının farkına bile varmadan kurnaz kurnaz göz kırptı-: Yoluyla iş yapacaksın! Yaşj küçük

oldu mu, adama çok ceza vermezler. Adam vurulacak değil mi? Peki, köyün ortasında, kaçacaksın! O seni kovalar. Kaçarken, «Can kurtaran yok-mu?» diye bağıracaksın da dönüp alnından vuracaksın. «Nefsi müdafaa» derler. Yahut kendi evimi-

zin avlusunda vurulacak, «haneye taarruz» derler. Her* işin bir yolu vaır.

— Bunları Topal İsmail'den mi öğrendin?

— Üzümünü ye de bağını sorma! Sözgelimi: avlu kapısında vurdun. Yere düştü. Ayağından tut, içeriye çek! Tamam.

Murat kapıya telâşla baktı:

— Sus yaıhu! Bunlar nasıl söz! Anlaşıldı baba! Artık barışma yok! Mustafa yarın mutlak gidecek. Ben hergeleliği sevmem. -Analığa döndü-: Söylersin.

Yarına hazır olsun!

Yakup Ağa|, birdenbire sinirli sinirli gülmeğe başladı. Yüreğindekileri meydana vurduğuna pişman olmuştu. Öyle gaırip gülüyordu ki bu küçük, zayıf yüz, seyrek dişleri, dikilmiş sakallarıyle Murat'ın içini ürpertti. Çekinerek sordu:

— Neye güldün?

— Güldüğüm şu: Mustafa giitmeye gidecek! Peki! Sen ağasın. «Git»

dersen gider... Ben Hakkı' nın Ayşe'ye güldüml Karı alıştı bikez... Bikez orospuluğa alışan karı, mümkünü yok, haramı bıraka-mıaz. Bu Ayşe kız.

Hakkı reziline, görürsün, bir köyün artığını yedirir.

— Ayıptır, ben böyle sözleri sevmem! -Karısı orada olduğundan babasının patavatsızlığına canı sıkılmıştı-: Benim yanımda karı lafı etmeyin! Yarın, dediğim/gibi, Mustafa'nın taKimlarını, yorganını beygire

jsâr, sen de istasyona kadar bera;ber gel! Yarın serseriyi tek başına köye bırakmayın. Geçsin, gitsin! Rezili gözüm görmesin. Ben elleri ayıplardım, başıma geldi. -Küçük seslerle yeniden ağlamaya hazırlanan kadınları bu kez gerçekten payladı-: Susun bakacım eşekler! Ulan beni sopa tutamaz mı belliyorsunuz? Susun... benim bildiğim Mustafa... Gurbet kolay değil. Ben kardeşimi takırım.

Köy aklından çıkmaz onun... Bir de bakarsınız, günün birinde kuyruğunu omuzlamış geliyor. İt gibi!

Kapının arkasnda bir kıpırdanma olduğu için

' |. O 3 S

r> 3 A ?: 5

S

öauaı ır> Daoası, kağnıya meraklıydı. Dingili her zaman elma ağacından yapar, sabahleyin yola çıkmadan, tekerleklerin döndüğü yere, tuzsuz yağ sürüp üstüne çaım kömürünün tozunu serper. Bu sabah da öyle yaptığı kağnının kıyametleri koparmasından belliydi.

İçi öyle daralmıştı ki canı istemeye istemeye bir şarkı tutturdu. Sesi güzel değildi. Yüreğini gurbet acısı kabarttığından var gücüyle bağırıyordu. Biraz sonra böyle haykırmak canını daha çok sıktı. En doğrusu, aklına sevdiği türküler gelmiyordu. «Gurbet yerinde bağlama çalmasını artık öğreniriz!» dedi. Buraları, bu akşam bırakıp gideceğini hatırladıkça boğazından karnına sıcak sıcak bir şeyler akıyordu.

Gürültü etmeden avluya 'inmek için ayaklarının ucuna basarak sofaya çıktı. Babasıyle Karşılaştı. Yakup Ağanın elindeki ibriği almağa davrandı:

— NamAz mı kılacaksın? Ver dökeyim!

— istemez. Ben dökerim. Sen nereye?

— Köyü özledim. Şuralarda dolaşacağım.

— İyi! -Birkaç adım atmıştı ki Yakup Ağa dargın bir sesle çağırdı-: Mustafa buraya bak!

— Buyur!

— Gel yanıma! -Oğlunun omuzuna dayanarak kulağına eğildi-: Adam köyünü özler. Adam köyünü bir gün gjörmese duramaz.

— Elbet duramaz. Allah Allah! -Kunduralarının altlarını biribirine öfkeyle çarptı-: Durabilir mi?

— Duramaz. Sen gayri kendini kurtardın sayılır. Övüdüm olsun, unutma! Yeri geldi mi vurmalı daf, hiç vurulmamalı! Serçe kuşu atik olduğundan yaışar. İbriği tutan eli titriyor, döşemeye incecik bir su akıyordu!. Mustafa, bu sözlere babasının kendisinden korkunç bir şey beklediğini anladı.

Avluda, tosunun kesildiği yerde, toprak biraz daha koyu duruyordu. Yonduğu taş da, yepyeni, parıl parıldı. «Bizim gelin, öküzün kafa kanını yıkamış aferin!» Fâdik'i görmek için Yukarı mahalleye mi, yoksa

Ayşe'yi görmek için çeşmeye doğru mu gitmek istediğini kendisi de bilmiyordu. Esrar içmiş gjbî alnını yağlı bir kayış vıcık vıcık sıkıyor, aklını toplayamıyor, bu avludan sanki çıkarıyordu. Korktuğunu fark eder etmez, ağzının içi kuruyuverdi. Tabancasını, bıçağını yokladı. Bu sabah ilk defa, köy yerinde düşman sahibi olmanın zorluğunu anlıyordu.

Sağırdere'ye kadar yürüdüğü halde karşıya geçip hızarcıların yanına gidemedi. Keskin tahta sesıi-rti bir zaman aptal aptal dinledi. Hızarcıların gerisinde, ahırın temel çukurunda Ayşe kürekle toprak atıyordu. Yamören gelinlerinin hepsi ak başörtüsü kullandıkları halde, karıyı gene de başörtüsünden tanımıştı. «Temel çukurunun şimdi başına dikilmeli! Adamın yüzüne nasıl bakar? Bu karının gözleri kara... Kızdırılmış demir gibi... Derisini dağlar adamın!» İçini çekti, «Karının gözleri yiğit! Ama, canı çekerek bakmalı!» Tükürdü. Biri bir laf etse, köyün ortasında bebeler gibi tepinerek ağlayacağından korktu

Fadik'e gitmeye iyiden iyiye karar verdi. Sanki kız evinde kendisini birbaşına bekliyormuş gibi büyük adımlarla yürüdü Muhtar odasının önünde elini «tüüü!» diyerek dizine vurdu. «Kız okuldadır. Başlarım okulundan...» Ayaklarını sürüye sürüye oralarda bir zaman dolaştı. Hiç faırkında olmadan, muhtar odasıyle caminin arasında daha çok güven duyuyordu. Bu sabah, Yamören'in adamı,

Mustafa'ya ina,t sanki söz birliği etm'iş de saklanmıştı1. Konuşacak kimse çıkmıyordu. Dut ağacının dibinde sıraya oturdu. Bir cıgara yaktı. Çevresine baktıkça köy gözünden düşüyor, Murat Ağasına hak veriyordu. «Geçip gitmeli! Şu Yamören Ankara'dan iyi mi?» Cıga-rası bitti. Bir tane daha yaktı. Kibrit çıkarırken elleri yaprak gibi titriyordu Korktuğunu

kestiremiyordu ama korktuğu; için de artık korkmuyordu. Sanki korkmak gerekti.

Ankara'nın Kemal Paşa heykeli, inşaatın gürültüsü, Fadik'e hediye verdiği gümüş yüzük, içice, kü-çülüp büyüyerek gözünün önüne geliyordu. Dalmıştı.

420

421

3 =

A > != 3

.. r.A....A, »yuu?ıeıuı. uugune gid'iyor gibi, hiç çekinmeden geliyorlardı.

0 kadar ki, Vahit'in «arkadaş...» diye bir şey söyleyerek şakalaşmasını bekledi. Gene korkusu dağılmıştı. Babasıyle konuştuklarını hatırladı. «Yetişin Müslümanlar! Can kurtaran yok mu?» diye bağırarak dönüp ateş etmeyi dü- I

şündü. «Hey ahmak! Bırak, geliyorlar ayaklarıyle ! £ı eve, gelsinler!»

«

Çok hızlanmış olaoak ki Remzi arkasından seslendi;

— Yavaş oğlum! Savuşma!

— Ferah ol! Biz kaçmayız. Sen bak yanındaki kaçmasın!

Vahit ilk defa konuştu:

— Beni merak etme, Kulaksızın oğlu! Ben erkeğim, kaçmam!

— Biz erkek değil miyiz? Allah Allah! On beş yıldır oğlan doğurtmayan Hakkı'ya oğul bağışladık1.

Vahit küfretti. Mustafa Sağırdere'ye gelmelerinden yararlanarak iki sıçrayışta karşıya geçmişti. Yerden bir taş almayı tasarladı. Bıçağını unutmuş-gitmişti. Hatırlayınca biraz daha sakinleşti. Evlerine elli aıltmiş adım kalmıştı. Yan yan arkasına bakarak büyük adımlarla yürüyordu.

Vahit bu gidişten hiylelenip bağırdı:

— Yetiş Remzi! Eve girecek!

Mustafa, ceketinin önünü toplayarak koşmağa hazırlandı:

— Neye kızıyorsunuz? Elbet siz de evlenirsiniz. Sizin kanları da adama alıştırırız!

Fırladı. Avlu kapısına on adım kala Remzi yetişip sırtına bir yumruk indirdi. Mustafa ağzına tükürük dolanarak öne doğru sendeledi. Kendisini toplar toplamaz bir eli koltuğunun altında döndü:

— Yanaşma Remzi, vururum!

Remzi aldırmadı. Boyu Mustafa'dan çok uzundu. Sol eliyle ceketinin yakasını tutarak yüzüne bir tokat indirdi. Mustafa bıçağını kınından dört parmak kadar çıkarmıştı ki Remzi'yi vurursa yok yere hapse gireceğini, Ayşe'nin de Vahit'e kalacağını hesapladı. Bıçağı yerine koydu. Kurtulmak 'için çırpınmağa

başladığı sırada kalın bir değnek vınlayarak Remzi' nin omuzuna indi. Korucu Ali Dayı, Hızır Peygamber gibi nerdense yetişmişti1. Remzi olduğu yerde iki-büklüm döneledi:

— Vay ana,m

Ah Dayı ile kucaklaştılar.

Mustafa kurtulunca, şaşkın şaşkın bakan Va-hit'i çağırdı:

— Gelsene ulan namussuz! Gelsene Hşkkı'ntn yanaşması!

Vahit, güreşte imiş gibi, biraz eğilerek, bir eli önünde saldırdı. Mustafa eve doğru kaçtı. Avlu kapısına yetişince, babasıyle kurduğu planı unuttuğundan Pelvamın avluya girmesini bekleyemedi. Tabancasını çekti. Bir kurşun sıktı.

Silâh sesi sanki başının içinde ötmüştü. Kendisine ateş edilmiş gibi iki sıçrayışta avluya girdi. Tabancasını kapıya doğru uzatarak iki büklüm bekledi. Vah'it, alçak avlu duvarının arkasına ya düşmüş, yahut da saklanmıştı. Barut kokusunu keyifle koklayarak hiç korkmadan dışarıya çıktı. Korucu Ali Dayı ile Hocaların Remzi yere düşmüşler, alt alta üst üste yuvarlanıyorlardı. Vahtt/şaşırmış olacak ki duvarın dibindeki kocaman taşlardan birisini topraktan koparmağa çalışıyordu!. Mustafa sakin bir sesle kumanda verdi:

— Bırak ulan taşı! -Vahit taşı bıraktı-: Kalk a[A]yağa rezil! -Vahit gözleri tabancanın namlusunda, ellerini uslu uslu kuşağına kavuşturup ayağa kalktı-. Hah şöyle!

Mustafa silâh tutan yumruğunu, Ankara sinemasında gördüğü gibi, karnının sağ tarafına kuvvetle bastırarak ateş etti:

Vahit'in yüzü gerildi. Ağzıyla gerdanı titredi. Belinden aşağısı hiç kımıldamadığı halde, kuşağının üzerinde durap elleri birdenbire yana düştüklerinden, gövdesi havaya sıçramış gibi oldu. Yumduğu gözlerini açarak -ama sanki gözleri açık uyuyordu-, Mustafa'ya bir an baktı. Midesi bulanmış gibi dişlerini sıkıp avurtlarını sivriltti. Arkasını döndü. Ağır ağır birkaç adım attı. Ayakları yerde süründüğü halde, ateşten kaçtığını Mustafa anlamıştı. Buna o

------[A] Hac ı\ot-ajrnan oır DaKraçla ayran göndermiş, getirene: «Belki

korkmuştur. Aman şunu diki dikiversin!» diye tembihlemişti. Mustafa k,apı

dibinde duran bakraca isteksiz isteksiz baktı. Ulumaya; benzeyen karı bağırtılarını dinledi. Elli yıldan beri öldürme germemiş köy, üç mahallesinin bütün ka-rılarıyle çırpınıp ağlıyordu.

.* Kimbilir kaçıncı defa duvardaki resimlerin önünde durdu. Kurşunlu'ya telefon etmek için kaç kere dolabın kapısını açıp örttü. En çok, dışarıya bakmak istediği halde bunu bir türlü göze alamyıordu. Du- (j vara sürünerek, ayaklarının ucuna basa bajsa, ,pen- ij cereden birine yaklaştı. İlk bakışta gördüğünden bir şey anlamayarak gözlerini kıstı.

Vahit'i, karşıdaki dut ağacının altına, camiden getirdikleri teneşirin üzerine arka üstü yatırmışlardı. Belinden yukarısı çıplaktı. Güneşin ışığıyle daha sarı görünen gövdesinin sol böğründe el kadar donmuş kan, kurşunun girdiği yeri gösteriyordu.

Gözlüklü efendi kollarını sıvamıştı. «Herif doktor! Ölü kısmına doktorun ne faydajSi olur yahu?» Candarma onbaşısının uzattığı marangoz testeresini doktor eline aldı. Mustafa her şeyi unutarak merakla seyretmeğe hazırlanırken birdenbire işi anladı: «Tüüü... kurşun sökmemiş... Herif çıkaracak!» Doktor gözilük-lefini düzelttikten sonra testereylje Vahit'in göğsünü kesmeğe başladı. Mustafa, testereyi kendi göğsünde iişletiyorlar-mış gibi gözlerini kırpıştırdı. Vahit'in yüzü sanki deminden beri bu yandaydı da, şimdıj duyduğu adiyle öte yana

çevrilmişti. Doktorun gidip gelen koluna bakarken, cama teneke sürülüyormuş gibi dayanılmaz, pis bir şeyler duyarak içi ezildi.

Bu sırada bir keçi melemişti. Mustafa kulak kabartarak doğruldu. «Ulan baba!

Ulan Kulaksızın Yakup! Hay allah...»

Candarma onbaşısı palaskasını savurarak, yaklaşan çocukları dağıttı. Marangoz testeresi Vahit'in göğsünde gidip .geliyordu. Nerdeyse demiri içeri gömülecek, artık görünmez olacaktı. Mustafa, «Bu 428

doktor, bir doktor değil hızarcı imiş!» dtye güldü. «Topal İsmail doktorları sever. Bu, doktor Çankırı' nm hastane doktoru mu?»

Çankırı deyince, Çankırı'nın mahpusdamı aklına geldi. Topal İsmail kaç kere anlatmıştı. «Pencerelerinde paslı saç mıhlı bir koca yapı... Kapısı

*[A]ami kapısı kadar büyük. Mahpuslar kırıp kaçmasın diye üstünü demirle kaplamışlar.»

Gözlerini yumdu. Hiç görmediği Çankırı mahpusu, yüz manda koşulmuş gibi. kağnı iniltileriyle yavaş yavaş yaklaşıyor, üstüne devrilecek gibi irileşjyordu. «Kapısı kuyu gi-biymiştir. Gâvur papazlarının eskiden ölü sakladıkları mağara... gtt[A]git bitmez! Işık yok. Hele domuz Topal! Buraya bir giren bir daha yeryüzüne çıkabilir mi? Yokuş aşağı kayar gidersin karanlıkta... Eşhedü enlâ ilahe illallah! Töbe töbe! Ulan rezil! Topal! Ulan rezil!»

El'ini yüzüne götürdü. Gözlerinden yaş aktığını anlayınca, sırtındaki derileri titreten bir dehşete ka-Oildr. Karı ulumalarından saklanmak için yere çö--tüp kafasını kıstı.

Titreyen elleri, fıldır fıldır dönen,küçük kara gözleriyle kıstırılmış bir hayvana benziyordu.

SON